

DECYZJA KOMISJI**z dnia 2 lipca 2008 r.****w sprawie środków pomocy C 16/04 (ex NN 29/04, CP 71/02 i CP 133/05) udzielonej przez Grecję na rzecz Hellenic Shipyards***(notyfikowana jako dokument nr C(2008) 3118)***(Jedynie wersja w języku greckim jest autentyczna)****(Tekst mający znaczenie dla EOG)**

(2009/610/WE)

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 88 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag zgodnie z przywołanymi artykułami (1) i po uwzględnieniu tych uwag,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. POSTĘPOWANIE

- (1) Pismem z dnia 9 września 2003 r. władze greckie przedłożyły Komisji wniosek spółki Hellenic Shipyards SA (zwanej dalej „HSY”) o wprowadzenie zmian do planu inwestycyjnego dotyczącego restrukturyzacji stoczni, dla której Komisja zatwierdziła pomoc decyzją z dnia 15 lipca 1997 r. w sprawie N 401/97 (2) (zwaną dalej „decyzją N 401/97”). Zgodnie ze zmienionym planem z listopada 2002 r. HSY wystąpiła do władz greckich z wnioskiem o wyrażenie zgody na zakończenie realizacji planu inwestycyjnego do dnia 30 czerwca 2004 r. i taką zgodę ostatecznie otrzymała. Ponadto zgodnie ze zmienionym planem pomoc dla HSY zatwierdzona przez Komisję w 1997 r. nie została jeszcze wypłacona.
- (2) W piśmie z dnia 31 października 2003 r. władze greckie wyjaśniły, że zmieniony plan został przekazany Komisji „dla jej informacji” i to przekazanie nie stanowiło zgłoszenia.
- (3) Pismem z dnia 18 listopada 2003 r. Komisja zwróciła się do władz greckich o wyjaśnienie, czy zamierzają one przyznać bądź wypłacić pomoc na rzecz HSY na potrzeby związane ze zmienionym planem inwestycyjnym. W tym samym piśmie Komisja przypomniała władzom greckim, że w takim wypadku i zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (3) (zwanym dalej „rozporządzeniem (WE) nr 659/1999”), taką pomoc należy zgłosić Komisji i nie można jej wdrożyć przed podjęciem przez Komisję formalnej decyzji w sprawie tej pomocy.

- (4) W piśmie z dnia 16 stycznia 2004 r. władze greckie stwierdziły, że pomoc, którą zamierzają przyznać, jest „pomocą istniejącą”, podlegającą warunkom określonym przez Komisję w decyzji zatwierdzającej z 1997 r., i że zatwierdzenie zmian do planu restrukturyzacyjnego, włącznie z tymi, które dotyczą przedłużenia harmonogramu realizacji planu, mieści się w zakresie kompetencji władz greckich.
- (5) Pismem z dnia 20 lutego 2004 r. Komisja powiadomiła władze greckie o swoich wątpliwościach dotyczących zasadności powyższych stwierdzeń.
- (6) W piśmie z dnia 27 lutego 2004 r. władze greckie oświadczyły, że do tego dnia nie została przyznana żadna pomoc dla HSY.
- (7) Decyzją C(2004) 1359 z dnia 20 kwietnia 2004 r. (4) (zwaną dalej „decyzją o wszczęciu postępowania”) Komisja rozpoczęła procedurę przewidzianą w art. 88 ust. 2 Traktatu w odniesieniu do zmian wprowadzonych do planu inwestycyjnego, który jest częściowo finansowany z pomocy inwestycyjnej zatwierdzonej decyzją N 401/97. W decyzji o wszczęciu postępowania stwierdza się również, że państwowy bank, Grecki Bank Rozwoju Przemysłu (zwany dalej „ETVA”), udzielił HSY kilku pożyczek i gwarancji oraz że władze greckie nie przedłożyły sprawozdań rocznych, chociaż były do tego zobowiązane.
- (8) Po złożeniu wniosku o przedłużenie terminu przewidzianego na zgłoszenie uwag i uzyskaniu takiego przedłużenia władze greckie zgłosiły swoje uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania pismem z dnia 20 października 2004 r.
- (9) Decyzja Komisji o wszczęciu postępowania została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (5). Komisja wezwała zainteresowane strony do przedstawienia uwag na temat środków.
- (10) Po złożeniu wniosku o przedłużenie terminu przewidzianego na zgłoszenie uwag i uzyskaniu takiego przedłużenia stocznia HSY przedstawiła swoje uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania pismem z dnia 18 października 2004 r. Uwagi stoczni są takie same jak uwagi przedstawione przez władze greckie w dniu 20 października 2004 r. Elefsis, grecka spółka konkurująca z HSY, przedstawiła swoje uwagi pismem z dnia 10 września 2004 r. Te uwagi zostały przesłane władzom greckim pismami z dnia 16 grudnia 2004 r. i dnia 23 grudnia 2004 r.; władze greckie odpowiedziały

- odpowiednio pismami z dnia 20 stycznia 2005 r. i z dnia 26 stycznia 2005 r. Pismem z dnia 29 marca 2005 r. Komisja przesłała dodatkowe uwagi spółki Elefsis władzom greckim, które odpowiedziały pismem z dnia 23 maja 2005 r.
- (11) Od 2002 r. Komisja zaczęła otrzymywać skargi od spółki Elefsis, która twierdziła, że HSY skorzystała z wielu środków pomocy niezgodnych z prawem i ze wspólnym rynkiem i wykorzystała pomoc zatwierdzoną przez Komisję niezgodnie z jej przeznaczeniem. Pisma te były opatrzone następującymi datami: 23 maja 2002 r., 28 maja 2002 r., 14 sierpnia 2002 r., 24 kwietnia 2003 r., 3 lutego 2004 r., 4 marca 2004 r., 30 czerwca 2004 r., 8 kwietnia 2005 r., 27 kwietnia 2005 r., 24 maja 2005 r., 10 czerwca 2005 r., 15 lipca 2005 r., 28 lipca 2005 r., 13 września 2005 r., 16 września 2005 r., 21 października 2005 r., 12 grudnia 2005 r., 23 grudnia 2005 r., 6 stycznia 2006 r., 10 stycznia 2006 r., 12 stycznia 2006 r., 18 stycznia 2006 r., 23 stycznia 2006 r., 3 lutego 2006 r., 9 lutego 2006 r., 23 marca 2006 r., 28 marca 2006 r., 6 kwietnia 2006 r., 20 kwietnia 2006 r., 24 maja 2006 r. i 2 czerwca 2006 r. Komisja wysłała pisma do spółki wnoszącej skargi w dniach 27 czerwca 2002 r., 22 lipca 2004 r. i 12 sierpnia 2005 r.
- (12) Skargi te zostały zarejestrowane pod numerami CP 71/02 i CP 133/05.
- (13) Komisja zwróciła się do władz greckich o informacje pismami z 30 stycznia 2003 r., 30 lipca 2004 r., 2 maja 2005 r., 24 maja 2005 r., 24 marca 2006 r., 24 maja 2006 r. i 29 maja 2006 r. Władze greckie odpowiedziały pismami z 31 marca 2003 r., 21 października 2004 r., 17 grudnia 2004 r., 20 czerwca 2005 r., 25 kwietnia 2006 r., 30 maja 2006 r. i 1 czerwca 2006 r.
- (14) Przedstawiciele Komisji spotkali się z przedstawicielami władz greckich w dniu 22 marca 2006 r. (przedstawicielom władz greckich, którzy przedstawili Komisji kilka dodatkowych dokumentów, towarzyszyli na tym spotkaniu przedstawiciele HSY i Piraeus Bank), a z przedstawicielami spółki wnoszącej skargi w dniach 10 stycznia 2003 r., 14 stycznia 2005 r., 10 marca 2005 r., 20 maja 2005 r., 19 października 2005 r., 8 listopada 2005 r. i 23 marca 2006 r. oraz z przedstawicielami spółki Thyssen Krupp Marine Systems AG (zwanej dalej „TKMS”) w dniu 21 marca 2006 r.
- (15) Decyzją C(2006) 2983 z dnia 4 lipca 2006 r. ⁽⁶⁾ (zwaną dalej „decyzją przedłużającą postępowanie”) Komisja przedłużyła procedurę przewidzianą w art. 88 ust. 2 Traktatu w celu uwzględnienia kilku dodatkowych środków przyznanych HSY. We wspomnianej decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się również, że kilka niezgłoszonych środków albo nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, albo nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu.
- (16) Decyzja o przedłużeniu postępowania w sprawie C 16/04 została podjęta bez uszczerbku dla jakichkolwiek innych toczących się lub przyszłych postępowań dotyczących HSY, których przedmiotem jest pomoc państwa, a mianowicie postępowania w sprawie C 40/02.
- (17) Po wystąpieniu z wnioskiem o przedłużenie terminu udzielenia odpowiedzi i uzyskaniu zgody władze greckie odpowiedziały na decyzję przedłużającą postępowanie pismem z dnia 5 października 2006 r.
- (18) Decyzja Komisji przedłużająca postępowanie została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* ⁽⁷⁾. Komisja wezwała zainteresowane strony do przedstawienia uwag na temat środków.
- (19) Komisja otrzymała uwagi od niżej wymienionych zainteresowanych stron. HSY przedstawiła uwagi pismem z dnia 30 października 2006 r. Spółka dominująca stoczni greckiej marynarki wojennej (zwana dalej „GNSH”) i TKMS przedstawiły uwagi wspólnie pismem z dnia 30 października 2006 r. Piraeus Bank przesłał uwagi pismem z dnia 27 października 2006 r. oraz – po spotkaniu z przedstawicielami Komisji, które odbyło się w dniu 15 listopada 2007 r. – pismem z dnia 27 grudnia 2006 r. Spółka Elefsis, po wystąpieniu z wnioskiem o przedłużenie terminu udzielenia odpowiedzi i uzyskaniu na nie zgody, przedstawiła uwagi pismem z dnia 17 listopada 2006 r.
- (20) Pismem z dnia 22 lutego 2007 r. Komisja przesłała te uwagi władzom greckim, które ustosunkowały się do nich w pismach z dnia 7 marca 2007 r. oraz dnia 19 marca 2007 r. Pismem z dnia 27 kwietnia 2007 r. Komisja przesłała władzom greckim załączniki do uwag stron trzecich, których nie załączyła do pisma z dnia 22 lutego. W piśmie z dnia 27 kwietnia 2007 r. Komisja zadała również wiele pytań władzom greckim, które odpowiedziały na nie pismem z dnia 29 czerwca 2007 r. Pismem z dnia 23 sierpnia 2007 r. Komisja skierowała do HSY pytania, na które stocznia odpowiedziała pismem z dnia 9 października 2007 r. Pismem z dnia 13 listopada 2007 r. Komisja zwróciła się do władz greckich o dalsze informacje i przekazała im odpowiedzi udzielone przez HSY z dnia 9 października 2007 r. Władze greckie odpowiedziały pismami z dnia 4 grudnia 2007 r. i dnia 14 grudnia 2007 r. Przedstawiciele Komisji spotkali się z przedstawicielami władz greckich w dniach 16 października 2007 r. i 21 stycznia 2008 r. Komisja przesłała władzom greckim dodatkowe pytania w dniu 12 lutego 2008 r.; władze greckie udzieliły na nie odpowiedzi pismem z dnia 3 marca 2008 r.
- (21) W dniu 8 maja 2007 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Komisji z przedstawicielami spółek TKMS/GNSH i przedstawicielem prawnym HSY. Przedstawiciele spółek TKMS/GNSH zgłosili dodatkowe uwagi pismem z dnia 21 czerwca 2007 r. To pismo Komisja przesłała władzom greckim w dniu 11 września 2007 r., a władze greckie przedstawiły swoje uwagi pismem z dnia 11 października 2007 r. Po drugim spotkaniu przedstawicieli Komisji z tymi samymi osobami, które odbyło się w dniu 9 stycznia 2008 r., spółki TKMS/GNSH przedstawiły dodatkowe uwagi pismem z dnia 18 stycznia 2008 r., które zostało przesłane władzom greckim pismem z dnia 12 lutego 2008 r.

- (22) Przedstawiciele Komisji spotkali się z przedstawicielami spółki Elefsis w dniach 15 marca 2007 r. i 7 sierpnia 2007 r. Po drugim z tych spotkań przedstawiciele spółki Elefsis przedstawili pismem z dnia 8 listopada 2007 r. dodatkowe uwagi, które zostały przesłane władzom greckim pismem z dnia 17 stycznia 2008 r. Władze greckie ustosunkowały się do nich pismem z dnia 15 lutego 2008 r.
- (23) Piraeus Bank przedłożył dodatkowe uwagi pismem z dnia 22 października 2007 r. i zostały one przesłane władzom greckim pismem z dnia 13 listopada 2007 r. W dniu 12 lutego 2008 r. Piraeus Bank zwrócił się do Komisji z prośbą o ponowne spotkanie. Odbyło się ono w dniu 5 marca 2008 r.
- (24) W art. 6 rozporządzenia (WE) nr 659/1999 stwierdza się, że państwa członkowskie i inne strony mają miesiąc na przedstawienie uwag i że „w należycie uzasadnionych przypadkach Komisja może przedłużyć wyznaczony termin”. W tym przypadku strony przedstawiały uwagi (i zwracały się z prośbami o spotkania z przedstawicielami Komisji) po upływie tego terminu. Początkowo Komisja przesyłała te uwagi władzom greckim, aby się do nich ustosunkowały, sygnalizując im w ten sposób, że przyjęła uwagi zgłoszone po upływie jednego miesiąca. Komisja początkowo wyrażała zgodę na spotkania, o które wnioskowały strony trzecie, i podczas tych spotkań akceptowała wnioski stron o umożliwienie przedstawienia dalszych informacji na temat kwestii omawianych na spotkaniach. Niemniej jednak Komisja nigdy nie zasugerowała zainteresowanym stronom, że wszelkie inne uwagi przedstawione po upływie jednego miesiąca zostaną przyjęte. W szczególności Komisja nigdy nie dała do zrozumienia zainteresowanym stronom, że mogą one zgłaszać uwagi bez końca, ani że powiadomi je, gdy przestanie te uwagi przyjmować.
- (25) Komisja uważa, że przedłużenie terminu, o którym mowa, ponad ustalony miesiąc było w tym przypadku uzasadnione, ponieważ decyzja przedłużająca postępowanie obejmuje wiele środków. Ponadto ocena kilku z tych środków wymaga przeprowadzenia złożonej analizy prawnej i wyjaśnienia faktów, które miały miejsce aż dziesięć lat temu.
- (26) Jednakże niektóre zainteresowane strony w dalszym ciągu przedstawiały Komisji uwagi nawet po upływie roku od opublikowania decyzji przedłużającej postępowanie. Gdyby Komisja nie podjęła decyzji o nieuwzględnianiu uwag przedłożonych po pewnym terminie, to nieustanne zgłaszanie uwag uniemożliwiłoby Komisji podjęcie ostatecznej decyzji w rozsądnym czasie⁽⁸⁾. Ponadto niektóre strony w części swoich uwagach po raz kolejny wypowiadały się na temat zagadnień, do których ustosunkowały się już we wcześniej przedstawionych uwagach i nie wносиły informacji na temat nowych faktów. Nie takim celem ma służyć przedłużenie terminu na zgłaszanie uwag.
- (27) W związku z tym Komisja postanowiła, że wszelkie uwagi, które otrzymała począwszy od dnia 5 marca 2008 r. (tj. od dnia wpływu do Komisji czterostronicowego pisma opatrzonego datą 3 marca 2008 r., w którym władze greckie udzieliły odpowiedzi na pismo Komisji z dnia 12 lutego 2008 r.) będą traktowane jako zgłoszone po upływie terminu przewidzianego na przedstawienie uwag. Dotyczy to uwag zgłoszonych przez spółkę Elefsis w dniach 7 marca 2008 r., 24 kwietnia 2008 r. i 2 czerwca 2008 r.⁽⁹⁾, a także uwag GNSH/TKMS z dnia 2 kwietnia 2008 r. Oznacza to, że te uwagi nie zostały przesłane władzom greckim, aby się do nich ustosunkowały, ani nie zostały uwzględnione w niniejszej decyzji.

2. POPRZEDNIE DECYZJE KOMISJI I RADY

- (28) Zakłady stoczniowe HSY zaliczają się do największych we wschodniej części rejonu Morza Śródziemnego. Są zlokalizowane w Skaramandze, na zachód od Aten, w nomosie Attyka. HSY została utworzona w 1939 r. przez grecką marynarkę wojenną i zakupiona w 1957 r. przez grupę Niarchos. Długotrwały kryzys w sektorze żeglugi, który nastąpił po pierwszym kryzysie naftowym, wywarł negatywny skutek na poziom aktywności HSY. W kwietniu 1985 r. sytuacja HSY była na tyle krytyczna, że stocznia przestała funkcjonować i rozpoczęła proces likwidacji. We wrześniu 1985 r. bank państwowy ETVA wykupił stocznnię. Po tej transakcji sprzedaży ponownie pojęła ona działalność. Jednakże skala tej działalności była niewystarczająca w stosunku do znacznej wielkości zakładów i dużej liczby pracowników⁽¹⁰⁾.
- (29) W 1990 r. Rada, specjalnym przepisem ustanowionym w dyrektywie Rady 90/684/EWG z dnia 21 grudnia 1990 r. w sprawie pomocy dla przemysłu stoczniowego (zwanej dalej „dyrektywą 90/684/EWG”)⁽¹¹⁾, zezwoliła Grecji na udzielenie pomocy operacyjnej na restrukturyzację w ramach prywatyzacji kilku stocznii.
- (30) W 1992 r., ze względu na zobowiązania finansowe i skumulowane straty, HSY została postawiona w stan likwidacji. W listopadzie 1993 r., po dwóch nieudanych próbach sprzedaży HSY, proces likwidacji stoczni został odwołany. Na podstawie zobowiązań podjętych przez rząd grecki, że stocznie państwowe zostaną sprywatyzowane do dnia 31 marca 1993 r., Komisja w dniu 23 grudnia 1992 r.⁽¹²⁾ zatwierdziła pomoc na rzecz HSY w formie umorzenia zobowiązań. Ponieważ rząd grecki nie dotrzymał terminu wyznaczonego na marzec 1993 r., Komisja w dniu 10 marca 1994 r. wszczęła postępowanie (C 10/94) w sprawie wykorzystania zatwierdzonej pomocy niezgodnie z jej przeznaczeniem⁽¹³⁾. W dniu 26 lipca 1995 r. Komisja postanowiła zakończyć postępowanie⁽¹⁴⁾, przyjmując negatywną decyzję dotyczącą pomocy na rzecz HSY. Jednakże na

wniosek rządu greckiego, który twierdził, że transakcja sprzedaży stoczni zostanie wkrótce zrealizowana, Komisja postanowiła zawiesić notyfikację tej decyzji. Ostatecznie władze greckie poinformowały Komisję, że 49 % akcji HSY zostało sprzedanych pracownikom stoczni, a władze greckie skorzystały z możliwości zachowania pakietu większościowego w jednej ze swoich stoczni, uzasadniając to interesami obronności, przewidzianymi w art. 10 ust. 3 dyrektywy 90/684/EWG. W dniu 31 października 1995 r. Komisja unieważniła negatywną dla HSY decyzję⁽¹⁵⁾. W tym czasie kwota zobowiązań stoczni rosła, a jej restrukturyzacja nie została przeprowadzona. Dlatego też w dniu 8 stycznia 1997 r. Komisja przedłużyła postępowanie wszczęte w sprawie C 10/94⁽¹⁶⁾. Wówczas zostało przyjęte rozporządzenie Rady (WE) nr 1013/97 z dnia 2 czerwca 1997 r. w sprawie pomocy dla niektórych stoczni w okresie restrukturyzacji⁽¹⁷⁾ (zwane dalej „rozporządzeniem (WE) nr 1013/97”), obejmujące między innymi HSY.

(31) W dniu 15 lipca 1997 r. Komisja zatwierdziła pomoc dla HSY w dwóch odrębnych decyzjach:

— w pierwszej decyzji⁽¹⁸⁾ (zwanej dalej „decyzją C 10/94”), Komisja zakończyła postępowanie w sprawie C 10/94 wszczęte w 1994 r., zatwierdzając pomoc w formie umorzenia zobowiązań w wysokości 54,5 mld GRD (160 mln EUR) na mocy rozporządzenia (WE) nr 1013/97,

— w decyzji N 401/97 Komisja, po zgłoszeniu dokonanym przez władze greckie w dniu 20 czerwca 1997 r., wyraziła zgodę na przyznanie dotacji w wysokości 7,8 mld GRD (22,9 mln EUR) na finansowanie programu inwestycyjnego o wartości 15,6 mld GRD (45,9 mln EUR) mającego na celu restrukturyzację stoczni.

(32) W 2001 r. rząd podjął decyzję o pełnej prywatyzacji HSY. Państwo greckie przystąpiło do przeprowadzenia otwartego przetargu w trybie konkurencyjnym, i w związku z tym została opracowana dokumentacja przetargowa. W dniu 31 maja 2002 r. ETVA i pracownicy HSY sprzedali swoje akcje HSY na rzecz konsorcjum utworzonego przez HDW i Ferrostaal⁽¹⁹⁾ (zwanego dalej „HDW/Ferrostaal”). Konsorcjum to utworzyła GNSH w celu zachowania portfela akcji HSY. HDW i Ferrostaal posiadały jednakowe pakiety akcji GNSH. Spółka ThyssenKrupp dokonała przejścia HDW w styczniu 2005 r.⁽²⁰⁾ i w listopadzie 2005 r. nabyła akcje GNSH należące do spółki Ferrostaal⁽²¹⁾. Od końca 2005 r. ThyssenKrupp jest zatem w 100 % właścicielem HSY i ma pełną kontrolę nad stoczną. GNSH i ENAE ulokowały swoje portfele w TKMS, oddziale spółki ThyssenKrupp, specjalizującym się w systemach do okrętów wojennych i specjalistycznych statków handlowych.

(33) W sierpniu 2001 r., w czasie trwania procedury przetargowej w związku ze sprzedażą HSY, państwo greckie przyjęło ustawę 2941/2001, która obejmuje kilka środków mających na celu ułatwienie sprzedaży HSY. Po pierwsze, ustawa przewiduje środki mające na celu

zachęcenie pracowników zatrudnionych w stoczni do jej dobrowolnego opuszczenia. Po drugie, zawiera zapis, że Grecja pokryje część kosztów jednorazowej kwoty wypłacanej przez HSY osobom przechodzącym na emeryturę. Po trzecie, ustawa przewiduje możliwość skorzystania przez HSY z kilku rezerw zwolnionych z podatku, jeżeli zostaną one przeznaczone na zbilansowanie strat z lat poprzednich. Po czwarte, ustawa zawiera przepis dotyczący rekompensaty dla pracowników, którzy byli akcjonariuszami HSY przed jej prywatyzacją. Ujmując rzecz bardziej szczegółowo, państwo greckie zwróci pracownikom kwoty, które zainwestowali w HSY w ramach operacji podwyższenia kapitału, przeprowadzonych w poprzednich latach. W dniu 5 czerwca 2002 r. Komisja przyjęła podwójną decyzję (zwaną dalej „decyzją N 513/01”) ⁽²²⁾ dotyczącą kilku środków wchodzących w zakres ustawy 2941/2001, które władze greckie zgłosiły w 2001 r. (zgłoszenie zostało zarejestrowane pod numerem N 513/01). Komisja postanowiła zatwierdzić pomoc na zamknięcie w wysokości 29,5 mln EUR na rzecz HSY i wszczęć (w ramach sprawy C 40/02) formalne postępowanie wyjaśniające przewidziane w art. 88 ust. 2 traktatu WE w odniesieniu do: 1) pokrycia przez państwo części kosztów jednorazowej kwoty wypłacanej przez spółkę HSY osobom przechodzącym na emeryturę; 2) transferu pewnych rezerw zwolnionych z podatku na potrzeby kapitału akcyjnego bez konieczności płacenia ustawowego podatku o stawce 10 %. W ostatecznej decyzji podjętej w dniu 20 października 2004 r.⁽²³⁾ (zwanej dalej „decyzją C 40/02”) stwierdza się, że te dwa środki stanowiły pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem, którą należy odzyskać.

3. OCENA KWESTII HORYZONTALNYCH

(34) Niniejsza decyzja dotyczy szesnastu środków. Przed dokonaniem oceny każdego z nich Komisja musi wyjaśnić niektóre zasadnicze kwestie mające znaczenie dla oceny kilku z tych środków.

3.1. Kwestia horyzontalna 1: Zdolność kredytowa i dostęp do rynku finansowego w latach 1997–2002

(35) Do celów oceny większości środków będących przedmiotem niniejszej decyzji należy określić sytuację ekonomiczną i finansową HSY w latach 1997–2002 i ustalić, czy można było oczekiwać w sposób racjonalnie uzasadniony, że przedsiębiorstwo odzyska długoterminową rentowność. Ponadto należy ustalić, czy w danych okolicznościach inwestor prywatny wyraziłby zgodę na przyznanie HSY pożyczek i gwarancji podobnych do tych, które zostały jej udzielone przez państwo i bank państwowy ETVA. Były to jedyne instytucje, które w tym czasie udostępniły środki finansowe na rzecz HSY.

(36) Komisja najpierw przeprowadzi analizę sytuacji w 1997 r., a następnie rozwoju zdarzeń do 2002 r.

3.1.1. Sytuacja w 1997 r.

(37) Przed przystąpieniem do analizy należy sprawdzić, czy Komisja wyrażała już swój pogląd na temat tej kwestii

we wcześniejszych decyzjach. Po pierwsze, Komisja przypomina, że zarówno w decyzji N 401/97, jak i w decyzji C 10/94, które przyjęła w dniu 15 lipca 1997 r., nie zakwestionowała rzetelności planu działalności gospodarczej przedstawionego przez władze greckie. Dlatego też Komisja w sposób dorozumiany przyjęła, że realizacja tego planu pozwoli na przywrócenie rentowności HSY. Po drugie, w opisowej części decyzji N 401/97 stwierdza się, że stocznia sfinansuje część planu restrukturyzacji z środków pochodzących z pożyczki w wysokości 4,67 mld GRD, uzyskanej na warunkach rynkowych bez gwarancji państwowych. Nie kwestionując możliwości realizacji takiego finansowania, Komisja uznała, że przedsiębiorstwo zapewne ma dostęp do rynku kredytowego i może uzyskać na nim przynajmniej kwotę, o której mowa. Gdyby Komisja uważała, że stocznia nie będzie mogła uzyskać pożyczki w wysokości co najmniej 4,67 mld GRD, stwierdziłaby, że plan restrukturyzacji nie jest wiarygodny i nie zezwoliłaby na przyznanie znacznych kwot pomocy na restrukturyzację (między innymi pomocy inwestycyjnej). Reasumując, w niniejszej decyzji Komisja nie może zanegować tych dwóch wcześniejszych ocen.

- (38) Nie negując wyżej wspomnianych ocen, Komisja przypomina jednak o bardzo trudnej sytuacji stoczni w latach 1996–1997.
- (39) Po pierwsze, w odniesieniu do infrastruktury fizycznej, w decyzji N 401/97 stwierdza się, że urządzenia wykorzystywane w stoczni są zużyte i przestarzałe i że plan inwestycyjny jest pierwszym, który powstał od czasu budowy stoczni⁽²⁴⁾. W decyzji C 10/94 stwierdza się również, że w celu przywrócenia konkurencyjności i rentowności stoczni niezbędna jest modernizacja infrastruktury. Można zatem wyciągnąć wniosek, że odzyskanie rentowności było uzależnione od szybkiej realizacji planu inwestycyjnego.
- (40) Po drugie, w odniesieniu do działalności handlowej HSY i stanu księgi zamówień stoczni same władze greckie przyznały, że „w czasie przedstawiania planu inwestycyjnego przedsiębiorstwo nie podpisało zamówień na

budowę statków, a przyszłość działalności stoczni była bardzo niepewna, nie było przejrzystej strategii handlowej ani perspektyw inwestycyjnych. Jedynym poważnym przedsięwzięciem było zakończenie budowy fregaty klasy MEKO dla greckiej marynarki wojennej”⁽²⁵⁾. Ponieważ księga zamówień na budowę statków była pusta, a stoczni potrzebny był odpowiedni poziom aktywności w dziedzinie budowy statków w celu utrzymania rentowności w nadchodzących latach, Komisja uważa, że odzyskanie rentowności było uzależnione od szybkiego podpisania (tzn. zawarcia) opłacalnych umów o budowę statków cywilnych i wojskowych.

- (41) Po trzecie, dla zilustrowania sytuacji finansowej HSY, w tabeli 1 przedstawiono najważniejsze dane księgowo. Można zauważyć, że z punktu widzenia wypłacalności w 1997 r. przedsiębiorstwo dysponowało znaczną kwotą kapitału własnego⁽²⁶⁾. Jednakże ta pozytywna sytuacja była wyłącznie efektem umorzenia ogromnych zobowiązań, dokonanego przez państwo w 1996 r. Państwo umorzyło zobowiązania w wysokości 54,52 mld GRD (160 mln EUR) z tytułu działalności cywilnej – to umorzenie zostało zatwierdzone decyzją C 10/94 – i zobowiązania w wysokości 46,35 mld GRD (136 mln EUR) z tytułu działalności wojskowej. Ten pozornie zdrowy bilans na dzień 31 grudnia 1996 r. był w pewnym sensie „sztuczny” i w szczególności nie istniały żadne dowody na to, że stocznia odzyskała konkurencyjność i że zostały wyeliminowane powody poważnych trudności, z którymi borykała się przez ostatnie dwadzieścia lat. Bez pełnej realizacji planu inwestycyjnego stocznia najprawdopodobniej odnotowywałaby straty, co szybko doprowadziłoby do wyczerpania tych zasobów własnych (tj. kapitału własnego netto). Należy mieć na względzie, że HSY w ciągu poprzednich dwunastu lat została dwukrotnie postawiona w stan likwidacji. Reasumując, ta dodatnia wartość kapitału własnego nie byłaby wystarczająca, by przekonać bank do udzielenia pożyczki na rzecz HSY według zwykle stosowanej stopy procentowej, tj. stopy procentowej stosowanej przy udzielaniu pożyczek przedsiębiorstwom w dobrej sytuacji finansowej.

Tabela 1

Dane dotyczące obrotów, zysku i kapitału własnego netto HSY w okresie od 1997 do 2005 r.

	(w mln EUR)									
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ⁽¹⁾	2004	2005	
Kapitał akcyjny	86	91	92	95	65	106	106	121	121	
Kapitał własny netto	82	88	54	17	-4	-78	-83	-111	-182	
Obroty	74	83	30	59	55	89	112	130	198	
Zysk	7	1	-36	-42	-21	-115	-1	-45	-71	

⁽¹⁾ Rok sprawozdawczy 2003 trwał od 1.1.2003 do 30.9.2003.

- (42) Komisja ostatecznie uważa, że w 1997 r. stocznia w dalszym ciągu znajdowała się w trudnej sytuacji i jeszcze nie była konkurencyjna, ale można było oczekiwać, że odzyska rentowność, jeżeli w pełni i w wyznaczonym terminie zrealizuje plan inwestycyjny i jeśli zdoła szybko zawrzeć opłacalne umowy na budowę statków. Ponieważ odzyskanie rentowności było uzależnione od tych dwóch niepewnych zdarzeń, udzielanie pożyczek HSY w 1997 r. i w latach następnych było obarczone „szczególnym ryzykiem”. Bank komercyjny wprawdzie wyraziłby zgodę na udzielenie HSY pożyczki lub gwarancji, lecz po cenie odzwierciedlającej znaczny poziom ryzyka. W obwieszczeniu Komisji w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych⁽²⁷⁾ stwierdza się, że w sytuacjach związanych ze „szczególnym ryzykiem” odpowiednim punktem odniesienia w celu stwierdzenia istnienia i ustalenia wielkości pomocy państwa jest stopa referencyjna dla Grecji (tj. ATHIBOR plus 300 punktów bazowych do dnia 31 grudnia 2000 r. i pięcioletnia stopa swapowa w euro plus 75 punktów bazowych, od dnia 1 stycznia 2001 r.) powiększona o premię za ryzyko w wysokości co najmniej 400 punktów bazowych (tzn. ATHIBOR plus co najmniej 700 p.b. do dnia 31 grudnia 2000 r. i pięcioletnia stopa swapowa w euro plus co najmniej 475 p.b. od dnia 1 stycznia 2001 r.). Istnienie pomocy w przypadku gwarancji dotyczących pożyczek Komisja oceni zgodnie z tą samą metodą, czyli poprzez porównanie całkowitych kosztów pożyczki objętej gwarancją (tzn. stopy procentowej zapłaconej przez HSY na rzecz banku plus prowizji za udzielenie gwarancji, zapłaconej przez HSY na rzecz gwaranta) z kosztami, które HSY poniosłaby, gdyby tę pożyczkę otrzymała na rynku (tzn. stopą referencyjną dla Grecji plus co najmniej 400 punktów bazowych).
- 3.1.2. *Rozwój zdarzeń od 1997 r.*
- (43) Zgodnie z poniższymi wyjaśnieniami Komisja nie może wykluczyć, że do dnia 30 czerwca 1999 r. HSY w dalszym ciągu mogła uzyskać pożyczkę na rynku według stopy procentowej określonej w poprzedniej sekcji⁽²⁸⁾.
- (44) HSY odnotowała niewielki zysk netto w latach 1997 i 1998⁽²⁹⁾. Jednakże w ciągu tych dwóch lat nie zdołała zawrzeć żadnych umów o budowę statków⁽³⁰⁾, ani wojskowych, ani cywilnych; byłoby to konieczne w celu zapewnienia wystarczającego poziomu aktywności w kolejnych latach i niedopuszczenia do powstawania strat. Pierwsza umowa o budowę statków, którą udało się stoczni zawrzeć, dotyczyła budowy dwóch promów dla linii promowych Strintzis. Umowa została podpisana na samym początku 1999 r.⁽³¹⁾ Co więcej, od razu było wiadomo, że cena sprzedaży była zbyt niska, by można było pokryć koszty, i że z tego względu ta umowa przyniesie stratę⁽³²⁾. W lipcu 1999 r. grecka marynarka wojenna zleciła HSY i HDW budowę trzech okrętów podwodnych. Budowa tych trzech okrętów podwodnych została zaplanowana na niemal dziesięć lat, a wartość całej umowy wynosiła około 350 mld GRD (1 mld EUR), przy czym mniej więcej trzy czwarte tej kwoty miał otrzymać koncern HDW, który był zobowiązany dostarczyć urządzenia układu napędowego, podzespoły układu ciśnieniowego i czułe układy elektroniczne. Ponadto pierwszy okręt podwodny miał zostać zbudowany w stoczni należącej do koncernu HDW w Kiel⁽³³⁾. Dlatego też ten projekt nie przyczyniłby się do znacznego zwiększenia aktywności HSY ani do przysporzenia dochodów w pierwszych latach jego realizacji⁽³⁴⁾.
- (45) W związku z niepowodzeniem w stworzeniu księgi dużych i opłacalnych zamówień w 1997 r., 1998 r. i w pierwszych miesiącach 1999 r., kierownictwo i każdy inwestor po przeanalizowaniu sytuacji stoczni musiał zdawać sobie sprawę, w każdym razie w ciągu pierwszych miesięcy 1999 r., że poziom aktywności stoczni w 1999 r. i 2000 r. nie będzie wystarczający, by można było pokryć koszty jej działalności, i że w tych latach odnotuje ona poważne straty, które wpłyną na zmniejszenie kapitału własnego do niewielkiej kwoty⁽³⁵⁾. W tych okolicznościach nie można było oczekiwać przywrócenia rentowności stoczni⁽³⁶⁾. W uzupełnieniu Komisja stwierdza, że pierwsze sprawozdanie sporządzone przez władze greckie, dotyczące realizacji planu inwestycyjnego, świadczyło o tym, że do dnia 30 czerwca 1999 r. jedynie niewielka część tego planu została wykonana. Dlatego też oprócz niepowodzeń handlowych, problemem była bardzo powolna modernizacja zakładu⁽³⁷⁾. I wreszcie Komisja stwierdza, że pojawiające się trudności finansowe doprowadziły do sporu między niezależnym zespołem kierującym stoczną (tzn. firmą Brown & Root, wyznaczoną we wrześniu 1996 r.) a pracownikami/akcjonariuszami. W szczególności kierownictwo podkreślało konieczność przeprowadzenia dodatkowej redukcji zatrudnienia ze względu na niski poziom aktywności stoczni. Z kolei przywódcy związków zawodowych przeciwstawiali się takiej reformie i zdołali doprowadzić do usunięcia zespołu kierowniczego⁽³⁸⁾. Takie wydarzenie, które przyczyniło się do braku ciągłości w zarządzaniu i dowodziło trudności w realizacji odpowiednich reform w stoczni, było dodatkowym czynnikiem, który powstrzymałby prywatnego inwestora przed udzieleniem pożyczki na rzecz HSY.
- (46) Na podstawie powyższego Komisja stwierdza, że począwszy od dnia 30 czerwca 1999 r., nie można było rozsądnie oczekiwać odzyskania rentowności przez stocznnię. W związku z tym Komisja uważa, że od tamtej pory żaden bank nie wyraziłby zgody na przyznanie pożyczki stoczni, nawet według wysokiej stopy procentowej, i że żaden bank nie udzieliłby jej gwarancji, nawet za wysoką opłatą. Ponieważ HSY nie otrzymałaby pożyczki ani gwarancji na rynku, każda pożyczka lub gwarancja udzielona stoczni po dniu 30 czerwca 1999 r. automatycznie stanowi pomoc. W razie gdyby taka pomoc została uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem i w dalszym ciągu obowiązującą, każda gwarancja musi być niezwłocznie wstrzymana, a każda pożyczka natychmiast spłacona. Spłata każdej pożyczki udzielonej po dniu 30 czerwca 1999 r. – niezależnie od tego, czy odbywa się zgodnie z normalnym harmonogramem określonym w umowie pożyczki czy w konsekwencji przyjęcia niniejszej decyzji – nie wystarczy jednak do przywrócenia sytuacji początkowej,

ponieważ do dnia jej zwrotu HSY dysponowała funduszami, których w zwykłych warunkach nie uzyskałaby na rynku. W celu przywrócenia sytuacji początkowej ta korzyść, której zakres można określić jedynie w przybliżeniu na podstawie stopy procentowej pożyczki obciążonej bardzo dużym ryzykiem, także powinna być odzyskana. Dlatego też Komisja musi nakazać zwrot różnicy między stopą procentową faktycznie zapłaconą przez HSY a stopą procentową teoretycznie adekwatną w przypadku pożyczek obciążonych bardzo wysokim ryzykiem za okres od wypłaty pożyczki na rzecz HSY do jej spłaty przez HSY. W nawiązaniu do określenia drugiej stopy procentowej Komisja zaznacza, że w jej obwieszczeniu w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych stwierdza się, że premia za ryzyko może być większa niż 400 punktów bazowych ponad stopę referencyjną, „jeżeli żaden bank komercyjny nie przyznałby danego kredytu”, a taka sytuacja ma miejsce w niniejszym przypadku. W kilku decyzjach Komisja uznała, że premia w wysokości 600 punktów bazowych powyżej stopy referencyjnej stanowi odpowiednie minimum odzwierciedlające sytuację obciążoną szczególnym ryzykiem⁽³⁹⁾. Komisja uważa, że jest to minimum dla pożyczek w niniejszej sytuacji. W odniesieniu do gwarancji państwowych, udzielonych po dniu 30 czerwca 1999 r., Komisja zastosuje takie samo podejście: Komisja wyda nakaz odzyskania różnicy między kosztami pożyczki objętej gwarancją (stopą procentową zapłaconą na rzecz banku i prowizją zapłaconą za udzielenie gwarancji) a stopą referencyjną dla Grecji powiększoną o 600 punktów bazowych za okres od wypłaty pożyczki objętej gwarancją do wygaśnięcia gwarancji – niezależnie od tego, czy spłata odbywa się zgodnie z normalnym harmonogramem określonym w umowie pożyczki czy w konsekwencji przyjęcia niniejszej decyzji.

- (47) HSY, na poparcie swego argumentu, że pożyczki i gwarancje udzielone przez państwo i ETVA mogły być przyznane na takich samych warunkach przez bank komercyjny, przedstawiła pierwszy raport firmy Deloitte⁽⁴⁰⁾. W sekcji 5 tego raportu, firma Deloitte zamieszcza analizę zdolności kredytowej HSY w 1999 r. i latach następnych. Zawiera ona stwierdzenie, że „Przedsiębiorstwo mogło zamiennie zaciągnąć pożyczki, lub uzyskać listy gwarancyjne od innej niepowiązanej instytucji finansowej (tj. niemającej żadnych innych relacji oprócz regularnej współpracy handlowej) w okresie objętym badaniem”⁽⁴¹⁾. Komisja stwierdza, że raport nie zawiera wyjaśnienia, w jaki sposób ten wniosek można pogodzić z faktem, że próby uzyskania funduszy od innych instytucji finansowych, podejmowane przez HSY, zakończyły się niepowodzeniem⁽⁴²⁾. Ponadto Komisja zwraca uwagę, że analiza zawiera wiele błędów⁽⁴³⁾, które w znacznym stopniu podważają wiarygodność powyższego wniosku.

3.1.3. Analiza wewnątrzgrupowa

- (48) Wszystkie pożyczki i gwarancje objęte obecnym postępowaniem zostały udzielone przez ETVA lub państwo.

Władze greckie twierdzą, że ponieważ ETVA i państwo greckie (za pośrednictwem ETVA) były akcjonariuszami HSY, pożyczki i gwarancje można uznać za transakcje wewnątrzgrupowe. W tym kontekście władze greckie wyrażają dwa poglądy:

- Po pierwsze, że do zwykłej praktyki spółki macierzystej należy udzielanie pożyczek spółce zależnej na korzystnych warunkach. Korzyść przyznana spółce zależnej przyczynia się bowiem do zwiększenia wartości akcji będących w posiadaniu spółki macierzystej. Dlatego też nawet gdyby Komisja uznała, że ETVA i państwo udzieliły pożyczek i gwarancji po cenach niższych od rynkowej, takie działanie byłoby w podobnej sytuacji możliwe do zaakceptowania przez prywatnego inwestora. Te pożyczki i gwarancje nie stanowiłyby więc pomocy.
- Po drugie, że do zwykłej praktyki spółki macierzystej należy udzielanie pożyczek spółce zależnej znajdującej się w trudnej sytuacji. Udzielanie takich pożyczek ma bowiem na celu utrzymanie wartości pakietu akcji będącego w posiadaniu spółki macierzystej. Dlatego też nawet gdyby Komisja przyjęła, że żaden bank komercyjny nie przyznałby pożyczki HSY w pewnym okresie ze względu na złą sytuację stoczni, pożyczki i gwarancje udzielone przez ETVA i państwo należałoby mimo to uznać za możliwe do zaakceptowania przez prywatnego inwestora w podobnych okolicznościach. Te pożyczki i gwarancje nie stanowiłyby więc pomocy.

- (49) Komisja uważa, że wnioski władz greckich nie są prawidłowe.

- (50) Po pierwsze, Komisja zwraca uwagę na dwa następujące aspekty. Przede wszystkim żaden inwestor działający zgodnie z zasadami gospodarki rynkowej nie znalazłby się w sytuacji ETVA. Tytułem przykładu należy przypomnieć, że gdy ETVA nabył HSY w 1985 r., był on bankiem rozwoju działającym na zlecenie rządu, w celu niedopuszczenia do zamknięcia przedsiębiorstwa mającego istotne znaczenie dla greckiej gospodarki⁽⁴⁴⁾. Dla podtrzymania działalności HSY bank ten w 1986 r. wniósł na jej rzecz dodatkowy kapitał, który został uznany przez Komisję za pomoc⁽⁴⁵⁾. W 1995 r. ETVA był w posiadaniu „51 % pakietu większościowego” HSY, ponieważ władze greckie twierdziły, że jest to „uzasadnione interesami obronnymi”, zgodnie z art. 10 dyrektywy 90/684/EWG. Komisja zaznacza też, że jeśli wziąć pod uwagę wszystkie środki przyznane przez państwo

(również te, które zostały przyznane przez ETVA, ponieważ, jak zostanie wykazane w dalszej części niniejszej decyzji, są one przypisywalne państwu) na rzecz HSY – w szczególności przyznawane kilkakrotnie w okresie do 2002 r. na rzecz HSY środki pomocy państwa o znacznej wartości – widać jasno, że w czasie do 2002 r. państwo nie postępowało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. Nieustannie udzielało znacznego wsparcia finansowego, które było niezbędne do utrzymania działalności HSY, a to wiązało się z bardzo wysokimi kosztami. A zatem ponieważ państwo (za pośrednictwem ETVA) znalazło się w sytuacji, w której stało się akcjonariuszem HSY jedynie dlatego, że działało jako organ publiczny, który chce utrzymać działalność HSY za wszelką cenę, i dlatego, że nigdy nie postępowało jak prywatny inwestor dążący do osiągnięcia zysku z tytułu posiadania akcji HSY, twierdzenie, że ETVA i państwo postępowały w sposób możliwy do zaakceptowania przez prywatnego inwestora, gdyż niewystarczająco wysokie stopy procentowe (lub opłaty za udzielenie gwarancji) pobrane z tytułu środków finansowych (pożyczek i gwarancji) udostępnionych HSY były kompensowane wzrostem wartości akcji HSY, nie jest wiarygodne. Ponieważ państwo (również ETVA) nigdy nie postępowało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej, starający się osiągnąć zysk, lecz przeciwnie, wyrażało zgodę na podtrzymywanie działalności HSY za wysoką cenę, władze greckie i HSY powinny były przynajmniej na potwierdzenie swego stanowiska przedstawić szczegółową analizę świadczącą o tym, że państwo i ETVA, jako akcjonariusz HSY, mogło faktycznie spodziewać się wzrostu kapitału (tj. wzrostu wartości akcji) wyższego od wartości „utraconych przychodów” (tj. zaniżonej stopy procentowej lub zbyt niskiej prowizji za udzielenie gwarancji). Ponieważ taka analiza nie została przedłożona oraz ponieważ HSY i władze greckie przedstawiły swoją wątpliwą i hipotetyczną opinię bez żadnych dowodów na jej poparcie, Komisja nie będzie dalej analizować argumentu, że państwo (również ETVA) postępowało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej, gdyż przyznane na korzystnych warunkach środki finansowe przyczyniły się do wzrostu wartości akcji HSY, co miało wystarczająco istotne znaczenie dla zrekompensowania „utraconych przychodów”.

(51) Po drugie, nawet gdyby zrezygnować z powyższego toku rozumowania i przeanalizować aspekty wewnątrzgrupowe (tzn. ewentualny wzrost wartości akcji HSY), istnieją liczne dowody na to, że transakcje przeprowadzone przez ETVA nie byłyby możliwe do zaakceptowania przez prywatnego inwestora, który byłby w posiadaniu 51 % akcji HSY.

(52) W końcu 1995 r. 49 % praw własności HSY przekazano pracownikom HSY. Decyzję co do ceny, jaką pracownicy mają zapłacić za nabycie 49 % akcji, podjęto w tamtym czasie. Dlatego też w kolejnych latach, gdy ETVA i państwo dostarczali środków finansowych na rzecz HSY po cenie niższej od ceny, jaką pobrałyby (niepowiązany) bank komercyjny, z części odpowiadającej 49 %

wzrostu wartości HSY, wynikającego z tych oszczędności (tzn. z tytułu niższych stóp procentowych płaconych przez HSY), korzystali pozostali akcjonariusze HSY. Jedynie 51 % korzyści (z tytułu płacenia niższych stop procentowych i niższych opłat za udzielenie gwarancji) przyznanej przez ETVA i państwo na rzecz HSY powracało do obu tych instytucji w formie wzrostu wartości HSY. Żaden prywatny inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie zdecydowałby się na podarowanie takiego prezentu innym akcjonariuszom HSY. W celu uniknięcia straty środków pieniężnych na rzecz tych akcjonariuszy inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej zastosowałby stopę procentową w wysokości podobnej do stosowanej przez (niepowiązany) bank komercyjny. Pierwszy argument władz greckich jest więc bezpodstawny.

(53) Taki sam tok rozumowania ma zastosowanie w odniesieniu do okresu po dniu 30 czerwca 1999 r., w którym żaden bank komercyjny nie udostępniłby HSY środków finansowych ze względu na zbyt wysokie ryzyko upadłości stoczni. W szczególności racjonalnie postępujący inwestor, będący właścicielem jedynie 51 % przedsiębiorstwa, przynajmniej zwróciłby się do pozostałych akcjonariuszy o wniesienie środków finansowych w wysokości proporcjonalnej do posiadanych przez nich akcji HSY. Gdyby pozostali akcjonariusze nie dysponowali takimi środkami finansowymi, racjonalnie postępujący inwestor w zamian za wniesienie środków finansowych na rzecz HSY przynajmniej wynegocjowałby dla siebie większy pakiet akcji HSY. Przekazanie HSY znacznych środków finansowych bez uzyskania współfinansowania, lub ustępstw ze strony pozostałych akcjonariuszy, było posunięciem podobnym do przeznaczania własnych środków pieniężnych na przedsięwzięcie obciążone wysokim ryzykiem w celu uratowania wartości akcji będących w posiadaniu innych osób. Żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej w podobnych okolicznościach nie zdecydowałby się na podarowanie takiego prezentu pozostałym akcjonariuszom⁽⁴⁶⁾. Dlatego też drugi argument władz greckich należy odrzucić.

3.2. Kwestia horyzontalna 2: Możliwość przypisania postępowania ETVA państwu

(54) Kilka z szesnastu środków analizowanych w niniejszej decyzji nie pochodziło bezpośrednio od państwa. Zostały one przyznane przez bank państwowy ETVA. Ponieważ władze greckie, HSY i spółki TKMS/GNSH kwestionują możliwość przypisania tych środków państwu, natomiast spółka Elefsis i Piraeus Bank uznają słuszność takiego twierdzenia, należy tę kwestię poddać analizie.

(55) Te środki zostały przyznane przez ETVA w latach 1996–2002. Zgodnie z orzecznictwem takie środki mogą zostać uznane za pomoc państwa na mocy art. 87 ust. 1 traktatu WE tylko w przypadku, jeśli państwo było w stanie kontrolować ETVA i jeżeli władze „w taki czy inny sposób brały udział w przyjmowaniu tych środków”⁽⁴⁷⁾.

- (56) ETVA, którego skrócona nazwa pochodzi od pełnej nazwy „Grecki Bank Rozwoju Przemysłu”, został utworzony w 1964 r. w wyniku połączenia trzech organizacji (Organizacji ds. Rozwoju Przemysłu, Organizacji ds. Finansowania Rozwoju Gospodarczego i Organizacji ds. Kredytowania Turystyki). ETVA został przekształcony w spółkę na mocy ustawy 1369/1973. Dlatego też od 1973 r. działał on jako bank państwowy. Według władz greckich ⁽⁴⁸⁾, „[...] głównym celem ETVA jako banku rozwoju, zapisanym w statucie, było wspieranie rozwoju kraju poprzez finansowanie działalności produkcyjnej w ramach greckiej gospodarki (w dziedzinie turystyki, produkcji przemysłowej itd.)”. ETVA był jedynym bankiem rozwoju w Grecji. Dlatego też ETVA dokładał wszelkich starań, by odgrywać decydującą rolę w rozwoju gospodarczym i regionalnym kraju poprzez finansowanie przedsiębiorstw, rozbudowę regionalnej infrastruktury kraju, zapewnianie kapitału wysokiego ryzyka i udział w przedsięwzięciach o strategicznym znaczeniu dla greckiej gospodarki. W 1995 r., po okresie trudności finansowych spowodowanych tą działalnością, rekapitalizacja, restrukturyzacja i modernizacja banku stały się priorytetowymi przedsięwzięciami dla greckiego rządu. Zostały one przeprowadzone zgodnie z pięcioletnim programem, w ramach ustawy 2359/95. Oprócz wniesienia przez rząd kapitału w wysokości 427 mld GRD, celem restrukturyzacji było wdrożenie nowej orientacji strategicznej, zmiana struktury organizacyjnej i stworzenie nowych procedur biznesowych adekwatnych do aktualnych warunków konkurencji. W związku z tym „[...]oprócz działalności w zakresie rozwoju, ETVA świadczył usługi w zakresie bankowości komercyjnej, w szczególności począwszy od 1997 r.” ⁽⁴⁹⁾.
- (57) W 1999 r. państwo, które posiadało 100 % akcji ETVA, postanowiło wprowadzić bank na Ateńską Giełdę Papierów Wartościowych, udostępniając w ofercie publicznej 24 % kapitału akcyjnego banku. Władze państwowe podjęły decyzję o jeszcze dalej idącej prywatyzacji banku i zmniejszeniu własnego udziału do poniżej 50 %. Została przeprowadzona procedura przetargowa i w jej wyniku wybrano Piraeus Bank. W dniu 20 marca 2002 r. akcje stanowiące 57,7 % kapitału ETVA zostały przekazane Piraeus Bank ⁽⁵⁰⁾.
- (58) W nawiązaniu do możliwości sprawowania kontroli przez państwo nad ETVA Komisja zwraca uwagę, że do końca 1999 r. bank ten był w całości własnością państwa greckiego. Państwo było właścicielem pakietu większościowego do czasu przekazania większości akcji na rzecz Piraeus Bank w dniu 20 marca 2002 r. Państwo miało więc możliwość sprawowania kontroli nad ETVA przynajmniej do dnia 20 marca 2002 r. Dowodzi tego również fakt, że środki przyznane przez ETVA wiązały się z użyciem zasobów państwowych.
- (59) W odniesieniu do udziału państwa w przyjmowaniu różnych środków, Komisja zwraca uwagę na następujące kwestie:
- Po pierwsze, Komisja uważa, że te trzy najważniejsze decyzje dotyczące portfela ETVA w HSY nie zostały podjęte w sposób niezależny przez kierownictwo ETVA: zostały one natomiast podjęte przez rząd i wprowadzone w życie przez ETVA. W rzeczywistości, gdy ETVA w 1985 r. nabył będącą w stanie upadłości HSY, o transakcji zakupu zdecydował rząd ⁽⁵¹⁾. ETVA jedynie wykonał tę decyzję, bezwzględnie wniósł znaczącą kwotę dodatkowego kapitału na rzecz HSY, który został uznany przez Komisję za pomoc państwa ⁽⁵²⁾. Świadczy to o tym, że relacje między ETVA a HSY od początku polegały na udzielaniu przez państwo wsparcia na rzecz ważnego przedsiębiorstwa – pod względem zatrudnienia i działalności – dla greckiego rządu. Druga ważna decyzja dotyczyła sprzedaży przez ETVA 49 % kapitału HSY pracownikom stoczni, przewidzianej w ustawie 2367/1995 ⁽⁵³⁾. W tej ustawie nakłada się również na HSY obowiązek podjęcia istotnych działań restrukturyzacyjnych ⁽⁵⁴⁾ (i przyznaje bardzo wysokie kwoty pomocy dla stoczni). Trzecim ważnym wydarzeniem była prywatyzacja HSY w latach 2001–2002 (tzn. ETVA miał zbyć pozostałe 51 % akcji HSY). Decyzję nr 14/3-1-2001 o przeprowadzeniu prywatyzacji podjęła odpowiednia międzyresortowa komisja ds. prywatyzacji, a sam proces przeprowadzono zgodnie z grecką ustawą prywatyzacyjną 2000/91. Było to wielokrotnie zaznaczone w dokumentacji przetargowej, przekazanej zainteresowanym inwestorom/ofertantom przez Alpha Finance, bank organizujący sprzedaż HSY w imieniu państwa i sprzedających (ETVA i pracowników stoczni). Dokumentacja przetargowa z dnia 2 kwietnia 2001 r. zawiera również informację, że państwo wybierze najbardziej odpowiedniego oferenta wspólnie ze sprzedającymi. Reasumując, te trzy decyzje o zasadniczym znaczeniu dotyczące portfela ETVA w HSY zostały podjęte przez państwo.
 - Oprócz bezpośredniego zaangażowania w te trzy wydarzenia, państwo przyznało bardzo duże kwoty pomocy w okresie 1995–2002. Państwo dokonało umorzenia zobowiązań w wysokości 54,52 mld GRD (160 mln EUR) z tytułu działalności cywilnej – zatwierdzonego decyzją C 10/94 – oraz zobowiązań w wysokości 46,35 mld GRD (136 mln EUR) związanych z działalnością wojskową. Zgodnie z treścią decyzji N 401/97 państwo zamierzało również przyznać 7,8 mld GRD (22,9 mln EUR) pomocy inwestycyjnej. W czasie trwania procedury przetargowej w 2001 r. państwo greckie przyjęło ustawę 2941/2001, która przewidywała znaczne

kwoty wsparcia finansowego na ułatwienie prywatyzacji HSY (zob. motyw 33 niniejszej decyzji). Zgodnie ze stwierdzeniem Komisji, zawartym w decyzji N 513/01, państwo na przykład zobowiązało się wypłacić 118 mln EUR w celu zachęcenia pracowników do dobrowolnego opuszczenia stoczni. Przyznając kilkakrotnie znaczne kwoty pomocy, rząd wyraźnie sygnalizował, że przetrwanie HSY uważa za bardzo ważne ze względów politycznych⁽⁵⁵⁾.

— I wreszcie, Komisja zwraca uwagę, że państwo w ciągu tych lat udzieliło HSY zamówień o strategicznym znaczeniu dla obronności, których przedmiotem była budowa okrętów podwodnych. Wobec powyższego państwo miało bezpośredni interes w monitorowaniu działalności HSY i w zapewnieniu ciągłości funkcjonowania stoczni.

(60) Podejmując decyzję o wielkości pakietu akcji HSY będącego w posiadaniu ETVA, wielokrotnie przyznając HSY znaczne wsparcie finansowe, a także udzielając zamówień wojskowych o niezwykle istotnym znaczeniu dla greckiego bezpieczeństwa, rząd grecki bardzo wyraźnie sygnalizował, że przywiązuje dużą wagę do działalności HSY i że dokładnie monitoruje sytuację stoczni. W tym ogólnym kontekście Komisja uważa, że do czasu prywatyzacji ETVA w marcu 2002 r. nie można zakwestionować możliwości przypisania państwu postępowania ETVA. W rzeczywistości w tych okolicznościach kierownictwo ETVA nie miało możliwości wypracowania wobec HSY polityki udzielania pożyczek, która nie byłaby zgodna z polityką udzielania stałego wsparcia, przyjętą przez rząd. W szczególności, ETVA nie miałyby możliwości podjęcia decyzji, której konsekwencją byłyby problemy finansowe HSY. Na przykład ETVA nie mogłyby zastosować wysokiej stopy procentowej (tzn. na poziomie znacznie odbiegającym wwyż od stopy międzybankowej) względem pożyczek udzielanych HSY, ponieważ przyczyniłoby się to do pogorszenia sytuacji finansowej HSY, co z kolei byłoby nie do zaakceptowania dla rządu ze względów politycznych. Podobnie ETVA nie mogłyby odmówić udzielenia pożyczki wnioskowanej przez HSY na finansowanie swojej działalności⁽⁵⁶⁾. Innymi słowy, ETVA nie miał innego wyboru i musiał postępować zgodnie z polityką silnego i stałego wsparcia dla HSY, przyjętą przez państwo. W związku z tym Komisja stwierdza, że wszystkie środki przyznane przez ETVA na rzecz HSY (pożyczki, gwarancje, operacje wniesienia dodatkowego kapitału itd.) były automatycznie przypisywalne państwu i że nie ma potrzeby przedstawiania żadnych dodatkowych dowodów na zaangażowanie państwa w czasie, gdy każdy z tych środków był przyjmowany przez ETVA. Reasumując, Komisja uważa, że poszczególne środki stosowane przez ETVA są przypisywalne państwu.

(61) Tytułem dodatkowego uzasadnienia Komisja zwraca również uwagę na następujące elementy potwierdzające słuszność przypisania postępowania ETVA państwu.

(62) Po pierwsze, w 1995 r. ETVA sprzedał pracownikom HSY tylko 49 % – a nie 100 % – akcji stoczni. „Władze greckie powoływały się na wojskowe potrzeby w dziedzinie budowy statków, uzasadniając zachowanie 51 % akcji stoczni, na co zezwala art. 10 dyrektywy”. W art. 10 ust. 3 dyrektywy Rady 90/684/EWG istotnie przewiduje się, że „[...] niezależnie od obowiązku zbycia stoczni w drodze sprzedaży, o której mowa w akapicie 2, rząd grecki ma prawo zachować 51 % pakietu większościowego w jednej stoczni, jeżeli jest to uzasadnione interesami obronności”⁽⁵⁷⁾. Świadczy to o tym, że zachowanie przez ETVA 51 % akcji HSY miało na celu umożliwienie państwu sprawowania kontroli nad HSY w związku z zabezpieczeniem interesów obronności Grecji. Jest oczywiste, że w tej sytuacji kierownictwo ETVA nie mogłoby zbudować z HSY relacji opartych na zasadach komercyjnych. Żadna decyzja dotycząca zapewnienia HSY środków finansowych i warunków zapewniania tych środków nie mogła być podjęta wbrew interesom obronności Grecji. W szczególności Komisja nie rozumie, jak kierownictwo ETVA mogłoby odmówić przyznania środków finansowych na rzecz HSY, albo zastosować wysoką stopę procentową względem tych środków. Ponadto skoro celem władz greckich było zabezpieczenie interesów obronności, można przypuszczać, że rząd w gruncie rzeczy bezpośrednio nadzorował każdą ważną decyzję kierownictwa HSY i każdą decyzję ETVA dotyczącą środków finansowych dla HSY.

(63) Po drugie, ponieważ mandat ETVA jego „banku rozwoju” został określony przez państwo, można wyciągnąć wniosek, że każda forma działalności ETVA, podejmowana w ramach tego mandatu, była przypisywalna państwu. Podobnie w orzecznictwie stwierdza się, że w celu przeprowadzenia analizy możliwości przypisania środków przyjętych przez przedsiębiorstwo odpowiednim wskaźnikiem może być „charakter jego działalności i sposób jej prowadzenia na rynku w normalnych warunkach konkurencji z prywatnymi podmiotami gospodarczymi”⁽⁵⁸⁾. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że władze greckie przyznają, że „ETVA, począwszy od jego utworzenia, nie funkcjonował jak zwykły bank komercyjny, lecz specjalna instytucja kredytowa wspierająca rozwój, która działa przede wszystkim w dziedzinie udzielania kredytów długoterminowych i odgrywa zasadniczą rolę w rozwoju gospodarczym i regionalnym kraju”⁽⁵⁹⁾. W tym kontekście Komisja przypomina, że ETVA nabył HSY w 1985 r. Zaangażowanie ETVA w HSY mieściło się więc w ramach wspomnianego mandatu „banku rozwoju”, a nie w ramach jego działalności komercyjnej, którą podjął dopiero w 1997 r. Ponieważ do tego czasu ETVA musiał udzielać wsparcia na rzecz HSY w ramach swego mandatu „banku rozwoju”, nie mógł nagle, począwszy od 1997 r., zaprzestać udzielania pożyczek i gwarancji wnioskowanych przez HSY i dopuścić do upadłości stoczni. W związku z tym Komisja przypomina, że w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych ETVA uzyskał zezwolenie na uruchomienie działalności komercyjnej równoległe do działalności prowadzonej na rzecz rozwoju, a nie zamiast działalności na rzecz rozwoju, którą był zobowiązany kontynuować.

- (64) Po trzecie, zgodnie z orzecznictwem: „status prawny przedsiębiorstwa (w sensie posiadania statusu podmiotu prawa publicznego lub zwykłego prawa spółek)”⁽⁶⁰⁾ może być odpowiednim kryterium do wykazania możliwości przypisania. W tym względzie, ponieważ głównym celem ETVA jako państwowego banku rozwoju jest stwarzanie możliwości rozwoju kraju poprzez finansowanie greckiej gospodarki, nie podlegał on dyrektywom bankowym⁽⁶¹⁾. Dopiero od czasu, gdy akcje ETVA zostały wprowadzone na Ateńską Giełdę Papierów Wartościowych w dniu 12 stycznia 2000 r., ETVA zaczął podlegać standardowym przepisom w sprawie nadzoru, mającym zastosowanie do banków komercyjnych.
- (65) Po czwarte, Komisja zwraca uwagę, że w latach 1996–2002 państwo przywiązywało szczególną wagę do działalności ETVA. W szczególności, państwo przyjęło ustawę 2359/95 w celu przeprowadzenia restrukturyzacji ETVA i wniosło na jego rzecz dodatkowy kapitał w wysokości setek miliardów drachm w ramach tego przedsięwzięcia. W 1999 r. państwo postanowiło wprowadzić część tego kapitału na Ateńską Giełdę Papierów Wartościowych. Rok później podjęło decyzję o prywatyzacji większości kapitału ETVA. Prywatyzacja ta została zakończona w 2002 r. Świadczy to o tym, że w okresie 1996–2002 państwo było bardzo zainteresowane działalnością ETVA. Pożyczki i gwarancje udzielone na rzecz HSY były na tyle wysokie⁽⁶²⁾, że decyzji o ich przyznaniu nie mogłoby podjąć kierownictwo ETVA bez zgody lub bezpośredniego polecenia jedyne go właściciela ETVA.
- (66) W poprzednich motywach Komisja wykazała, że w okresie poprzedzającym sprzedaż ETVA na rzecz Piraeus Bank w marcu 2002 r. we wszystkie środki wdrożone przez ETVA były zaangażowane zasoby państwowe i wszystkie środki wdrożone przez ETVA na rzecz HSY były przypisywalne państwu. W swojej ocenie poszczególnych środków wdrożonych przez ETVA Komisja nie będzie już ponownie dowodziła tych dwóch kwestii.
- (67) Te dwie kwestie Komisja ponownie przeanalizuje jedynie w ocenie środka E18c, ponieważ niektóre strony twierdzą, że został on przyznany przez ETVA w maju 2002 r., tzn. po nabyciu ETVA przez Piraeus Bank.

3.3. Kwestia horyzontalna 3: środki pomocy przeznaczone na częściowe finansowanie wojskowej działalności HSY

- (68) W swojej odpowiedzi na decyzję przedłużającą postępowanie władze greckie twierdzą, że kilka środków badanych przez Komisję przeznaczono na wsparcie wojskowej działalności stoczni. Dlatego też władze greckie uważają, że środki te wchodzą w zakres art. 296 Traktatu i nie mogą być poddawane ocenie – ani tym bardziej odzyskane – na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.
- (69) Komisja musi więc ocenić, czy niektóre środki mogą w części lub w całości wchodzić w zakres art. 296 Traktatu.
- (70) Żadna ze stron niniejszego postępowania nie kwestionuje, że HSY prowadzi działalność cywilną i wojskową. W ciągu ostatnich piętnastu lat działalność cywilna polegała w głównej mierze na przeprowadzaniu remontów statków cywilnych. HSY produkuje również tabor szynowy oraz buduje kadłuby statków cywilnych. Działalność wojskowa HSY polegała na budowie i remontach statków wojskowych i okrętów podwodnych dla greckiej marynarki wojennej.
- (71) Komisja przypomina, że w decyzji przedłużającej postępowanie zostały już określone środki przeznaczone na wsparcie wyłącznie wojskowej działalności stoczni. W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że środki te całkowicie wchodzą w zakres art. 296 Traktatu i nie mają do nich zastosowania zasady dotyczące pomocy państwa. Decyzja przedłużająca postępowanie nie została dotychczas zaskarżona przed Trybunałem.
- (72) Niektóre środki wsparcia pochodzące od państwa, objęte niniejszą decyzją, nie były przewidziane na konkretną działalność, tzn. nie zostały przeznaczone na finansowanie określonego projektu. Komisja musi zatem ustalić, w jakim zakresie z tych państwowych środków wsparcia skorzystała działalność wojskowa, a w jakim działalność cywilna. Takie wyliczenie jest dość skomplikowane, ponieważ w HSY nie prowadziło się odrębnych ksiąg rachunkowych dla działalności cywilnej i działalności wojskowej. W tych okolicznościach za podstawę swojej analizy Komisja przyjmie relatywną skalę obu tych działalności. Musi więc poddać ocenie relatywną wagę każdej z tych działalności. Komisja podkreśla, że każde wsparcie ze strony państwa (np. finansowanie, wniesienie dodatkowego kapitału) udzielone na rzecz HSY (i nieprzeznaczone na finansowanie konkretnej działalności) równocześnie pokrywało straty poniesione w poprzednich latach (tj. straty z tytułu dawnych umów) i umożliwiała stoczni finansowanie przyszłej działalności. Dlatego też Komisja uważa, że w celu ustalenia, w jakim zakresie dany środek wsparcia ze strony państwa przysparzał korzyści działalności cywilnej, a w jakim militarnej, w analizie nie można się ograniczyć do rozgraniczenia działalności cywilnej i wojskowej (tzn. do określenia relatywnej wagi każdej z tych działalności) w roku, w którym zostało udzielone wsparcie, lecz należy wyliczyć średnie proporcje tych dwóch rodzajów działalności w wystarczająco długim okresie. To, że relatywna waga tych dwóch rodzajów działalności w znacznym stopniu różni się z roku na rok, jest również uzasadnieniem dla zastosowania średniej dla kilku lat. W zasadzie jeden konkretny rok nie może być reprezentatywny dla średniej proporcji tych dwóch rodzajów działalności w średnio- lub długookresowej perspektywie.

(73) W ramach procedury odzyskiwania pomocy uznanej za niezgodną z prawem i ze wspólnym rynkiem w decyzji C 40/02 władze greckie stwierdziły, że działalność cywilna stanowiła 25 % całej działalności HSY, a działalność wojskowa 75 % całej działalności. Na poparcie tych informacji władze greckie przedstawiły dane dotyczące roboczogodzin i obrotów (tj. wartości sprzedaży) dla tych dwóch rodzajów działalności za lata 1997–2005⁽⁶³⁾. W kontekście niniejszego postępowania władze greckie nie zakwestionowały tych danych. Ponadto Komisja zaakceptowała już podział według proporcji: 25 % działalność cywilna / 75 % działalność wojskowa w decyzji N 513/01, która nie została zaskarżona przed Trybunałem. Na podstawie powyższego Komisja przyjmie, że działalność cywilna stanowiła 25 % całej działalności HSY, a działalność wojskowa 75 % całej działalności.

(74) W przypadku działalności wojskowej HSY Komisja we wcześniejszych decyzjach konsekwentnie uznawała, że do wsparcia udzielonego na tę działalność nie stosują się zasady dotyczące pomocy państwa⁽⁶⁴⁾. Komisja ponownie przedstawiła tę ocenę w motywach 86 do 90 decyzji przedłużającej postępowanie. Ponieważ środki będące przedmiotem niniejszej decyzji zostały przyznane HSY (tj. HSY jako całemu przedsiębiorstwu) w tym samym okresie, który był poddawany analizie w poprzednich decyzjach, należy stwierdzić, że ta część środków, którą przeznaczono na wsparcie wojskowej działalności HSY, również wchodzi w zakres art. 296 Traktatu i nie podlega zasadom dotyczącym pomocy państwa.

(75) Przy ocenie każdego środka odrębnie Komisja ustali, czy został on przeznaczony wyłącznie na wsparcie działalności cywilnej HSY, czy też był przyznany na rzecz HSY bez określenia konkretnego celu wykorzystania⁽⁶⁵⁾:

— jeżeli wsparcie przeznaczono wyłącznie na działalność cywilną, Komisja uzna, że nie ma do niego zastosowania art. 296 Traktatu, a wobec tego środków w całości będzie oceniany na podstawie art. 87 Traktatu,

— jeżeli wsparcie otrzymała HSY jako całe przedsiębiorstwo, Komisja uzna, że ponieważ 75 % działalności stoczni dotyczy produkcji na cele wojskowe, 75 % wsparcia udzielonego przez państwo przeznaczono na działalność wojskową i ta część wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. Pozostałe 25 % wsparcia udzielonego przez państwo można natomiast poddać ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4. ŚRODKI: OPIS, PODSTAWY WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA, OTRZYMANE UWAGI, OCENA I WNIOSEK

(76) W odniesieniu do uwag władz greckich i stron trzecich Komisja stwierdza, że zawierają one wiele różnych argumentów. Na przykład w swoich licznych pismach skierowanych do Komisji wnosząca skargę spółka Elefsis

twierdzi, że istnieje szereg powodów, na podstawie których należy uznać środki za pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem. Natomiast władze greckie, HSY i spółki TKMS/GNSH twierdzą w swoich kolejnych pismach skierowanych do Komisji, że jest wiele powodów, na podstawie których środki powinny być uznane za zgodne ze wspólnym rynkiem.

(77) Zgodnie z art. 253 Traktatu w decyzji Komisji muszą być podane powody, na których się ona opiera. Jednakże Komisja nie ma obowiązku ustosunkowywać się do każdego argumentu zgłoszonego przez strony. W związku tym w niniejszej decyzji zostaną przedstawione wyłącznie najważniejsze kwestie poruszone przez strony. W szczególności w decyzji nie będą uwzględnione niektóre argumenty stron w sposób oczywisty niezgodne ze stanem faktycznym, sprzeczne z argumentami tych samych stron, przedstawionymi w ich innych pismach, lub takie, które można zdecydowanie odrzucić na podstawie faktów i oceny, przedstawionych w niniejszej decyzji.

(78) Ponieważ niniejsza analiza obejmuje znaczną liczbę środków, należy je oznaczyć w celu ułatwienia odbioru jej treści i uniknięcia nieporozumień. W związku z tym cztery środki objęte decyzją o wszczęciu postępowania zostaną oznaczone symbolami P1 do P4. Każdy z dwunastu środków wchodzących w zakres decyzji przedłużającej postępowanie zachowa numer przyporządkowany mu w tamtej decyzji, lecz zostaną one poprzedzone literą E.

4.1. Wykorzystanie pomocy inwestycyjnej zatwierdzonej w 1997 r. niezgodnie z przeznaczeniem (środek P1)

4.1.1. Opis środka

(79) Decyzją N 401/97 Komisja zatwierdziła kwotę pomocy inwestycyjnej w wysokości 7,8 mld GRD (22,9 mln EUR), którą władze greckie zgłosiły w dniu 20 czerwca 1997 r. W tej decyzji pomoc została oceniona na podstawie art. 6 „Pomoc inwestycyjna” w rozdziale III „Pomoc na restrukturyzację” dyrektywy 90/684/EWG, który stanowi, że „Pomoc inwestycyjna [...] może zostać przyznana jedynie w przypadku [...], jeżeli wiąże się z planem restrukturyzacji, który nie przewiduje wzrostu mocy produkcyjnych stoczni [...]. Taka pomoc nie może być przyznana stoczniom remontowym, chyba że jest powiązana z planem restrukturyzacji, który prowadzi do całkowitej redukcji mocy produkcyjnych w dziedzinie remontów statków”. W decyzji N 401/97 stwierdza się, że plan działalności gospodarczej został opracowany i ma na celu przywrócenie konkurencyjności stoczni poprzez zwiększenie jej wydajności i modernizację. Pierwszym filarem tego planu jest zakrojona na szeroką skalę reorganizacja i zmniejszenie stanu

zatrudnienia. W szczególności liczba pracowników zostanie zmniejszona do 2 000 osób do końca 1997 r. i zostaną wprowadzone bardziej elastyczne metody pracy. W decyzji N 401/97 stwierdza się, że w czasie jej przyjmowania ograniczenie stanu zatrudnienia zostało już w znacznej mierze przeprowadzone, co przyczyni się do wzrostu wydajności. Drugim filarem planu restrukturyzacji jest program inwestycyjny, polegający na wymianie zużytych i przestarzałych urządzeń na nowe, wyprodukowane według nowoczesnej technologii. W decyzji stwierdza się, że zgodnie z planem stocznia odzyska rentowność przed zakończeniem realizacji planu działalności gospodarczej, tzn. do 2000 r. Całkowite koszty programu inwestycyjnego oszacowano na kwotę 15,62 mld GRD (45,9 mln EUR). Z części opisowej decyzji wynika, że program ten będzie finansowany w następujący sposób: 7,81 mld GRD (22,9 mln EUR) z pomocy państwa, 3,13 mld GRD (9,2 mln EUR) poprzez podwyższenie kapitału akcyjnego i 4,67 mld GRD (13,7 mln EUR) z pożyczek bankowych. Podwyższenie kapitału zostanie dokonane proporcjonalnie do podziału kapitału, tzn. 51 % środków wniesie ETVA, a 49 % – pracownicy HSY. W decyzji stwierdza się również, że pożyczki bankowe zostaną zaciągnięte na zwykłych warunkach rynkowych bez gwarancji państwowej. W swojej ocenie Komisja zwraca uwagę, że w planie restrukturyzacji nie przewidziano wzrostu mocy produkcyjnych w dziedzinie budowy statków ani zmniejszenia mocy produkcyjnych w dziedzinie remontów statków. Komisja stwierdza również, że intensywność pomocy (50 %) mieści się w ramach intensywności pomocy regionalnej dopuszczalnej dla Grecji. Poziom intensywności jest również uzasadniony zakresem restrukturyzacji.

4.1.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (80) Wymiana korespondencji między władzami greckimi a Komisją, poprzedzająca wszczęcie postępowania, została opisana w rozdziale 1 „Postępowanie” niniejszej decyzji.
- (81) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja wyraziła przypuszczenie, że pomoc inwestycyjna, zatwierdzona decyzją N 401/97, mogła być wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem. Po pierwsze, Komisja stwierdziła, że plan inwestycyjny został zrealizowany jedynie częściowo i z poważnymi opóźnieniami. Władze greckie bez porozumienia z Komisją kilkakrotnie wyraziły zgodę na przedłużenie terminu wykonania planu inwestycyjnego po dniu 31 grudnia 1999 r. Po drugie, chociaż w decyzji N 401/97 zaznacza się, że program inwestycyjny będzie finansowany z pożyczek bankowych zaciągniętych na zwykłych warunkach rynkowych bez gwarancji państwowej, przedsiębiorstwo, jak się zdaje, otrzymało pożyczki z banku państwowego według stóp procentowych nieodpowiadających wartości rynkowej i przypuszczalnie w odniesieniu do jednej z tych pożyczek państwo udzieliło gwarancji. Po trzecie, władze greckie nie przesyłały sprawozdań rocznych z realizacji planu, zgodnie z wymogami decyzji N 401/97. Z powodu tych trzech naruszeń decyzji N 401/97 można przypuszczać, że pomoc inwestycyjna została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem.

4.1.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (82) Spółka Elefsis podkreśla, że trzęsienie ziemi, na które powołano się w uzasadnieniu opóźnienia, wyjaśnia tylko to opóźnienie, które nastąpiło we wrześniu 1999 r., to znaczy cztery miesiące przed zakończeniem okresu przewidzianego na realizację planu inwestycyjnego (dzień 31 grudnia 1999 r.). Przed końcem 1999 r. HSY zrealizowała jedynie niewielką część planu inwestycyjnego. Świadczy to o tym, że w HSY znaczne opóźnienia w realizacji planu powstały jeszcze przed trzęsieniem ziemi i że HSY nie mogłaby na czas zakończyć realizacji programu inwestycyjnego, nawet gdyby trzęsienie ziemi nie miało miejsca. Sytuacja przedstawia się podobnie w przypadku prywatyzacji HSY, którą również podano jako uzasadnienie opóźnienia, a która została przeprowadzona po upływie dość długiego czasu od końca 1999 r. i dlatego nie mogła być uzasadnieniem niedopełnienia przez HSY warunków decyzji N 401/97. I wreszcie spółka Elefsis twierdzi, że ponieważ HSY otrzymała pożyczkę gwarantowaną przez państwo oraz pożyczki na zasadach innych niż rynkowe, naruszyła warunki ustanowione w decyzji N 401/97. Dlatego też należy odzyskać tę dodatkową pomoc, jak również pomoc inwestycyjną.

- (83) HSY przedstawiła takie same uwagi jak władze greckie; zostały one streszczone w następnej sekcji.

4.1.4. Uwagi władz greckich

- (84) W piśmie z dnia 20 października 2004 r. władze greckie potwierdzają, że początkowo termin zakończenia realizacji planu inwestycyjnego wyznaczyły na dzień 31 grudnia 1999 r. W grudniu 1999 r. przeprowadziły pierwszą kontrolę postępu realizacji planu inwestycyjnego, która dotyczyła wydatków poniesionych przez HSY do dnia 30 czerwca 1999 r. Okazało się, że wyniosły one 2,7 mld GRD (8,1 mln EUR), co stanowi 17,7 % ogólnych kosztów programu inwestycyjnego. W dniu 27 czerwca 2001 r. władze greckie wyraziły zgodę na przedłużenie terminu zakończenia realizacji planu inwestycyjnego do dnia 31 grudnia 2001 r. z powodu trzęsienia ziemi, które miało miejsce dnia 7 września 1999 r. i spowodowało szkody w stoczni oraz przyczyniło się do opóźnienia w wykonaniu planu inwestycyjnego. Decyzją z dnia 28 grudnia 2001 r. władze greckie zezwoliły na drugie przedłużenie terminu, do dnia 30 czerwca 2002 r., ponieważ proces prywatyzacji, który rozpoczął się w styczniu 2001 r. (i ostatecznie zakończył się w dniu 31 maja 2002 r.), wymagał wstrzymania realizacji planu inwestycyjnego. Gdy władze greckie przeprowadziły drugą kontrolę w maju 2002 r., stwierdziły, że wydatki poniesione przez HSY do dnia 31 grudnia 2001 r. wynoszą 9,8 mld GRD (28,9 mln EUR), czyli 63 % całkowitych kosztów inwestycji. Decyzją z dnia 14 czerwca 2002 r. wydano zgodę na kolejne przedłużenie, do dnia 30 czerwca 2004 r. Decyzją z dnia 23 lipca 2003 r. władze greckie zatwierdziły modyfikację planu inwestycyjnego. Przy tej okazji

przedsiębiorstwo zwróciło się z wnioskiem o wyłączenie niektórych wydatków inwestycyjnych zatwierdzonych podczas drugiej kontroli. Były to zaliczki na inwestycje, które przedsiębiorstwo postanowiło wykluczyć z planu inwestycyjnego. Dlatego też łączną kwotę kosztów zatwierdzonych podczas drugiej kontroli zmniejszono do 23,3 mln EUR, czyli 50,75 % ogólnej kwoty. Pismem z dnia 30 czerwca 2004 r. stocznia zwróciła się o wyrażenie zgody na kolejne przedłużenie terminu realizacji planu, do dnia 31 grudnia 2004 r. Do dziś pomoc inwestycyjna nie została jeszcze stoczni wypłacona.

(85) Władze greckie twierdzą, że przy udzielaniu zgody na przedłużenie terminu realizacji planu w dobrej wierze przyjęły założenie, że działają w granicach decyzji zatwierdzającej, wydanej przez Komisję, i że dotyczyła ona pomocy istniejącej, w przypadku której nowe zgłoszenie nie jest konieczne. Władze greckie uważały, że nieliczenie się z ewentualnością przedłużenia terminu wdrożenia planu inwestycyjnego na taką skalę i o takim zakresie byłoby równoznaczne z brakiem realizmu, tym bardziej w przypadku stoczni, która – również zgodnie z opinią Komisji, wyrażoną w decyzji zatwierdzającej – nie ma żadnego doświadczenia w realizacji tego rodzaju planu. Władze greckie twierdzą też, że poinformowały Komisję o przedłużeniu okresu realizacji planu w listopadzie 2002 r. Modyfikacja planu inwestycyjnego, którą władze greckie zatwierdziły w 2003 r., nie miała wpływu na zmianę charakteru, istoty ani przeznaczenia zatwierdzonej pomocy. Miała ona jedynie na celu dostosowanie planu do nowych okoliczności: prywatyzacji stoczni, nowych zamówień o nieprzewidywalnym charakterze (okręty podwodne), trzęsienia ziemi w 1999 r. i postępu technologicznego. Władze greckie nie rozumieją też, jak przedłużenia mogły wpłynąć na istotę pomocy, a w konsekwencji na jej zgodność ze wspólnym rynkiem. I wreszcie władze greckie twierdzą, że Komisja powinna ocenić zgodność przedłużenia terminu realizacji planu ze wspólnym rynkiem na podstawie pkt 52 Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw⁽⁶⁶⁾ (zwanych dalej „wytycznymi RiR z 1999 r.”). W tym przypadku pomoc należy uznać za zgodną ze wspólnym rynkiem, ponieważ zmieniony plan przewiduje przywrócenie rentowności w rozsądnym czasie, a mianowicie przed dniem 30 czerwca 2004 r. Władze greckie twierdzą w szczególności, że opóźnienie nie powstało z winy przedsiębiorstwa, lecz zostało spowodowane zdarzeniem siły wyższej (trzęsieniem ziemi w 1999 r.) i prywatyzacją przedsiębiorstwa. Ponadto władze greckie twierdzą, że zasada przyznawania danemu przedsiębiorstwu pomocy jedyny raz, „pierwszy i ostatni raz” (*one time, last time*), nie została naruszona, ponieważ pomoc miała miejsce w ramach adaptacji istniejącego planu restrukturyzacji.

(86) W nawiązaniu do zarzutu dotyczącego nieprzedłożenia rocznych sprawozdań z realizacji planu inwestycyjnego, władze greckie uważają, że fakt ten nie stanowi istotnej przeszkody dla modyfikacji planu.

4.1.5. Ocena

4.1.5.1. Artykuł 296 Traktatu

(87) Przed przystąpieniem do oceny zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 i 88 Traktatu, należy przeanalizować kwestię stosowalności art. 296 Traktatu. W tym względzie Komisja zwraca uwagę na następujące aspekty. Po pierwsze, pomoc inwestycyjna została zgłoszona przez władze greckie w 1997 r. zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 88 ust. 3 Traktatu. Zgłaszając pomoc, władze greckie dały do zrozumienia, że plan inwestycyjny był w głównej mierze związany z cywilną działalnością HSY (tj. remontami i budową statków), ponieważ gdyby plan dotyczył działalności o charakterze wojskowym i miał istotne znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego, wówczas władze greckie w tamtym czasie mogłyby powołać się na art. 296 traktatu WE i nie musiałyby zgłaszać pomocy inwestycyjnej⁽⁶⁷⁾. Co więcej, władze greckie nie zakwestionowały decyzji zatwierdzającej, w której Komisja poddała zgłoszoną pomoc ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa. I wreszcie władze greckie nie powołały się na art. 296 w swojej odpowiedzi na decyzję o wszczęciu postępowania. Wyżej przedstawione argumenty są wystarczające, by uznać, że plan inwestycyjny nie miał wpływu na interesy bezpieczeństwa Grecji i że wszelką pomoc na finansowanie planu inwestycyjnego można rozpatrywać na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa, ustanowionych w art. 87 i 88 Traktatu.

4.1.5.2. Wykorzystanie pomocy niezgodnie z przeznaczeniem

(88) W następnej kolejności zostaną przeanalizowane trzy wątpliwości przedstawione w decyzji o wszczęciu postępowania.

(89) W nawiązaniu do naruszenia warunku, zobowiązującego do zaciągania pożyczek według rynkowych stóp procentowych i bez gwarancji państwowej, Komisja uważa, że naruszenie to ma wpływ na zgodność tych środków ze wspólnym rynkiem, a nie na zgodność ze wspólnym rynkiem pomocy inwestycyjnej. W istocie celem takiego warunku jest niedopuszczenie do przyznania dodatkowej pomocy na rzecz programu inwestycyjnego (tj. niedopuszczenie do akumulacji pomocy powyżej intensywności określonej w decyzji N 401/97). Mimo to jednak, zgodnie w wyjaśnieniu przedstawionym w dalszej części niniejszej decyzji, Komisja w oparciu o inne podstawy prawne stwierdza, że gwarancja państwowa na rzecz HSY stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem i należy ją odzyskać. W odniesieniu do pożyczek Komisja stwierdza również, że ich część stanowiąca element pomocy musi zostać odzyskana. Ponieważ elementy pomocy zostaną odzyskane, początkowa sytuacja zostanie przywrócona i koszty ich finansowania dla HSY nie będą niższe od stóp rynkowych. Innymi słowy, poprzez to odzyskanie cel warunku ustanowionego w decyzji N 401/97, czyli niedopuszczenie do udzielenia dodatkowej pomocy w drodze przyznania na

rzecz HSY środków finansowych po cenie niższej od rynkowej, zostanie osiągnięty. Komisja oddała więc wyżej wspomnianą skargę spółki Elefsis, że należy odzyskać zarówno elementy pomocy zawarte w pożyczkach i gwarancji, jak i pomoc inwestycyjną zatwierdzoną decyzją N 401/97.

- (90) W odniesieniu do kwestii nieprzedłożenia sprawozdań rocznych, poruszonej w decyzji o wszczęciu postępowania, Komisja uważa, że niedopełnienie obowiązku ich przedłożenia samo w sobie nie jest wykorzystaniem pomocy niezgodnie z przeznaczeniem. W istocie nie zmienia ono charakteru pomocy, jej skutku ani istoty programu inwestycyjnego. Jednakże ponieważ władze greckie nie dostarczyły tych informacji w terminie, i wobec tego nie powiadomiły Komisji o opóźnieniach wówczas, gdy miały one miejsce, Komisja została pozbawiona możliwości przyjęcia decyzji w odniesieniu do tych aspektów we właściwym czasie. Dlatego też, ponieważ władze greckie nie przedłożyły sprawozdań rocznych, ciężar dowodu spoczywa na nich – a zatem do władz greckich należy udowodnienie, że Komisja wyraziłaby zgodę na kolejne przedłużenia okresu przewidzianego na realizację programu inwestycyjnego.
- (91) W odniesieniu do opóźnienia w realizacji planu inwestycyjnego, którego dotyczyły główne wątpliwości przedstawione w decyzji o wszczęciu postępowania, Komisja doszła do następującego wniosku. Decyzją N 401/97 Komisja zatwierdziła pomoc na wsparcie inwestycji, które były „związane z planem restrukturyzacji”, zgodnie z wymogiem określonym w rozdziale III „Pomoc na restrukturyzację” dyrektywy 90/684/EWG. Zgodnie z opisem planu działalności gospodarczej, podanym w decyzji N 401/97, plan inwestycyjny był w gruncie rzeczy związany nie tylko z planem restrukturyzacji, lecz sam stanowił jeden z dwóch filarów procesu restrukturyzacji. Wynika to z faktu, że stocznia nie podjęła żadnych inwestycji w poprzednich latach i istniała konieczność wymiany „zużytych i przestarzałych urządzeń na nowe, wyprodukowane według nowoczesnej technologii” w celu przywrócenia jej konkurencyjności. W sekcji 2.1 swego pisma z dnia 20 października 2004 r. władze greckie potwierdzają, że program inwestycyjny miał na celu przywrócenie konkurencyjności HSY w drodze poprawy wydajności i modernizacji, by stała się ona przedsiębiorstwem konkurencyjnym na poziomie krajowym i międzynarodowym. Władze greckie potwierdzają również, że celem była wymiana przestarzałych urządzeń, które wyszły z użycia, na nowe, oparte na nowoczesnej technologii. Reasumując, z decyzji N 401/97, a także z pism władz greckich wynika, że program inwestycyjny miał odegrać zasadniczą rolę w planie restrukturyzacji i przywróceniu rentowności⁽⁶⁸⁾. Ponieważ był on „związany z planem restrukturyzacji” i miał zasadnicze znaczenie dla przywrócenia rentowności, jest oczywiste, że realizacja programu inwestycyjnego nie mogła być znacznie opóź-
- niona. W istocie realizacja planu była przedsięwzięciem pilnym z punktu widzenia przywrócenia rentowności przedsiębiorstwu. W rezultacie Komisja zatwierdziła pomoc na wsparcie programu inwestycyjnego, który musiał być zrealizowany w ściśle wyznaczonym okresie; nie zatwierdziła pomocy na wsparcie jakiegokolwiek projektu inwestycyjnego, który byłby zrealizowany w przyszłości.
- (92) W nawiązaniu do ściśle określonego terminu realizacji programu inwestycyjnego należy zaznaczyć, że w decyzji N 401/97 nie został podany harmonogram zaplanowanych działań. W decyzji N 401/97 stwierdza się jedynie, że „stocznia odzyska rentowność wraz z końcem realizacji planu działalności gospodarczej, w 2000 r.”. W swoim piśmie z dnia 20 października 2004 r. władze greckie podkreślają, że zgodnie z decyzją ministerialną z grudnia 2007 r. przyznającą dotację program inwestycyjny musiał być zakończony do dnia 31 grudnia 1999 r.⁽⁶⁹⁾. O tym terminie nie ma jednak mowy w decyzji N 401/97. Komisja stwierdza więc, że zgodnie z decyzją N 401/97 program inwestycyjny musiał być realizowany najpóźniej do końca 2000 r.
- (93) Na podstawie powyższego Komisja stwierdza, że zachowanie terminu 31 grudnia 2000 r. było ważne dla zapewnienia powodzenia planu restrukturyzacji. Ponadto każda inwestycja zrealizowana znacznie później niż w 2000 r. nie mogłaby zostać uznana za związaną z planem restrukturyzacji, który został opisany w decyzji N 401/97, tak jak wymaga tego dyrektywa 90/684/EWG.
- (94) Po przeprowadzeniu tej analizy decyzji N 401/97 Komisja musi ustalić, czy wyraziłaby zgodę na przedłużenie okresu realizacji inwestycji, gdyby władze greckie zwróciły się z takim wnioskiem i należycie poinformowały Komisję o opóźnieniach. We wrześniu 1999 r., wskutek trzęsienia ziemi, uległy zniszczeniu następujące części stoczni: ściany, dachy, okna, konstrukcja trzech budynków, rury, sieć instalacji elektrycznej, pirsy oraz szyny podsuwnicowe. Władze greckie twierdzą, że z powodu trzęsienia ziemi stocznia była zmuszona wstrzymać realizację planu inwestycyjnego i skoncentrować się na naprawie tych szkód.
- (95) Stocznia w listopadzie 2000 r. wystąpiła z wnioskiem o zgodę na pierwsze przedłużenie terminu zakończenia realizacji programu inwestycyjnego do dnia 31 grudnia 2001 r., uzasadniając opóźnienie trzęsieniem ziemi. Należy zatem odpowiedzieć na pytanie, czy Komisja wyraziłaby zgodę na ten wniosek, gdyby go otrzymała. Komisja zwraca uwagę, że gdyby zastosowała pkt 52 wytycznych RiR z 1999 r., nie zatwierdziłaby pierwszego

przedłużenia, ponieważ plan restrukturyzacji, zatwierdzony w 1997 r., okazał się wyraźnie niewystarczający do przywrócenia rentowności w świetle sytuacji zaistniałej w listopadzie 2000 r., a żaden inny plan restrukturyzacji pozwalający na przywrócenie rentowności w tamtym czasie nie istniał. Jednakże Komisja ma wątpliwości, czy zastosowałyby pkt 52 wytycznych RiR z 1999 r., ponieważ pomoc nie została zatwierdzona na podstawie tych wytycznych, ponieważ nie wprowadzono żadnych „zmian” do treści planu, a chodziło jedynie o przesunięcie terminu zakończenia inwestycji, i ponieważ w decyzji N 401/97 i w dyrektywie 90/684/EWG nie ma żadnych jasnych przepisów dotyczących zmiany terminu zakończenia inwestycji. Co więcej, z uwagi na to, że poważne trzęsienie ziemi jest wydarzeniem pozostającym poza zakresem odpowiedzialności stoczni i władz greckich, wyjątkowym i niemającym związku z gospodarką i działalnością przedsiębiorczą, Komisja przypuszczalnie uznałaby, że może ono stanowić uzasadnienie dla kilkumiesięcznego opóźnienia. Ponadto realizacja planu inwestycyjnego jest zadaniem trudnym i może wymagać kilku dodatkowych miesięcy. W związku z tym, chociaż jeden rok jest dużym opóźnieniem, można racjonalnie przyjąć, że Komisja mogłaby wyrazić zgodę na przedłużenie.

- (96) Drugie przedłużenie, przyznane przez władze greckie, władze te i HSY uzasadniły procesem prywatyzacji stoczni, w czasie którego realizacja planu inwestycyjnego została wstrzymana⁽⁷⁰⁾. Innymi słowy, opóźnienie w realizacji programu inwestycyjnego wynikało ze świadomej decyzji dotyczącej wstrzymania realizacji planu. Komisja z całą pewnością nie może zatwierdzić przedłużenia okresu realizacji programu inwestycyjnego w przypadku, gdy świadomie podjęto decyzję o wstrzymaniu jego realizacji na kilka kwartałów w roku. Zgodnie z wcześniejszym wnioskiem przestrzeganie harmonogramu realizacji planu restrukturyzacji było kwestią zasadniczej wagi. Komisja zatwierdziła pomoc na wsparcie konkretnego planu, realizowanego w ściśle określonym czasie. Komisja dodatkowo podkreśla, że gdyby przedłużenie realizacji planu na okres po dniu 31 grudnia 2001 r. zostało zatwierdzone, czas restrukturyzacji byłby tak długi, że inwestycji wdronych po tym terminie nie można byłoby uznać za „związane” – w rozumieniu dyrektywy 90/684/EWG – z procesem restrukturyzacji, który rozpoczął się już w 1996 r. Plan restrukturyzacji, zatwierdzony w 1997 r., nie był odpowiedni, aby zaradzić trudnej sytuacji finansowej stoczni, z którą borykała się przez lata, począwszy od 2001 r. Ponadto w latach 2001–2002 zrealizowano zasadnicze działania restrukturyzacyjne, zupełnie nowe i nieuwzględnione w planie restrukturyzacji opisanym w decyzji N 401/97 (na przykład dodatkowe ograniczenie stanu zatrudnienia). Biorąc pod uwagę powyższe względy, Komisja uważa, że nie zatwierdziłaby

przedłużenia czasu realizacji inwestycji na okres po dniu 31 grudnia 2001 r.

- (97) Reasumując, Komisja stwierdza, że wszelka pomoc przeznaczona na wsparcie kosztów inwestycyjnych poniesionych po dniu 31 grudnia 2001 r. wykracza poza zakres decyzji N 401/97.
- (98) Władze greckie uważają, że nawet jeżeli Komisja stwierdzi, że pomoc na pokrycie niektórych kosztów inwestycyjnych nie wchodzi w zakres decyzji N 401/97, to pomoc tę mimo to należy uznać za zgodną ze wspólnym rynkiem jako pomoc na restrukturyzację na podstawie wytycznych RiR z 1999 r. Komisja musi zatem przeanalizować, czy pomoc na pokrycie kosztów inwestycyjnych, poniesionych przez HSY po dniu 31 grudnia 2001 r., mogłaby zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem. Komisja zwraca uwagę, że nie ma żadnych wątpliwości, że HSY była przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji po dniu 31 grudnia 2001 r. Na przykład straty skumulowane w ciągu poprzednich lat były tak wysokie, że wartość kapitału własnego netto była ujemna. Dlatego też wszelką pomoc udzieloną przedsiębiorstwu, w szczególności pomoc na wsparcie modernizacji przestarzałych urządzeń, należało uznać za pomoc restrukturyzacyjną. Komisja uważa jednak, że przedsiębiorstwo nie spełniło warunków otrzymania pomocy na podstawie wytycznych RiR z 1999 r. Na przykład został naruszony warunek pomocy „pierwszy i ostatni raz”, ustanowiony w pkt 48 tych wytycznych, ponieważ władze greckie przyznały już HSY pomoc restrukturyzacyjną decyzją ministerialną z grudnia 1997 r. W istocie pomoc inwestycyjna zatwierdzona decyzją N 401/97 stanowiła pomoc restrukturyzacyjną zgodnie z dyrektywą 90/684/EWG i zgodnie z samą decyzją N 401/97. Punkt 48 wytycznych RiR z 1999 r. dopuszcza odstępstwa od warunku pomocy „pierwszy i ostatni raz”, jeżeli „zaistniały okoliczności wyjątkowe i nieprzewidziane”. Komisja nie potrafi stwierdzić, jakie wyjątkowe i nieprzewidywalne okoliczności mogłyby uzasadniać przyznanie pomocy restrukturyzacyjnej na pokrycie kosztów inwestycji poniesionych po dniu 31 grudnia 2001 r. W szczególności trzęsienie ziemi z września 1999 r. może, zgodnie z wcześniejszym ustaleniem, uzasadniać pewne opóźnienie w realizacji planu inwestycyjnego. Nie jest ono jednak powodem opóźnienia w realizacji planu inwestycyjnego po dniu 31 grudnia 2001 r. Natomiast wstrzymanie realizacji planu w trakcie procesu prywatyzacji nie spełnia wymogu „okoliczności wyjątkowych i nieprzewidzianych”, zawartego w definicji. Władze greckie twierdzą, że warunek pomocy „pierwszy i ostatni raz” nie był naruszony, ponieważ pomoc została udzielona w ramach dostosowania istniejącego planu restrukturyzacji. Zgodnie z

wcześniejszymi szczegółowymi wyjaśnieniami, Komisja uważa, że inwestycje wdrożone po dniu 31 grudnia 2001 r. nie stanowią części programu inwestycyjnego opisanego w decyzji N 401/97. Ponadto w pkt 52 wytycznych RiR z 1999 r. stwierdza się, że „zmieniony plan powinien przewidywać rozsądny termin odzyskania rentowności przedsiębiorstwa”. Zgodnie z początkowym planem stocznia powinna była odzyskać rentowność do 2000 r. Dlatego też Komisja uważa, że planowany termin przywrócenia rentowności w czerwcu 2004 r. był zbyt odległy w porównaniu z terminem założonym w początkowym planie, i powrót do rentowności w takim terminie nie mieścił się w rozsądnych ramach czasowych. I wreszcie Komisja zwraca uwagę, że zaakceptowanie takiego przedłużenia okresu restrukturyzacji byłoby równoznaczne z obejściem warunku pomocy „pierwszy i ostatni raz”.

- (99) Reasumując, Komisja uważa, że pomoc na pokrycie kosztów inwestycyjnych poniesionych do dnia 31 grudnia 2001 r. i związanych z programem inwestycyjnym opisanym w decyzji N 401/97 można uznać za wchodzącą w zakres decyzji N 401/97. Natomiast żadna inna pomoc nie jest objęta decyzją N 401/97. Ponadto wszelka inna pomoc na pokrycie innych kosztów inwestycyjnych poniesionych przez HSY jest niezgodna ze wspólnym rynkiem. Ponieważ władze greckie zaznaczyły, że pomoc inwestycyjna nie została jeszcze wypłacona na rzecz HSY, od stoczni nie musi być odzyskana żadna pomoc.

4.2. Pożyczka w wysokości 4,67 mld GRD (13,72 mln EUR) udzielona w 1999 r. i zabezpieczona gwarancją państwową (środek P2)

4.2.1. Opis środka

- (100) Władze greckie zwracają uwagę, że ta ośmioletnia pożyczka o wartości 4,67 mld GRD (13,72 mln EUR) została przyznana przez ETVA na finansowanie programu inwestycyjnego⁽⁷¹⁾. Decyzją z dnia 8 grudnia 1999 r. rząd udzielił gwarancji i z tego tytułu pobierał opłatę roczną w wysokości 100 punktów bazowych. Umowę pożyczki zawarto w dniu 29 grudnia 1999 r., a wynikająca z niej kwota została wypłacona HSY w kolejnych transzach od tego dnia do dnia 26 października 2000 r., do łącznej kwoty 12,76 mln EUR⁽⁷²⁾. Jako stopę procentową przyjęto ATHIBOR (EURIBOR od dnia 1 stycznia 2001 r.) plus 25 punktów bazowych. W dniu 31 maja 2002 r. gwarancję państwową i okres, na który została udzielona pożyczka, przedłużono do dnia 30 czerwca 2009 r., a stopę procentową zwiększono o 100 punktów bazowych. Spłata kapitału rozpoczęła się wraz ze spłatą pierwszej raty w grudniu 2003 r.

4.2.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (101) W decyzji o wszczęciu postępowania stwierdza się, że gwarancja udzielona przez państwo może stanowić pomoc państwa, a jej zgodność ze wspólnym rynkiem

budzi wątpliwości. Ponadto abstrahując od kwestii, czy gwarancje należy uznać za pomoc czy nie, w decyzji N 401/97 stwierdza się, że w celu finansowania programu inwestycyjnego pożyczki bankowe zostaną zaciągnięte na zwykłych warunkach rynkowych, bez gwarancji państwowej. W związku z tym należy sądzić, że gwarancje państwowe były *per se* zabronione decyzją N 401/97.

4.2.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (102) Spółka Elefsis zgłosiła następujące uwagi w odniesieniu do środków P2, P3 i P4. Przypomina ona, że decyzja N 401/97 zawiera wymóg, zgodnie z którym pożyczki bankowe na finansowanie działalności HSY mają być zaciągnięte na zwykłych warunkach rynkowych bez gwarancji państwowej. Można natomiast wykazać, że wszystkie trzy pożyczki zostały udzielone na warunkach innych niż rynkowe. Po pierwsze, te pożyczki były przyznawane począwszy od końca 1999 r., gdy sytuacja finansowa HSY była dramatyczna i istniała groźba cofnięcia stoczni zezwolenia na prowadzenie działalności. Po drugie, pożyczki zostały udzielone w czasie, gdy było oczywiste, że HSY nie zrealizowała planu restrukturyzacji/inwestycyjnego i nie dotrzymała warunków decyzji N 401/97. Po trzecie, biorąc pod uwagę katastrofalną sytuację finansową i brak zabezpieczenia na zasadach rynkowych, HSY nie mogłaby uzyskać tych pożyczek od instytucji sektora prywatnego.

4.2.4. Uwagi władz greckich

- (103) Władze greckie (a także HSY) twierdzą, że gwarancja państwowa nie stanowi pomocy państwa i została udzielona na zwykłych warunkach rynkowych. Swoją analizę opierają na następujących aspektach:

- Stocznia mogła zawrzeć umowę o udzielenie podobnej pożyczki z każdym innym bankiem, oferując inne formy zabezpieczenia niż gwarancja państwowa. W szczególności przedsiębiorstwo mogło zaoferować jako zabezpieczenia niektóre należności z tytułu dużych zamówień lub pewne zabezpieczenia w formie zastawu hipotecznego na swoich aktywach.
- Roczna opłata w wysokości 1 % za udzielenie gwarancji jest stawką rynkową. Ponadto nie jest ona selektywna, ponieważ państwo greckie udzieliło kilku gwarancji w tym samym okresie i w przypadku niektórych pobierało znacznie niższą opłatę.
- Nawet gdyby Komisja uznała, że opłata za udzielenie gwarancji była poniżej stawki rynkowej, państwo i tak działało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej, ponieważ było akcjonariuszem HSY (za pośrednictwem ETVA) i skorzystałoby na odzyskaniu rentowności przez stocznię po zrealizowaniu przez nią planu inwestycyjnego.

- To, że pożyczka miała na celu finansowanie planu inwestycyjnego, który został zatwierdzony przez Komisję, powinno być dla banku udzielającego pożyczki i dla gwaranta stanowić wystarczająco solidną podstawę, by oczekiwać, że HSY będzie mogła spłacić pożyczkę.
- Stocznia regularnie spłaca pożyczkę i wnosi opłaty za udzielenie gwarancji.

4.2.5. Ocena

4.2.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (104) Przed przystąpieniem do oceny zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 należy przeanalizować kwestię stosowności art. 296 Traktatu. Komisja zwraca uwagę, że na podstawie decyzji o przyznaniu pożyczki HSY miała obowiązek wykorzystać pożyczkę zabezpieczoną gwarancją, a także dwie pozostałe pożyczki objęte decyzją o wszczęciu postępowania (tj. środki P3 i P4), na finansowanie programu inwestycyjnego⁽⁷³⁾. Zgodnie z wnioskiem zawartym w ocenie środka P1 program inwestycyjny nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. Dlatego też Komisja uważa, że w odniesieniu do tych trzech pożyczek przeznaczonych na finansowanie programu inwestycyjnego mają zastosowanie zasady dotyczące pomocy państwa i pożyczki te nie wchodzą w zakres art. 296 Traktatu.

4.2.5.2. Istnienie pomocy

- (105) Należy przede wszystkim sprawdzić, czy gwarancja państwowa spełnia warunki konieczne, aby uznać ją za pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu.
- (106) W celu przeprowadzenia oceny istnienia pomocy w przypadku różnych gwarancji badanych w niniejszej decyzji Komisja zastosuje obwieszczenie Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 traktatu WE do pomocy państwowej w formie gwarancji⁽⁷⁴⁾ (zwane dalej „obwieszczeniem w sprawie gwarancji”), które zostało opublikowane w marcu 2000 r. Jednakże zgodnie z treścią pkt 1.4 tego obwieszczenia nie dotyczy ono zmian w polityce, lecz raczej zawiera bardziej szczegółowe wyjaśnienia metod, które Komisja dotychczas stosowała na potrzeby oceny gwarancji państwowych. W związku z tym zasady ustanowione w obwieszczeniu w sprawie gwarancji można również zastosować do oceny gwarancji udzielonych przed marcem 2000 r. Zgodnie z tym wnioskiem w decyzji o wszczęciu postępowania za podstawę oceny środka P2 Komisja przyjęła obwieszczenie w sprawie gwarancji. Władze greckie nie wniosły zastrzeżeń do zastosowania obwieszczenia. Przeciwnie, także wykorzystywały je do oceny środka P2⁽⁷⁵⁾.
- (107) Po pierwsze, by można było uznać, że środek wchodzi w zakres art. 87 ust. 1, musi on wiązać się z użyciem

zasobów państwowych. Ten warunek jest spełniony w przypadku środka P2, ponieważ państwo, udzielając tej gwarancji, obciążyło ryzykiem zasoby państwowe.

- (108) Po drugie, należy ustalić, czy środek ma charakter selektywny czy nie. Władze greckie twierdzą, że państwo udzieliło kilku gwarancji innym przedsiębiorstwom i że również pobierało z tego tytułu prowizję w wysokości 1 %. Władze greckie przedłożyły wykaz tych przedsiębiorstw. Komisja uważa, że ten fakt wcale nie dowodzi, że ten środek miał charakter ogólny. Aby środek miał charakter ogólny, musi on być dostępny dla wszystkich podmiotów gospodarczych działających w danym państwie członkowskim. Muszą mieć do niego skuteczny dostęp wszystkie przedsiębiorstwa na równorzędnych warunkach i ten dostęp nie może być *de facto* ograniczony na przykład przez uprawnienia uznaniowe państwa do przyznania środka, ani inne czynniki ograniczające ich skutek praktyczny. Rozpatrywany środek nie może być więc uznany za ogólny. W szczególności sam fakt, że niektóre przedsiębiorstwa otrzymały gwarancję państwową, nie oznacza, że wszystkie przedsiębiorstwa mogłyby ją uzyskać. Władze greckie nie wykazały, że gwarancja państwowa jest ogólnie dostępna dla wszystkich podmiotów gospodarczych na równorzędnych warunkach. Ponadto wszystkie podmioty gospodarcze znajdujące się w wykazie przedłożonym przez władze greckie są albo przedsiębiorstwami państwowymi, albo przedsiębiorstwami prowadzonymi w pewnym zakresie działalność o charakterze wojskowym. Wydaje się więc, że przedsiębiorstwa prywatne nie mogłyby otrzymać gwarancji na finansowanie swojej zwykłej działalności. W gruncie rzeczy władze greckie nie podały podstawy prawnej, w oparciu o którą minister finansów w dniu 8 grudnia 1999 r. podjął decyzję o udzieleniu gwarancji. Należy przypuszczać, że jest nią ustawa 2322/1995, będąca środkiem selektywnym, zgodnie z wyjaśnieniem podanym w ocenie środka E12b.
- (109) Po trzecie, należy wykazać istnienie korzyści. Zgodnie z pkt 2.2.2 obwieszczenia w sprawie gwarancji, ponieważ gwarancja została udzielona przed przyznaniem pożyczki, a nie *ex post*, nie istnieje przypuszczenie istnienia pomocy dla udzielającego pożyczki. Jest to więc pomoc dla pożyczkobiorcy, którą należy zbadać zgodnie z treścią pkt 2.1.1 obwieszczenia w sprawie gwarancji. Władze greckie zaprzeczają istnieniu jakiegokolwiek korzyści, ponieważ HSY mogłaby otrzymać podobną pożyczkę, oferując bankowi inne formy zabezpieczenia zamiast gwarancji państwowej. Komisja uważa, że nie musi badać, czy HSY, oferując inne formy zabezpieczenia, mogłaby uzyskać taką pożyczkę, czy nie. Komisja musi natomiast ocenić, czy rzeczywista transakcja dokonana przez państwo, czyli udzielenie gwarancji na pożyczkę bez skorzystania z żadnej formy zabezpieczenia, byłoby możliwe do przyjęcia przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. Gwarancja pożyczki zabezpieczonej zastawem na niektórych aktywach lub przeniesieniem praw do należności stanowi inny rodzaj transakcji. Zgodnie z treścią pkt 2.1.1 obwieszczenia w sprawie gwarancji, jedną

z potencjalnych korzyści gwarancji państwowej jest możliwość „zaoferowania niższego zabezpieczenia” przez pożyczkobiorcę. Ponadto nawet gdyby należało poddać ocenie możliwość uzyskania środków finansowych przy zaoferowaniu większego zabezpieczenia, Komisja stwierdziła już w sekcji 3.1 niniejszej decyzji, że po dniu 30 czerwca 1999 r. HSY nie otrzymałaby ani pożyczek, ani gwarancji od prywatnych banków, nawet gdyby zaoferowała im zabezpieczenia. Komisja stwierdza, że ponieważ gwarancji państwowej udzielono w grudniu 1999 r., HSY przyznano korzyść poprzez przyznanie jej środków finansowych, których nie mogłaby otrzymać na rynku.

- (110) Władze greckie twierdzą również, że opłata za udzielenie gwarancji, wynosząca 1 %, odpowiadała cenie rynkowej, a wobec tego nie została przyznana żadna korzyść. Komisja zwraca uwagę, że władze greckie nie przedstawiły żadnych danych rynkowych świadczących o tym, że banki były gotowe udzielić gwarancji za taką samą cenę. Władze greckie przedłożyły jedynie wykaz gwarancji udzielonych przez państwo w tym samym okresie za taką samą cenę. Komisja nie rozumie, jak wykaz gwarancji państwowych może stanowić dowód na to, że opłata z tytułu gwarancji wymagana od HSY jest zgodna z rynkiem i nie stanowi pomocy państwa. W szczególności tego wykazu nie można uznać za „państwowy program gwarancyjny, który nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1”, ponieważ – gwarancja na rzecz HSY jest tu przykładem – nie spełnia on wielu warunków określonych w pkt 4.3 obwieszczenia w sprawie gwarancji. Ponadto nawet jeżeli opłata za udzielenie gwarancji wynosząca 1 % mogłaby być zgodna z rynkiem w przypadku innych przedsiębiorstw (będących w dobrej kondycji), nie oznacza to automatycznie, że tak samo było w przypadku przedsiębiorstwa w trudnej sytuacji, takiego jak HSY.
- (111) Twierdzenie, że ponieważ władze greckie były akcjonariuszem HSY, to opłata za udzielenie gwarancji niższa od ceny rynkowej byłaby w podobnych okolicznościach możliwa do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej Komisja już odrzuciła w sekcji 3.1 niniejszej decyzji.
- (112) W sekcji 3.1 zostało również wykazane, że począwszy od dnia 30 czerwca 1999 r., dostępnych było wystarczająco dużo informacji pozwalających wyciągnąć wniosek, że HSY nie udało się zawrzeć odpowiedniej liczby umów na budowę statków, niezbędnych do odzyskania rentowności, i że stocznia odnotuje poważne straty w latach 1999 i 2000. Dlatego też, o ile fakt, że pożyczka została przeznaczona na finansowanie planu inwestycyjnego zatwierdzonego przez Komisję w 1997 r., zadowoliliby potencjalnego pożyczkodawcę w latach 1997 i 1998, o tyle nie zadowoliliby już banku w grudniu 1999 r., ponieważ było oczywiste, że plan działalności gospodarczej się nie powiódł. Argument władz greckich dotyczący tej kwestii należy zatem odrzucić.
- (113) I wreszcie, w nawiązaniu do stwierdzenia władz greckich, że spłata pożyczki odbywa się zgodnie z warunkami umowy, Komisja stwierdza, że nie rozumie, jak może

to dowodzić, że bank komercyjny udzieliłby pożyczki, o której mowa. Istotne znaczenie ma jedynie sytuacja przedsiębiorstwa i informacje, jakie dostępne były w czasie, gdy została udzielona gwarancja⁽⁷⁶⁾. W uzupełnieniu Komisja zaznacza, że zgodnie z informacjami dostępnymi w czasie, gdy udzielano gwarancji, na podstawie których można było przypuszczać, że stocznia odnotuje poważne straty w kolejnych latach, faktycznie okazało się, że stocznia odnotowała poważne straty w kolejnych latach, a jej kapitał własny netto rzeczywiście przyjął wysoką wartość ujemną. Ponadto HSY przetrwała wyłącznie dlatego (i z tego względu jest w stanie spłacać pożyczkę), że otrzymywała stałe wsparcie w formie pomocy państwa.

- (114) Na podstawie powyższego Komisja uważa, że środek przysparza korzyści HSY.
- (115) Ta selektywna korzyść zakłóca konkurencję, ponieważ dostarcza środków finansowych w czasie, gdy HSY nie otrzymałaby ich na rynku i gdy była w trudnej sytuacji. Dlatego też środek pozwolił HSY na utrzymanie się i na finansowanie swojej działalności. Ponieważ niektórzy konkurenci HSY prowadzą działalność w innych państwach członkowskich⁽⁷⁷⁾, to zakłócenie konkurencji ma wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi⁽⁷⁸⁾.
- (116) Ponieważ gwarancja spełnia wszystkie warunki określone w art. 87 ust. 1 Traktatu, stanowi ona pomoc państwa. Ze względu na to, że wbrew wymogom ustanowionym w art. 88 ust. 3 traktatu WE, gwarancja została przyznana bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.
- (117) Ponieważ Komisja właśnie wykazała, że selektywna korzyść przyznana HSY zakłóca konkurencję i wymianę handlową, analiza występowania zakłócenia konkurencji i wymiany handlowej nie będzie przeprowadzana ponownie w ramach oceny pozostałych środków.

4.2.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (118) W odniesieniu do zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 i 3 Traktatu Komisja zwraca uwagę, że żadne postanowienia art. 87 ust. 2 i art. 87 ust. 3 lit. b) i d) nie mają zastosowania. Co do zgodności ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 3 lit. a), c) i e), należy przypomnieć, że począwszy od dnia 1 stycznia 1999 r., pomoc dla przemysłu stocznioowego została uregulowana rozporządzeniem Rady (WE) nr 1540/98 z dnia 29 czerwca 1998 r. ustanawiającym nowe reguły dotyczące pomocy dla przemysłu stocznioowego⁽⁷⁹⁾ (zwanym dalej „rozporządzeniem (WE) nr 1540/98”). Ponieważ pożyczki objęte gwarancjami były przeznaczone na finansowanie planu inwestycyjnego, który stanowił część planu restrukturyzacji, i ponieważ oprócz tego HSY znajdowała się w trudnej sytuacji, gwarancję państwową należy

ocenić na podstawie art. 5 rozporządzenia (WE) nr 1540/98. Jest oczywiste, że środek nie spełnia warunków ustanowionych w tym artykule. W szczególności w art. 5 stwierdza się, że pomoc restrukturyzacyjna „może wyjątkowo zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, pod warunkiem że jest zgodna z Wytocznymi wspólnotowymi dotyczącymi pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw”. W czasie, gdy pomoc była udzielana, miały zastosowanie wytyczne RiR z 1999 r., opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 9 października 1999 r.⁽⁸⁰⁾, które weszły w życie w tym samym dniu. Wiele warunków zatwierdzenia pomocy ustanowionych w pkt 3.2.2 tych wytycznych nie zostało spełnionych. Na przykład w nawiązaniu do warunku b) „Przywrócenie rentowności”, Komisja stwierdza, że gwarancja państwowa dotyczyła środków na finansowanie planu inwestycyjnego będącego częścią planu restrukturyzacji, który w grudniu 1999 r. okazał się całkowicie niewystarczający dla przywrócenia długotrwałej rentowności HSY. W odniesieniu do warunku d) „Pomoc ograniczona do minimum”, Komisja zdecydowała już w decyzji N 401/97, że pomoc państwa może stanowić najwyżej 50 % kosztów inwestycyjnych, a pozostałe 50 % powinno pochodzić od akcjonariuszy i z pożyczek bankowych zaciągniętych na warunkach rynkowych. W związku z tym żadna dodatkowa pomoc na rzecz planu inwestycyjnego nie mogła zostać udzielona, w przeciwnym razie warunek maksymalnej intensywności pomocy, wynoszącej 50 %, zostałby naruszony. Gwarancja państwowa stanowiła również naruszenie warunku pomocy „pierwszy i ostatni raz”, ustanowionego w pkt 3.2.3 wytycznych RiR z 1999 r., ponieważ decyzją N 401/97 Komisja zatwierdziła pomoc inwestycyjną, która na mocy dyrektywy 90/684/EWG była formą pomocy restrukturyzacyjnej. Ta pomoc została przyznana HSY decyzją ministerialną z grudnia 1997 r. (lecz, jak wspomniano w motywie 84 niniejszej decyzji, władze greckie utrzymują, że nie została ona jeszcze wypłacona HSY).

(119) Na podstawie powyższego Komisja uważa, że gwarancja państwowa stanowi pomoc niezgodną z prawem i niezgodną ze wspólnym rynkiem, którą należy odzyskać. Jeżeli gwarancja państwowa w dalszym ciągu obowiązuje w czasie przyjmowania niniejszej decyzji, musi ona zostać niezwłocznie wstrzymana. Nie jest to jednak wystarczające do przywrócenia sytuacji, która miałaby miejsce w przypadku, gdyby nie udzielono pomocy, ponieważ HSY w ciągu wielu lat korzystała z pożyczki, której nie otrzymałaby bez interwencji państwa. Komisja uważa, że w celu odzyskania tej korzyści, zgodnie z wnioskiem sformułowanym w sekcji 3.1 niniejszej decyzji, należy za lata obowiązywania gwarancji odzyskać różnicę między całkowitymi kosztami pożyczki objętej gwarancją (stopą procentową i opłatą za udzielenie gwarancji) a stopą referencyjną dla Grecji zwiększoną o 600 punktów bazowych.

(120) Komisja uważa, że w ten sposób zostanie przywrócona sytuacja, która miałaby miejsce bez gwarancji państwowej. Tym samym zostanie usunięte naruszenie

zakazu udzielania gwarancji państwowych i udostępniania środków finansowych według stopy niższej niż rynkowa, ustanowione w decyzji N 401/97.

4.3. Pożyczka w wysokości 1,56 mld GRD (4,58 mln EUR) udzielona w 1999 r. (środek P3)

4.3.1. Opis środka

(121) W 1999 r. HSY otrzymała pożyczkę w wysokości 1,56 mld GRD (4,58 mln EUR) od ETVA, który tytułem zabezpieczenia uzyskał prawo do płatności pierwszej transzy pomocy inwestycyjnej zatwierdzonej decyzją N 401/97. Umowa pożyczki została zawarta w dniu 28 lipca 1999 r., a całą kwotę pożyczki wypłacono HSY następnego dnia. Umowa początkowo obowiązywała do dnia 31 marca 2001 r. Po kolejnych przedłużeniach terminu pożyczka została spłacona w dniu 2 sierpnia 2004 r. Była ona oprocentowana według stopy ATHIBOR (EURIBOR od dnia 1 stycznia 2001 r.) plus 100 punktów bazowych⁽⁸¹⁾.

4.3.2. Podstawy wszczęcia postępowania

(122) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja stwierdza, że pożyczka mogła stanowić pomoc państwa, której zgodność ze wspólnym rynkiem budzi wątpliwości. Ponadto gdyby się okazało, że pożyczka została objęta gwarancją państwową, byłoby to naruszeniem decyzji N 401/97, w której stwierdza się, że środki na finansowanie programu inwestycyjnego zostaną pozyskane na zwykłych warunkach rynkowych bez gwarancji państwowych.

4.3.3. Uwagi zainteresowanych stron

(123) Spółka Elefsis twierdzi, w uzupełnieniu uwag poprzednio omówionych w przypadku środka P2, że ponieważ środki P3 i P4 zostały przyznane w czasie, gdy było oczywiste, że HSY nie udało się zrealizować planu restrukturyzacji/inwestycyjnego i że stocznia nie dotrzymała warunków ustanowionych w decyzji N 401/97, istniało poważne ryzyko, że zabezpieczenie tej pożyczki, tzn. płatność zatwierdzonej pomocy, było niezgodne z prawem, a w związku z tym nieważne i niemożliwe do wyegzekwowania.

4.3.4. Uwagi władz greckich

(124) Władze greckie (a także HSY) twierdzą, że ta pożyczka została udzielona na warunkach rynkowych. W szczególności zastosowana stopa procentowa jest podobna do stopy przyjętej w przypadku kilku pożyczek udzielonych przez ETVA innym przedsiębiorstwom w tym samym czasie. HSY mogłaby zaciągnąć pożyczkę w każdym innym banku, lecz ze zrozumiałych względów wolała otrzymać ją od ETVA, który był jej akcjonariuszem. Ponadto zabezpieczenie w formie przeniesienia praw do pierwszej transzy pomocy inwestycyjnej było zabezpieczeniem możliwym do przyjęcia przez każdy bank. I wreszcie władze greckie podkreślają, że pożyczka została w całości zwrócona bankowi.

4.3.5. Ocena

4.3.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (125) Komisja stwierdziła już w ocenie środka P2, że środek P3 nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. Musi on zatem być poddany ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.3.5.2. Istnienie pomocy

- (126) Po pierwsze, Komisja zwraca uwagę, że pożyczka została udzielona przez ETVA i nie była objęta gwarancją państwową.

- (127) W nawiązaniu do selektywnego charakteru środka władze greckie zwracają uwagę, że inne przedsiębiorstwa otrzymały pożyczki od ETVA według podobnej stopy procentowej. Jednakże zgodnie z przedstawionym powyżej wyjaśnieniem zawartym w ocenie środka P2, środek ma charakter ogólny wyłącznie, jeżeli spełnia ściśle określone warunki, które wyraźnie nie zostały spełnione w tym przypadku. Na przykład środek nie jest dostępny dla wszystkich przedsiębiorstw na równorzędnych zasadach, ponieważ wysokość stóp procentowych jest różna dla poszczególnych pożyczkobiorców i uzależniona od decyzji ETVA dotyczącej odmowy lub przyznania pożyczki i warunków udzielenia pożyczki. Z tego względu środek ma charakter selektywny.

- (128) W odniesieniu do istnienia korzyści Komisja zwraca uwagę, że ta pożyczka została udzielona po dniu 30 czerwca 1999 r., czyli w czasie, gdy – zgodnie z wyjaśnieniem podanym w sekcji 3.1 niniejszej decyzji – przedsiębiorstwo nie miało już dostępu do rynku kredytowego. To, że ETVA zastosował podobną stopę procentową względem niektórych pożyczek udzielonych innym przedsiębiorstwom w tym samym okresie, nie dowodzi, że taka stopa procentowa byłaby możliwa do zaakceptowania w podobnych okolicznościach przez bank komercyjny. Po pierwsze, stopa procentowa wymagana przez bank komercyjny względem danej pożyczki zależy od zdolności kredytowej pożyczkobiorcy. Władze greckie nie wykazały, że inni pożyczkobiorcy wymienieni w wykazie były obciążeni ryzykiem niewypłacalności podobnym do ryzyka niewypłacalności HSY. Komisja przypomina, że HSY znajdowała się w tym czasie w bardzo złej sytuacji. Jest więc prawdopodobne, że inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej zażądałby wyższej stopy procentowej w przypadku pożyczek dla HSY niż pożyczek dla przedsiębiorstw w dobrej sytuacji finansowej. Po drugie, nawet gdyby inni pożyczkobiorcy byli obciążeni takim samym ryzykiem niewypłacalności jak HSY, wykaz przedstawiony przez władze greckie w dalszym ciągu jest niewy-

starczającym dowodem na to, że stopa procentowa odpowiadała cenie rynkowej. W rzeczywistości wykaz przedstawiony przez władze greckie zawiera jedynie zestawienie pożyczek udzielonych przez ETVA, który był bankiem państwowym (i na dodatek bankiem rozwoju), a wobec tego należy przypuszczać, że inne pożyczki również zawierają element pomocy. Dlatego też nie ma dowodu na to, że pożyczki te zostałyby zaakceptowane przez bank komercyjny.

- (129) Władze greckie twierdzą również, że zabezpieczenie w formie przeniesienia praw do pierwszej transzy pomocy inwestycyjnej stanowi zabezpieczenie, które byłoby wystarczające do otrzymania pożyczki możliwej do zaakceptowania przez każdy bank komercyjny. Komisja zwraca uwagę, że zgodnie z decyzją rządu zatwierdzającą pomoc inwestycyjną płatność pierwszej transzy pomocy inwestycyjnej zostałaby zrealizowana po stwierdzeniu przez właściwy organ kontrolny, że koszty inwestycyjne osiągnęły kwotę 2,73 mld GRD. Ponadto płatność musiała zostać dokonana przed dniem 31 grudnia 1999 r. W wyniku kontroli przeprowadzonych przez władze greckie w grudniu 1999 r. okazało się (zob. uwagi władz greckich dotyczące środka P1), że kwota 2,73 mld GRD została osiągnięta przed dniem 30 czerwca 1999 r. Dlatego też, ponieważ pożyczka została udzielona w lipcu 1999 r. i ponieważ w tym czasie przypuszczalnie szacunkowo ustalono, że został osiągnięty lub miał wkrótce zostać osiągnięty próg 2,73 mld GRD, prawdopodobieństwo otrzymania pierwszej transzy pomocy pozornie mogło wydawać się wysokie. Jednakże nadal mogły się pojawić różne problemy uniemożliwiające wypłatę pomocy. Po pierwsze, nie było pewności, czy gdyby HSY została postawiona w stan upadłości, władze greckie wyraziłyby zgodę na wypłatę pomocy inwestycyjnej przedsiębiorstwu, które zaprzestało działalności⁽⁸²⁾. Bank musiałby wówczas podjąć kosztowne i długotrwałe postępowanie sądowe w celu odzyskania środków finansowych. Po drugie, nie ma pewności, czy właściwe organy kontrolne zatwierdziłyby koszty inwestycyjne w zakresie, w jakim zostały poniesione, a wówczas próg nie zostałby osiągnięty we właściwym czasie. Po trzecie, mogły wystąpić inne problemy administracyjne. Tak się właśnie stało⁽⁸³⁾ i władze greckie przez kilka lat nie wypłaciły pierwszej transzy pomocy. Zgodnie z treścią rozdziału 1 „Postępowanie” niniejszej decyzji, gdy Komisja dowiedziała się w późniejszym okresie o opóźnieniu w realizacji planu inwestycyjnego, zażądała wstrzymania płatności pomocy, która nie została wypłacona HSY. Komisja stwierdza, że wypłata pierwszej transzy pomocy inwestycyjnej przez państwo była wprawdzie prawdopodobna, ale nie pewna. Wobec trudnej sytuacji HSY bank komercyjny wymagałby zabezpieczenia pewnego i takiego, które można byłoby szybko wyegzekwować, i nie zadowoliliby się zabezpieczeniem, które mogło w pewnych okolicznościach okazać się bezwartościowe. Komisja stwierdza więc, że bank komercyjny nie wyraziłby zgody na udzielenie pożyczki. Zgodnie z wcześniejszymi wyjaśnieniami, ten wniosek potwierdzają bezskuteczne próby, jakie podejmowała HSY w celu uzyskania środków finansowych od inwestorów działających zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej.

- (130) Władze greckie twierdzą również, że ponieważ ETVA był akcjonariuszem HSY, dbał on o interesy stoczni, udzielając jej przedmiotowej pożyczki. W sekcji 3.1.3 niniejszej decyzji Komisja już odrzuciła ten argument.
- (131) I wreszcie w odniesieniu do faktu spłaty pożyczki Komisja już wyjaśniła w ocenie środka P2, dlaczego taka spłata nie dowodzi, że bank komercyjny wyraziłby zgodę na udostępnienie tych środków finansowych HSY w tamtym czasie.
- (132) Na podstawie wyżej przedstawionych względów Komisja stwierdza, że pożyczka stanowi korzyść dla HSY, ponieważ stocznia nie otrzymałaby tej pożyczki na rynku.
- (133) Komisja uznaje, że środek P3 stanowi pomoc w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu. Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, jest ona niezgodna z prawem.

4.3.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (134) Tak jak w przypadku środka P2, zgodność niniejszego środka ze wspólnym rynkiem należy ocenić na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1540/98. Ponieważ, podobnie jak środek P2, niniejsza pożyczka była przeznaczona na finansowanie planu inwestycyjnego stanowiącego część planu restrukturyzacji i została ona udzielona przedsiębiorstwu znajdującemu się w trudnej sytuacji, należy ją również uznać za pomoc restrukturyzacyjną wchodzącą w zakres art. 5 rozporządzenia (WE) nr 1540/98. W szczególności w art. 5 stwierdza się, że pomoc restrukturyzacyjna „może wyjątkowo zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, pod warunkiem że jest zgodna z Wytocznymi wspólnotowymi dotyczącymi pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw”. W czasie, gdy pomoc była udzielana, miały zastosowanie wytyczne RiR z 1999 r., opublikowane w Dzienniku Urzędowym w dniu 23 grudnia 1999 r. ⁽⁸⁴⁾, które weszły w życie w tym samym dniu (zwane dalej wytycznymi RiR z 1994 r.). Wiele warunków zatwierdzenia pomocy ustanowionych w pkt 3.2.2 tych wytycznych nie zostało spełnionych. Na przykład w odniesieniu do warunku (i) „Przywrócenie rentowności” Komisja stwierdza, że gwarancja państwowa dotyczyła środków na finansowanie planu inwestycyjnego będącego częścią planu restrukturyzacji, który w lipcu 1999 r. okazał się całkowicie niewystarczający dla przywrócenia długotrwałej rentowności HSY. W odniesieniu do warunku (iii) „Proporcjonalność pomocy w stosunku do kosztów i korzyści z restrukturyzacji” Komisja postanowiła już w decyzji N 401/97, że pomoc państwa może stanowić najwyżej 50 % kosztów inwestycyjnych, a pozostałe 50 % musi pochodzić od akcjonariuszy i z pożyczek

bankowych zaciągniętych na warunkach rynkowych. W związku z tym żadna dodatkowa pomoc na rzecz planu inwestycyjnego nie mogła zostać udzielona, w przeciwnym razie warunek maksymalnej intensywności pomocy, wynoszącej 50 %, zostałby naruszony i Komisja nie mogłaby uznać, że pomoc jest proporcjonalna do „kosztów i korzyści z restrukturyzacji”.

- (135) Z powyższych względów Komisja uważa, że przedmiotowa pożyczka stanowi pomoc państwa niezgodną z prawem i ze wspólnym rynkiem i należy ją odzyskać. Ponieważ po dniu 30 czerwca 1999 r. HSY nie mogłaby uzyskać żadnej pożyczki na rynku, pożyczka musi być zwrócona w całości. Nie jest to jednak wystarczające do przywrócenia sytuacji, która miałaby miejsce bez udzielenia pomocy, ponieważ HSY w ciągu wielu lat korzystała z pożyczki, której nie otrzymałaby bez interwencji państwa. Komisja uważa, że w celu odzyskania tej korzyści, zgodnie z wnioskiem sformułowanym w sekcji 3.1 niniejszej decyzji, należy odzyskać różnicę ⁽⁸⁵⁾ między stopą procentową pożyczki a stopą referencyjną dla Grecji zwiększoną o 600 punktów bazowych za każdy rok, licząc od wypłaty pożyczki na rzecz HSY do dnia jej spłaty.
- (136) Komisja zwraca uwagę, że w marcu 2002 r. państwo zbyło większość akcji ETVA na rzecz Piraeus Bank. ETVA nie był już więc bankiem państwowym w ciągu dwóch ostatnich lat obowiązywania pożyczki, która została spłacona w 2004 r. Może zatem powstać pytanie (dotyczące przedmiotowej pożyczki, a także innych pożyczek i gwarancji udzielonych przez ETVA przed marcem 2002 r. na okres dłuższy niż do marca 2002 r.), czy część pomocy odnosząca się do okresu po marcu 2002 r. powinna zostać zwrócona ETVA, zamiast państwu, czy też nie. By odpowiedzieć na to pytanie, Komisja przypomina, że gdy państwo przyznaje pożyczkę według stopy procentowej niższej od stopy rynkowej, udzielenie pomocy ma miejsce w czasie zawierania umowy pożyczki, nawet jeżeli korzyść materializuje się dopiero przy każdym terminie, płatności odsetek, gdy pożyczkobiorca płaci je według niższej stopy procentowej ⁽⁸⁶⁾. W taki sam sposób wartość rynkowa pożyczki, której stopa procentowa nie odzwierciedla odpowiednio trudności pożyczkobiorcy, natychmiast spada ⁽⁸⁷⁾ po podpisaniu umowy pożyczki (a nie w przyszłych terminach, gdy pożyczkobiorca spłaca odsetki wynikające ze stopy procentowej niższej niż rynkowa). Z kolei wartość banku jest uzależniona od wartości jego aktywów, czyli przede wszystkim od portfela istniejących pożyczek. Dlatego też udzielanie pożyczek na warunkach niezgodnych z rynkowymi spowodowało spadek wartości ETVA i przyczyniło się do zmniejszenia ceny, którą państwo później otrzymało przy sprzedaży akcji ETVA ⁽⁸⁸⁾. Powyższe wyjaśnienie dowodzi, że koszty tych środków pomocy poniosło państwo, nawet po marcu 2002 r.

4.4. Pożyczka w wysokości 13,75 mln EUR udzielona w 2002 r. (środek P4)

4.4.1. Opis środka

- (137) Umowa pożyczki między ETVA a HSY została zawarta w dniu 31 maja 2002 r. Pożyczka w wysokości 13,75 mln EUR została udzielona na dwa lata według stopy procentowej EURIBOR plus 125 punktów bazowych. Pożyczka miała być wykorzystana jako zaliczka na poczet drugiej i trzeciej transzy pomocy inwestycyjnej. Pożyczka została zabezpieczona w formie przeniesienia praw do drugiej i trzeciej transzy pomocy inwestycyjnej⁽⁸⁹⁾.

4.4.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (138) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja stwierdza, że pożyczka mogła stanowić pomoc państwa, której zgodność ze wspólnym rynkiem budzi wątpliwości. Ponadto gdyby się okazało, że pożyczka została objęta gwarancją państwową, byłoby to prawdopodobnie naruszeniem decyzji N 401/97, w której stwierdza się, że środki na finansowanie programu inwestycyjnego zostaną pozyskane na zwykłych warunkach rynkowych bez gwarancji państwowych.

4.4.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (139) Uwagi spółki Elefsis dotyczące tego środka są podobne do uwag zgłoszonych w odniesieniu do środka P3.

4.4.4. Uwagi władz greckich

- (140) Władze greckie twierdzą, że ta pożyczka została udzielona na warunkach rynkowych. W szczególności zastosowana stopa procentowa jest podobna do stopy przyjętej w przypadku kilku pożyczek udzielonych przez ETVA innym przedsiębiorstwom w tym samym czasie. HSY mogłaby zaciągnąć pożyczkę w każdym innym banku, lecz ze zrozumiałych względów wolała otrzymać ją z ETVA, który był jej akcjonariuszem. Ponadto zabezpieczenie w formie przeniesienia praw do drugiej i trzeciej transzy pomocy inwestycyjnej było zabezpieczeniem możliwym do zaakceptowania przez każdy bank. I wreszcie pożyczka nigdy nie została wypłacona HSY i wobec tego nie może stanowić pomocy na rzecz HSY. Co więcej, odmowa ETVA wypłaty pożyczki, gdy bank ten zorientował się, że płatność pomocy inwestycyjnej została „zamrożona” ze względów proceduralnych i że wypłata pomocy nie była pewna, świadczy o tym, że ETVA działał w taki sposób, w jaki postąpiłby każdy inny bank.

4.4.5. Ocena

4.4.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (141) Komisja stwierdziła już w ocenie środka P2, że środek P4 nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. Musi on zatem zostać poddany ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.4.5.2. Istnienie pomocy

- (142) Po pierwsze, Komisja zwraca uwagę, że pożyczka została udzielona przez ETVA i nie była objęta gwarancją państwową.
- (143) Komisja zwraca uwagę, że ponieważ ETVA odmówił HSY wypłaty pożyczki, stocznia nigdy nie otrzymała żadnych środków finansowych na podstawie umowy pożyczki. Dlatego też HSY nie osiągnęła żadnej korzyści i Komisja może od razu stwierdzić, że ten środek nie stanowi pomocy państwa.
- (144) Następujące dwa aspekty dotyczące środka P4, nawet jeśli nie mają one znaczenia dla jego oceny, mogą budzić wątpliwości co do zasadności oceny pozostałych środków. Dlatego też Komisja przedstawi ich analizę.
- (145) Po pierwsze, władze greckie twierdzą, że podjęcie przez ETVA decyzji o odmowie wypłaty pożyczki na rzecz HSY ze względu na ryzyko, że pomoc inwestycyjna nie zostanie wypłacona, dowodzi, że ETVA działał jak zwykły komercyjny pożyczkodawca i nie traktował stoczni w sposób uprzywilejowany. Komisja podkreśla, że przedstawiając ten argument, władze greckie nie wzięły pod uwagę, że w czasie, gdy ETVA odmówił wypłaty pożyczki, znajdował się on już pod kontrolą Piraeus Bank, a nie państwa. Dlatego też odmowa wypłaty pożyczki nie może służyć jako przykład postępowania ETVA w czasie, gdy pozostawał on pod kontrolą państwa. Przeciwnie, ten przykład jest dowodem na to, że bank komercyjny nie udzieliłby pożyczki na rzecz HSY.
- (146) Po drugie, Komisja zwraca uwagę, że środek P4 ma taką samą formę zabezpieczenia jak środek P3. Umowa dotycząca środka P4 została podpisana w czasie, gdy Piraeus Bank przejął już kontrolę nad ETVA. Niemniej jednak nie świadczy to o tym, że środek P3 mógłby zostać zaakceptowany przez bank komercyjny. W rzeczywistości obie te sytuacje nie są porównywalne z kilku powodów. Komisja zwraca na przykład uwagę, że gdy umowa pożyczki została podpisana w dniu 31 maja 2002 r., było już wiadome, a w każdym razie z całą pewnością wiadome dla ETVA, który był akcjonariuszem HSY, że wypłata pomocy inwestycyjnej została „zamrożona” ze względów administracyjnych⁽⁹⁰⁾. Dlatego też, gdy ETVA podpisywał umowę w dniu 31 maja 2002 r., był już w stanie odmówić wypłaty pożyczki⁽⁹¹⁾. Bank wiedział, że ma możliwość odmowy wypłaty pożyczki. Taka jest różnica w stosunku do sytuacji ETVA, w której się znajdował, gdy podpisywał umowę pożyczki w lipcu 1999 r. Inna różnica w porównaniu do okoliczności towarzyszących środkowi P3 polega na tym, że gdy umowa pożyczki została podpisana w dniu 31 maja 2002 r., dwa międzynarodowe przedsiębiorstwa zakończyły już operację przejęcia HSY i miały zacząć inwestować w stocznię. Wraz z przejściem wzrosły szanse na przetrwanie stoczni. Takiego przejścia nie można było przewidzieć w lipcu 1999 r.

4.5. Wykorzystanie niezgodnie z przeznaczeniem pomocy w wysokości 54 mld GRD (160 mln EUR) zatwierdzonej w 1997 r. (środek E7)

4.5.1. Opis środka

- (147) W dniu 15 lipca 1997 r., oprócz decyzji N 401/97 zatwierdzającej pomoc inwestycyjną, Komisja przyjęła decyzję C 10/94. Była to decyzja kończąca postępowanie przewidziane w art. 88 ust. 2 i zatwierdzająca, na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1013/97, umorzenie zobowiązań w wysokości 54 mld GRD (160 mln EUR) związanych z działalnością cywilną stoczni. Jednoczesne umorzenie zobowiązań związanych z działalnością wojskową stoczni nie zostało poddane ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.5.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (148) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraża przypuszczenie dotyczące możliwego naruszenia dwóch warunków ustanowionych w decyzji C 10/94. Po pierwsze, umorzenie zobowiązań zostało zatwierdzone pod warunkiem, że zostanie zrealizowany plan restrukturyzacji, którego jednym z dwóch filarów był plan inwestycyjny. Zgodnie z wyjaśnieniem Komisji, podanym w decyzji o wszczęciu postępowania (zob. opis środka P1), ma ona wątpliwości, czy plan inwestycyjny został prawidłowo zrealizowany. Po drugie, decyzja C 10/94 zawiera zakaz przyznawania dodatkowej pomocy operacyjnej na cele restrukturyzacyjne. Komisja zwraca uwagę, że różne środki, będące przedmiotem decyzji przedłużającej postępowanie, stanowią, jak się zdaje, dodatkową pomoc na restrukturyzację. Dlatego też należy przypuszczać, że ten warunek został naruszony.

4.5.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (149) Spółka Elefsis twierdzi, że kwestia naruszenia dwóch warunków, przedstawiona w decyzji o wszczęciu postępowania, stanowi ważną podstawę wniosku, że pomoc została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem. Ponadto Elefsis uważa, że prywatyzacja z 1995 r. nigdy nie była faktyczną prywatyzacją. W szczególności pracownicy nigdy nie ponieśli żadnego ryzyka finansowego jako akcjonariusze, ponieważ zapłacili jedynie niewielką część kwoty, którą powinni byli zapłacić, i ponieważ kwota, którą rzeczywiście zapłacili, została w całości zwrócona przez państwo w czasie prywatyzacji w latach 2001–2002. Komisja powinna przeanalizować kwestię nieprzeprowadzenia żadnej faktycznej prywatyzacji, która była warunkiem umorzenia, jako jeszcze jednego naruszenia decyzji C 10/94.

4.5.4. Uwagi władz greckich

- (150) W swoich uwagach dotyczących decyzji o przedłużeniu postępowania władze greckie i HSY⁽⁹²⁾ twierdzą, że konsekwencją zakazu udzielania dodatkowej pomocy na restrukturyzację jest jedynie to, że wszelką nową pomoc uznaje się za niezgodną z prawem. Ten zakaz, jeśli zostanie naruszony, nie powoduje, że pomoc zatwierdzona decyzją C 10/94 staje się niezgodna ze wspólnym rynkiem. Ponadto władze greckie podkreślają, że w decyzji zakazuje się przyznania „pomocy operacyjnej” (zdefiniowanej w art. 5 dyrektywy Rady 90/684/EWG) na restrukturyzację. W związku z tym nie zgadzają się one z twierdzeniem, że po 1997 r. nie można było udzielić HSY pomocy na restrukturyzację.

- (151) W sprawie planu inwestycyjnego władze greckie i HSY utrzymują, że w treści decyzji C 10/94 nie ma warunku dotyczącego realizacji planu inwestycyjnego. Co więcej, taki warunek nie mógł być w niej określony, ponieważ nie został ustanowiony ani w dyrektywie 90/684/EWG, ani w rozporządzeniu (WE) nr 1013/97, które stanowią podstawę prawną tej decyzji. Jedynym warunkiem było przeprowadzenie częściowej prywatyzacji HSY i przedłożenie (tzn. wcale nie realizacja) planu inwestycyjnego.

4.5.5. Ocena

4.5.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (152) Artykuł 296 nie ma zastosowania do tego środka, ponieważ pomoc w tym przypadku dotyczyła umorzenia zobowiązań związanych wyłącznie z cywilną działalnością stoczni. Ponadto podstawą decyzji C 10/94 były zasady dotyczące pomocy państwa, a nie art. 296 Traktatu.

4.5.5.2. Realizacja planu inwestycyjnego

- (153) Komisja uważa, że realizacja planu inwestycyjnego była warunkiem ustanowionym w decyzji C 10/94. W istocie w motywie drugim od końca stwierdza się, że: „Realizacja planu inwestycyjnego jeszcze się nie rozpoczęła [...]. Z chwilą jej zakończenia powinien zostać sfinalizowany trwający obecnie proces restrukturyzacji i stoczni powinna odzyskać rentowność”. W przedostatnim motywie Komisja przypomina o zakazie udzielania dalszej pomocy na restrukturyzację. I wreszcie w ostatnim motywie stwierdza się: „W świetle powyższego Komisja postanowiła zakończyć postępowanie

na mocy art. 93 ust. 2 i zatwierdzić pomoc na warunkach opisanych w niniejszym piśmie. Jeżeli Komisja uzna, że którykolwiek z tych warunków nie został spełniony, może zażądać wstrzymania lub odzyskania pomocy państwa". To, że Komisja użyła słowa „warunki” w liczbie mnogiej, dowodzi, że istnieje jeszcze co najmniej drugi warunek, oprócz zakazu udzielania dodatkowej pomocy na restrukturyzację. Na podstawie tego sformułowania i treści decyzji można stwierdzić, że tym warunkiem była realizacja planu inwestycyjnego. Komisja przedstawiła już szczegółową ocenę realizacji planu inwestycyjnego w analizie środka P1. Komisja stwierdza, że HSY nie zrealizowała planu inwestycyjnego w rozsądnych ramach czasowych. Do dnia 31 grudnia 2001 r. – po jednym przedłużeniu terminu zakończenia realizacji planu inwestycyjnego – HSY wdrożyła zaledwie 63 % planu. Dlatego też Komisja uznaje, że ten warunek nie został spełniony.

- (154) Władze greckie twierdzą, że realizacja planu inwestycyjnego nie jest warunkiem określonym w rozporządzeniu (WE) nr 1013/97, które stanowi podstawę prawną decyzji C 10/94. Komisja przypomina, że pomoc została zatwierdzona decyzją C 10/94. Dlatego też warunki ustanowione w tej decyzji muszą być przestrzegane. Jeżeli władze greckie uważały, że warunki ustanowione w decyzji C 10/94 nie są zgodne z warunkami określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 1013/97, powinny były wnieść skargę na decyzję C 10/94. Jednakże władze greckie tego nie zrobiły w terminie ustanowionym w art. 230 Traktatu. W uzupełnieniu Komisja przypomina, że rozporządzenie (WE) nr 1013/97 stanowi jedynie zmianę do dyrektywy Rady 90/684/EWG i ma na celu zwiększenie kwoty pomocy, która może zostać udzielona trzem grupom stoczni. W odniesieniu do HSY w rozporządzeniu (WE) nr 1013/97 stwierdza się, że „[...] wszystkie pozostałe przepisy dyrektywy 90/684/EWG stosują się do tej stoczni”. Komisja przypomina, że dyrektywa 90/684/EWG zatwierdza pomoc dla greckich stoczni, jeżeli pomoc ta „została udzielona na restrukturyzację finansową stoczni w ramach systematycznego i specjalnego programu restrukturyzacji związanej ze zbyciem stoczni w drodze sprzedaży”. Świadczy to o tym, że Rady nie satysfakcjonowało samo przedstawienie planu restrukturyzacji, lecz jego faktyczna realizacja. W rzeczywistości, jak mogłaby zostać udzielona pomoc „w ramach systematycznego i specjalnego programu restrukturyzacji”, jeśli taki program nie jest realizowany?
- (155) Ponieważ warunek ten nie został spełniony, pomoc została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem i, zgodnie z ostatnim motywem decyzji C 10/94, należy ją odzyskać.
- 4.5.5.3. Zakaz udzielania „dalszej pomocy operacyjnej na cele restrukturyzacyjne”
- (156) W przedostatnim motywie decyzji C 10/94 stwierdza się, że: „Komisja zwraca uwagę, że rozporządzenie (WE) nr 1013/97 zostało przyjęte przez Radę z warunkiem, że stoczniom objętym niniejszym rozporządzeniem nie zostanie udostępniona żadna dalsza pomoc operacyjna na cele restrukturyzacyjne. A zatem w przyszłości tej stoczni nie może zostać udzielona żadna pomoc restrukturyzacyjna”. Strony niniejszego postępowania nie zgadzają się w kwestii interpretacji tego warunku. Zdaniem władz greckich i HSY oznacza on, że wszelka pomoc na cele restrukturyzacyjne, udzielona po przyjęciu tej decyzji, zostałaby automatycznie uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem i należałoby ją odzyskać. W opinii spółki Elefsis warunek ten oznacza, że po przyjęciu tej decyzji przyznanie jakiegokolwiek pomocy operacyjnej na cele restrukturyzacyjne byłoby wykorzystaniem niezgodnie z przeznaczeniem pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94 i dlatego powinno prowadzić do odzyskania pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94, oprócz odzyskania dodatkowej pomocy operacyjnej na cele restrukturyzacyjne.
- (157) Komisja zwraca uwagę, że celem zakazu udzielania dalszej pomocy operacyjnej na restrukturyzację jest niedopuszczenie do akumulacji pomocy powyżej poziomu określonego w decyzji. Komisja uważa, że ten cel zostanie osiągnięty, jeżeli wszelka pomoc operacyjna, udzielona po przyjęciu decyzji C 10/94, zostanie odzyskana. Poprzez odzyskanie dodatkowej pomocy zostanie przywrócona sytuacja początkowa i nie dojdzie do akumulacji pomocy powyżej poziomu określonego w decyzji C 10/94. Dlatego też Komisja stwierdza, że udzielenie dodatkowej pomocy operacyjnej na cele restrukturyzacyjne po przyjęciu decyzji C 10/94 nie pociąga za sobą obowiązku odzyskania pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94, jeżeli ta dodatkowa pomoc zostanie faktycznie odzyskana.
- (158) Komisja zwraca uwagę, że w celu ustalenia, czy należy odzyskać pomoc zatwierdzoną decyzją C 10/94, nie jest konieczne ustalenie, które środki pomocy, przyznane niezgodnie z prawem po przyjęciu decyzji C 10/94, stanowią „pomoc operacyjną na cele restrukturyzacyjne”. W rzeczywistości w niniejszej decyzji Komisja uzna, że należy odzyskać wszystkie środki pomocy przyznane niezgodnie z prawem po przyjęciu decyzji C 10/94. W związku z tym należy odzyskać każdy środek, który może ewentualnie kwalifikować się jako dalsza pomoc na cele restrukturyzacyjne. Na skutek odzyskania pomocy zostanie przywrócona sytuacja początkowa, a w związku z tym uniknie się jakiegokolwiek ewentualnej akumulacji pomocy restrukturyzacyjnej. Tym samym cel warunku ustanowionego w decyzji C 10/94 zostanie osiągnięty.

4.5.5.4. Niezapłacenie ceny nabycia

(159) Podczas przeprowadzania bardziej wnikliwej analizy przypadku, który miał miejsce w czasie trwania postępowania wyjaśniającego, Komisja stwierdziła jeszcze jedno naruszenie decyzji C 10/94: w całym okresie, w którym pracownicy – jako posiadacze 49 % akcji HSY – uczestniczyli w procesie zarządzania HSY, nie zapłacili ceny nabycia, którą mieli uregulować na podstawie umowy o częściowej prywatyzacji z września 1995 r.

(160) W celu wyjaśnienia tego naruszenia decyzji C 10/94 należy najpierw przeanalizować treść tej decyzji oraz aktów prawnych stanowiących jej podstawę prawną.

(161) W preambule dyrektywy 90/684/EWG stwierdza się, że: „Krótkoterminowa restrukturyzacja finansowa przemysłu stoczniowego w Grecji jest niezbędna, aby stworzyć jego właścicielom publicznym możliwość przywrócenia konkurencyjności tego przemysłu w drodze sprzedaży nowym właścicielom”. Na tej podstawie art. 10 tej dyrektywy stanowi: „2. W 1991 r. pomoc operacyjna na budowę, przebudowę lub remont statków, niezwiązana z nowymi zamówieniami może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, jeżeli została udzielona na restrukturyzację finansową stoczni w ramach systematycznego i specjalnego planu restrukturyzacji związanego ze zbyciem stoczni w drodze sprzedaży. 3. Niezależnie od obowiązku zbycia stoczni w drodze sprzedaży, o którym mowa w ust. 2, rząd grecki może zachować 51 % pakietu większościowego w jednej ze stoczni, jeżeli jest to uzasadnione interesami obronności”. Komisja zwraca uwagę, że w dyrektywie zostało użyte sformułowanie „sprzedaży [...] nowym właścicielom”, a nie „podarowania” nowym właścicielom. A zatem nowi właściciele mieli zapłacić cenę w zamian za nabycie praw własności stoczni. Własność nie może być przyznawana nieodpłatnie. Zdanie „przywrócenie konkurencyjności tego przemysłu w drodze sprzedaży nowym właścicielom” zawiera wyjaśnienie celu tego warunku. Stocznie, będąc własnością państwa, nie podjęły niezbędnych działań w celu przywrócenia konkurencyjności. W związku z tym stale potrzebowały pomocy państwa. W celu zaradzenia tej sytuacji, która była nie do przyjęcia w świetle art. 87 Traktatu, Rada zatwierdziła pomoc po raz ostatni (tzn. zezwoliła na udzielenie pomocy w 1991 r.), ale nałożyła obowiązek sprzedaży stoczni nowym właścicielom. Logika rozumowania jest więc taka, że nowi właściciele podejmą niezbędne działania mające na celu przywrócenie konkurencyjności, by stoczniom nie była już potrzebna pomoc operacyjna na restrukturyzację⁽⁹³⁾.

(162) Zgodnie z treścią sekcji 2 „Poprzednie decyzje Komisji i Rady” niniejszej decyzji Komisja podjęła w lipcu 1995 r. negatywną decyzję w sprawie C 10/94, ponieważ HSY nie została sprzedana, zgodnie z wymogiem dyrektywy 90/684/EWG. Władze greckie zwróciły się z wnioskiem

o zawieszenie tej decyzji, twierdząc, że transakcja sprzedaży zostanie wkrótce zrealizowana. Władze greckie same przedstawiły wówczas umowę z września 1995 r. jako umowę sprzedaży stoczni. Na tej podstawie Komisja uchyliła negatywną decyzję.

(163) W preambule rozporządzenia (WE) nr 1013/97 stwierdza się: „Pomimo działań podejmowanych przez rząd grecki w celu prywatyzacji wszystkich stoczni państwowych do marca 1993 r., dopiero we wrześniu 1995 r. została sprzedana stocznia Hellenic Shipyards na rzecz akcjonariatu pracowniczego, przy czym państwo zachowało 51 % pakiet większościowy ze względu na interesy obronności. Do osiągnięcia dobrej sytuacji finansowej i przeprowadzenia restrukturyzacji stoczni Hellenic Shipyards niezbędna jest pomoc, która umożliwi przedsiębiorstwu umorzenie zobowiązań narosłych jeszcze przed opóźnionym procesem prywatyzacji”. W art. 1 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1013/97 stwierdza się: „Pomoc w drachmach w formie umorzenia zobowiązań Hellenic Shipyards, do kwoty 54 525 mln GRD, odpowiadającej zobowiązaniom związanym z działalnością cywilną stoczni, istniejącym w dniu 31 grudnia 1991 r. wraz z narosłymi odsetkami i karami, do dnia 31 stycznia 1996 r., może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem. W odniesieniu do tej stoczni mają zastosowanie wszystkie pozostałe przepisy dyrektywy 90/684/EWG”. Rozporządzenie (WE) nr 1013/97 zostało więc przyjęte, ponieważ HSY do osiągnięcia rentowności potrzebna była większa pomoc niż pomoc zatwierdzona w art. 10 dyrektywy 90/684/EWG. Dokładniej rzecz biorąc, w tym rozporządzeniu zostało zatwierdzone umorzenie odsetek i kar z tytułu zobowiązań istniejących w dniu 31 grudnia 1991 r., które narosły od tamtej pory. Rozporządzenie (WE) nr 1013/97 obowiązywało do dnia 31 grudnia 1998 r. Komisja zwraca uwagę, że Rada ponownie użyła w odniesieniu do HSY słów „sprzedana” i „prywatyzacja”. Rada zatwierdziła pomoc, ponieważ uważała, że we wrześniu 1995 r. została zawarta ważna umowa sprzedaży, zgodnie z warunkiem ustanowionym w dyrektywie 90/684/EWG. Innymi słowy, nie trzeba było ustanawiać warunku sprzedaży stoczni, ponieważ istniała już ważna umowa sprzedaży.

(164) Decyzja C 10/94 rozpoczyna się od przypomnienia, że w art. 10 dyrektywy 90/684/EWG został ustanowiony wymóg sprzedaży stoczni. W decyzji C 10/94 następnie stwierdza się, że ten warunek został spełniony, ponieważ „49 % akcji stoczni sprzedano w dniu 18 września 1995 r. na rzecz akcjonariatu pracowniczego stoczni”. Ponieważ jednak kwota pomocy jest większa niż kwota zatwierdzona w dyrektywie 90/684/EWG, „Komisja nie może wyrazić zgody na podstawie przepisów 7. dyrektywy”, którą zatem zmieniono rozporządzeniem (WE) nr 1013/97, aby zwiększyć kwotę pomocy, która może być udzielona HSY. Ze względu na to, że warunki określone w tym rozporządzeniu i warunki ustanowione w dyrektywie 90/684/EWG zostały spełnione, w decyzji

C 10/94 pomoc została zatwierdzona. Komisja zwraca uwagę, że w decyzji C 10/94 ponownie użyła słowa „sprzedana” i uważała, że umowa między ETVA a pracownikami, dotycząca sprzedaży 49 % akcji HSY, jest ważną umową sprzedaży. Komisja zaznacza, że przed przyjęciem decyzji C 10/94 otrzymała kopię umowy sprzedaży i dlatego znała jej treść. Komisja stwierdza, że przyjmując decyzję C 10/94, nie miała powodu wymagać sprzedaży HSY (tzn. ustanawiać takiego wyraźnego warunku, który musiałby zostać spełniony w przyszłości), ponieważ ważna umowa sprzedaży została już podpisana we wrześniu 1995 r.

- (165) Komisja przypomina jednak, że umowa z września 1995 r. zawierała nietypowe postanowienia dotyczące zapłaty ceny nabycia: cena nabycia w wysokości 8,1 mld GRD (24 mln EUR) nie miała być przez pracowników zapłacona niezwłocznie, lecz w trzynastu rocznych ratach po okresie karencji wynoszącym dwa lata, a zatem w okresie 1998–2010. Niemniej jednak własność akcji miała być niezwłocznie przeniesiona na pracowników. Do czasu zapłacenia ceny nabycia przez pracowników miał zostać ustanowiony zastaw na akcjach na rzecz ETVA. W celu sfinansowania płatności rocznych rat na rzecz ETVA, HSY miała zatrzymywać część miesięcznego wynagrodzenia pracowników i wypłacanych im dodatków. W miesiącach następujących po wrześniu 1995 r. została podpisana umowa między ETVA, HSY, stowarzyszeniem pracowników a każdym pracownikiem HSY (umowa z września 1995 r. została zawarta między ETVA a stowarzyszeniem pracowników). Zgodnie z treścią tej umowy każdy pracownik wyrażał zgodę na zakup pewnej liczby akcji na warunkach określonych w umowie z września 1995 r. Te umowy stanowiły również, że HSY będzie zatrzymywać część miesięcznego wynagrodzenia i dodatku wypłacanego z okazji Wielkanocy i Bożego Narodzenia na sfinansowanie rocznych rat. Komisja stwierdziła teraz, że pracownicy nie wpłacali tych rocznych rat.
- (166) Oznacza to, że pracownicy nie zapłacili żadnych rat, natomiast uczestniczyli w zarządzaniu stoczną jako właściciele posiadający 49 % akcji. Pierwsze trzy raty, określone w umowie z września 1995 r. – te, które miały być zapłacone w 1998, 1999 i 2000 r. – nie zostały uregulowane. W 2001 r., w ramach procesu prywatyzacji HSY, pracownicy i ETVA zawarli umowę, zgodnie z którą pracownicy rzekli się 49 % dochodu ze sprzedaży akcji HSY na rzecz HDW/Ferrostaal. W zamian ETVA odstąpił od roszczeń wobec pracowników związanych z zapłatą ceny nabycia 49 % akcji HSY, która powinna być zapłacona przez nich zgodnie z umową z września 1995 r. Oznacza to, że pracownicy, jako właściciele, nigdy nie ponosili ryzyka finansowego związanego z powodzeniem bądź niepowodzeniem restrukturyzacji.
- (167) Komisja wykazała władzom greckim i HSY, że niezapłacenie ceny nabycia przez pracowników przypuszczalnie stanowi wykorzystanie decyzji C 10/94 niezgodne z jej celem, ponieważ oznacza to, że częściowa prywatyzacja, mająca na celu przywrócenie stoczni konkurencyjności, nigdy nie miała miejsca.
- (168) Władze greckie i HSY zakwestionowały te wnioski. Przedstawiły one między innymi trzy następujące argumenty w celu wyeliminowania wątpliwości Komisji.
- (169) Po pierwsze, władze greckie twierdzą, że prywatyzacja jest „faktyczna” i „prawdziwa”. W szczególności rząd grecki podkreśla, że: „Pracownicy nabyli uprawnienia akcjonariuszy zgodnie z przepisami prawa greckiego. Zostali zarejestrowani w księdze akcyjnej przedsiębiorstwa i nabyli wszelkie prawa jako akcjonariusze, łącznie z prawem do uczestnictwa w walnych zgromadzeniach i głosowania podczas tych zgromadzeń, a tym samym sprawowania kontroli nad stoczną i wywierania wpływu na jej codzienne zarządzanie. Ponadto z nabyciem akcji wiązało się ryzyko obniżenia ich wartości”. „Pracownicy korzystali z prawa pierwokupu, przewidzianego w odpowiednich przepisach prawa, i uczestniczyli w operacjach podwyższenia kapitału akcyjnego, proporcjonalnie do udziału w tym kapitale; a zatem w stoczni został zainwestowany prywatny kapitał”⁽⁹⁴⁾.
- (170) Po drugie, władze greckie twierdzą, że zapłata ceny nabycia nie była warunkiem ustanowionym w decyzji C 10/94, a nawet gdyby taki warunek został ustanowiony, Komisja uznała go za już spełniony. W szczególności władze greckie przypominają, że „[...] Komisja w swojej decyzji z dnia 31 października 1995 r. zaznaczyła, że przed podjęciem decyzji w sprawie zatwierdzenia umorzenia zobowiązań w ramach już wszczętego postępowania będzie w dalszym ciągu prowadziła badanie wszystkich działań greckiego rządu związanych z wykonaniem umowy przeniesienia 49 % akcji na rzecz pracowników, a także stosowaniem jej treści. Postępując zgodnie z tym założeniem, podjęła ostateczną pozytywną decyzję w 1997 r., zatwierdzając umorzenie zobowiązań, bez ustanawiania warunku prywatyzacji. Innymi słowy Komisja w 1997 r. zbadała już treść umowy i stwierdziła, przed zatwierdzeniem umorzenia zobowiązań, że prywatyzacja miała miejsce”⁽⁹⁵⁾.

(171) Po trzecie, władze greckie twierdzą, że ETVA prawidłowo wykonał umowę sprzedaży. W rzeczywistości pracownicy, ponieważ uczestniczyli już w trzech operacjach podwyższenia kapitału mających na celu sfinansowanie planu inwestycyjnego⁽⁹⁶⁾, „mieli trudności z dopełnieniem zobowiązania polegającego na zapłaceniu ceny za akcje. ETVA nie wystąpił jednak z powództwem w celu odzyskania kwoty należnej od każdego z 2 000 pracowników, ponieważ nie było realnych szans na doprowadzenie do pomyślnego zakończenia żadnej z takich spraw [...]. Zamiast angażować się w skomplikowane, czasochłonne, kosztowne i ostatecznie bezskuteczne procedury sądowe w celu zaspokojenia swoich roszczeń [...], ETVA zrealizował zastaw na niezapłaconych akcjach i zaspokoił swoje roszczenia ze środków uzyskanych ze sprzedaży akcji należących do pracowników, w taki sposób, że z tych środków zostało pokryte zobowiązanie, o którym mowa”⁽⁹⁷⁾. Innymi słowy, władze greckie twierdzą, że ponieważ w ramach prywatyzacji HSY w latach 2001–2002 ETVA otrzymał od HDW/Ferrostaal 100 % ceny sprzedaży – zamiast jedynie 51 % – „można uznać, że cena została zapłacona. Jest oczywiste, że pokrycie ceny za akcje pracowników w drodze ich sprzedaży zaspokoilo wymóg ETVA dotyczący zapłacenia ceny [...]. [...], a zatem kwestia niezapłacenia ceny wykupu nie istnieje”⁽⁹⁸⁾. Ponadto nie można kwestionować, że sprzedaż na rzecz HDW/Ferrostaal stanowiła faktyczną prywatyzację.

(172) Komisja doszła do następujących wniosków. Jak już wskazano wcześniej, w decyzji C 10/94 i rozporządzeniu (WE) nr 1013/97 zostało stwierdzone, że ponieważ akcje HSY zostały sprzedane pracownikom na podstawie umowy z września 1995 r., warunek sprzedaży stoczni, ustanowiony w art. 10 dyrektywy 90/684/EWG, został spełniony. Jak już zaznaczono wcześniej, celem tego warunku było przeniesienie własności na właścicieli, którzy będą dążyć do maksymalizacji wartości swojej inwestycji, a wobec tego podejmą działania zmierzające do przywrócenia konkurencyjności stoczni. W tym kontekście Komisja uznała umowę z września 1995 r. za ważną umowę sprzedaży, ponieważ dla pracowników wynikało z niej zobowiązanie umowne zapłacenia ceny w wysokości 24 mln EUR w zamian za 49 % pakiet akcji HSY. Obowiązek zapłacenia tej ceny oznaczał, że pracownicy, uczestnicząc w zarządzaniu stoczną, będą dbali o utrzymanie i powiększenie wartości swojej inwestycji⁽⁹⁹⁾. Teraz okazało się, że ETVA, który pozostawał pod kontrolą państwa, nigdy nie podjął zdecydowanych starań o uzyskanie płatności tych części ceny sprzedaży, które

zgodnie z umową z września w 1995 r. powinny były zostać zapłacone przez pracowników w 1998, 1999 i 2000 r. ETVA miał do dyspozycji kilka sposobów uzyskania zapłaty ceny sprzedaży. ETVA miał kontrolę nad HSY, która była prawnie upoważniona do pobierania kwot z wynagrodzenia i dodatków wypłacanych pracownikom⁽¹⁰⁰⁾. Ponadto na HSY i stowarzyszeniu pracowników również ciążyło zobowiązanie umowne wobec ETVA, wynikające z indywidualnych umów podpisanych z każdym pracownikiem w miesiącach następujących po wrześniu 1995 r., ETVA mógł więc wystąpić z powództwem przeciwko HSY i stowarzyszeniu pracowników i wcale nie musiał skarżyć poszczególnych pracowników, jak twierdzą władze greckie. Dlatego też Komisja stwierdza, że władze greckie świadomie nie żądały zapłaty rocznych rat przez pracowników. Postępując w ten sposób, władze greckie pokazały, że nie zamierzają uzyskać od pracowników zapłaty ceny nabycia. Wpłynęło to zdecydowanie na zmianę sytuacji pracowników. Okazało się bowiem, że zamiast regulować płatności z tytułu ceny nabycia, nie muszą oni ponosić ryzyka związanego z angażowaniem własnych środków finansowych. Oznacza to, że wówczas, gdy uczestniczyli w zarządzaniu stoczną, przywiązywali mniejszą wagę do utrzymania i zwiększania wartości akcji i przywrócenia dobrej sytuacji finansowej (natomiast w większym stopniu byli zainteresowani utrzymaniem zatrudnienia i zachowaniem warunków pracy). Ponadto ponieważ nie płacili ceny nabycia, można było oczekiwać, że w perspektywie średnio- lub długookresowej ETVA zrealizuje swój zastaw na akcjach, a wobec tego pracownicy nie będą już właścicielami akcji stoczni. W tym kontekście Komisja nie rozumie, jak w takiej sytuacji pracownicy mogliby być zainteresowani utrzymaniem i zwiększeniem wartości HSY oraz podejmowaniem koniecznych działań w celu przywrócenia jej konkurencyjności. Dlatego też Komisja jest zdania, że brak starań państwa o uzyskanie od pracowników płatności z tytułu ceny nabycia zgodnie z warunkami umowy z września 1995 r. przyczynił się zasadniczo do zmiany sytuacji pracowników, gdy uczestniczyli oni w zarządzaniu stoczną. W związku z tym, ponieważ ETVA nie dążył do otrzymania od pracowników zapłaty ceny nabycia, przeniesienie prawa własności, które miało miejsce we wrześniu 1995 r., nie było faktyczną „sprzedażą” mającą na celu przywrócenie konkurencyjności stoczni, zgodnie z wymogiem ustanowionym w dyrektywie 90/684/EWG. W rezultacie, nie podejmując działań w celu otrzymania płatności z tytułu ceny nabycia od pracowników, władze greckie wykorzystały decyzję C 10/94 niezgodnie z jej celem. W rzeczywistości została ona przyjęta przez Komisję na podstawie uzasadnionego założenia, że umowa z września 1995 r. zostanie wykonana przez bank państwowy ETVA i, w szczególności, że ETVA otrzyma zapłatę ceny sprzedaży od pracowników HSY, zgodnie z dokładnie sprecyzowanymi postanowieniami tej umowy, zapewniając w ten sposób, że nowi właściciele będą mieli interes finansowy we wspieraniu działań niezbędnych do przywrócenia konkurencyjności i rentowności. Komisja nie spodziewała się, że władze greckie, po przedstawieniu z własnej inicjatywy umowy z września 1995 r. jako ważnej umowy sprzedaży HSY, świadomie będą się powstrzymywały przed uzyskaniem od nabywcy płatności z tytułu ceny sprzedaży, pomimo istnienia kilku postanowień umownych i przepisów

prawnych umożliwiających wyegzekwowanie zapłaty. Komisja uważa, że takie postępowanie ma charakter podobny do przedłożenia Komisji nieprawdziwych informacji i wykorzystania pomocy niezgodnie z jej przeznaczeniem. W związku z tym należy odzyskać od HSY pomoc zatwierdzoną decyzją C 10/94.

(173) Komisja doszła do wniosku, że trzy argumenty przedstawione przez władze greckie i HSY, podsumowane powyżej, należy odrzucić.

(174) W odniesieniu do pierwszego argumentu (tzn. że prywatyzacja była faktyczna i prawdziwa, ponieważ pracownicy uzyskali akcje na własność, a w związku z tym odpowiednią kontrolę nad HSY) Komisja stwierdza, że przeniesienie własności było warunkiem niezbędnym, jednakże niewystarczającym. W rzeczywistości podstawą decyzji C 10/94 i rozporządzenia (WE) nr 1013/97 było założenie, że akcje zostały „sprzedane” pracownikom we wrześniu 1995 r. Innymi słowy, te akty opierały się na hipotezie, że pracownicy zapłacili cenę nabycia zgodnie z warunkami określonymi w umowie z września 1995 r. Nie bazowały na tym, że akcje zostały „przekazane” czy też „rozdane” pracownikom. Zgodnie z powyższym wyjaśnieniem logiczne jest to, że Komisja i Rada uważają, że płatność ceny nabycia ma tu zasadnicze znaczenie, ponieważ zmusza ona pracowników do przywiązywania wagi do wartości akcji i odpowiedniego zarządzania stoczną. Zgodnie z poprzednim spostrzeżeniem, ponieważ pracownicy nie musieli zapłacić ceny nabycia, znajdowali się w zupełnie innej sytuacji niż właściciel działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W odniesieniu do argumentu władz greckich, że „z nabyciem akcji wiązało się ryzyko spadku ich wartości”, Komisja zwraca uwagę, że chociaż pracownicy bezsprzecznie formalnie stali się właścicielami akcji, byli oni jednak w mniejszym stopniu zainteresowani kształtowaniem się ich wartości, ponieważ nie musieli za nie zapłacić wysokiej ceny (tzn. ponosić kosztów w formie obniżenia wynagrodzenia i dodatków przez dwanaście lat) za nabycie tych akcji. Ponadto ponieważ pracownicy nie musieli zapłacić ceny nabycia, spodziewali się zapewne, że ETVA zrealizuje swój zastaw na akcjach, a wobec tego oni przestaną być ich właścicielami. I wreszcie w nawiązaniu do argumentu władz greckich, że „[...] pracownicy [...] uczestniczyli w operacjach podwyższenia kapitału proporcjonalnie do udziału posiadanego w kapitale akcyjnym, a wobec tego w stocznii został zainwestowany kapitał prywatny”, Komisja nie kwestionuje, że pracownicy uczestniczyli w operacjach podwyższenia kapitału (ten wniosek zostanie wyjaśniony w opisie środka E10 i jego ocenie). Jednakże Komisja przypomina, że zgodnie z umową z września 1995 r. uczestnictwo w operacjach podwyższenia kapitału nie uprawniało pracowników do żadnych nowych akcji HSY. Dlatego też Komisja nie dostrzega, jak samo takie uczestnictwo mogło skłonić pracowników do zarządzania stoczną w sposób pozwalający na utrzymanie

lub zwiększenie wartości akcji, skoro w jego wyniku nie otrzymali żadnych nowych akcji⁽¹⁰¹⁾. Komisja nie dostrzega również, jak takie uczestnictwo mogło stanowić „sprzedaż” HSY, skoro pracownicy nie otrzymali dodatkowych akcji w zamian za swoje inwestycje. W uzupełnieniu Komisja przypomina, że cała kwota zainwestowana przez pracowników przy okazji trzech operacji podwyższenia kapitału była o wiele niższa od tej, jaką zainwestowaliby, gdyby uczestniczyli w tych operacjach podwyższenia kapitału i zapłacili cenę sprzedaży zgodnie z warunkami umowy z września 1995 r. Należy przypomnieć, że decyzja C 10/94 i rozporządzenie (WE) nr 1013/97 opierały się na hipotezie, że umowa z września 1995 r. zostanie wykonana, tzn. cena nabycia i koszty związane z uczestnictwem w operacjach podwyższenia kapitału zostaną zapłacone przez pracowników. Ponieważ kwota środków finansowych, którą pracownicy mieli zainwestować, była znacznie niższa od kwoty w sposób uzasadniony oczekiwanej przez Komisję, gdy przyjmowała decyzję C 10/94 (oraz oczekiwanej przez Radę, gdy przyjmowała ona rozporządzenie Rady (WE) nr 1013/97), Komisja uważa, że była ona niewystarczająca, by skłonić pracowników do przywiązywania odpowiedniej wagi do wartości akcji i przywrócenia konkurencyjności HSY.

(175) W odniesieniu do drugiego argumentu władz greckich (tzn. że zapłacenie ceny nabycia nie było warunkiem ustanowionym w decyzji C 10/94, a nawet gdyby taki warunek został określony, Komisja już uznała, że został on spełniony po zbadaniu umowy z września 1995 r.), Komisja przypomina już wcześniej, że sprzedaż stoczni była warunkiem określonym w dyrektywie 90/684/EWG i wyjaśniła powody, dla których został on ustanowiony. Komisja wyjaśniła już także, że w lipcu 1995 r. podjęła negatywną decyzję, ponieważ stocznia nie została sprzedana. Było więc oczywiste dla władz greckich, że Komisji nie wystarczy samo przeniesienie własności na pracowników, a umowę z września 1995 r. zaakceptowała tylko dlatego, że dowodziła ona rzeczywistej sprzedaży, tzn. pracownicy musieli zapłacić znaczną kwotę z tytułu nabycia, a zatem mieli finansowy interes w przywróceniu konkurencyjności stoczni. Komisja przypomina również, że rozporządzenie (WE) nr 1013/97 zmieniło dyrektywę 90/684/EWG wyłącznie w odniesieniu do wielkości pomocy operacyjnej na restrukturyzację, która mogła zostać udzielona HSY. Ponieważ umowa z 1995 r. została już przedłożona Komisji i Radzie w czasie przyjmowania rozporządzenia (WE) nr 1013/97 i decyzji C 10/94, nie było potrzeby powtarzania w tych aktach prawnych warunku sprzedaży stoczni. W aktach tych nadmienia się jedynie, że akcje HSY zostały „sprzedane”. Na tej podstawie w decyzji C 10/94 stwierdza się, że „[...] warunki określone w art. 10 dyrektywy [...] zostały spełnione”. Innymi słowy, w ocenie przedstawionej przez Komisję w decyzji C 10/94 (oraz ocenie dokonanej przez Radę w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1013/97) zostało uwzględnione istnienie umowy z września 1995 r., która została przez władze greckie przedstawiona jako dowód sprzedaży i która, co najważniejsze, nakłada

na pracowników zobowiązanie umowne do zapłaty 24 mln EUR na rzecz ETVA z tytułu zakupu 49 % akcji HSY i określa precyzyjnie, w jaki sposób ta cena nabycia ma zostać uzyskana od pracowników i zapłacona na rzecz ETVA. Ponieważ obowiązki i prawa stron zostały dokładnie określone w umowie oraz ponieważ władze greckie same przedstawiły umowę sprzedaży HSY, a także dlatego, że rząd grecki sam przyjął ustawę zobowiązującą pracowników do zapłaty ceny nabycia na rzecz ETVA (zob. przypis 100), Komisja nie miała podstaw wątpić, że władze państwowe należycie wykonają umowę. W szczególności Komisja nie spodziewała się, że władze państwowe same świadomie będą się powstrzymywać od wyegzekwowania zapłaty od nabywcy. Komisja miała prawo uznać, że HSY została sprzedana, i nie miała powodu zaznaczać ponownie, że HSY musi być sprzedana.

- (176) W odniesieniu do trzeciego argumentu władz greckich, przedstawionego w celu rozwiania wątpliwości Komisji (tzn. wykazania, że umowa z września 1995 r. została należycie wykonana), Komisja zwraca uwagę, że w umowie z września 1995 r. wyraźnie określono sposób zapłaty ceny nabycia. Roczne raty miały być wpłacane, począwszy od 1998 r., a pokrycie tych rat miało odbywać się w formie zatrzymania części dodatków wypłacanych pracownikom na Boże Narodzenie i Wielkanoc oraz z części miesięcznego wynagrodzenia. Ponieważ pracownicy wyrazili zgodę na potrącenia ze swoich wynagrodzeń i dodatków, ETVA nie musiał pobierać ceny nabycia odrębnie od każdego pracownika: HSY mogła bezpośrednio zatrzymywać część miesięcznego wynagrodzenia pracowników. W tych okolicznościach Komisja nie dostrzega, jak niezapłacenie rocznych rat może być uzasadnione tym, że „pracownicy mieli trudności w wywiązaniu się ze zobowiązania zapłaty ceny nabycia akcji”. ETVA musiał jedynie zapewnić, aby w stoczni HSY potrącano odpowiednie kwoty z dodatków i wynagrodzeń. ETVA, jako akcjonariusz większościowy, kontrolował HSY. Co więcej, HSY miała potrącać te kwoty zgodnie z warunkami umów zawartych między ETVA, HSY, stowarzyszeniem pracowników a każdym pracownikiem. Dlatego też ETVA mógł bezpośrednio wnieść powództwo przeciwko HSY, gdyby stocznia nie postępowała zgodnie z warunkami umowy⁽¹⁰²⁾. Komisja stwierdza wobec tego, że ETVA, który pozostawał pod kontrolą państwa, nie podejmował starań o uzyskanie płatności z tytułu ceny nabycia, chociaż powinien był, zgodnie z warunkami umowy z września 1995 r. Zgodnie z wcześniejszym wyjaśnieniem stanowi to wykorzystanie decyzji C 10/94 niezgodnie z jej celem, ponieważ przyjęto w niej zasadne założenie należytego wykonania umowy. W uzupełnieniu Komisja stwierdza, że nawet gdyby argument władz greckich, że ETVA nie miał możliwości wyegzekwowania ceny nabycia od pracowników był słuszny, również w takiej sytuacji konieczne byłoby odzyskanie pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94. W istocie, jeśli taka argumentacja jest zgodna z prawdą, to znaczy, że władze greckie powia-

domiły Komisję o umowie sprzedaży, która od początku nie mogła być wykonana (tj. władze państwowe nie mają możliwości uzyskania zapłaty ceny sprzedaży od nabywcy)⁽¹⁰³⁾. W takim razie Komisja powinna uznać, że decyzja C 10/94 jest oparta na nieprawdziwych informacjach przekazanych przez władze greckie, a zatem należy ją unieważnić.

- (177) W związku z trzecim argumentem wysuniętym przez władze greckie, Komisja odrzuca również twierdzenie, że realizacja zastawu na niezapłaconych akcjach oraz ich sprzedaż w ramach prywatyzacji przeprowadzanej w latach 2001–2002 jest operacją podobną do otrzymania od pracowników płatności należnej z tytułu umowy z września 1995 r. Po pierwsze, ponieważ ETVA nie podejmował starań o otrzymanie zapłaty ceny nabycia od pracowników, nie spodziewali się oni, że będą faktycznie musieli zainwestować odpowiednią kwotę środków pieniężnych, a wobec tego nie ponosili ryzyka utraty tych środków w razie spadku wartości akcji. Zgodnie z wcześniejszym wyjaśnieniem jest to w sprzeczne z decyzją C 10/94, w której przyjęto założenie, że HSY została „sprzedana”, tzn. że prywatny inwestor obciążył ryzykiem konkretnie określoną i znaczną kwotę własnych środków pieniężnych poprzez nabycie akcji HSY, a wobec tego będzie dążył do zarządzania stoczną w taki sposób, by zmaksymalizować wartość posiadanego pakietu akcji. Po drugie, środki pieniężne otrzymane przez ETVA – a tym samym przez państwo – są zupełnie różne. Poprzez realizację zastawu na akcjach ETVA przyjął na siebie 100 % ryzyko związane z wartością HSY (i w ten sposób odwrócił proces częściowej prywatyzacji). Ponadto ETVA otrzymał jedynie 6,1 mln EUR ze sprzedaży 100 % akcji HSY na rzecz HDW/Ferrostaal. Oznacza to, że ETVA uzyskał zaledwie 3 mln EUR ze sprzedaży 49 % akcji. Jest to o wiele mniej niż ETVA powinien był otrzymać od pracowników zgodnie z warunkami umowy z września 1995 r., czyli od kwoty 24 mln EUR, regulowanej w rocznych ratach od grudnia 1998 r. do grudnia 2010 r.
- (178) I wreszcie, Komisja nie kwestionuje argumentu, że rzeczywista prywatyzacja miała miejsce, gdy HDW/Ferrostaal nabyło 100 % akcji HSY. Niemniej jednak Komisja przypomina, że w art. 10 dyrektywy 90/684/EWG została zatwierdzona jedynie pomoc związana ze sprzedażą stoczni. Podobnie w rozporządzeniu (WE) nr 1013/97 i decyzji C 10/94 pomoc została zatwierdzona dlatego, że stocznia została „sprzedana”. Dlatego też pomoc musiała być udzielona w kontekście sprzedaży stoczni. Nie mogła być udzielona w związku ze sprzedażą mającą miejsce kilka lat później. W związku z tym to, że HSY została faktycznie sprywatyzowana w drodze sprzedaży na rzecz HDW/Ferrostaal, nie

zmienia wniosku, że decyzja C 10/94 została wykorzystana niezgodnie z jej celem. Należy także przypomnieć, że w czasie sprzedaży na rzecz HDW/Ferrostaal zarówno dyrektywa 90/684/EWG, jak i rozporządzenie (WE) nr 1013/97 już od kilku lat nie miały mocy obowiązującej. Dlatego też HSY nie mogłaby otrzymać pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94 w ramach prywatyzacji przeprowadzonej w latach 2001–2002.

- (179) Komisja stwierdza, że żaden z argumentów przedstawionych przez władze greckie nie może stanowić podstawy do odrzucenia wcześniejszego wniosku, że nie podejmując starań o otrzymanie zapłaty ceny sprzedaży od pracowników, pozostający pod kontrolą państwa ETVA wykorzystał decyzję C 10/94 w sposób niezgodny z jej celem. Jest to więc drugi przypadek wykorzystania niezgodnego z celem – obok niezrealizowania planu inwestycyjnego – decyzji C 10/94 i drugi powód, aby odzyskać pomoc zatwierdzoną tą decyzją.

4.5.5.5. Uzasadnienie wyboru procedury przez Komisję

- (180) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraziła wątpliwości, związane z tym, że pracownicy nie zapłacili ceny sprzedaży za swoje 49 % akcji HSY. Te wątpliwości powstały jednak w czasie przeprowadzania oceny środka E10 (oznaczonego numerem 10 w decyzji przedłużającej postępowanie). Nie powstały one podczas oceny środka E7 (oznaczonego numerem 7 w decyzji przedłużającej postępowanie). W związku z tym w decyzji przedłużającej postępowanie nie ma wzmianki o tym, że niezapłacenie ceny sprzedaży mogło być wykorzystaniem decyzji C 10/94 niezgodnie z jej celem. Powstaje zatem pytanie, czy zgodnie z art. 6 rozporządzenia (WE) nr 659/1999 Komisja powinna była przyjąć nową decyzję, przedłużającą po raz drugi formalne postępowanie wyjaśniające, aby uwzględnić w niej wątpliwości dotyczące tej kwestii, czy też nie. Władze greckie twierdzą, że tak należało postąpić⁽¹⁰⁴⁾.

- (181) Komisja nie uważa, że miała obowiązek przedłużyć postępowanie wyjaśniające po raz drugi w tym konkretnym przypadku. Po pierwsze, jak już zaznaczono, wątpliwości dotyczące konkretnego faktu (tzn. zapłacenia lub niezapłacenia ceny nabycia przez pracowników) zostały przedstawione w decyzji przedłużającej postępowanie, a wobec tego strony miały możliwość zgłoszenia uwag na ten temat. Po drugie, w odniesieniu do argumentacji prawnej, że ten fakt mógł stanowić wykorzystanie środka E7 niezgodnie z przeznaczeniem, Komisja doszła do tego wniosku dopiero w wyniku wnikliwej analizy wszystkich faktów i przepisów prawa, przeprowadzonej w ramach formalnego postępowania wyjaśniającego. W tak obszernej i złożonej sprawie, która dotyczy środków sprzed dziesięciu lat, w trakcie postępowania

wyjaśniającego Komisja niemal automatycznie ma możliwość wprowadzenia poprawek do swojej analizy, ponieważ postępowanie dostarcza bardziej szczegółowych informacji na temat faktów i kwestii prawnych. Po trzecie, władze greckie od długiego czasu przekazywały niespójne informacje dotyczące kwestii płatności ceny nabycia przez pracowników. Na przykład jeszcze w swojej odpowiedzi na decyzję przedłużającą postępowanie władze greckie i HSY twierdziły, że pracownicy zaczęli wносить płatności z tytułu ceny nabycia w 1998 r., zgodnie z planem przewidzianym w umowie z września 1995 r.⁽¹⁰⁵⁾. Jednakże w ramach postępowania wyjaśniającego Komisja zgromadziła dowody na to, że taka sytuacja nie miała miejsca. Zażądała więc od władz greckich i HSY solidnych dowodów na potwierdzenie ich stanowiska⁽¹⁰⁶⁾. Ostatecznie HSY i władze greckie przyznały, że pracownicy nie płacili rocznych rat zgodnie z umową z września 1995 r. Komisja, po wyjaśnieniu odpowiednich faktów w tej sprawie, była w stanie ocenić, czy miało miejsce wykorzystanie wcześniejszych decyzji niezgodnie z ich celem.

- (182) Komisja podkreśla również, że chcąc umożliwić władzom greckim i HSY skuteczny udział w postępowaniu i mieć pewność, że przestrzegane jest prawo do obrony, zaoferowała władzom greckim i HSY (tzn. jedynym stronom, które zgłosiły uwagi w odniesieniu do środka E10, oprócz spółki Elefsis, która jednakże już wcześniej zaznaczyła w swoich uwagach, że jej zdaniem, ponieważ cena sprzedaży nie została zapłacona, Komisja powinna wydać nakaz odzyskania pomocy zatwierdzonej decyzją C 10/94) możliwość zgłoszenia uwag dotyczących swojej oceny, że niezapłacenie ceny sprzedaży może zostać uznane za wykorzystanie decyzji C 10/94 niezgodnie z jej celem⁽¹⁰⁷⁾. Zarówno władze greckie, jak i HSY przedstawiły obszernie uwagi⁽¹⁰⁸⁾.

4.6. Wykorzystanie niezgodnie z przeznaczeniem pomocy na zamknięcie w wysokości 29,5 mln EUR, zatwierdzonej w 2002 r. (środek E8)

4.6.1. Opis środka

- (183) W dniu 5 czerwca 2002 r. decyzją N 513/01 została zatwierdzona pomoc w wysokości 29,5 mln EUR celem zachęcenia części pracowników HSY do dobrowolnego opuszczenia stoczni. Komisja ustaliła, że kwota 29,5 mln EUR stanowiła zgodną ze wspólnym rynkiem pomoc na zamknięcie w rozumieniu art. 4 rozporządzenia (WE) nr 1540/98, i uznała ograniczenie rocznych zdolności remontowych stoczni do nakładu robocizny bezpośredniej, wynoszącego 420 000 osobogodzin, z uwzględnieniem nakładu robocizny podwykonawców, za ważną operację zmniejszenia mocy produkcyjnych.

4.6.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (184) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraziła wątpliwości co do faktycznego przestrzegania tego ograniczenia. Obowiązek składania sprawozdań co dwa lata nie był przestrzegany. Ponadto władze greckie przedkładały niespójne dane liczbowe w odpowiedzi na wezwania o dostarczenie odpowiednich informacji.

4.6.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (185) Według spółki Elefsis obroty HSY i liczba statków remontowanych rocznie w stoczni są na tyle duże, że wszystko wskazuje na to, że wymóg ograniczenia zdolności do 420 000 godzin nie jest przestrzegany.

4.6.4. Uwagi władz greckich

- (186) Zdaniem władz greckich i HSY stocznia intensywnie korzysta z podwykonawstwa; jej podwykonawców należy podzielić na dwie kategorie. Pierwszą stanowią „podwykonawcy zaangażowani przez HSY”. Są oni wybierani i opłacani przez HSY. Do drugiej należą „wykonawcy stron trzecich”. Ci z kolei są wybierani przez armatora statku. Armator statku sam ich wybiera i bezpośrednio

z nimi negocjuje ceny. Wykonawcy stron trzecich wnoszą opłaty na rzecz HSY za użytkowanie obiektów stoczni. Władze greckie twierdzą, że tylko wykonawcy pierwszej kategorii podlegają ograniczeniu ustanowionemu w decyzji N 513/01. Jednakże HSY nie wie, ile godzin wypracowują ci „podwykonawcy zaangażowani przez HSY”, ponieważ są oni opłacani według ceny ryczałkowej. Dlatego też władze greckie proponują zastosować następującą metodę przybliżonego wyliczenia liczby godzin pracy podwykonawców: po pierwsze suma cen określonych w umowach, wypłacanych tym podwykonawcom jest obniżana o 15 % (odpowiadających marży zysku) oraz o kolejne 20 %⁽¹⁰⁹⁾ (odpowiadających osobogodzinom pośrednio produkcyjnym). Otrzymaną wartość dzieli się następnie przez „roczny wskaźnik kosztów osobogodziny, zaczerpnięty z oficjalnych ksiąg rachunkowych HSY”⁽¹¹⁰⁾. Stosując tę metodę, władze greckie uzyskują łączną liczbę godzin poniżej 420 000 w każdym roku w okresie od 2002 do 2006. Na tej podstawie władze greckie uznają, że warunek ograniczenia jest przestrzegany. Wyliczenia uzyskane w wyniku zastosowania tej metody zostały przedstawione w zestawieniu podanym w poniższej tabeli.

	1.1.2002– 31.12.2002	1.1.2003– 30.9.2003	1.10.2003– 30.9.2004	1.10.2004– 30.9.2005	1.10.2005– 31.8.2006
A. Osobogodziny bezpośrednio produkcyjne wypracowane przez pracowników HSY	51 995	42 155	[...] ^(*)	[...]	[...]
B. Cena zapłacona podwykonawcom zaangażowanym przez HSY (w EUR)	3 798 728	16 471 322	[...]	[...]	[...] (do 30.06.2006)
C. = B po odjęciu marży zysku (15 %) i nakładu robocizny pośredniej (20 %)	2 469 173	10 179 134	[...]	[...]	[...]
D. Stawka za godzinę (w EUR) pracowników zatrudnianych bezpośrednio przez HSY	25,97	27,49	[...]	[...]	[...]
E. Szacunkowo wyliczone osobogodziny bezpośrednio produkcyjne, wypracowane przez pracowników i podwykonawców zaangażowanych przez HSY (= C podzielone przez D)	95 077	370 284	[...]	[...]	[...]
F. Ogółem osobogodziny bezpośrednio produkcyjne objęte zakresem decyzji N 513/2001 (= A + E)	147 073	412 440	[...]	[...]	[...]

(*) Informacje objęte tajemnicą służbową.

4.6.5. Ocena

4.6.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (187) W związku z ewentualnym zastosowaniem art. 296 do tego środka Komisja przypomina, że działalność o charakterze wojskowym i działalność o charakterze

cywilnym zostały już rozgraniczone w decyzji N 513/01, w której uznano, że część wsparcia udzielonego przez państwo, podlegająca zasadom dotyczącym pomocy państwa, wynosiła 25 %. Kwota pomocy w wysokości 29,5 mln EUR dotyczyła więc w całości cywilnej działalności stoczni HSY i może zostać poddana ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.6.5.2. Wykorzystanie pomocy niezgodnie z przeznaczeniem

- (188) Komisja doszła do wniosku, że każdy z następujących argumentów odrębnie wystarczy, aby uznać, że ograniczenie ustanowione w decyzji zatwierdzającej nie było przestrzegane, a wobec tego pomoc została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem.
- (189) Po pierwsze, ponieważ decyzja zatwierdzająca została przyjęta z zastrzeżeniem ograniczenia liczby osobogodzin, HSY musiała przyjąć mechanizm dokładnego wyliczenia tych godzin. Nie wprowadzając mechanizmu dokładnego wyliczenia liczby osobogodzin wypracowanych przez podwykonawców, a wobec tego uchylając się od dokładnego wyliczenia liczby osobogodzin wypracowanych przez stocznię, HSY wykorzystwała decyzję N 513/01 niezgodnie z jej celem. To stwierdzenie ma szczególne znaczenie, ponieważ władze greckie same zaproponowały zastosowanie wskaźnika „liczby osobogodzin”, aby udowodnić Komisji, że HSY ogranicza moce produkcyjne.
- (190) Po drugie, Komisja nie zgadza się ze stwierdzeniem władz greckich, że ograniczenie godzin nie dotyczy „wykonawców stron trzecich”. Władze greckie argumentują, że nie są z tymi wykonawcami związane żadnymi stosunkami umownymi oprócz najmu obiektów. Po pierwsze, Komisja uważa, że zaakceptowanie tego rozumowania byłoby równoznaczne z otwarciem łatwej drogi do obchodzenia warunku ograniczenia HSY, ponieważ stocznia, zamiast podpisywać umowy z podwykonawcami, zwracałaby się z prośbą do armatorów o ich podpisanie, po to, by między HSY a podwykonawcami nie istniały żadne umowy. Po drugie, celem ograniczenia jest zmniejszenie aktywności w obrębie stoczni. Logiczne jest więc, że gdy w decyzji N 513/01 stwierdza się, że „robocizna podwykonawców” jest objęta ograniczeniem, ograniczenie to dotyczy zarówno podwykonawców HSY, jak i podwykonawców armatorów pracujących w stoczni. Po trzecie, po zadaniu przez Komisję wielu szczegółowych pytań⁽¹¹⁾ władze greckie przyznały, że HSY zarządza płatnościami na rzecz niektórych „wykonawców stron trzecich” w następujący sposób: podwykonawcy ci zawierają umowę z armatorem statku dotyczącą zadań, które mają być wykonane i ceny, ale następnie armator dokonuje płatności na rzecz HSY, która z kolei przekazuje należności podwykonawcom. W takich przypadkach istnieje zatem stosunek umowny między HSY a wykonawcami, a kwoty wpłacane przez armatora statku z tytułu robót zrealizowanych przez wykonawców wykazuje się w zestawieniu dochodów i strat HSY jako przychód (tzn. są one uwzględniane w ewidencji przychodów ze sprzedaży/obrotów HSY). Nie ulega więc wątpliwości, że przynajmniej te umowy z „wykonawcami stron trzecich” są objęte ograniczeniem. Władze greckie nie wyliczyły ani nie przekazały Komisji liczby osobogodzin wypracowanych przez tych „wykonawców stron trzecich”. Jest to dodatkowym naruszeniem decyzji N 513/01. Ponadto Komisja zwraca uwagę, że obroty z tytułu działalności remontowej HSY od 2002 r. szybko rosły. Ta tendencja nie znalazła jednak żadnego odzwierciedlenia w całkowitej liczbie osobogodzin, którą władze greckie podały Komisji. Istnieje zatem prawdopodobieństwo, że liczba osobogodzin wypracowanych przez wykonawców stron trzecich, opłacanych przez HSY, znacząco wzrosła. Ponieważ, zgodnie z tymi danymi liczbowymi, podanymi przez władze greckie, liczba godzin wypracowanych przez HSY w 2003 r. była niewiele poniżej limitu wynoszącego 420 000, Komisja stwierdza, że jeżeli uwzględni się godziny wypracowane przez wykonawców opłacanych przez HSY w całkowitej liczbie osobogodzin HSY, można zasadnie przypuszczać, że ten limit został naruszony w kolejnych latach.
- (191) Po trzecie, nawet jeżeli przyjąć założenie (którego się nie przyjmuje), że godziny wypracowane przez „wykonawców stron trzecich” nie są objęte ograniczeniem godzin ustanowionym w decyzji N 513/01 i że liczbę osobogodzin wypracowanych przez „podwykonawców zaangażowanych przez HSY” można w przybliżeniu określić, dzieląc kwoty zapłacone na ich rzecz przez stawkę godzinową za robocizną, i tak ograniczenie nie jest przestrzegane. W rzeczywistości „roczny wskaźnik kosztów osobogodziny zaczerpnięty z oficjalnych ksiąg rachunkowych HSY”, który zastosowały władze greckie, jest nieprawidłowym przybliżonym wyliczeniem stawki godzinowej pracownika pracującego dla podwykonawcy. W rzeczywistości duże zróżnicowanie wartości tego wskaźnika (na przykład od 27 EUR do [...] EUR w kolejnym roku) dowodzi, że z rocznego wskaźnika kosztów osobogodziny, zaczerpniętego z oficjalnych ksiąg rachunkowych HSY, nie wynika, jaki jest koszt godziny pracy pracownika⁽¹²⁾. W rzeczywistości wynagrodzenie brutto za godzinę pracy w przemyśle nie kształtuje się w ten sposób: rośnie ono stabilnie w czasie, ale nigdy nie przyjmuje dwukrotnie wyższej wartości z roku na rok. Ponadto stocznie korzystają z podwykonawstwa właśnie dlatego, że ponoszą wówczas mniejsze koszty niż gdy zatrudniają pracowników własnych. W związku z tym zastosowanie rocznego wskaźnika kosztów osobogodziny zaczerpniętego z oficjalnych ksiąg rachunkowych HSY prowadzi do zawyżania kosztów osobogodziny pracowników zatrudnianych przez podwykonawców. Zostało to potwierdzone przez konsultanta zaangażowanego przez Komisję. Jeżeli przyjmie się stawkę godzinową wyliczoną w bardziej racjonalny sposób, liczba osobogodzin wypracowanych przez podwykonawców znacznie wzrasta⁽¹³⁾, i to o tyle, że okazuje się, że ograniczenie wynoszące 420 000 godzin zostało naruszone w 2003 i 2005 r.
- (192) Po czwarte, w metodzie zaproponowanej przez władze greckie przyjmuje się, że 2003 r. ma tylko dziewięć miesięcy, tzn. trwa do września 2003 r. Władze greckie twierdzą, że od tamtego czasu rok obrachunkowy zaczął się liczyć od października do października. Nie można zaakceptować takiej sytuacji, że roczny pułap jest stosowany do działalności, która miała miejsce tylko w ciągu dziewięciu miesięcy. Komisja zwróciła się do władz greckich z prośbą o przedstawienie szczegółowych informacji dotyczących działalności w ciągu ostatnich trzech miesięcy 2003 r., jednak władze greckie nie dostarczyły żądanych danych⁽¹⁴⁾. Jeżeli działalność w ciągu ostatnich trzech miesięcy roku kalendarzowego 2003 potraktuje się w przybliżeniu jako działalność w kwartale roku gospodarczego 2004, w sposób oczywisty wynika, że ograniczenie liczby osobogodzin zostało naruszone.

- (193) Ponieważ istnieje kilka niezależnych aspektów, na podstawie których można wywnioskować, że miało miejsce wykorzystanie pomocy niezgodne z przeznaczeniem, Komisja stwierdza, że pomoc należy odzyskać.

4.7. Wniesienie dodatkowego kapitału w wysokości 8,72 mld GRD (25,6 mln EUR) przez państwo greckie lub ETVA w latach 1996–1997 (środek E9)

4.7.1. Opis środka

- (194) W latach 1996–1997 ETVA dokonał operacji wniesienia dodatkowego kapitału w wysokości 8,72 mld GRD (25,6 mln EUR) na rzecz HSY.

4.7.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (195) W decyzji przedłużającej postępowanie zostały wyrażone wątpliwości co do tego, czy operacja wniesienia dodatkowego jest odpowiednia z punktu widzenia postępowania prywatnego inwestora. Po pierwsze, Komisja zwraca uwagę, że władze greckie przedstawiły sprzeczne uwagi, twierdząc najpierw, że ta kwota została przyznana przez państwo w celu zrehabilitowania kosztów ograniczenia stanu zatrudnienia o 1 000 pracowników, a potem zaprzeczyły temu wyjaśnieniu, twierdząc, że ten dodatkowy kapitał został wniesiony przez ETVA. Po drugie, Komisja zwraca uwagę, że pracownicy, którzy byli w posiadaniu 49 % akcji, nie uczestniczyli w tym podwyższeniu kapitału. Co więcej, zaskakujące jest to, że w wyniku wniesienia dodatkowego kapitału przez ETVA nie zwiększył się pakiet akcji HSY będących w posiadaniu tego banku.

- (196) Komisja zwróciła również uwagę, że jeżeli ten środek zostanie uznany za stanowiący pomoc, należy wątpić, czy mógł on stanowić pomoc zgodną ze wspólnym rynkiem.

4.7.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (197) Spółka Elefsis argumentuje, że w 1996 r. 49 % akcji HSY było w posiadaniu pracowników. Jeżeli więc ETVA wniósł dodatkowy kapitał bez proporcjonalnego udziału pracowników w tej operacji, pakiet akcji banku powinien się zwiększyć do ponad 51 %, co było zabronione prawem i w rzeczywistości nie miało miejsca. A zatem ETVA nie otrzymał żadnych nowych akcji w zamian za wniesienie dodatkowego kapitału. Taki scenariusz byłby nie do przyjęcia dla prywatnego inwestora.

4.7.4. Uwagi władz greckich

- (198) Władze greckie potwierdzają, że ETVA wniósł dodatkowy kapitał w wysokości 8,72 mld GRD (25,6 mln EUR) w latach 1996–1997 i otrzymał równoważną kwotę od państwa. Władze greckie twierdzą, że państwo działała jak prywatny inwestor, ponieważ ograniczenie stanu zatrudnienia, sfinansowane w drodze wniesienia dodatko-

wego kapitału, w znacznym stopniu przyczyniło się do poprawy efektywności stoczni i osiągnięcia jej rentowności w przyszłości. HSY wyjaśnia, że w wyniku wniesienia dodatkowego kapitału nie wyemitowano nowych akcji i z formalnego punktu widzenia nie stanowiło ono dokapitalizowania. Wyjaśnia to, dlaczego pakiet akcji państwa nie zwiększył się powyżej 51 %. Jeżeli Komisja pomimo to uważa, że ten środek stanowi pomoc państwa, władze greckie stoją na stanowisku, że jest to pomoc na zamknięcie zgodna ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 7 dyrektywy 90/684/EWG.

4.7.5. Ocena

4.7.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (199) Ten środek przeznaczono na finansowanie całej działalności stoczni i nie został on wykorzystany na wsparcie wyłącznie działalności o charakterze cywilnym. Ponieważ, zgodnie z wnioskiem zawartym w sekcji 3.3 niniejszej decyzji, 75 % działalności stoczni stanowiła działalność o charakterze wojskowym i władze greckie powołują się na art. 296, jedynie 25 % środka [2,18 mld GRD (6,4 mln EUR)] można poddać ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.7.5.2. Istnienie pomocy

- (200) Komisja zwraca uwagę, że państwo, za pośrednictwem ETVA, przekazało HSY środki finansowe bez otrzymania dodatkowych akcji, stąd było w posiadaniu tylko 51 % akcji HSY. Prywatny inwestor nie podarowałby takiego prezentu pozostałym akcjonariuszom. Domagałby się nowych akcji lub proporcjonalnego wniesienia dodatkowego kapitału przez pozostałych akcjonariuszy. W związku z tym prywatny inwestor w podobnych okolicznościach nie dokonałby takiej operacji wniesienia dodatkowego kapitału.

- (201) Ponieważ państwo udostępniło zasoby na rzecz HSY, która nie otrzymałaby ich na rynku, ten środek stanowi selektywną korzyść dla HSY. Dlatego też ten środek stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu. Ponieważ, wbrew wymaganiu ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, środek ten został przyznany bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi on pomoc niezgodną z prawem.

4.7.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (202) W odniesieniu do zgodności tej pomocy ze wspólnym rynkiem Komisja zwraca uwagę, że bezsprzecznie stan zatrudnienia HSY został zmniejszony z 3 022 osób w 1995 r. do 1 977 osób w 1997 r. Ta redukcja stanu zatrudnienia została również odnotowana w dwóch decyzjach przyjętych w dniu 15 lipca 1997 r. (decyzje C 10/94 i w sprawie N 401/97), ponieważ stanowiła jeden filar planu restrukturyzacji. Decyzja N 401/97 zatwierdza pomoc inwestycyjną, która zgodnie

z dyrektywą 90/684/EWG może być uznana za zgodą ze wspólnym rynkiem tylko jeżeli „jest związana z planem restrukturyzacji, którego rezultatem jest redukcja łącznych mocy produkcyjnych w dziedzinie remontów statków” i „nie przewiduje wzrostu mocy produkcyjnych stoczni”. W decyzji N 401/97 stwierdza się, że nastąpiła „redukcja mocy produkcyjnych w dziedzinie remontów statków równoznaczna ze zmniejszeniem liczby pracowników, czego nie można będzie zrekompensować przewidywanym wzrostem wydajności oraz redukcją zdolności dokowania statków handlowych”. W decyzji stwierdza się również, że nastąpiło niewielkie zmniejszenie mocy produkcyjnych stoczni. Ponieważ Komisja sama przyznała w decyzji N 401/97, że ograniczenie zatrudnienia w połączeniu z innymi środkami zaproponowanymi przez władze greckie doprowadziłyby do zmniejszenia mocy produkcyjnych w dziedzinie budowy i remontów statków, Komisja uznaje, że zgodnie z wymogiem art. 7 dyrektywy 90/684/EWG miało miejsce zmniejszenie mocy. W odniesieniu do wielkości i intensywności pomocy, Komisja zwraca uwagę, że kwota pomocy na zmniejszenie stanu zatrudnienia o 1 000 osób wyniosła 25,6 mln EUR. W 2002 r.,

zaledwie sześć lat później, Komisja uznała czterokrotnie wyższą kwotę na przeprowadzenie redukcji zatrudnienia na mniejszą skalę za pomoc zgodną ze wspólnym rynkiem. Dlatego też Komisja uważa wielkość i intensywność pomocy za uzasadnione. Reasumując, Komisja stwierdza, że warunki ustanowione w art. 7 dyrektywy 90/684/EWG zostały spełnione i wobec tego uznaje tę pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem.

4.8. Wniesienie dodatkowego kapitału w latach 1998–2000 na finansowanie planu inwestycyjnego (środek E10)

4.8.1. Opis środka

- (203) Zgodnie z planem określonym w decyzji w sprawie N 401/97 miały miejsce trzy operacje podwyższenia kapitału, które przeprowadzono w latach 1998, 1999 i 2000, o łączną kwotę 2,98 mld GRD (8,7 mln EUR), w celu sfinansowania części planu inwestycyjnego HSY. Zostały one sfinansowane przez ETVA i pracowników HSY, proporcjonalnie do posiadanych akcji HSY.

(w mln GRD (w mln EUR))

	Ogółem	Wkład ETVA (51 %)	Wkład pracowników (49 %)
20 maja 1998	1 569 (4,6)	800 (2,3)	769 (2,3)
24 czerwca 1999	630 (1,8)	321 (0,9)	309 (0,9)
22 maja 2000	780 (2,3)	397 (1,2)	382 (1,1)

- (204) W 2001 r. państwo greckie wypłaciło pracownikom kwotę odpowiadającą wysokości wkładu, który wnieśli w ramach trzech operacji podwyższenia kapitału (zob. motyw 33 niniejszej decyzji, w którym została opisana ustawa 2941/2001).

4.8.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (205) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraża przypuszczenie, że udział ETVA w operacjach podwyższenia kapitału stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem. Nawet jeżeli w decyzji N 401/97, przyjętej w dniu 15 lipca 1997 r., uznaje się, że przyszły udział ETVA w operacjach podwyższenia kapitału może w zasadzie być uznany za wolny od elementu pomocy w kontekście realizacji planu restrukturyzacji, ten udział mógł jednak stanowić pomoc państwa, gdy miał miejsce w latach 1998, 1999 i 2000. W szczególności sytuacja HSY w tych latach uległa pogorszeniu. W decyzji przedłużającej postępowanie nadmienia się także, że to, że pracownicy uczestniczyli w operacjach podwyższenia kapitału proporcjonalnie do posiadanego udziału w kapitale HSY, nie wyklucza istnienia pomocy: po pierwsze, nie ma pewności, że pracownicy zapłacili ETVA cenę za 49 % akcji HSY zgodnie z umową o częściowej prywatyzacji z września 1995 r. Po drugie, nie można wykluczyć, że państwo niejawnie zobowią-

zało się do zwrotu pracownikom wszelkich kwot, które mieliby wnieść na rzecz podwyższenia kapitału HSY. Takie zobowiązanie oznaczałoby, że pracownicy nie ponieśli żadnego ryzyka.

4.8.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (206) Spółka Elefsis podziela wątpliwości wyrażone w decyzji o wszczęciu postępowania, przypomina orzecznictwo w sprawie Alitalia⁽¹¹⁵⁾ dotyczące udziału pracowników w operacji podwyższenia kapitału ich własnego przedsiębiorstwa oraz stwierdza, że udział ETVA w operacjach podwyższenia kapitału stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem.

4.8.4. Uwagi władz greckich

- (207) Władze greckie przypominają, że udział ETVA i pracowników w operacjach podwyższenia kapitału został przewidziany w umowie dotyczącej częściowej prywatyzacji z września 1995 r. W decyzji N 401/97 również stwierdza się, że te operacje podwyższenia kapitału zostaną przeprowadzone z udziałem ETVA i pracowników HSY, według proporcji wynoszących odpowiednio 51 % i 49 %, i że udział ETVA w tych operacjach nie będzie stanowił pomocy państwa.

I wreszcie władze greckie i HSY nie zgadzają się ani z hipotezą, że pracownicy nie zapłacili ceny nabycia na rzecz ETVA, ani dotyczącą złożenia niejawniej obietnicy pracownikom, że państwo zwróci im wszelkie kwoty wniesione na rzecz finansowania planu inwestycyjnego. HSY twierdzi, że gdyby Komisja uznała, że ten środek stanowi pomoc, należy ją traktować jako pomoc na restrukturyzację zgodną ze wspólnym rynkiem.

4.8.5. Ocena

4.8.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (208) W odniesieniu do ewentualnego zastosowania art. 296 Traktatu Komisja zwraca uwagę, że operacje podwyższenia kapitału miały na celu finansowanie planu inwestycyjnego. Zgodnie z wnioskiem już sformułowanym w ramach oceny środków P1, P2, P3 i P4, ten plan inwestycyjny i finansowe środki wsparcia pochodzące od państwa można ocenić na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.8.5.2. Istnienie pomocy

- (209) Komisja doszła do następujących wniosków. Na podstawie umowy z września 1995 r., dotyczącej częściowej prywatyzacji, na ETVA ciążył umowny obowiązek udziału na poziomie 51 % w przyszłej operacji podwyższenia kapitału HSY, pozostały 49 % wkład mieli wnieść pracownicy. Operacja podwyższenia kapitału była niezbędna w celu częściowego sfinansowania planu inwestycyjnego. W decyzji N 401/97, dotyczącej planu inwestycyjnego, Komisja domyślnie uznała, że ten udział ETVA w przyszłym podwyższeniu kapitału HSY nie będzie stanowił pomocy państwa. Było to spójne z decyzją C 10/94 przyjętą w tym samym dniu, w której Komisja uznała, że sprzedaż 49 % akcji HSY pracownikom stanowi ważną częściową prywatyzację i że można oczekiwać przywrócenia rentowności stoczni.
- (210) W odniesieniu do udziału ETVA w operacji podwyższenia kapitału, dokonanej w dniu 20 maja 1998 r., Komisja uważa, że nie ma wystarczających podstaw do odstąpienia od oceny opartej na domniemanym braku pomocy, przeprowadzonej w decyzji N 401/97. W szczególności, okoliczności w maju 1998 r. niewiele różniły się od okoliczności przewidywanych w czasie przyjmowania decyzji. Ponadto Komisja nie znalazła żadnego dowodu potwierdzającego (niejawne) zobowiązanie państwa do zwrotu pracownikom wszelkich kwot, które mieliby oni zapłacić w ramach operacji podwyższenia kapitału.
- (211) W czasie operacji podwyższenia kapitału dokonanych w dniach 24 czerwca 1999 r. i 22 maja 2000 r. sytuacja

była zupełnie inna, a zasadnicze aspekty, które stanowiły podstawę oceny opartej na domniemanym braku pomocy z dnia 15 lipca 1997 r., przestały być aktualne.

— Po pierwsze, zgodnie z wyjaśnieniem podanym powyżej, obie te decyzje przyjęte w dniu 15 lipca 1997 r. opierały się na założeniu, że władze greckie wykonają umowę z września 1995 r., dotyczącą częściowej prywatyzacji, oraz w szczególności, że pracownicy zapłacą cenę nabycia na rzecz ETVA, zgodnie z postanowieniami umowy, i tym samym przyjmą na siebie ryzyko finansowe, które byłoby dla nich bodźcem do wspierania niezbędnych działań zmierzających do przywrócenia konkurencyjności. Pomimo że pracownicy mieli zapłacić pierwszą ratę ceny nabycia na rzecz ETVA do dnia 31 grudnia 1998 r., żadna płatność nie została zrealizowana. Państwo nie podejmowało żadnych starań w celu otrzymania płatności. Zgodnie z argumentacją przedstawioną w przypadku środka E7, oznacza to, że wbrew oczekiwaniom Komisji z lipca 1997 r., gdy przyjmowała obie decyzje, pracownicy nie znaleźli się w sytuacji inwestorów, którzy muszą zapłacić łączną kwotę 8,17 mld GRD (24 mln EUR) w ciągu następnych dwunastu lat. Niezapłacenie ceny nabycia oznaczało również, że pracownicy nie przestrzegają zobowiązań wynikających z umowy z września 1995 r. dotyczącej częściowej prywatyzacji. ETVA przestał być związany umownym zobowiązaniem wynikającym z umowy dotyczącej częściowej prywatyzacji⁽¹¹⁶⁾, ponieważ pracownicy naruszyli tę umowę. Reasumując, wbrew temu, czego można było na podstawie obowiązujących umów zasadnie oczekiwać w czasie podejmowania decyzji N 401/97, nie została przeprowadzona żadna częściowa prywatyzacja, a umowa przestała być wiążąca dla ETVA. Komisja uważa, że opisane okoliczności są zasadniczo odmienne w stosunku do okoliczności oczekiwanych przez Komisję w czasie, gdy przyjmowała decyzję N 401/97 w oparciu o umowę z września 1995 r. Jest to więc wystarczający powód do zweryfikowania oceny opartej na domniemaniu braku pomocy, dokonanej w tamtym czasie.

— Po drugie, jak przedstawiono w analizie zawartej w sekcji 3.1 niniejszej decyzji, sukces handlowy i finansowy zakładany w czasie, gdy była przyjmowana decyzja N 401/97, nie został osiągnięty. Przedsiębiorstwu nie udało się stworzyć księgi dużych opłacalnych zamówień ani w 1997 r., ani w 1998 r. Dlatego też od końca 1998 r. stawało się coraz bardziej pewne, że stocznia będzie ponosić straty w następnych latach. Komisja stwierdziła, że od dnia 30 czerwca 1999 r. nie można było w sposób racjonalny oczekiwać, że stocznia zdoła odzyskać rentowność. Można mieć pewność, że na początku czerwca 1999 r. znana była już większość złych wiadomości i przywrócenie rentowności na podstawie istniejącego planu restrukturyzacji było wysoce hipotetyczne.

- (212) Na podstawie powyższego Komisja uważa, że inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej w takiej samej sytuacji jak ETVA nie inwestowałby dłużej w HSY⁽¹¹⁷⁾.
- (213) Ponieważ takie wniesienie dodatkowego kapitału przynosi HSY selektywną korzyść, Komisja stwierdza, że udział ETVA w drugiej i trzeciej operacji podwyższenia kapitału stanowi pomoc państwa na rzecz HSY. W odniesieniu do zgodności z art. 88 ust. 3 Traktatu Komisja zwraca uwagę, że nigdy nie przyjęła żadnej decyzji wyraźnie oceniającej i zatwierdzającej udział ETVA w operacjach podwyższenia kapitału HSY. Dlatego też Komisja uważa, że pomoc została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu.
- (214) Komisja zwraca uwagę, że nawet gdyby uznać, że ten środek został zatwierdzony decyzją N 401/97 (w decyzji N 401/97 stwierdza się, że ETVA będzie uczestniczyć w operacjach podwyższenia kapitału HSY i, ponieważ nie wyraża się w niej wątpliwości co do zgodności z zasadami dotyczącymi pomocy państwa, uznaje się, że udział ten nie będzie stanowił pomocy państwa), nie zmieniłoby to poniższego wniosku, że pomoc należy odzyskać. W istocie w takim przypadku należy stwierdzić, że ta decyzja została wykorzystana niezgodnie z jej celem przez bank państwowy, który nie wyegzekwował zapłaty ceny nabycia od pracowników stoczni zgodnie z umową z września 1995 r. W istocie wniosek, że udział ETVA w przyszłych operacjach podwyższenia kapitału nie stanowi pomocy, opierał się na oczekiwaniu, że pracownicy zapłacą cenę zakupu zgodnie z umową z września 1995 r. A zatem należy stwierdzić, że część decyzji N 401/97 zatwierdzającej udział ETVA w tych operacjach została wykorzystana niezgodnie z jej celem, a zatem należy odzyskać od HSY pomoc polegającą na udziale ETVA w operacjach.

4.8.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (215) Władze greckie twierdzą, że ten środek mógł stanowić zgodną ze wspólnym rynkiem pomoc na restrukturyzację. Komisja przypomina, że celem operacji podwyższenia kapitału było finansowanie planu inwestycyjnego. W ocenie środka P2 i środka P3 Komisja wyjaśniła już, dlaczego dodatkowa pomoc restrukturyzacyjna na rzecz planu inwestycyjnego nie może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem.
- (216) Ponieważ dwie operacje podwyższenia kapitału stanowią pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem, należy tę pomoc odzyskać od HSY.

4.9. Regwarancja państwa w odniesieniu do umów HSY z OSE i ISAP (środek E12b)

4.9.1. Opis środka

- (217) W ramach umów zawartych przez HSY z przedsiębiorstwem Organizacja Kolei Greckich (OSE) i przedsiębiorstwem Koleje Elektryczne Ateny-Pireus (ISAP), dotyczących dostawy taboru szynowego, ETVA udzielił gwarancji w odniesieniu do płatności zaliczkowych i zabezpieczenia należytego wykonania umów (zwanych dalej „gwarancjami zwrotu przedpłaty” lub „gwarancjami zwrotu zaliczki”). ETVA wystawił gwarancje zwrotu przedpłaty w odniesieniu do umowy z ISAP w lutym 1998 i w styczniu 1999 r. oraz gwarancje w odniesieniu do umowy z OSE w sierpniu 1999 r. ETVA następnie otrzymał odpowiednie regwarancje od państwa. Gwarancje w ramach umów z OSE i ISAP zostały udzielone odpowiednio na kwotę 29,4 mln EUR i 9,4 mln EUR.

4.9.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (218) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraziła wątpliwości, czy bank komercyjny udzieliłby tych regwarancji na takich samych warunkach. Wobec trudności HSY, można nawet wątpić, czy bank w ogóle by ich udzielił.

4.9.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (219) Spółka Elefsis podziela wątpliwości wyrażone przez Komisję. W szczególności uważa, że państwo nie postępowało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej, ponieważ przyjęło na siebie wielokrotne ryzyko, będąc nie tylko większościowym akcjonariuszem HSY, ale jedynym pożyczkodawcą i gwarantem, który ponosił niemal całe ryzyko związane z działalnością stoczni.

4.9.4. Uwagi władz greckich

- (220) Władze greckie i HSY twierdzą, że chociaż regwarancje państwa zostały formalnie wystawione w grudniu 1999 r., były one już przyrzeczone ETVA, gdy bank ten wystawił gwarancje zwrotu zaliczki w odniesieniu do umowy z ISAP w lutym 1998 r. i w styczniu 1999 r. oraz gwarancje w odniesieniu do umowy z OSE w sierpniu 1999 r. Władze greckie uważają, że regwarancje nie stanowiły środków o charakterze selektywnym. W rzeczywistości zostały one udzielone na mocy ustawy 2322/1995⁽¹¹⁸⁾ i na jej podstawie gwarancje państwowe otrzymało kilka przedsiębiorstw. Ponadto władze greckie argumentują, że roczna opłata w wysokości 0,05 % była odpowiednia w stosunku do ryzyka. Co do postępowania

ETVA, twierdzą, że byłoby ono możliwe do zaakceptowania przez bank komercyjny, ponieważ ETVA otrzymała regwarancję od państwa i naliczył prowizję w wysokości 0,4 %⁽¹¹⁹⁾. HSY przedstawiła raport konsultanta – pierwszy raport firmy Deloitte – potwierdzający tę argumentację. W tym raporcie stwierdza się również, że HSY mogłaby bez regwarancji państwa uzyskać z banku komercyjnego gwarancję podobną do gwarancji udzielonej przez ETVA, oferując jako zabezpieczenie zastaw na niektórych aktywach. I wreszcie władze greckie twierdzą, że beneficjentami regwarancji państwa są OSE i ISAP, a nie HSY.

4.9.5. Ocena

4.9.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (221) Ten środek nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, ponieważ bezpośrednio wspiera działalność o charakterze cywilnym.

4.9.5.2. Istnienie pomocy

- (222) Po pierwsze, należy wyjaśnić, które z dwóch rodzajów środków (gwarancje zwrotu przedpłaty udzielone przez ETVA i regwarancje udzielone przez państwo na rzecz ETVA) mogą stanowić środek pomocy. Ponieważ władze greckie twierdzą, że regwarancje zostały zdecydowanie przyręczone ETVA, gdy bank udzielał gwarancji zwrotu zaliczki, należy stwierdzić, że gdy ETVA udzielał tych gwarancji, był w pełni chroniony regwarancjami państwa. Dlatego też, ponieważ ETVA nie ponosił żadnego ryzyka (dzięki regwarancjom państwa), otrzymując jednocześnie opłatę w wysokości 0,4 % za kwartał, ten środek byłby możliwy do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej w podobnych okolicznościach. Państwo natomiast udzieliło regwarancji, które nie były w żaden sposób zabezpieczone, i otrzymywało za nie prowizję wynoszącą zaledwie 0,05 %. Ten drugi środek bez wątpienia nie byłby możliwy do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W związku z tym drugi środek stanowi pomoc państwa. Komisja zwraca jednak uwagę, że ponieważ ETVA był w 100 % własnością państwa i wszystkie środki udzielone przez ten bank są przypisywalne państwu, rozróżnianie tych dwóch środków (tj. gwarancji i regwarancji) jest w zasadzie sztuczne.

- (223) Ponieważ władze greckie twierdzą, że beneficjentami były OSE i ISAP, należy wyjaśnić, kto faktycznie jest beneficjentem tego środka. Komisja zwraca uwagę, że w ramach umów o dostawę materiałów do taboru szynowego sprzedawca jest zazwyczaj zobowiązany przedłożyć nabywcy gwarancję zwrotu zaliczki wniesionej przez nabywcę. Nabywca chce mieć pewność odzyskania tych kwot, w razie gdyby sprzedawca nie dostarczył materiałów, na przykład z powodu ogłoszenia upadłości. Dlatego też to sprzedawca musi otrzymać te gwarancje z banku i ponieść ich koszty. Innymi słowy, są to zwykłe koszty, które musi ponieść sprzedawca materiałów do taboru szynowego. W tym przypadku regwarancja państwa umożliwiła HSY uzyskanie gwarancji od ETVA za cenę jedynie 0,4 % na kwartał. Później zostanie wykazane, że bez regwarancji państwa bank komercyjny pobrałby co najmniej 480 p.b. rocznie za gwarancje udzielone przed dniem 30 czerwca 1999 r., natomiast po tym dniu żaden komercyjny bank nie udzieliłby takich gwarancji. Jest zatem oczywiste, że w okresie przed dniem 30 czerwca 1999 r., dzięki regwarancji państwa, HSY mogła otrzymać gwarancje za niższą cenę. W okresie po dniu 30 czerwca 1999 r. regwarancje państwa umożliwiły HSY otrzymanie gwarancji, których stocznia wcale nie uzyskiwałaby na rynku. Wobec powyższego beneficjentem pomocy jest HSY.

- (224) W nawiązaniu do argumentu władz greckich, że ten środek nie jest selektywny, Komisja przypomina, że środek, by miał charakter ogólny, musi być dostępny dla wszystkich podmiotów gospodarczych działających w danym państwie członkowskim. Muszą mieć do niego skuteczny dostęp wszystkie przedsiębiorstwa na równorzędnych warunkach i ten dostęp nie może być *de facto* ograniczony na przykład przez uprawnienia uznaniowe państwa do przyznania środka, ani inne czynniki ograniczające ich skutek praktyczny. Komisja uważa, że ustawa 2322/1995 absolutnie nie spełnia warunków tej definicji. Po pierwsze, w art. 1 tej ustawy stwierdza się, że gwarancji udziela minister gospodarki w porozumieniu z trzema innymi ministrami. Dlatego też udzielenie gwarancji jest uzależnione od uprawnień uznaniowych władz. Po drugie, gwarancja państwowa może zostać udzielona przedsiębiorstwu prywatnemu wyłącznie, jeżeli jest ono zlokalizowane w obszarach odległych i w celu ożywienia rozwoju gospodarczego tego obszaru, a nie konkretnego przedsiębiorstwa (art. 1bb), albo takiemu przedsiębiorstwu, które poniosło szkody w wyniku działania sił przyrody (art. 1cc). Natomiast przedsiębiorstwa, które są w 100 % własnością państwa lub w których państwo posiada większościowy pakiet akcji, mogą otrzymać pomoc państwa z powodów ogólnych, takich jak pokrycie niektórych zobowiązań (art. 1B). Jest zatem oczywiste, że przedsiębiorstwa państwowe mają znacznie większy dostęp do gwarancji państwowych niż przedsiębiorstwa prywatne. Ten

wniosek potwierdza analiza wykazu pożyczek objętych gwarancjami, znajdującego się w pierwszym raporcie firmy Deloitte⁽¹²⁰⁾. Po trzecie, gwarancje nie są dostępne na równorzędnych warunkach. W rzeczywistości w art. 1 ust. 4 ustawy stwierdza się, że przy udzielaniu gwarancji państwo może zażądać pewnej formy zabezpieczenia (tzn. ustanowienia zastawu na aktywach trwałych przedsiębiorstwa). Decyzję o żądaniu lub odstąpieniu od zabezpieczenia podejmuje według uznania minister gospodarki. W tym przypadku, przy przyznawaniu środka E12b, państwo nie zażądało zabezpieczenia. W nawiązaniu do braku dostępu na równorzędnych warunkach Komisja zwraca uwagę, że opłata za udzielenie gwarancji nie jest taka sama w odniesieniu do wszystkich pożyczek. Na przykład prowizja za udzielenie gwarancji w niniejszym przypadku wynosi zaledwie 0,05 %. Z kolei w przypadku środka E14, przyznanego również na podstawie ustawy 2322/1995, ta prowizja wynosiła 1 %. W wykazie pożyczek objętych gwarancją, przedstawionym w pierwszym raporcie firmy Deloitte, prowizja z tytułu udzielenia niektórych pożyczek wynosiła 0,1 % i 0,5 %. Wobec powyższego Komisja odrzuca argument władz greckich, że ustawa 2322/1995 jest środkiem ogólnym.

- (225) Komisja uważa, że stwierdzenie zawarte w pierwszym raporcie firmy Deloitte, zgodnie z którym HSY mogła, zamiast regwarancji państwa, otrzymać te gwarancje zwrotu przedpłaty od banku komercyjnego w zamian za zabezpieczenie w formie zastawu na niektórych aktywach, nie ma znaczenia dla analizy środka. Komisja musi przeanalizować, czy warunki, na których środki faktycznie zostały przyznane przez państwo, stanowiły pomoc dla stoczni czy nie. Komisja nie musi sprawdzać, czy ustanawiając większe zabezpieczenie, stocznia mogłaby otrzymać taką samą gwarancję na rynku. Zgodnie z treścią sekcji 2.1.1 obwieszczenia w sprawie gwarancji jedną z potencjalnych korzyści gwarancji państwowej jest to, że pożyczkobiorca może „zaferować niższe zabezpieczenia”. W tym przypadku żadna z regwarancji państwa nie była zabezpieczona zastawem na niektórych aktywach stoczni. Dlatego też regwarancja zabezpieczona aktywami jest zupełnie inną transakcją, która nie musi być poddawana ocenie. W uzupełnieniu Komisja zaznacza, że nawet gdyby stwierdzenie zawarte w pierwszym raporcie firmy Deloitte musiało być poddane ocenie, HSY nie byłaby w stanie przekonać banku komercyjnego, aby w zamian za zaoferowane przez nią zabezpieczenie udzielił jej takich gwarancji zwrotu przedpłaty. W rzeczywistości aktywa stoczni były już obciążone i miały niską wartość likwidacyjną (zob. drugi i trzeci argument w przypisie 43). Dlatego też nawet zabezpieczenie w formie zastawu na niektórych aktywach HSY nie byłoby wystarczające, aby przekonać inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej do udzielenia gwarancji na rzecz HSY.
- (226) Już wcześniej w niniejszej decyzji Komisja ustaliła wysokość stopy procentowej, jaką zastosowałby bank komercyjny przy udzielaniu pożyczki na rzecz HSY. Zostało stwierdzone, że za okres do dnia 30 czerwca 1999 r., ponieważ HSY była obciążona szczególnym ryzykiem, do stopy procentowej stosowanej dla przedsiębiorstw o stabilnej sytuacji finansowej trzeba byłoby doliczyć premię za ryzyko, wynoszącą co najmniej 400 punktów bazowych. By zastosować takie samo podejście do gwarancji zwrotu przedpłaty, należy ustalić, jaką premię pobrałby inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej za udzielenie gwarancji zwrotu przedpłaty na rzecz przedsiębiorstwa w stabilnej sytuacji finansowej. Żadna ze stron niniejszego postępowania nie przedstawiła wiarygodnych informacji na temat ceny rynkowej takich gwarancji. W wielu programach dotyczących gwarancji państwowych, przeznaczonych dla sektora stoczniowego i zatwierdzonych przez Komisję jako wolne od elementów pomocy⁽¹²¹⁾, roczna prowizja za udzielenie gwarancji, stosowana wobec pożyczkobiorcy obciążonego najmniejszym ryzykiem kredytowym, była ustalana na poziomie 0,8 %, czyli 80 punktów bazowych. Wobec braku innych wiarygodnych wskaźników Komisja przyjmie ten wskaźnik jako szacunkową wartość do określenia minimalnej rocznej prowizji za udzielenie gwarancji, płaconej przez stabilne przedsiębiorstwa sektora stoczniowego w Grecji w tamtym czasie. Nawet jeżeli umowy z OSE i ISAP nie dotyczą budowy statków, a budowy taboru szynowego, Komisja zastosuje wskaźnik 0,8 % jako wzorcowy, ponieważ budowa taboru szynowego stanowiła marginesowy obszar działalności HSY, a największą część działalności stoczni, a stąd największe ryzyko dla HSY, stanowiły budowa i remonty statków. W związku z tym, w przypadku gwarancji zwrotu przedpłat, udzielonych na rzecz HSY przed dniem 30 czerwca 1999 r., istnienie i wielkość pomocy zostaną ocenione poprzez porównanie rocznej prowizji faktycznie zapłaconej przez HSY (łącznie z opłatą z tytułu regwarancji, wniesioną na rzecz państwa) z prowizją wynoszącą 480 punktów bazowych (tzn. 80 punktów bazowych prowizji plus 400 punktów bazowych premii za ryzyko). W odniesieniu do okresu po dniu 30 czerwca 1999 r. Komisja wcześniej w niniejszej decyzji stwierdziła, że stocznia nie miała już żadnego dostępu do rynku finansowego i że element pomocy podlegający odzyskaniu w przypadku każdej pożyczki zostanie obliczony jako różnica między stopą procentową faktycznie zapłaconą przez HSY a stopą referencyjną powiększoną o 600 punktów bazowych. W przypadku gwarancji zwrotu przedpłaty pomoc podlegająca odzyskaniu zostanie więc wyliczona poprzez porównanie prowizji faktycznie zapłaconej przez HSY (łącznie z opłatą z tytułu regwarancji, wniesioną na rzecz państwa) z prowizją wynoszącą 680 punktów bazowych (tzn. 80 punktów bazowych prowizji plus 600 punktów bazowych premii za ryzyko).
- (227) Komisja zwraca uwagę na argument władz greckich, że regwarancje były już przyrzeczone w czasie, gdy ETVA udzielała gwarancji zwrotu zaliczki. W związku z tym

regwarancje w odniesieniu do płatności zaliczkowych ISAP zostały udzielone przed końcem czerwca 1999 r. Całkowity roczny koszt tych gwarancji (opłata za udzielenie gwarancji, wniesiona na rzecz ETVA, plus opłata z tytułu regwarancji zapłacona państwu) wyniósł znacznie poniżej 480 punktów bazowych. Dlatego też te gwarancje zawierają element pomocy państwa, którego wartość odpowiada różnicy między prowizją wynoszącą 680 punktów bazowych a całkowitym kosztem gwarancji na rzecz HSY (prowizja zapłacona na rzecz ETVA⁽¹²²⁾ i prowizja zapłacona na rzecz państwa). Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta nie została uprzednio zgłoszona, jest ona niezgodna z prawem.

- (228) Regwarancje w odniesieniu do płatności zaliczkowych OSE zostały udzielone po czerwcu 1999 r., w czasie gdy żaden bank nie udzieliłby już żadnej gwarancji. Dlatego też te regwarancje w całości stanowią pomoc państwa. Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta nie została uprzednio zgłoszona, jest ona niezgodna z prawem. Jeżeli te środki zostaną uznane za niezgodne ze wspólnym rynkiem i jeżeli w dalszym ciągu są wykorzystywane, trzeba je będzie niezwłocznie wstrzymać. Będzie to jednak niewystarczające do przywrócenia sytuacji początkowej, ponieważ HSY przez kilka lat mogła korzystać z gwarancji, której nie otrzymałaby na rynku. Pomoc za okres do wygaśnięcia gwarancji, w wysokości odpowiadającej różnicy między 680 punktami bazowymi a prowizjami faktycznie zapłaconymi przez HSY, także będzie wymagała odzyskania.

4.9.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (229) Komisja zwraca uwagę, że pomoc stanowi pomoc operacyjną, ponieważ przyczynia się do zmniejszenia kosztów, które HSY powinna była ponieść w związku z realizacją zamówień handlowych. Ponieważ pomoc operacyjna nie była dozwolona w sektorze produkcji materiałów do taboru szynowego, pomocy tej nie można uznać za pomoc zgodną ze wspólnym rynkiem i należy ją odzyskać.

4.10. Odroczenie/restrukturyzacja zobowiązań i umorzenie kar należnych przedsiębiorstwom OSE i ISAP (środek E12c)

4.10.1. Opis środka

- (230) HSY nie była w stanie wywiązać się z zobowiązań wynikających z umów dotyczących taboru szynowego, zawartych z OSE i ISAP. W szczególności HSY nie wyprodukowała taboru zgodnie z uzgodnionym harmonogramem. W związku z tym w latach 2002–2003 renegotjowano niektóre umowy i ustalono nowy harmono-

gram dostaw. Ponadto wydaje się, że klauzule o stosowaniu kar oraz postanowienie w sprawie odsetek za zwłokę, uwzględnione w początkowych umowach, uchylono lub odroczone terminy ich wykonania.

4.10.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (231) W decyzji przedłużającej postępowanie Komisja wyraża wątpliwość, czy podczas negocjacji, które miały miejsce w latach 2002–2003, OSE i ISAP, będące przedsiębiorstwami państwowymi, postępowały w sposób możliwy do zaakceptowania dla prywatnego przedsiębiorstwa w podobnych okolicznościach. Przepuszczalnie wykonywały lub renegotjowały umowy w sposób korzystny dla HSY i tym samym przyznały stoczni pomoc państwa.

4.10.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (232) Spółka Elefsis twierdzi, że przedsiębiorstwa OSE i ISAP nie podejmowały starań o wyegzekwowanie pełnej kwoty płatności należnych z tytułu kar i odsetek za zwłokę, które powstały w wyniku opóźnień, ani nie zażądały zrealizowania udzielonych w imieniu HSY gwarancji dotyczących należytego wykonania zobowiązań umownych.

4.10.4. Uwagi władz greckich

- (233) Władze greckie twierdzą, że HSY zapłaciła wszystkie kary i odpowiednie odsetki zgodnie ze swoimi zobowiązaniami umownymi, a wszelkie negocjacje odbyły się zgodnie z powszechnie przyjętą praktyką handlową. Przedsiębiorstwa OSE i ISAP nigdy nie umorzyły kar ani odsetek za zwłokę.

- (234) W odniesieniu do umów między OSE a HSY, pod koniec 1997 r. zawarto sześć następujących porozumień programowych (zwanymi dalej „PA”): PA 33 SD 33, PA 33 SD 33a, PA 35 SD 35, PA 37 SD 37a, PA 39 SD 39 i PA 41 SD 41a. Porozumienia programowe weszły w życie w sierpniu i we wrześniu 1999 r. po wniesieniu przez OSE płatności zaliczkowych uzgodnionych w umowach z 1997 r. OSE żądało terminowej realizacji umów, począwszy od 2000 r., po pierwszych opóźnieniach w dostawach materiałów w tym roku. Konsorcja, w których skład wchodziła HSY, zaproponowały zmiany do sześciu umów na następujących warunkach:

— zapłata przez konsorcja ustalonych kar i odsetek za zwłokę, w gotówce lub w formie rzeczowej, zgodnie z preferencjami OSE,

— zmiana wzoru stosowanego do wyliczania wzrostu cen na podstawie uzgodnionych harmonogramów dostaw ustanowionych w obowiązujących umowach, a nie na podstawie nowego terminarza dostaw, zaproponowanego przez konsorcja w celu umożliwienia akceptacji podanych w nim terminów dostaw,

- dostarczenie na rzecz OSE, do nieodpłatnego wykorzystania przez to przedsiębiorstwo, taboru szynowego o równorzędnej wartości w celu – z jednej strony – umożliwienia akceptacji nowego zaproponowanego terminarza dostaw oraz – z drugiej strony – wstrzymania dalszego przyrostu kar i odsetek za zwłokę. Warunek dostawy taboru szynowego o równorzędnej wartości nie dotyczył PA 39 (elektrowozy), ponieważ OSE nie dokończyło elektryfikacji linii kolejowej na trasie Patras-Ateny-Saloniki, oraz PA 35, ponieważ zgodnie z życzeniem konsorcjum kary i odsetki za zwłokę miały być w dalszym ciągu naliczane zgodnie z umową,
- gdyby tabor szynowy o równorzędnej wartości nie został dostarczony, lub dostawę (materiałów przewidzianych w umowie) zrealizowano by z opóźnieniem, ustalenia w sprawie kar i odsetek za zwłokę obowiązywałyby ponownie od momentu, w którym zostały zawieszane w dniu 31 grudnia 2002 r.
- (235) W dniu 7 stycznia 2003 r. zarząd OSE zatwierdził zaproponowane zmiany. Do pierwszych trzech PA (33a, 35 i 39) zmiany zostały wprowadzone w ciągu czterech pierwszych miesięcy 2003 r., a odpowiednie umowy w sprawie zmian podpisano odpowiednio w dniach 28 lutego 2003 r., 17 kwietnia 2003 r. i 28 lutego 2003 r. ⁽¹²³⁾.
- (236) Stojąc wobec dylematu związanego z wyborem między wypowiedzeniem a zmianą PA oraz w związku ze swoimi potrzebami na okazję Olimpiady w 2004 r., OSE uznało, że jego interesom lepiej służy zaakceptowanie propozycji złożonej przez konsorcjum w sprawie wprowadzenia zmian do porozumień niż wypowiedzenie tych umów. Wypowiedzenie pozbawiłoby OSE możliwości uzyskania dodatkowego nowego taboru, ponieważ trzeba byłoby czekać co najmniej trzy lub cztery lata, zanim jakikolwiek inny producent zakończyłby realizację zamówienia na tabor. Zmienione umowy były zgodne z prawem i z umowami zawartymi pierwotnie.
- (237) Zdaniem władz greckich powyższe informacje świadczą o tym, że konsorcja, a wobec tego także HSY, nigdy nie były traktowane w sposób bardziej korzystny niż inni dostawcy OSE oraz że kwoty kar i odsetek w każdym przypadku były przedmiotem roszczenia i zostały wyegzekwowane ⁽¹²⁴⁾. Umowa nie zawierała postanowienia dotyczącego odsetek za zwłokę z tytułu kar, ale OSE zażądało zapłaty odsetek i obciążało konsorcja odpowiednimi fakturami.
- (238) To samo ma zastosowanie w odniesieniu do kwot należnych ISAP, które nie pozostały jedynie należnościami przewidzianymi w umowie, lecz zostały faktycznie zapłacone przez HSY. Trzeba także podkreślić, że nie odbyły się żadne negocjacje porozumienia programowego 1/97 ⁽¹²⁵⁾ ani nie wprowadzono do niego żadnych zmian. To porozumienie dotyczyło opracowania projektu, jak również budowy, dostawy i przekazania do eksploatacji czterdziestu zespołów trakcyjnych, składających się z trzech członów każdy. Dostawa zespołów została zrealizowana z opóźnieniem, dlatego też nałożono i wyegzekwowano kary przewidziane w porozumieniu programowym ⁽¹²⁶⁾.
- #### 4.10.5. Ocena
- ##### 4.10.5.1. Artykuł 296 Traktatu
- (239) Ten środek nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, ponieważ dotyczy wyłącznie działalności o charakterze cywilnym.
- ##### 4.10.5.2. Istnienie pomocy
- (240) Komisja zaznacza, że władze greckie przedłożyły szczegółowe informacje dotyczące przedmiotowych umów, zgodnie z wymogiem zawartym w decyzji przedłużającej postępowanie. Na podstawie tych informacji wątpliwości wyrażone przez Komisję zostały zniesione. HSY faktycznie zapłaciła kary i odpowiednie odsetki w wysokości wynikającej z zobowiązań umownych i Komisja, w czasie, gdy miały miejsce negocjacje umów, nie znalazła dowodów na to, by odbywały się one niezgodnie z powszechnie przyjętą praktyką handlową. Spółka Elefsis sama przyznała, że opóźnienia w wykonaniu umów kosztowały HSY dziesiątki milionów euro, ponieważ przedsiębiorstwa OSE i ISAP zażądały zapłacenia kar i odsetek za zwłokę, albo zamiennie dostarczenia taboru szynowego stanowiącego różnowartość należnych kwot. W nawiązaniu do argumentu spółki Elefsis, że OSE i ISAP, gdyby były przedsiębiorstwami prywatnymi, odrzuciłyby wszystkie zaproponowane przez konsorcja zmiany, konsekwentnie żądałyby zapłacenia w całości kar i odsetek za zwłokę oraz domagałyby się pilnej realizacji płatności w gotówce i nie rozkładały jej na długoterminowe raty, można powiedzieć, że taki scenariusz wydaje się mało prawdopodobny. W rzeczywistości, gdyby OSE i ISAP zastosowały takie nieelastyczne podejście przed zakończeniem transakcji sprzedaży HSY, przypuszczalnie zniechęciłoby ono nowego właściciela do nabycia stoczni. Bez takiego nabycia stoczni, zgodnie z wyjaśnieniem przedstawionym poniżej w analizie środka E18c, zostałyby przypuszczalnie postawiona w stan upadłości. Nawet po nabyciu HSY przez HDW/Ferrostaal nie nastąpiła poprawa sytuacji finansowej stoczni. W związku z tym, gdyby OSE i ISAP przyjęły zdecydowanie nieelastyczną postawę, istniałoby rzeczywiste ryzyko, że HSY ogłosi upadłość. Oznacza to, że zostałyby wstrzymana realizacja istniejących umów. W konsekwencji OSE i ISAP musiałyby ogłosić nowe zaproszenie do składania ofert, zamówienie zostałoby udzielone nowemu dostawcy, a dostawy opóźniłyby się o kilka lat. Komisja uważa, że w takich okolicznościach nabywca działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej może zaakceptować częściową negocjację, pozwalającą na zakończenie realizacji istniejących umów w rozsądnych ramach czasowych, takich, by ostatecznie otrzymał on zamówiony tabor szynowy z pewnym ograniczonym opóźnieniem. W tym względzie Komisja zwraca uwagę, że prawdopodobieństwo zakończenia realizacji umów w rozsądnych ramach czasowych wzrosło, gdy HSY została sprywatyzowana, ponieważ nowy prywatny właściciel miał doświadczenie w zarządzaniu złożonymi projektami i był prywatnym przedsiębiorstwem mającym motywację do osiągnięcia zysku, a wobec tego zależało mu na zmniejszeniu opóźnienia w celu ograniczenia negatywnych konsekwencji finansowych.

(241) Reasumując, Komisja uważa, że nie ma przekonujących dowodów na to, że postępowanie przedsiębiorstw OSE i ISAP nie byłoby możliwe do zaakceptowania przez prywatne przedsiębiorstwo w podobnych okolicznościach. Dlatego też Komisja stwierdza, że w wykonaniu umów z OSE i ISAP oraz wprowadzeniu ograniczonych zmian do tych umów, zaakceptowanych przez OSE w latach 2002–2003, nie ma elementów pomocy.

4.11. Pożyczka udzielona przez ETVA na finansowanie umowy z liniami promowymi Strintzis (środek E13a)

4.11.1. Opis środka

(242) W dniu 29 października 1999 r. ETVA przyznał na rzecz HSY pożyczkę w wysokości 16,9 mld GRD (49,7 mln EUR) na sfinansowanie zamówienia na budowę dwóch promów dla linii promowych Strintzis. Pożyczka była oprocentowana według LIBOR⁽¹²⁷⁾ plus 100 punktów bazowych. W czerwcu 2001 r. został ustanowiony uprzywilejowany zastaw rejestrowy na dwóch jednostkach będących w budowie. W dniu 8 października 2004 r. ta pożyczka została spłacona w całości bankowi, który jej udzielił.

4.11.2. Podstawy wszczęcia postępowania

(243) W decyzji przedłużającej postępowanie zostały wyrażone wątpliwości co do tego, czy zastaw rejestrowy i cesja praw z polis ubezpieczeniowych stanowiły wystarczające zabezpieczenie. Ponadto przypuszczalnie pożyczka została od razu udostępniona HSY, chociaż powinna była być wypłacana w miarę ponoszenia przez stocznię kosztów budowy. Ponadto stopa procentowa wydawała się zbyt niska w świetle trudności stoczni. I wreszcie ta pożyczka i następny środek (środka E13b) łącznie świadczą o tym, że zasadniczą część budowy dwóch jednostek zamówionych przez linie Strintzis finansował ETVA.

4.11.3. Uwagi zainteresowanych stron

(244) Spółka Elefsis twierdzi, że żaden bank komercyjny nie udzieliłby takiej pożyczki. Przede wszystkim ETVA nie miał żadnego zabezpieczenia w czasie zawierania umowy pożyczki, ponieważ zastaw rejestrowy na jednostkach został ustanowiony znacznie później. Ponadto spółka Elefsis przyznaje, że cena rynkowa kadłubów w budowie jest niska.

4.11.4. Uwagi władz greckich

(245) Władze greckie i HSY podkreślają, że warunki udzielenia pożyczki były zgodne ze zwykłymi warunkami, obowiązującymi w tamtym czasie. W raporcie firmy Deloitte znajduje się potwierdzenie, że zarówno ten konkretny bank (ETVA), jak i ogólnie rzecz biorąc greckie banki udzielały pożyczek przedsiębiorstwom według podobnej stopy procentowej. HSY podaje szczegółowe informacje na temat zabezpieczeń ustanowionych na rzecz banku ETVA w czasie zawierania umowy pożyczki (cesji praw do należności z tytułu ceny za dwa statki, odszkodowań

ubezpieczeniowych oraz wszystkich roszczeń wobec stron trzecich wynikających z czarterów lub ogólnej eksploatacji tych statków) oraz w późniejszym terminie (zastawu rejestrowego na statkach), i twierdzi, że były one odpowiednie. Władze greckie przedstawiają również harmonogram, z którego wynika, że pożyczka została wypłacona przez ETVA na rzecz HSY i że wypłaty były dokonywane w miarę ponoszenia przez stocznię kosztów budowy.

4.11.5. Ocena

4.11.5.1. Artykuł 296 Traktatu

(246) Ten środek nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, ponieważ stanowi bezpośrednie wsparcie działalności o charakterze cywilnym.

4.11.5.2. Istnienie pomocy

(247) Komisja doszła do następujących wniosków. Ta umowa pożyczki została zawarta po czerwcu 1999 r., a więc w czasie, gdy żaden bank nie udzieliłby już pożyczki na rzecz HSY. Władze greckie argumentują, że zabezpieczenie ustanowione w odniesieniu do tej pożyczki zmniejszało ryzyko do tego stopnia, że jej udzielenie byłoby do przyjęcia przez prywatnego inwestora. Ten argument nie może być uznany. Cesja należności z tytułu ceny jednostek stanowi stabilne zabezpieczenie tylko wówczas, gdy stocznia doprowadzi budowę jednostki do pomyślnego końca, co nie jest pewne. Jeżeli stocznia znajdzie się w stanie upadłości w czasie budowy jednostki, takie zabezpieczenie jest bezwartościowe, gdyż nie będzie można żądać zapłacenia ceny zakupu od linii Strintzis, ponieważ linie promowe nie otrzymały zamówionych jednostek pływających⁽¹²⁸⁾. Oznacza to, że zabezpieczenie nie miało by żadnej wartości właśnie w sytuacji, w której byłoby potrzebne. W nawiązaniu do zastawu rejestrowego na każdej z tych jednostek w budowie, należy zaznaczyć, że został on ustanowiony na rzecz ETVA dopiero w czerwcu 2001 r., już długo po wypłaceniu pożyczki dla HSY. Ponadto Komisja zwraca uwagę, że wartość jednostek w budowie jest stosunkowo niska i trudno je sprzedać. Dowodem na to jest niniejsza sprawa. W rzeczywistości HSY nie udało się zakończyć budowy dwóch jednostek i w związku z tym umowa z liniami Strintzis została unieważniona w lipcu 2002 r. HSY potrzebowała prawie dwóch lat na sprzedaż kadłubów w budowie i otrzymała za nie zaledwie kwotę 14 mln EUR, która odpowiada tylko jednej trzeciej wartości pożyczki zaciągniętej w ETVA na sfinansowanie budowy.

(248) W nawiązaniu do argumentu władz greckich, HSY i firmy Deloitte, że stopa procentowa pożyczki udzielonej HSY była podobna do stopy procentowej, według której ETVA i greckie banki w tym samym okresie udzieliły wielu innych pożyczek, należy stwierdzić, że ten fakt nie świadczy o tym, że pożyczka udzielona HSY nie stanowi pomocy. W rzeczywistości Grecja, HSY i firma Deloitte nie przeprowadziły analizy sytuacji finansowej,

ani nie wykazały, że sytuacja finansowa innych pożyczkobiorców, podanych tytułem przykładu w celu porównania, była podobna do tej, w której znajdowała się HSY, tzn. czy ich sytuacja finansowa była równie zła jak sytuacja HSY. A zatem nie wykazały, że banki komercyjne były gotowe udzielać pożyczek przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji według stopy procentowej podobnej do tej, która obowiązywała w przypadku przedmiotowej pożyczki. Porównywanie stopy procentowej dla pożyczek udzielonych innym przedsiębiorstwom, bez sprawdzania, czy poziom ryzyka ponoszonego przez bank udzielający pożyczki jest podobny, jest bezzasadne. Dlatego też Komisja stwierdza, że żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej w podobnych okolicznościach nie udzieliłby pożyczki na rzecz HSY i z tego względu stanowi ona pomoc państwa. Ponieważ wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.

4.11.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (249) Komisja zwraca uwagę, że pomoc jest pomocą operacyjną, ponieważ przyczynia się do obniżenia kosztów, które HSY powinna była normalnie ponieść w związku z realizacją umów handlowych. Zgodnie z powyższym wnioskiem pomoc w gruncie rzeczy umożliwiła HSY podjęcie realizacji tej umowy handlowej, której nie mogłaby finansować ze środków pochodzących z rynku. Komisja zwraca uwagę, że na podstawie art. 3 rozporządzenia (WE) nr 1540/98 została zatwierdzona pomoc operacyjna związana z realizacją umów w przemyśle stoczniowym podpisanych do dnia 31 grudnia 2000 r. Niemniej jednak HSY nie była uprawniona do otrzymania pomocy na realizację umowy z liniami Strintzis, ponieważ HSY nigdy nie zakończyła budowy jednostek pływających, nie zostały one dostarczone i umowę z liniami Strintzis anulowano⁽¹²⁹⁾. Ponadto kadłuby zostały sprzedane nowemu nabywcy dopiero w 2004 r., tzn. kilka lat po dniu 31 grudnia 2000 r.
- (250) Ponieważ pomoc jest niezgodna z prawem i ze wspólnym rynkiem, należy ją odzyskać. Ze względu na to, że pożyczki splancono, część korzyści uzyskanych przez HSY została już wycofana. Jednakże dzięki tej pożyczce od ETVA, HSY mogła przez kilka lat korzystać z kwoty, której w przeciwnym razie nie miałaby do dyspozycji w tym okresie. A zatem korzyść z tego tytułu również należy odzyskać. W związku z tym Komisja uważa, że należy odzyskać pomoc o wartości odpowiadającej różnicy między stopą procentową zapłaconą na rzecz ETVA a stopą referencyjną dla Grecji⁽¹³⁰⁾ plus 600 p.b. za okres od dnia wypłaty pożyczki na rzecz HSY do dnia, w którym pożyczka została zabezpieczona zastawem rejestrowym ustanowionym na kadłubach. Za okres następujący po tym dniu do dnia zwrotu pożyczki pomoc podlegająca odzyskaniu jest różnicą między stopą procentową zapłaconą na rzecz ETVA a stopą referencyjną dla Grecji plus 400 p.b. Obni-

żenie o jedną trzecią premii za ryzyko jest dowodem na to, że zastaw rejestrowy ustanowiony na kadłubach częściowo ograniczyłby stratę pożyczkodawcy w razie niewywiązania się HSY z umowy, a zatem wpłynął na obniżenie poziomu ryzyka ponoszonego przez ETVA w związku z udzieleniem pożyczki. W szczególności, zgodnie z powyższym wyjaśnieniem, HSY zdołała sprzedać kadłuby za cenę odpowiadającą mniej więcej jednej trzeciej kwoty pożyczonej od ETVA.

4.12. Gwarancja ETVA w odniesieniu do umowy z liniami Strintzis (środek E13b)

4.12.1. Opis środka

- (251) W 1999 r. HSY skorzystała z dwóch gwarancji ETVA na zabezpieczenie płatności zaliczkowych linii Strintzis w wysokości 6,6 mln EUR. Gwarancje zostały anulowane w lipcu 2002 r., gdy umowa z liniami Strintzis o budowę jednostek pływających z została unieważniona.

4.12.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (252) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że dwie gwarancje, których warunki udzielenia nie były znane w czasie przyjmowania decyzji, mogą stanowić pomoc państwa.

4.12.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (253) Spółka Elefsis zwraca uwagę na to, że państwo/ETVA w tym samym czasie występowało w roli gwaranta, kredytodawcy, akcjonariusza i największego klienta HSY. Postępując w ten sposób, państwo stawiało się w sytuacji związanej z poważnym ryzykiem finansowym. Przyjmując na siebie tę wielostronną rolę, państwo w rezultacie udostępniało środki finansowe bez żadnego zabezpieczenia, ponieważ w razie niewywiązania się przedsiębiorstwa ze zobowiązań lub niewypłacalności nie miałyby ono żadnych możliwości dochodzenia roszczeń i poniosłoby definitywną stratę, ponieważ wartość aktywów stoczni zostałaby uznana za niewystarczającą do pokrycia zobowiązań stoczni.

4.12.4. Uwagi władz greckich

- (254) Władze greckie twierdzą, że pierwsza gwarancja została udzielona w dniu 4 marca 1999 r., a druga w dniu 17 czerwca 1999 r. Zgodnie z pierwszym raportem firmy Deloitte, przedłożonym przez HSY, ich wartość wynosiła odpowiednio 3,26 mln EUR i 3,38 mln EUR. Władze greckie przypominają, że ETVA nie wypłacił żadnych kwot na podstawie tych gwarancji po unieważnieniu umowy z liniami Strintzis w 2002 r. Dowodzi to, że HSY nie była pożyczkobiorcą obciążonym wysokim ryzykiem niewywiązania się ze zobowiązań. Ponadto władze greckie i HSY zaznaczają, że ETVA jako zabezpieczenie tej gwarancji o wartości 6,6 mln EUR otrzymał cesję wpływów HSY z tytułu porozumienia 39 z OSE, którego cena umowna dla HSY wynosiła 8,5 mln EUR. Konsultant potwierdza, że HSY mogłaby uzyskać obie gwarancje od banku komercyjnego.

4.12.5. Ocena

4.12.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (255) Ten środek nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, ponieważ stanowi bezpośrednie wsparcie działalności o charakterze cywilnym.

4.12.5.2. Istnienie pomocy

- (256) Komisja zwraca uwagę, że obie gwarancje zostały udzielone przed dniem 30 czerwca 1999 r. Zgodnie z wcześniejszym wyjaśnieniem Komisja uważa, że w tamtym czasie HSY wciąż miała dostęp do rynku finansowego, ale za cenę odzwierciedlającą bardzo słabą sytuację ekonomiczną stoczni.

- (257) Władze greckie i HSY twierdzą, że cesja wpływów z tytułu porozumienia 39 z OSE była odpowiednim zabezpieczeniem, na podstawie którego prywatny inwestor uznałby udzielenie gwarancji za możliwe. Komisja zwraca uwagę, że gdyby HSY ogłosiła upadłość, to zabezpieczenie nie zapewniłoby bankowi możliwości odzyskania środków pieniężnych. Gdyby więc HSY została postawiona w stan upadłości, budowa taboru byłaby wstrzymana, nie zostałyby zrealizowane dostawy dla OSE i nie można byłoby żądać od OSE żadnej płatności z tytułu umowy⁽¹³¹⁾. Dlatego też Komisja nie rozumie, jak takie zabezpieczenie miało w znacznym stopniu zmniejszyć ryzyko związane z pożyczką udzieloną na rzecz HSY.

- (258) HSY nie potrafiła również wykazać Komisji, ani własnemu konsultantowi (zob. pierwszy raport firmy Deloitte, strona 4–9), czy na HSY ciążyło zobowiązanie umowne do zapłaty na rzecz ETVA prowizji za udzielenie gwarancji czy nie, i jaki był poziom tej prowizji. Zgodnie z wyjaśnieniem podanym w ocenie środka E12b, za udzielenie takiej gwarancji HSY powinna była zapłacić prowizję roczną w wysokości co najmniej 480 punktów bazowych. Znając poziom innych prowizji za udzielenie gwarancji, zapłaconych przez HSY na rzecz ETVA, należy uznać za bardzo mało prawdopodobne, że prowizja za udzielenie gwarancji, zapłacona przez HSY, wynosiła 480 punktów bazowych. Dlatego też Komisja uważa, że gwarancja udzielona przez ETVA stanowi pomoc państwa, której wartość odpowiada różnicy między roczną prowizją za udzielenie gwarancji faktycznie zapłaconą na rzecz ETVA a prowizją za udzielenie gwarancji wynoszącą 480 punktów bazowych. Ponieważ wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.

4.12.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (259) Zgodnie z treścią oceny środka E13a, Komisja uważa, że pomoc tego rodzaju stanowi pomoc operacyjną, która nie może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1540/98.

Jest ona więc niezgodna z prawem i ze wspólnym rynkiem i należy ją odzyskać.

4.13. Gwarancja państwowa zabezpieczająca pożyczkę w wysokości 10 mld GRD (29,3 mln EUR) (środek E14)

4.13.1. Opis środka

- (260) Po trzęsieniu ziemi, które miało miejsce we wrześniu 1999 r., ETVA w dniu 13 stycznia 2000 r. udzielił na rzecz HSY pożyczki w wysokości 10 mld GRD (29,3 mln EUR), która była zabezpieczona gwarancją państwową wystawioną na podstawie decyzji ministra finansów z dnia 8 grudnia 1999 r. ETVA naliczył odsetki według stopy EURIBOR plus 125 punktów bazowych⁽¹³²⁾, a państwo pobrało prowizję za udzielenie gwarancji, w wysokości 100 punktów bazowych.

4.13.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (261) Biorąc pod uwagę sytuację finansową HSY w tamtym czasie, należy przypuszczać, że istnieje niewielkie prawdopodobieństwo, by warunki udzielenia gwarancji były możliwe do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W odniesieniu do zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 lit. b) władze greckie nie wykazały, że wielkość środka była proporcjonalna do szkód poniesionych przez HSY.

4.13.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (262) Spółka Elefsis uważa, że żaden bank nie udzieliłby pożyczki na rzecz HSY w tamtym czasie ze względu na sytuację finansową stoczni. Gwarancja powinna być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, jedynie jeżeli ogranicza się do kwot absolutnie niezbędnych do zrekompensowania szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi.

4.13.4. Uwagi władz greckich

- (263) Władze greckie i HSY kwestionują wniosek, że ten środek ma charakter selektywny, ponieważ gwarancja została udzielona zgodnie z przepisami ustawy 2322/1995, która ustanawia warunki udzielania gwarancji w imieniu państwa greckiego na rzecz przedsiębiorstwa występującego z takim wnioskiem. Ponadto twierdzą, że prowizja w wysokości 1 % za udzielenie gwarancji byłaby możliwa do zaakceptowania przez prywatnego inwestora. Co więcej, uważają, że HSY mogłaby uzyskać pożyczkę na rynku bez gwarancji państwowej na podstawie innych form zabezpieczenia, na przykład cesji należności z tytułu głównych zamówień i ustanowienia zastawu na swoich aktywach. Nawet gdyby środek stanowił pomoc, jest ona częściowo zgodna ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 lit. b) w zakresie, w jakim wspomniana kwota została przyznana na pokrycie szkód poniesionych przez HSY wskutek trzęsienia ziemi, i częściowo jest objęta art. 296 Traktatu, w zakresie, w jakim bezpośrednio dotyczy działalności wojskowej HSY.

4.13.5. Ocena

4.13.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (264) W odniesieniu do stosowności art. 296, należy zaznaczyć, że z treści decyzji, na mocy której ETVA postanowił udzielić gwarancji na pożyczkę, wynika, że ETVA zależało między innymi na kontynuacji działalności wojskowej przez HSY. Niemniej jednak nie istnieje żadne postanowienie umowne, które zobowiązywałoby HSY do wykorzystania pożyczki objętej gwarancją na finansowanie działalności o charakterze wojskowym. Innymi słowy, ETVA chciał utrzymać działalność HSY w celu zapewnienia kontynuacji jej działalności wojskowej, ale nie przeznaczył pożyczki objętej gwarancją na finansowanie konkretnej działalności. HSY więc mogła swobodnie wykorzystać środki pieniężne, według własnego uznania. Zgodnie z wcześniejszym wyjaśnieniem, w przypadku takich środków, które zostały przyznane całej stoczni, Komisja przyjmuje, że 25 % pożyczki objętej gwarancją dotyczy działalności cywilnej, a 75 % odnosi się do działalności wojskowej. Dlatego też tylko 25 % gwarancji państwowej (tzn. początkową kwotę w wysokości 2,5 mld GRD (7,34 mln EUR)) należy ocenić na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa i podlegałaby ona odzyskaniu, jeżeli stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem. Część odpowiadająca 75 % gwarancji państwowej wchodzi w zakres art. 296 Traktatu i nie jest objęta zasadami dotyczącymi pomocy państwa.

4.13.5.2. Istnienie pomocy

- (265) W odniesieniu do selektywnego charakteru środka Komisja wykazała już w ocenie środka E12b, że ustawa 2322/1995 nie jest środkiem o charakterze ogólnym.
- (266) W nawiązaniu do istnienia korzyści, Komisja przypomina, że pożyczka objęta gwarancją została przyznana w styczniu 2000 r., czyli w czasie, gdy zgodnie z poprzednimi ustaleniami żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie udzieliłby HSY ani pożyczki, ani gwarancji. Żaden bank nie udzieliłby pożyczki na rzecz HSY bez gwarancji państwowej. Gwarancja państwowa przyniosła więc HSY oczywistą korzyść.
- (267) Reasumując, część gwarancji państwowej, która nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu, stanowi pomoc państwa. Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.

4.13.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (268) W odniesieniu do kwestii zgodności tej pomocy ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 lit. b) Traktatu, żadna strona nie kwestionuje, że trzęsienie ziemi z września 1999 r. było „klęską żywiołową”. Umowa pożyczki została podpisana dopiero dnia 13 stycznia 2000 r., a HSY wniosła o udzielenie

tej formy finansowania przez ETVA już w ciągu pierwszych kilku tygodni po trzęsieniu ziemi. Zdaniem władz greckich na szkody poniesione przez stocznię po pierwsze składały się koszty napraw infrastruktury fizycznej i, po drugie, koszty z tytułu opóźnień w realizacji zamówień. Władze greckie nie przedłożyły jednak żadnej szacunkowej kalkulacji szkód drugiego rodzaju. Jeśli władze greckie chciały zrekompenzować HSY koszty z tytułu drugiego rodzaju szkód, powinny były przynajmniej określić je ilościowo, a takiego wyliczenia należało dokonać za pomocą metody możliwej do zweryfikowania. Ponieważ władze greckie tego nie zrobiły i ponieważ pomoc może zostać uznana na podstawie art. 87 ust. 2 lit. b) za zgodną ze wspólnym rynkiem, tylko jeżeli ściśle ogranicza się do zrekompenzowania poniesionych szkód, Komisja uważa, że te hipotetyczne koszty nie stanowią ważnej podstawy do uznania zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem⁽¹³³⁾. W odniesieniu do kosztów pierwszego rodzaju (naprawy szkód fizycznych) Komisja zwraca uwagę, że nie został wprowadzony żaden mechanizm mający na celu zapewnienie, by wielkość gwarancji państwowej została zmniejszona z chwilą dokładnego oszacowania poniesionych szkód i wypłaty odszkodowań na rzecz HSY przez towarzystwa ubezpieczeniowe. W swoim piśmie z dnia 20 października 2004 r.⁽¹³⁴⁾ władze greckie podają orientacyjne informacje, że wartość fizycznych szkód odpowiada w przybliżeniu kwocie 3 mld GRD (8,8 mln EUR). W związku z tym Komisja uważa, że kwota przekraczająca tę wartość, czyli wynosząca 20,5 mln, nie odnosiła się do szkód spowodowanych trzęsieniem ziemi. Można natomiast przyjąć, że kwota w wysokości 8,8 mln EUR jest proporcjonalna do poniesionych szkód, ale tylko do pierwszego kwartału 2002 r., gdy towarzystwa ubezpieczeniowe wypłaciły odszkodowania w wysokości 3,52 mln EUR⁽¹³⁵⁾. Od tego dnia kwotę gwarancji państwowej należało zmniejszyć o równoważną wartość. Dlatego też, począwszy od tego dnia, jedynie kwota odpowiadająca różnicy tych dwóch wartości (8,8 mln EUR – 3,5 mln EUR = 5,3 mln EUR) mogłaby być uznana za proporcjonalną w stosunku do poniesionych szkód netto (tzn. do wartości poniesionych szkód pomniejszonej o kwotę odszkodowań wypłaconych HSY przez towarzystwa ubezpieczeniowe).

- (269) Zgodnie z wcześniejszym stwierdzeniem, ponieważ uznaje się, że 75 % pożyczki objętej gwarancją jest przeznaczone na finansowanie działalności wojskowej, jedynie 25 % gwarancji podlega kontroli pod kątem pomocy państwa i ta część gwarancji została uznana za pomoc stanowiącą pomoc państwa. Jednakże istnieją również racjonalne podstawy, by przypuszczać, że tylko 25 % szkód poniesionych przez HSY miało związek z jej działalnością cywilną, ponieważ trzęsienie ziemi spowodowało szkody w obiektach HSY bez rozgraniczania między obiektami wojskowymi, obiektami cywilnymi a obiektami wykorzystywanymi na oba rodzaje działalności. Innymi słowy, nie ma powodu uznawać, że 100 % kosztów szkód poniesionych przez HSY należało pokryć z części odpowiadającej 25 % gwarancji państwowej, która stanowi pomoc państwa. W związku z tym jedynie 25 % szkód można brać pod uwagę do celów oceny, czy pomoc państwa jest proporcjonalna do poniesionych szkód, czy nie. W rezultacie, z całej kwoty pomocy

państwa, część stanowiąca 25 % gwarancji państwowej, uznana za proporcjonalną w stosunku do poniesionych szkód (określonych w poprzednim motywie), stanowi pomoc zgodną ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 lit. b). Innymi słowy, z części gwarancji państwowej stanowiącej pomoc państwa, kwota w wysokości 750 mln GRD (2,20 mln EUR) – tzn. 25 % z 3 mld GRD (8,8 mln EUR) – jest pomocą zgodną ze wspólnym rynkiem do dnia wypłaty odszkodowania przez ubezpieczycieli w pierwszym kwartale 2002 r. Po tym dniu tylko kwota pomocy w wysokości 1,32 mln EUR – tzn. 25 % z 3 mld GRD (8,8 mln EUR) minus 3,52 mln EUR – jest zgodna ze wspólnym rynkiem. Pozostała część pomocy jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

- (270) Jeżeli gwarancja państwowa obowiązuje w dalszym ciągu, część tej gwarancji stanowiąca pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem (tzn. 25 % wciąż obowiązującej gwarancji minus 1,32 mln EUR stanowiących pomoc zgodną) należy niezwłocznie unieważnić. Anulowanie gwarancji niezgodnej ze wspólnym rynkiem nie wystarczy jednak do przywrócenia sytuacji początkowej. W rzeczywistości, dzięki gwarancji państwowej niezgodnej ze wspólnym rynkiem, HSY miała przez kilka lat do dyspozycji kwotę pożyczki, której w przeciwnym razie by nie otrzymała. Komisja uważa, że w celu odzyskania tej dodatkowej pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem od momentu udzielenia pożyczki objętej gwarancją do końca terminu obowiązywania gwarancji państwowej niezgodnej ze wspólnym rynkiem należy odzyskać pomoc odpowiadającą różnicy między całkowitym kosztem pożyczki objętej gwarancją (stopą procentową i prowizją za udzielenie gwarancji, zapłaconą przez HSY) a stopą referencyjną dla Grecji powiększoną o 600 p.b. Tę kwotę należy wyliczyć w odniesieniu do tej części gwarancji państwowej, która stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem.

4.14. Pożyczki udzielone przez ETVA w latach 1997 i 1998 (środek E16)

4.14.1. Opis środka

- (271) Na ten środek składają się trzy pożyczki udzielone przez ETVA na rzecz HSY w latach 1997 i 1998.
- (272) Po pierwsze, w dniu 25 lipca 1997 r. ETVA przyznał linię kredytową do kwoty 1,99 mld GRD (5,9 mln EUR), której termin wygaszał w dniu 31 października 1997 r. Została ona przyznana według stopy ATHIBOR plus 200 punktów bazowych z przeznaczeniem na pokrycie potrzeb HSY związanych z aktywami obrotowymi. Była ona zabezpieczona należnościami od greckiej marynarki wojennej.
- (273) Po drugie, w dniu 15 października 1997 r. ETVA przyznał linię kredytową do kwoty 10 mln USD, również z przeznaczeniem na pokrycie potrzeb HSY związanych z aktywami obrotowymi⁽¹³⁶⁾. Pożyczka została udzielona według stopy LIBOR plus 130 punktów bazowych i była zabezpieczona należnościami z tytułu umowy z grecką marynarką wojenną. W dniu 19 maja 1999 r. ETVA

uzyskał dodatkowe zabezpieczenie pożyczki w formie przeniesienia praw do wszystkich należności z tytułu porozumienia programowego 1/97, które HSY zawarła z ISAP w związku z budową i dostawą 125 pojazdów szynowych. Pożyczka została spłacona w styczniu 2000 r.

- (274) Po trzecie, w dniu 27 stycznia 1998 r. ETVA przyznał linię kredytową do kwoty 5 mln USD, także według stopy LIBOR plus 130 punktów bazowych. Jej celem było również pokrycie potrzeb HSY związanych z aktywami obrotowymi. W odniesieniu do tej trzeciej linii kredytowej nie zostało ustanowione żadne zabezpieczenie.

4.14.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (275) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że te pożyczki prawdopodobnie stanowią pomoc państwa, której zgodność ze wspólnym rynkiem jest wątpliwa. Co więcej, fakt, że pierwsze dwie pożyczki były zabezpieczone należnościami od greckiej marynarki wojennej, nie dowodzi automatycznie, że wchodzi one w zakres art. 296 Traktatu.

4.14.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (276) Spółka Elefsis uważa, że wobec sytuacji finansowej stoczni w tamtym czasie żaden bank komercyjny nie udzieliłby na rzecz HSY tych pożyczek.

4.14.4. Uwagi władz greckich

- (277) Władze greckie i HSY twierdzą, że ETVA otrzymał odpowiednie zabezpieczenie w formie przeniesienia praw do należności od greckiej marynarki wojennej. Władze greckie podkreślają, że te trzy pożyczki zostały całkowicie spłacone bankowi, który ich udzielił, i wobec tego uważają, że wszelka niezgodna z prawem pomoc państwa, *quod non*, została zwrócona w drodze spłaty. I wreszcie, władze greckie twierdzą, że w związku z rodzajem zabezpieczeń ustanowionych na rzecz banku udzielającego pożyczek i faktem, że HSY prowadziła działalność przede wszystkim w sektorze obronnym, Komisja nie może analizować tych środków na podstawie art. 88 Traktatu, lecz musi zastosować procedurę ustanowioną w art. 298 Traktatu.

4.14.5. Ocena

4.14.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (278) W odniesieniu do zastosowania art. 296 i 298 Traktatu Komisja zwraca uwagę, że dwa instrumenty kredytowe przyznane w 1997 r. były zabezpieczone należnościami z tytułu zamówień o charakterze wojskowym. Jednakże

sam ten fakt nie dowodzi, że instrumenty zostały przyznane na finansowanie zamówień o charakterze wojskowym. Władze greckie nie przedstawiły dowodów na to, że istniały zobowiązania umowne ograniczające przeznaczenie tych funduszy do finansowania realizacji zamówień o charakterze wojskowym. Władze greckie twierdzą natomiast, że te dwie pożyczki zostały przyznane na pokrycie potrzeb związanych z aktywami obrotowymi. W pierwszym raporcie firmy Deloitte znajduje się potwierdzenie, że te instrumenty były przyznane na cele związane z aktywami obrotowymi i nie ma wzmianki, że były one przeznaczone na finansowanie określonej działalności. Potwierdzeniem jest tu fakt, że dodatkowe zabezpieczenie związane z umową o charakterze cywilnym (tzn. umową z ISAP) zostało ustanowione w odniesieniu do instrumentu kredytowego w kwocie 10 mln USD. Dlatego też Komisja uważa, że te trzy pożyczki zostały wykorzystane na finansowanie działalności całej stoczni, a nie tylko jej działalności wojkowej. Zgodnie z treścią sekcji 3.3 Komisja uważa więc, że 25 % pożyczek dotyczy finansowania działalności cywilnej HSY i ta ich część nie jest objęta zakresem art. 296, a wobec tego może być poddana ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.

4.14.5.2. Istnienie pomocy

(279) Komisja uważa, że ustanowione zabezpieczenia – przeniesienie praw do należności z tytułu umów z grecką marynarką wojenną i z ISAP – nie stanowią solidnej ochrony przed stratami, w razie gdyby HSY została postawiona w stan upadłości. W rzeczywistości, gdyby HSY wstrzymała działalność, realizacja bieżących umów z marynarką wojenną i z ISAP byłaby przerwana. Ponieważ żaden produkt nie zostałby dostarczony marynarce wojennej i ISAP, ci odbiorcy nie byłoby zobowiązani do zapłaty ceny zakupu⁽¹³⁷⁾. W odniesieniu do należności za produkty już dostarczone marynarce wojennej i ISAP, władze greckie nie wykazały, po pierwsze, że takie należności faktycznie istnieją, po drugie, że są możliwe do wyegzekwowania, i po trzecie, że stanowią – w sposób ciągły w całym okresie obowiązywania pożyczki – na tyle dużą kwotę, że wystarczyłyby do ograniczenia ryzyka strat w razie postawienia HSY w stan upadłości.

(280) Zgodnie z wnioskiem sformułowanym w sekcji 3.1 w latach 1997 i 1998 banki komercyjne zastosowałyby stopę procentową odpowiadającą stopie referencyjnej plus 400 punktów bazowych, czyli stopę ATHIBOR plus 700 punktów bazowych. Nie istnieje żadna stopa referencyjna określona w dolarach. Ponieważ jednak została określona stopa referencyjna w silnych walutach, poprzez dodanie prowizji wynoszącej 75 punktów bazo-

wych⁽¹³⁸⁾ do stopy międzybankowej, i ponieważ dwie pożyczki w dolarach były oprocentowane według zmiennej stopy procentowej indeksowanej w oparciu o LIBOR, Komisja uważa, że takie podejście jest spójne z poprzednią metodą wyliczenia wielkości pomocy na podstawie stopy LIBOR USA plus 475 punktów bazowych (tzn. LIBOR USA plus 75 punktów bazowych w celu uzyskania stopy referencyjnej, plus premia za ryzyko wynosząca 400 punktów bazowych w celu odzwierciedlenia szczególnego ryzyka pożyczkowego w przypadku HSY). Na podstawie powyższego wydaje się, że opłata naliczona w przypadku tych trzech pożyczek jest niższa od tej, którą pobrałby inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej.

(281) Komisja stwierdza, że część tych trzech pożyczek, a mianowicie 25 %, nie wchodzi w zakres art. 296 i stanowi pomoc państwa. Kwota pomocy odpowiada różnicy między stopą procentową zastosowaną przez ETVA a stopą procentową, którą przyjąłby inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej, określoną powyżej. Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.

4.14.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

(282) Te trzy pożyczki zostały udzielone na pokrycie potrzeb HSY związanych z kapitałem obrotowym. Dlatego też stanowią pomoc operacyjną, tzn. pomoc udzieloną na finansowanie działalności stoczni w sensie ogólnym, a nie na finansowanie konkretnego projektu. Zostały one udzielone w czasie, gdy pomoc dla sektora stoczniowego w dalszym ciągu regulowała dyrektywa 90/684/EWG. Artykuły 4 i 5 tej dyrektywy przewidują, że pomoc operacyjna może być udzielona na działalność w dziedzinie budowy i przebudowy statków, i te oba rodzaje działalności są zdefiniowane w art. 1 tej dyrektywy. Jednakże w latach, w których pożyczki zostały udzielone, czyli w 1997 r. i 1998 r., HSY nie prowadziła działalności w tych dziedzinach. W dyrektywie 90/684/EWG został ustanowiony zakaz pomocy na działalność w dziedzinie remontów, która była główną formą działalności cywilnej HSY w latach 1997 i 1998. Ta pomoc nie może być więc uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, a ponieważ była udzielona niezgodnie z prawem, należy ją odzyskać.

(283) Władze greckie zaznaczyły, że pożyczki zostały spłacone. Należy zatem odzyskać pomoc określoną powyżej za okres od dnia wypłaty pożyczek na rzecz HSY do dnia ich spłaty.

4.15. Subsydiowanie krzyżowe między działalnością wojskową a cywilną do 2001 r. (środek E17)

4.15.1. Opis środka

- (284) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że przypuszczalnie miało miejsce subsydiowanie krzyżowe między działalnością wojskową a cywilną. W szczególności w decyzji zostały opisane dwa przypadki, w których, w ramach realizacji zamówień wojskowych, HSY otrzymała znaczne kwoty z tytułu płatności zaliczkowych, przewyższające jej krótkoterminowe potrzeby wynikające z realizacji umowy, której dotyczyły, w takiej wysokości, że HSY mogła te kwoty wykorzystać na finansowanie innych obszarów działalności. Po pierwsze, w sprawozdaniu Zarządu za 2001 r. stwierdza się, że „kwoty do wysokości 81,3 mln EUR otrzymano tytułem płatności zaliczkowych na działalność wojskową, ale w większej części wykorzystano je na inne rodzaje działalności i pokrycie kosztów operacyjnych przedsiębiorstwa”. Po drugie, w swoich pismach przedstawionych w ramach postępowania toczącego się przed sądem greckim konsorcjum HDW/Ferrostaal stwierdza, że przynajmniej część funduszy (szacunkowo określona przez Elefsis na ponad 40 mln EUR), przekazana HSY na budowę kutrów artyleryjskich (umowa podpisana w dniu 21 grudnia 1999 r.), została wykorzystana na inne cele.

4.15.2. Podstawy wszczęcia postępowania

- (285) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że jeżeli w dokumentach wyraźnie jest mowa o wykorzystaniu funduszy otrzymanych na finansowanie zamówień wojskowych na „inne rodzaje działalności”, Komisja ma prawo mieć wątpliwości, czy te fundusze faktycznie wchodzą w zakres art. 296 i nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1. W decyzji przedłużającej postępowanie zaleca się również wprowadzenie odrębnych ksiąg dla działalności cywilnej i wojskowej, w celu uniknięcia finansowania działalności cywilnej z środków finansowych przekazywanych przez państwo na wspieranie działalności wojskowej.

4.15.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (286) Spółka Elefsis twierdzi, że subsydiowanie krzyżowe jest trudne do wykrycia, ponieważ w HSY nie prowadzi się odrębnej rachunkowości dla działalności cywilnej i wojskowej. Niemniej jednak, gdy analizuje się działalność stoczni w 2001 r., okazuje się, że wojskowa była prowadzona w ograniczonym zakresie. Dlatego też jest oczywiste, że do „innych rodzajów działalności”, które były finansowane, zgodnie z treścią sprawozdań Zarządu, zalicza się głównie działalność cywilną.
- (287) Spółki TKMS/GNSH, które przedstawiły uwagi wyłącznie w odniesieniu do tego środka i do następnego (środek

E18c), uważają, że w art. 296 ust. 1 lit. a) Traktatu uznaje się, że ograniczenia dotyczące ujawniania niektórych informacji mogą być uzasadnione. W związku z tym Komisja nie może wymagać od władz greckich ujawnienia informacji dotyczących na przykład dokładnych kwot wydatkowanych na różne projekty wojskowe. Po drugie, TKMS/GNSH uważają, że nie ma żadnej podstawy prawnej, na mocy której można wymagać prowadzenia odrębnych ksiąg rachunkowych dla działalności cywilnej i wojskowej.

4.15.4. Uwagi władz greckich

- (288) Władze greckie twierdzą, że w zakresie, w jakim kwoty, o których mowa w skardze, były związane z działalnością stoczni w dziedzinie obronności, procedura wszczęta przez Komisję na podstawie art. 88 ust. 2 Traktatu jest błędna i *ultra vires*. Jeżeli Komisja uważa, że te środki przyczyniły się do zakłócenia konkurencji, powinna zastosować procedurę opisaną w art. 298 Traktatu. HSY w uzupełnieniu dodaje, że na stoczni nie ciąży żaden prawny obowiązek prowadzenia odrębnych ksiąg rachunkowych. Nie istnieje żadna podstawa prawna dla żądania Komisji.

4.15.5. Ocena

4.15.5.1. Artykuł 296 Traktatu

- (289) W celu stwierdzenia, czy mają zastosowanie art. 296 i 298 Traktatu, należy ustalić stan faktyczny. Zgodnie z dokumentami cytowanymi w decyzji o wszczęciu postępowania przez co najmniej kilka kwartałów te płatności zaliczkowe nie były wykorzystywane na finansowanie przedmiotowych zamówień wojskowych. Ani władze greckie, ani HSY nie zaprzeczyły treści fragmentów cytowanych w decyzji o wszczęciu postępowania. Ponadto zapisy w księgach rachunkowych HSY potwierdzają, że w latach 2000 i 2001 HSY otrzymała płatności od marynarki wojennej w kwotach znacznie przewyższających fundusze potrzebne do finansowania w krótkim terminie realizacji zamówień wojskowych, których te płatności dotyczyły. Na przykład z bilansu z dnia 31 grudnia 2000 r. ⁽¹³⁹⁾ wynika, że płatności otrzymane przez HSY z tytułu umowy dotyczącej kutrów artyleryjskich oraz umowy dotyczącej okrętów podwodnych wynosiły odpowiednio 49,1 mln EUR i 33,1 mln EUR. Według stanu na ten sam dzień suma wartości zapasów, produktów w toku, zaliczek na zapasy i wierzycieli handlowych (w rachunkowości określanych jako „aktywa obrotowe”), odnoszących się do przedmiotowych zamówień dla marynarki wojennej, wynosiła 14,8 mln EUR. Innymi słowy, płatności zaliczkowe przekraczały o 67,4 mln EUR wartość aktywów obrotowych, które miały być z nich sfinansowane. Ponieważ kwoty przytoczone w decyzji o wszczęciu postępowania nie zostały zakwestionowane oraz ponieważ na podstawie informacji z innego źródła można racjonalnie przyjąć, że w przybliżeniu odzwierciedlają stan faktyczny, Komisja stwierdza, że przez co najmniej rok te płatności zaliczkowe nie były wykorzystywane na potrzeby związane z realizacją przedmiotowych zamówień wojskowych.

(290) W nawiązaniu do zastosowania art. 296 i 298 traktatu WE Komisja odrzuca argument władz greckich, że każda płatność zaliczkowa, wniesiona w ramach zamówienia wojskowego, automatycznie wchodzi zakres art. 296. W szczególności w niniejszej sprawie sam zarząd HSY przyznał, że niektóre płatności zaliczkowe znacznie przekraczały kwoty niezbędne na finansowanie przedmiotowych zamówień wojskowych w krótkim terminie i dlatego były okresowo wykorzystywane na inne cele. Środek mieści się w zakresie art. 296 jedynie, jeżeli władze greckie uważają go „za konieczny w celu ochrony podstawowych interesów jego bezpieczeństwa, a które odnoszą się do produkcji lub handlu bronią, amunicją lub materiałami wojennymi”. Komisja zwraca uwagę, że władze greckie nie wyjaśniły, dlaczego część płatności zaliczkowych, przekraczająca fundusze niezbędne do przedmiotowych projektów wojskowych, miałyby się przyczynić do „ochrony podstawowych interesów jego bezpieczeństwa”. Komisja nie rozumie, dlaczego miałyby tak być, ponieważ stocznia nie potrzebowała ich do wyprodukowania materiałów wojennych i nie wykorzystywała ich w tym celu. W takim przypadku, gdy fakty dowodzą, że art. 296 nie ma zastosowania, władze greckie powinny wyjaśnić, dlaczego mimo to uważają, że te nadmierne płatności zaliczkowe przyczyniły się do ochrony bezpieczeństwa. Ponieważ takie wyjaśnienie nie zostało przedstawione, Komisja stwierdza, że te płatności zaliczkowe, w okresie, w którym nie były potrzebne do finansowania realizacji przedmiotowych zamówień wojskowych, nie wchodzi w zakres art. 296 traktatu WE.

(291) Ponieważ płatności zaliczkowe były początkowo wykorzystywane na finansowanie wszystkich form działalności stoczni, Komisja uważa, że 75 % tych kwot przeznaczono na działalność wojskową, a 25 % na działalność cywilną. Innymi słowy, przez co najmniej rok do 25 % kwoty 81,3 mln EUR i 25 % kwoty 40 mln EUR miały zastosowanie zasady dotyczące pomocy państwa.

4.15.5.2. Istnienie pomocy

(292) Te nadmierne płatności zaliczkowe stanowią nieoprocenowane pożyczki udzielone przez państwo. Dlatego też przynoszą HSY selektywną korzyść. Można by polemizować, że jeżeli państwo nabywa produkty w sposób, który byłby możliwy do zaakceptowania przez prywatne przedsiębiorstwo, umowa zakupu – włącznie z warunkami, takimi jak płatność zaliczek – nie może przynosić producentowi selektywnej korzyści. Jednakże w ramach zamówień wojskowych, udzielonych HSY, państwo nigdy nie postępowało w sposób możliwy do zaakceptowania przez prywatne przedsiębiorstwo, które chce zakupić produkty. W szczególności prywatne przedsiębiorstwo dążyłoby do zapłacenia możliwie najniższej ceny i wzięłoby pod uwagę wszystkich potencjalnych dostawców na świecie. Władze greckie natomiast przy dokonywaniu wyboru dostawców zawsze ograniczały

się do dostawców działających w Grecji (lub do konsorcjów, w skład których wchodził partner działający w Grecji) w celu wspierania zatrudnienia w Grecji oraz utrzymania mocy produkcyjnych w Grecji, w dziedzinie wytwarzania produktów wojskowych⁽¹⁴⁰⁾. Prywatne przedsiębiorstwo nie zawarłoby więc takich umów zakupu. Ponadto prywatne przedsiębiorstwo nie dokonałoby płatności zaliczkowych w wysokości przekraczającej kwoty potrzebne do zrealizowania zleceń, lecz dążyłoby do możliwie największego ograniczenia wysokości tych płatności zaliczkowych.

(293) W tych okolicznościach Komisja traktuje te nadmierne płatności zaliczkowe jako nieoprocenowaną pożyczkę. Z wyżej wymienionych dokumentów wynika, że co najmniej przez rok te fundusze były wykorzystywane na działalność inną niż realizacja przedmiotowych zamówień⁽¹⁴¹⁾. Dlatego też Komisja uważa je za równoważne jednorocznej pożyczce nieobciążonej jakimkolwiek oprocentowaniem. Zgodnie z analizą zdolności kredytowej HSY, przedstawioną w sekcji 3.1 niniejszej decyzji, wielkość pomocy, zawartej w pożyczkach udzielonych po dniu 30 czerwca 1999 r., jest równa stopie referencyjnej dla Grecji plus 600 punktów bazowych. Ponieważ, wbrew wymaganiu ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.

4.15.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

(294) Komisja nie znalazła powodów, które mogłyby stanowić podstawę uznania tej pomocy za zgodną ze wspólnym rynkiem. Ponieważ ta pomoc dotyczy wspierania ogólnej działalności stoczni, przypuszczalnie jest pomocą operacyjną, ale zgodnie z wcześniejszym wyjaśnieniem, podanym w ocenie poprzednich środków, ta stocznia nie była uprawniona do otrzymania pomocy operacyjnej w 1999, 2000 ani 2001 r.

(295) Ponieważ pomoc jest niezgodna z prawem i ze wspólnym rynkiem, należy ją odzyskać.

(296) Do kwestii prowadzenia odrębnych ksiąg rachunkowych Komisja odniesie się na końcu niniejszej decyzji.

4.16. Klauzula zabezpieczająca w razie konieczności odzyskania pomocy od HSY, przyznana na rzecz HDW/Ferrostaal (środek E18c)

4.16.1. Opis środka

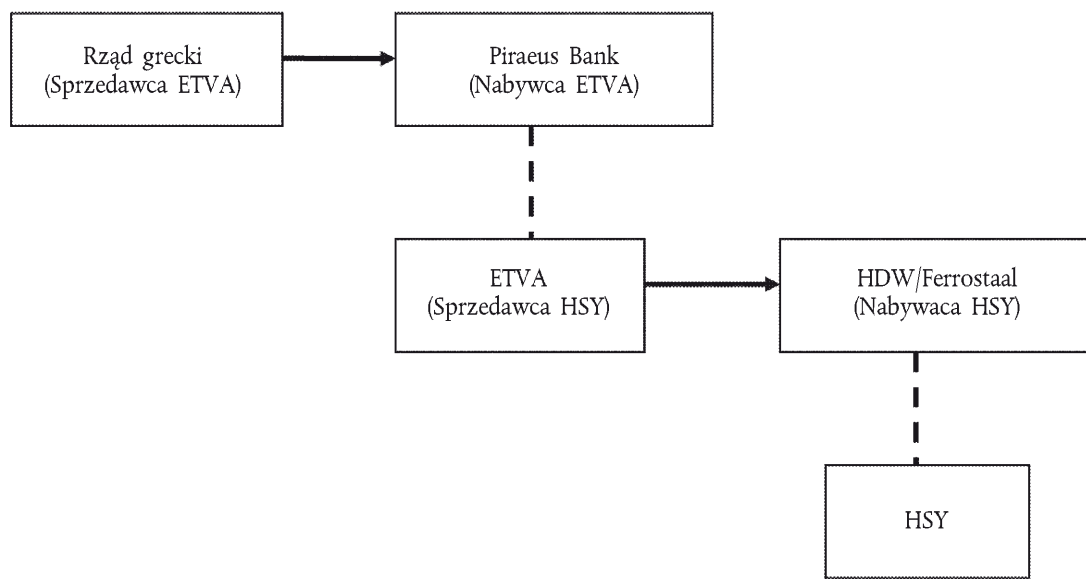
(297) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że państwo greckie obiecało zabezpieczenie na rzecz nabywcy HSY (tzn. HDW/Ferrostaal) przed roszczeniami na wypadek ewentualnej konieczności odzyskania od HSY pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem, udzielonej przed prywatyzacją i w czasie prywatyzacji. Z prawnego punktu widzenia mechanizm udzielenia tej gwarancji był dwustopniowy:

— z jednej strony ETVA udzielił gwarancji nabywcy HSY (tzn. HDW/Ferrostaal). Zgodnie z tą gwarancją rekompensaty ETVA miał zwolnić HDW/Ferrostaal z obowiązku zwrotu jakiegokolwiek pomocy, na wypadek gdyby musiała być odzyskana od . W decyzji przedłużającej postępowanie zwraca się uwagę, że w umowie sprzedaży akcji HSY (zwaney

dalej „HSY SPA”), zawartej między ETVA a HDW/Ferrostaal w dniu 11 października 2001 r., ETVA, który w tamtym czasie był w dalszym ciągu kontrolowany przez państwo, już udzielił obietnicy udzielenia gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal. Dlatego też wydaje się, że ta gwarancja udzielona przez ETVA jest przypisywalna państwu,

— z drugiej strony państwo udzieliło gwarancji nabywcy w wysokości 57,7 % akcji ETVA (tzn. Piraeus Bank). Zgodnie z tą gwarancją rekompensaty państwo miało zapłacić na rzecz Piraeus Bank 100 % każdej kwoty zapłaconej przez ETVA nabywcy HSY z tytułu gwarancji rekompensaty udzielonej przez ETVA nabywcy HSY.

(298) Poniższy schemat przedstawia strukturę dwustopniowej gwarancji, opisaney w decyzji przedłużającej postępowanie (linie ciągłe ilustrują system zabezpieczenia przed roszczeniami na każdym poziomie gwarancji, linie przerywane przedstawiają układ własności po zamknięciu transakcji sprzedaży HSY i 57,7 % akcji ETVA).

4.16.2. Podstawy wszczęcia postępowania

(299) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się, że sprzedawca działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie udzieliłby takiej gwarancji, ponieważ nie jest ona ograniczona ani pod względem czasu, ani wartości. Ponadto prywatny akcjonariusz wolałby raczej dopuścić do upadłości i likwidacji HSY niż do transakcji sprzedaży w takich okolicznościach. W rzeczywistości cena sprzedaży, którą otrzymało państwo, wyniosła zaledwie 6 mln EUR, a płatności z tytułu rekompensaty, których państwo powinno się było spodziewać w związku z gwarancją, były znacznie wyższe.

(300) Jakkolwiek prawnym beneficjentem dwustopniowej gwarancji jest HDW/Ferrostaal, w decyzji przedłużającej

postępowanie stwierdza się, że rzeczywistym beneficjentem całego mechanizmu jest HSY. Bez takiego postanowienia dotyczącego kompensaty od państwa żaden inwestor wyraźnie uznałoby ten fakt. Państwo greckie wyraziło uznanie ten fakt. Dlatego też należy przypuszczać, że bez takiej gwarancji HSY nie zostałyby sprzedane, nie byłaby w stanie przezwyciężyć trudności finansowych i zostałyby postawiona w stan upadłości.

(301) W decyzji przedłużającej postępowanie stwierdza się również, że gwarancja jest, jak się zdaje, niezgodna ze wspólnym rynkiem *per se*, ponieważ ogranicza *effet utile* każdej decyzji dotyczącej odzyskania pomocy.

4.16.3. Uwagi zainteresowanych stron

- (302) Spółka Elefsis twierdzi, zgodnie ze wstępną oceną Komisji, że żaden prywatny sprzedawca nie udzieliłby takiej nieograniczonej gwarancji. Elefsis nie zgadza się jednak z argumentem Komisji, że żaden inwestor nie chciałby nabyć stoczni bez takiego zabezpieczenia, ponieważ Elefsis, która uczestniczyła w procedurze przetargowej i zamierzała nabyć HSY, nie określiła w swojej ofercie takiego warunku i była gotowa kupić HSY bez takiej gwarancji. Według Elefsis ta gwarancja była udzielona wyłącznie na rzecz HDW/Ferrostaal. Dlatego też beneficjentami gwarancji są HDW/Ferrostaal i HSY.
- (303) Piraeus Bank, który zgłosił uwagi wyłącznie w odniesieniu do tego środka, ponieważ jest to jedyny środek, w który ten bank jest bezpośrednio zaangażowany, przedstawia kilka dokumentów świadczących o tym, że ETVA wyraził już zgodę na przyznanie klauzuli zabezpieczającej na rzecz HDW/Ferrostaal w czasie zawierania umowy HSY SPA w październiku 2001 r., gdy ETVA w dalszym ciągu pozostawał pod kontrolą państwa. Piraeus Bank przedstawił umowy, dokumenty i artykuły prasowe na dowód, że procesem prywatyzacji HSY zarządzało państwo. Umowa między rządem greckim a Piraeus Bank z dnia 20 marca 2002 r. przewiduje, że nawet gdyby Piraeus Bank został większościowym akcjonariuszem ETVA, procesem prywatyzacji HSY w dalszym ciągu będzie zarządzało państwo. I wreszcie Piraeus Bank wykazuje, że w zaproszeniu do składania ofert, wysłanym do potencjalnych oferentów w lipcu 2001 r., było już wyraźnie określone, że w razie gdyby na HSY został nałożony obowiązek zwrotu pomocy z powodu domniemanego naruszenia przepisów UE dotyczących pomocy państwa, oferent, który złoży najwyższą ofertę, nie będzie zobowiązany do poniesienia kosztów z tytułu takiego zwrotu pomocy.
- (304) Spółki TKMS/GNSH podkreślają, że podczas negocjacji z ETVA w sprawie nabycia HSY stało się jasne, że HSY otrzymała pewne wsparcie finansowe od państwa greckiego. Jednakże ani zakres tych środków, ani dokładne okoliczności, w których zostały udzielone, nie były znane potencjalnym nabywcom. W czasie procedury przetargowej nabywcy otrzymali bardzo niewiele informacji na temat różnych środków, które teraz są przedmiotem niniejszego postępowania. Innymi słowy, nabywcy nie mieli możliwości określenia w kategoriach ilościowych potencjalnych konsekwencji pomocy państwa udzielonej na rzecz HSY. Chcąc uniknąć narażenia na jakiegokolwiek ryzyko wynikające z pomocy udzielonej w przeszłości lub obecnie, HDW/Ferrostaal nalegało, by uzyskać od Komisji zgodę albo list gwarancyjny/atest negatywny w odniesieniu do dawnych środków pomocy. Gdyby to nie było możliwe, nabywca zaproponowałby ustanowienie możliwej do zaakceptowania formy gwarancji na rzecz sprzedającego. Po kontaktach z Komisją stało się jasne, że nie zamierza ona wystawić takiego listu gwarancyjnego/atestu negatywnego. W decyzji w sprawie połączenia, zatwierdzającej przejęcie HSY przez HDW/Ferrostaal, Komisja sama przyznała, że zakres dotacji nie jest znany. W tych okolicznościach w dniu 31 maja 2002 r. uzgodniono, że zostanie ustanowiona klauzula zabezpieczająca i będzie wprowadzona jako uzupełnienie do HSY SPA; zgodnie z jej treścią ETVA, jako sprzedający HSY, zobowiązywał się zrekompensować nabywcy wszelkie straty finansowe, które ten poniósłby w razie konieczności odzyskania pomocy od HSY. TKMS/GNSH stwierdzają, że żaden inwestor nie zgodziłby się nabyć HSY bez takiej gwarancji. To stwierdzenie zostało także potwierdzone w drugim raporcie firmy Deloitte, który TKMS/GNSH przedłożyły w czerwcu 2007 r.
- (305) Spółki TKMS/GNSH uważają, że ten środek nie jest przypisywalny państwu, ponieważ został przyznany przez ETVA w czasie, gdy bank ten nie pozostawał już pod kontrolą państwa. W rzeczywistości z umowy HSY SPA, zawartej w październiku 2001 r., dla ETVA nie wynikało żadne zobowiązanie umowne polegające na zabezpieczeniu GNSH przed roszczeniami. ETVA postanowił udzielić tej gwarancji dopiero w maju 2002 r. TKMS/GNSH twierdzą również, że ETVA i państwo działali jak prywatny sprzedawca. Prawdopodobieństwo, że zaistnieje konieczność dokonania płatności z tytułu gwarancji, było stosunkowo niewielkie. Gdyby natomiast stocznia została poddana likwidacji, kwoty strat z tytułu pożyczek i gwarancji udzielonych na rzecz HSY byłyby znacznie wyższe (wylczenie potwierdza ten argument znajduje się w drugim raporcie firmy Deloitte, przedłożonym przez TKMS/GNSH). Ponadto TKMS/GNSH uważają, że gwarancja udzielona przez państwo na rzecz Piraeus Bank w dniu 20 marca 2002 r. przewiduje, że państwo zapłaci temu bankowi rekompensatę w wysokości odpowiadającej tylko 57,7 % każdej kwoty zapłaconej przez ETVA nabywcy HSY (tzn. HDW/Ferrostaal). Natomiast w gwarancji udzielonej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal w dniu 31 maja 2002 r. przewiduje się, że ETVA zapłaci na rzecz HDW/Ferrostaal rekompensatę w wysokości odpowiadającej 100 % każdej pomocy odzyskanej od HSY. TKMS/GNSH stwierdzają, że zakres gwarancji udzielonej przez ETVA w dniu 31 maja 2002 r. jest szerszy niż zakres gwarancji otrzymanej przez Piraeus Bank w dniu 20 marca 2002 r. Dlatego nie można uznać, że jest to jeden mechanizm gwarancyjny, a to, że ETVA udzielił szerszej gwarancji, dowodzi, że bank ten działał jak każdy prywatny sprzedawca.
- (306) Spółki TKMS/GNSH nie rozumieją, jak takie postanowienie zabezpieczające przed roszczeniami może być uchylaniem się przed zwrotem pomocy. W rzeczywistości, gdyby pomoc miała być odzyskana od HSY, państwo nie zabezpieczałoby przed roszczeniami HSY, lecz nabywcę stoczni (tzn. TKMS/GNSH, które są następcami HDW/Ferrostaal).
- (307) Spółki TKMS/GNSH⁽¹⁴²⁾ uważają również, że gwarancja udzielona przez państwo na rzecz Piraeus Bank mogła stanowić pomoc dla Piraeus Bank i ETVA.

4.16.4. Uwagi władz greckich

(308) Zdaniem władz greckich i HSY klauzula zabezpieczająca nie jest pomocą. Po pierwsze, nie jest ona przypisywalna państwu, ponieważ została przyznana przez bank ETVA w czasie, gdy bank ten nie pozostawał już pod kontrolą państwa. Po drugie, władze greckie i HSY twierdzą, że państwo greckie, gdy sprzedawało swoje akcje HSY, działało jak prywatny inwestor rynkowy, w charakterze akcjonariusza ETVA. Gwarancja przyznana nabywcy przez sprzedających HSY jest standardowym i zwykle stosowanym warunkiem w umowach handlowych. Władze greckie przypominają, że nie udzieliły gwarancji na rzecz HSY w odniesieniu do zobowiązań z tytułu zwrotu niezgodnej z prawem pomocy państwa, lecz kupującemu HSY. Takie zabezpieczenie obciąża sprzedającego niezależnie od tego, czy w umowie handlowej jest ono ujęte w formie klauzuli czy nie. Stwierdzenie Komisji, że państwo greckie wiedziało, lub powinno było wiedzieć, o istnieniu znacznej liczby kolejnych, prawdopodobnie niezgodnych z prawem i ze wspólnym rynkiem środków pomocy państwa i o tym, że kwoty pomocy przypuszczalnie trzeba będzie odzyskać, a wobec tego wykonać klauzulę zabezpieczającą, jest bezpodstawne. W okresie, w którym klauzula zabezpieczająca została wprowadzona, nie było jeszcze decyzji Komisji, stanowiącej, że HSY otrzymała niezgodną z prawem pomoc państwa. Co więcej, biorąc pod uwagę koszty społeczne, zamknięcie i likwidacja HSY byłyby bardziej kosztowne dla państwa.

(309) HSY nie dostrzega również, w jaki sposób miałyby osiągnąć korzyści finansowe z tytułu gwarancji, która została uzgodniona między bankiem ETVA a HDW/Ferrostaal lub z tytułu gwarancji uzgodnionej między państwem greckim a Piraeus Bank. Nawet gdyby HDW/Ferrostaal otrzymało rekompensatę, na konsorcjum nie ciąży żaden obowiązek wniesienia na rzecz stoczni dodatkowego kapitału w takiej wysokości. Dlatego też Komisja nie wykazała także, dlaczego klauzula zabezpieczająca miałyby zneutralizować skutek decyzji dotyczącej odzyskania pomocy. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, poprzez zwrot pomocy jej odbiorca zostaje pozbawiony korzyści, a sytuacja sprzed udzielenia tej pomocy może być przywrócona.

(310) I wreszcie, jeżeli Komisja uważa klauzulę zabezpieczającą za pomoc państwa, władze greckie stoją na stanowisku, że art. 296 do 298 traktatu WE powinny mieć zastosowanie. W tym kontekście HSY zwraca uwagę, że ponieważ grecka marynarka wojenna zawsze była najważniejszym klientem stoczni, procedura i warunki prywatyzacji, włącznie z wejściem w życie ustawy 2941/2001, powinny być poddane badaniu z perspektywy państwa jako klienta, które ze względu na krajowe bezpieczeństwo jest zainteresowane utrzymaniem działalności i rentowności stoczni. W niniejszym przypadku państwo greckie przyjęło środki, które zastoso-

wałoby każde prywatne przedsiębiorstwo uzależnione pod względem własnych interesów od rentowności innego przedsiębiorstwa. Ponadto ta ocena nabiera tym większego znaczenia, skoro państwo ma obowiązek przyjąć na siebie ciężar i straty z tytułu rozwiązania i likwidacji tego przedsiębiorstwa, które są przedsięwzięciami o wiele bardziej kosztownymi, a wobec tego nieopłacalnymi.

4.16.5. Ocena

4.16.5.1. Artykuł 296 Traktatu

(311) Komisja uważa, że środek nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. W rzeczywistości mechanizm zabezpieczający ma zastosowanie w przypadku odzyskania pomocy państwa od HSY. Zgodnie ze stanowiskiem władz greckich, konsekwentnie akceptowanym przez Komisję⁽¹⁴³⁾, działalność wojskowa HSY ma zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa Grecji i wchodzi w zakres art. 296; dlatego też zasady dotyczące pomocy państwa nie mają do niej zastosowania. Ponieważ całe wsparcie państwa na rzecz działalności o charakterze wojskowym HSY jest wyłączone z zasad dotyczących pomocy państwa, jakiegokolwiek odzyskanie pomocy państwa może dotyczyć wyłącznie wsparcia udzielonego przez państwo na działalność cywilną HSY. Wobec powyższego ta gwarancja jest bezpośrednio i wyłącznie związana z cywilną działalnością HSY.

(312) Niektóre strony twierdzą, że bez tej gwarancji żaden inwestor nie nabyłby HSY i stocznia zostałaby prawdopodobnie postawiona w stan likwidacji. Dlatego też, nawet jeżeli gwarancja dotyczy wyłącznie cywilnej działalności HSY, ten środek był niezbędny do utrzymania działalności wojskowej stoczni, a wobec tego wchodzi w zakres art. 296. Komisja nie może uznać tego argumentu. Na podstawie art. 296 władze greckie mogły udzielić finansowego wsparcia na działalność wojskową, niezbędnego do kontynuacji tej działalności. Władze greckie uniknęłyby w ten sposób załamania działalności wojskowej. Mogły też udzielić finansowego wsparcia w celu zwiększenia atrakcyjności tej dziedziny działalności dla potencjalnego inwestora tak, aby została ona nabyta, i w ten sposób zapewnić jej kontynuację. Inwestor nabywający działalność wojskową nie potrzebowałby gwarancji takiej jak ta, o której mowa, ponieważ zgodnie z powyższym wyjaśnieniem żadna pomoc nie podlegałaby odzyskaniu od HSY z tytułu działalności wojskowej. W związku z tym ten środek był konieczny wyłącznie po to, aby znaleźć nabywcę całej HSY, tzn. łącznie z jej działalnością cywilną. Efektem tego środka była więc możliwość znalezienia nabywcy działalności cywilnej HSY i zapewnienie w ten sposób kontynuacji tej działalności. Nie było natomiast potrzeby zapewniania kontynuacji działalności wojskowej. Dlatego też ta gwarancja nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu.

4.16.5.2. Istnienie pomocy

(313) Niektóre strony kwestionują, że dwie gwarancje (tzn. jedna udzielona przez państwo na rzecz Piraeus Bank i druga udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal) stanowią jeden mechanizm gwarancyjny i że HSY jest beneficjentem obu tych gwarancji. W związku z tym Komisja najpierw oceni odrębnie gwarancję udzieloną przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal i wykaze, że ta gwarancja stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust.1 Traktatu.

(314) Aby środek stanowił pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu, musi on być przypisywalny państwu. Niektóre strony kwestionują, że gwarancja udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal jest przypisywalna państwu. Twierdzą one, że decyzja o udzieleniu tej gwarancji została podjęta przez ETVA niezależnie i bez niczyjej ingerencji. Argumentują w szczególności, że gwarancja została udzielona w dniu 31 maja 2002 r. w drodze uzupełnienia do HSY SPA, czyli w dniu, w którym ETVA nie pozostawał już pod kontrolą państwa, lecz pod kontrolą Piraeus Bank. Komisja odrzuca ten argument i uważa, że istnieją liczne dowody na to, że środek jest przypisywalny państwu.

— Po pierwsze, w trakcie procesu prywatyzacji HSY ta gwarancja pojawiła się w dokumentach udostępnionych potencjalnym oferentom⁽¹⁴⁴⁾. Innymi słowy, już w czasie tego procesu została złożona obietnica, że nabywca HSY otrzyma zabezpieczenie przed wszelkimi roszczeniami z tytułu odzyskania każdej pomocy państwa od HSY. Ponadto w dniu 14 września 2001 r. ETVA wyraźnie i jednoznacznie zobowiązał się do udzielenia gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal, jeżeli Unia Europejska wyda atest w odniesieniu do dawnej i obecnej pomocy państwa udzielonej HSY⁽¹⁴⁵⁾. Klauzula 1.2.3 w HSY SPA podpisanej w dniu 11 października 2001 r. zawiera wyraźne odwołanie do dokumentu podpisanego w dniu 14 września 2001 r. Dyskusja na temat precyzyjnego sformułowania treści gwarancji toczyła się w ciągu kolejnych miesięcy⁽¹⁴⁶⁾. Ponieważ Komisja nie wystawiła listu gwarancyjnego/ atestu negatywnego w odniesieniu do dawnej i obecnej pomocy udzielonej HSY, ETVA w dniu 31 maja 2002 r. wystawił gwarancję na rzecz HDW/Ferrostaal, zgodnie z uzgodnieniami stron z dnia 14 września 2001 r., i wprowadził klauzulę 1.2.3 do HSY SPA. Wszystkie powyższe informacje wskazują, że chociaż uzupełnienie do umowy, zawierające gwarancję przyznaną na rzecz HDW/Ferrostaal, było podpisane dnia 31 maja 2002 r., ETVA do ustanowienia tej gwarancji zobowiązał się już (gdyby UE nie rozwiązała kwestii dawnej i obecnej pomocy) w czasie, gdy wciąż jeszcze pozostawał pod kontrolą

państwa. Innymi słowy, uzupełnienie z dnia 31 maja 2002 r. jest wyrazem wykonania umowy zawartej przez ETVA w czasie, gdy w dalszym ciągu był on pod kontrolą państwa. Zgodnie z treścią sekcji 3.2 niniejszej decyzji wszystkie działania podejmowane na rzecz HSY w czasie, gdy ETVA pozostawał pod kontrolą państwa, można uznać za przypisywalne państwu⁽¹⁴⁷⁾. Wszystkie te aspekty zostały potwierdzone przez władze greckie w piśmie z dnia 23 maja 2005 r.⁽¹⁴⁸⁾.

— Po drugie, nawet gdyby przyjąć, na podstawie wyżej wspomnianych aktów zawartych przez ETVA w czasie, gdy podlegał on kontroli państwa (tzn. do końca marca 2002 r.), że na ETVA nie ciążyło zobowiązanie umowne do udzielenia tej gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal, ten środek byłby w dalszym ciągu przypisywalny państwu. Komisja zwraca uwagę, że władze greckie w dalszym ciągu zarządzały sprzedażą HSY, nawet po zbyciu ETVA na rzecz Piraeus Bank. Artykuł 8.2.2 umowy z dnia 20 marca 2002 r., zawartej między państwem a Piraeus Bank, przewiduje, że ETVA nie będzie odpowiedzialny za przeprowadzenie transakcji sprzedaży HSY, którą będzie w dalszym ciągu zarządzało państwo. W art. 8.2.2. lit. b) przewiduje się na przykład, że państwo „przyjmuje na siebie kontrolę, dbałość i odpowiedzialność za akty i negocjacje z trzecim nabywcą pakietu akcji Hellenic Shipyards”. Zgodnie z art. 8.2.2 umowy z dnia 20 marca 2002 r. Piraeus Bank wystąpił pismem z dnia 28 maja 2002 r. o zgodę państwa dotyczącą gwarancji, której ETVA zamierzał udzielić na rzecz HDW/Ferrostaal. Państwo wyraziło zgodę pismem z dnia 31 maja 2002 r. Wszystko to świadczy o tym, że udzielenie gwarancji jest przypisywalne państwu.

— Po trzecie, nawet gdyby powyższe argumenty zostały odrzucone, gwarancja byłaby w dalszym ciągu przypisywalna państwu. Komisja zdecydowanie podkreśla, że państwo postanowiło sprywatyzować HSY⁽¹⁴⁹⁾. Gdy Piraeus Bank objął kontrolę nad ETVA, był zobowiązany przepisami prawa do sprywatyzowania HSY. Zgodnie ze stwierdzeniem TKMS/GNSH HDW/Ferrostaal nie nabyłoby HSY, gdyby nie otrzymało takiej gwarancji. Ponieważ państwo uznało, że musi sprzedać HSY, i ponieważ udzielenie gwarancji było warunkiem koniecznym do zrealizowania tej transakcji sprzedaży, można dojść do wniosku, że państwo postawiło ETVA w sytuacji, w której bank ten musiał wystawić gwarancję. Dlatego, nawet gdyby uznać, że ETVA podjął decyzję o udzieleniu gwarancji w maju 2002 r. bez żadnego bezpośredniego zaangażowania państwa, ten środek byłby w dalszym ciągu przypisywalny państwu.

- Po czwarte, nawet gdyby powyższe argumenty zostały odrzucone, należy stwierdzić, że ETVA wyraził zgodę na udzielenie gwarancji w dniu 31 maja 2002 r. tylko dlatego, że akcjonariusz posiadający pakiet kontrolny (tzn. Piraeus Bank) wcześniej otrzymał gwarancję od państwa zabezpieczającą przed wszelkimi szkodami finansowymi objętymi przedmiotową gwarancją. W rzeczywistości, jak zostanie wykazane, inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nigdy nie udzieliłby takiej gwarancji bez otrzymania regwarancji od państwa. Gwarancja została udzielona tylko dlatego, że państwo zapewniło uprzednio ochronę jednostki gospodarczej (tzn. grupy), udzielając gwarancji zabezpieczającej przed wszelkimi negatywnymi konsekwencjami (tzn. udzielając regwarancji). W takim przypadku, gdy przedsiębiorstwo jedynie przenosi pomoc na inne przedsiębiorstwo, przyznanie środka jest przypisywalne państwu.
- (315) Środek, aby stanowił pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu, musi być finansowany z zasobów państwowych. W obwieszczeniu w sprawie gwarancji stwierdza się, że „[...] Pomoc udzielana jest w momencie udzielenia gwarancji, a nie w momencie, w którym gwarancja zostanie powołana lub w momencie dokonywania płatności na podstawie gwarancji. To, czy gwarancja stanowi pomoc państwową [...], należy ocenić w momencie udzielenia gwarancji”. Zgodnie z tym, co zostało stwierdzone powyżej, Komisja uważa, że ETVA był zobowiązany warunkami umowy do udzielenia przedmiotowej gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal w czasie, gdy państwo wciąż jeszcze było właścicielem znacznej większości akcji ETVA. Ponieważ w obwieszczeniu stwierdza się, że kwestię istnienia pomocy należy przeanalizować w momencie udzielenia pomocy, a nie później, gdy gwarancja zostaje powołana, można uznać, że podejmując zobowiązanie do udzielenia pomocy, państwo obciążało ryzykiem zasoby państwowe, a zatem zostały one zaangażowane w udzielenie gwarancji. Fakt, że ETVA został sprzedany na rzecz Piraeus Bank wkrótce potem, nie ma wpływu na ten wniosek. Jeśli władze państwowe należycie poinformowały oferentów o zobowiązaniach umownych ETVA (również o zobowiązaniu ETVA dotyczącym udzielenia gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal, w razie gdyby Komisja nie wystawiła listu gwarancyjnego), oferenci musieli brać pod uwagę to zobowiązanie ETVA. Musieli w związku z tym zweryfikować cenę, którą byli gotowi zapłacić za zakup ETVA, obniżając ją. Oznacza to, że państwo sprzedało ETVA za niższą cenę, a wobec tego uszczupliło zasoby państwowe. W związku z powyższym, nawet gdyby uznać, że w czasie gdy ETVA w dalszym ciągu pozostawał własnością państwa, nie podjął zobowiązania umownego do wystawienia gwarancji, zdaniem Komisji, podejmując decyzję o prywatyzacji HSY w styczniu 2001 r. (w czasie gdy ETVA wciąż należał do państwa), państwo postawiło ETVA w sytuacji, w której ten bank był zmuszony udzielić gwarancji, ponieważ była ona konieczna do znalezienia nabywcy HSY. Oznacza to, że gdy oferenci składali oferty dotyczące ETVA, musieli brać pod uwagę fakt, że ETVA będzie musiał udzielić tej gwarancji. W związku z tym zaproponowali niższą cenę za nabycie ETVA, a ten fakt także prowadzi do wniosku, że zostały uszczuplone zasoby państwowe.
- (316) Nawet gdyby uznać, że gdy państwo sprzedawało ETVA, nie istniało zobowiązanie (umowne lub *de facto*) do wystawienia tej gwarancji, w dalszym ciągu można wykazać, że w gwarancję udzieloną przez ETVA zostały zaangażowane zasoby państwowe. W rzeczywistości państwo udzieliło nabywcy ETVA (tzn. Piraeus Bank) gwarancji, zobowiązując się na jej podstawie do zwrotu na rzecz Piraeus Bank 100 % każdej kwoty, którą ETVA będzie ewentualnie musiał zapłacić z tytułu gwarancji udzielonej na rzecz HDW/Ferrostaal. Ta regwarancja została udzielona w ramach kolejnych umów. W umowie sprzedaży 57,7 % ETVA z dnia 18 grudnia 2001 r., zawartej między państwem a Piraeus Bank, państwo zobowiązało się zapłacić na rzecz Piraeus Bank 57,7 % każdą kwotę, którą ETVA zapłaci nabywcy HSY. W umowie z dnia 20 marca 2002 r., zawartej między tymi samymi stronami i zmieniającej umowę z dnia 18 grudnia 2001 r., państwo zobowiązało się zapłacić na rzecz Piraeus Bank 100 % każdej kwoty, którą ETVA będzie musiał zapłacić nabywcy HSY⁽¹⁵⁰⁾. Pismem z dnia 31 maja 2002 r., wysłanym do Piraeus Bank, państwo potwierdziło, że zwróci temu bankowi 100 % każdej kwoty, którą ETVA zapłaci nabywcy stoczni⁽¹⁵¹⁾. Innymi słowy, gdy ETVA podpisywał uzupełnienie do HSY SPA w dniu 31 maja 2002 r., Piraeus Bank już miał wcześniej uzyskaną od państwa gwarancję zapewniającą, że otrzyma on rekompensatę w wysokości 100 % każdej kwoty, którą ETVA będzie musiał zapłacić z tytułu planowanej gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal⁽¹⁵²⁾. Oznacza to, że każda kwota zapłacona przez ETVA byłaby ostatecznie finansowana z budżetu państwa i że w udzielenie gwarancji są zaangażowane zasoby państwowe.
- (317) W celu udowodnienia istnienia pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu należy wykazać, że państwo nie działało tak, jak postępowałby w podobnych okolicznościach inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W tym względzie władze greckie, HSY i TKMS/GNSH twierdzą, że w podobnych okolicznościach inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej wyraziłby zgodę na udzielenie tej gwarancji na rzecz HDW/Ferrostaal. Wszystkie te strony są zdania, że test inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej należy zastosować na poziomie ETVA, który był podmiotem prawnym sprzedającym HSY, oraz na poziomie rządu greckiego, który był podmiotem sprzedającym ETVA.
- (318) Komisja przypomina, że zgodnie z treścią sekcji 3.2, gdy ETVA nabył HSY i bezpośrednio potem wniósł do niej dodatkowy kapitał, by utrzymać jej działalność, bank ten nie postępował jak inwestor działający zgodnie

z warunkami gospodarki rynkowej, lecz jak organ publiczny, udzielający pomocy w celu utrzymania działalności przedsiębiorstwa uznanego za ważne dla greckiej gospodarki. Dlatego też żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie znalazłby się w sytuacji takiej jak ETVA. Żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie znalazłby się w sytuacji polegającej na sprzedaży tych akcji HSY. Dlatego też Komisja uważa, że test prywatnego inwestora nie może być zastosowany w tym przypadku w celu uzasadnienia, że państwo obciąża ryzykiem dodatkowe zasoby państwowe (poprzez udzielenie gwarancji).

- (319) Jeśli nawet uznać, że test inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej powinien być zastosowany, Komisja uważa, że gdyby państwo było prywatnym przedsiębiorstwem działającym na zwykłych warunkach rynkowych, nie wyraziłoby zgody na udzielenie gwarancji. Każdy z trzech poniższych argumentów odrębnie jest wystarczający, aby tego dowieść.
- (320) Po pierwsze, Komisja zwraca uwagę, że ETVA (oraz państwo za pośrednictwem ETVA), jakkolwiek był w posiadaniu jedynie 51 % pakietu akcji HSY (pozostałe 49 % należało do pracowników⁽¹⁵³⁾), obiecał zapłacić nabywcy HSY (tzn. HDW/Ferrostaal) 100 % każdej kwoty pomocy, która zostałaby odzyskana od HSY. Inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie wyraziłby zgody na wypłatę rekompensaty w wysokości 100 % szkód poniesionych przez sprzedane przedsiębiorstwo. W pewnych okolicznościach inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej może wprawdzie przyjąć na siebie taką odpowiedzialność w zamian za pewne przyszłe zobowiązania sprzedanego przedsiębiorstwa, lecz tylko w części odpowiadającej jego udziałowi w kapitale, w tym wypadku wynoszącemu 51 %. Inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej zwróciłby się do pozostałych akcjonariuszy o przyjęcie odpowiedzialności za pozostałe 49 % zobowiązań. Wyrażając zgodę na poniesienie ciężaru 100 % potencjalnie ogromnych zobowiązań (należy przypomnieć, że w umowie nie został określony pułap płatności z tytułu rekompensaty) sprzedanego przedsiębiorstwa, ETVA zrobił prezent pozostałym akcjonariuszom HSY (tzn. pracownikom). Inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie wyraziłby zgody na podarowanie takiego prezentu w formie przyjęcia na siebie potencjalnie ogromnych zobowiązań sprzedanego przedsiębiorstwa w części znacznie przekraczającej jego własny udział w kapitale przedsiębiorstwa. Dlatego też jedynie na podstawie tego, że gwarancja rekompensaty, udzielona przez ETVA na HDW/Ferrostaal, obejmuje 100 % (zamiast 51 %) pomocy, która może podlegać odzyskaniu od HSY, można stwierdzić, że żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie udzieliłby takiej gwarancji.
- (321) Po drugie, władze greckie, HSY i TKMS/GNSH twierdzą, że wpływy netto (tzn. przychody minus koszty) były wyższe, w przypadku sprzedaży HSY – przy uwzględnieniu spodziewanych płatności z tytułu gwarancji – niż w przypadku gdyby HSY została poddana likwidacji. Spółki TKMS/GNSH na poparcie tego argumentu przedstawiają drugi raport firmy Deloitte. W tym raporcie dokonano porównania kosztów netto dla tych dwóch scenariuszy. Ta analiza została przeprowadzona na

poziomie ETVA, a następnie na poziomie państwa. Komisja uważa, że zastosowanie testu na poziomie ETVA mija się z celem. W rzeczywistości, zgodnie z wyjaśnieniem podanym w sekcji 3.2, decyzję o prywatyzacji podjął rząd i on udzielał finansowego wsparcia na ten cel – zob. na przykład pomoc państwa objęta ustawą 2941/2001⁽¹⁵⁴⁾ – a ETVA nigdy nie działał jako niezależna jednostka gospodarcza, która miałaby możliwość przygotowania sprzedaży HSY w taki sposób, aby zapewnić dla siebie możliwie największe przychody i ograniczyć do minimum straty. Należy zatem przeanalizować interwencję całego państwa, a nie postępowanie jednego podmiotu będącego jego częścią.

- (322) Jeżeli mimo to test zostanie zastosowany na poziomie ETVA, należy porównać wpływy netto (tzn. przychody minus koszty) dla ETVA w przypadku likwidacji HSY i w przypadku sprzedaży HSY. W przypadku likwidacji HSY należy określić, jakie koszty zostałyby poniesione przez ETVA. Spółki TKMS/GNSH twierdzą, że wartość straty odpowiadałaby co najmniej wartości pożyczek i gwarancji udzielonych przez ETVA na rzecz HSY, które nie były regwarantowane przez państwo. Komisja zwraca jednak uwagę, że żadna z tych pożyczek ani gwarancji nie należy do zwykłych kosztów likwidacji przedsiębiorstwa⁽¹⁵⁵⁾. W istocie te wszystkie pożyczki i gwarancje zostały udzielone przez ETVA, który działał jako organ publiczny, ponieważ albo stanowiły pomoc państwa na rzecz działalności cywilnej, albo były środkami mającymi na celu ochronę bezpieczeństwa Grecji zgodnie z art. 296 Traktatu⁽¹⁵⁶⁾. Tych pożyczek i gwarancji można więc nie brać pod uwagę przy badaniu na podstawie testu sprzedawcy działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W związku z tym okazuje się, że ETVA, jako prywatny podmiot, nie poniósłby znaczących kosztów w przypadku likwidacji HSY. W razie sprzedaży HSY bank ETVA otrzymałby cenę sprzedaży w wysokości 6 mln EUR. Jeśli chodzi o koszty poniesione w przypadku sprzedaży HSY, ETVA musiał wystawić gwarancję obecnie poddawaną analizie, która nie była ograniczona pod względem wartości i dlatego wiązała się z ewentualną płatnością dziesiątek lub nawet setek milionów euro. W wyniku porównania obu scenariuszy okazuje się, inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej wolałby poddać stocznię likwidacji⁽¹⁵⁷⁾. Dlatego też ETVA nie postępował jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. Jeśli porównanie sprzedaży HSY i likwidacji HSY przeprowadzi się na poziomie państwa, wnioski będą takie same. Państwo nie poniosłoby wysokich kosztów jako przedsiębiorca/właściciel w przypadku likwidacji stoczni HSY, ponieważ wszystkie pożyczki i gwarancje udzielone przez państwo (bezpośrednio lub za pośrednictwem ETVA) na rzecz HSY zostały udzielone przez państwo działające jako organ publiczny, ponieważ stanowiły albo pomoc państwa przeznaczoną na działalność cywilną, albo były środkami mającymi na celu ochronę bezpieczeństwa Grecji zgodnie z art. 296 Traktatu. W przypadku sprzedaży HSY państwo otrzymałoby zaledwie kilka milionów euro, a ponieważ udzieliło gwarancji, podjęło ryzyko obowiązku zapłacenia dziesiątek lub setek milionów euro. Reasumując, państwo nie działało w sposób możliwy do zaakceptowania przez prywatny podmiot w podobnych okolicznościach.

- (323) Władze greckie, HSY i TKMS/GNSH twierdzą, że ryzyko konieczności zwrotu pomocy państwa przez HSY było bardzo niewielkie, ponieważ w tamtym czasie Komisja nie prowadziła żadnego postępowania wyjaśniającego. Stąd twierdzą, że ryzyko dla ETVA i państwa, związane z koniecznością zapłaty rekompensaty na podstawie gwarancji, było małe. Komisja nie może przyjąć tego argumentu. Jest on równoznaczny z twierdzeniem, że ponieważ władzom greckim udawało się w ciągu poprzednich lat ukrywać fakt udzielania pomocy niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem na rzecz HSY i wykorzystywać niezgodnie z przeznaczeniem pomoc wcześniej zatwierdzoną przez Komisję, mogły one również udzielić tej gwarancji. W uzupełnieniu Komisja zwraca uwagę, że HDW/Ferrostaal nalegało na otrzymanie tej gwarancji i nie zamierzało podpisać zgody na zamknięcie transakcji sprzedaży HSY przed jej uzyskaniem. Waga, jaką HDW/Ferrostaal przywiązywało do tej gwarancji, dowodzi, że według tego prywatnego inwestora prawdopodobieństwo, że HSY będzie musiała zwrócić pomoc państwa, wcale nie było małe. To, że od początku procedury prywatyzacji władze greckie zobowiązywały się do udzielenia gwarancji oferentowi, który złoży najwyższą ofertę, dowodzi także, że władze greckie uważały, że prywatny inwestor uzna taką gwarancję za bardzo ważną (warunek *sine qua non*, zgodnie z pismem władz greckich z dnia 23 maja 2005 r., cytowanym w przypisie 148 niniejszej decyzji i zgodnie z drugim raportem firmy Deloitte), co mogło mieć miejsce tylko w przypadku uznania przez prywatnego inwestora, że prawdopodobieństwo odzyskania pomocy wcale nie jest bardzo małe.
- (324) Komisja zwraca również uwagę, że w sytuacji, gdy trudno było określić kwotę pomocy, która mogłaby być odzyskana od HSY, sprzedawca działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej zbywający HSY ustaliłby przynajmniej pułap ograniczający potencjalną kwotę płatności na rzecz nabywcy w umowie sprzedaży. Sprzedawca działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie podjąłby ryzyka konieczności zapłaty setek milionów euro, nawet gdyby uznał, że prawdopodobieństwo takiej wysokiej płatności jest niewielkie. Dlatego też to, że w gwarancji nie został określony żaden pułap, dodatkowo dowodzi, że ETVA i państwo nie działały w sposób możliwy do zaakceptowania przez prywatny podmiot.
- (325) Po trzecie, w ocenie, czy państwo działało jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej czy też nie, należy wziąć pod uwagę całą interwencję państwa. W tym przypadku państwo przyznało wiele środków pomocy o znacznej wartości na ułatwienie prywatyzacji HSY (tzn. pomoc państwa objętą ustawą 2941/2001⁽¹⁵⁸⁾). W szczególności zwróciło pracownikom HSY kwotę 4,3 mln EUR, którą zainwestowali w ramach trzech operacji podwyższenia kapitału HSY. Ten środek, którego celem było zapewnienie, by pracownicy nie utrudniali sprzedaży HSY, byłby nie do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej między innymi dlatego, że nie istniało żadne zobowiązanie umowne, zgodnie z którym tak należało postąpić, i ponieważ pracownicy w dalszym ciągu nie zapłacili 24 mln EUR na rzecz ETVA z tytułu ceny nabycia akcji. I wreszcie, państwo zażądało od oferentów zapłacenia części ceny nabycia HSY w formie podwyższenia kapitału⁽¹⁵⁹⁾. Wszystkie te aspekty świadczą o tym, że w trakcie procesu sprzedaży HSY celem działania państwa nie była maksymalizacja jego przychodów i minimalizacja kosztów, lecz ułatwienie sprzedaży HSY i zapewnienie kontynuacji działalności stoczni. Dlatego w trakcie procesu sprzedaży HSY władze greckie nie postępowaly jak inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej.
- (326) Z trzech wyżej przedstawionych względów Komisja stwierdza, że inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie udzieliłby takiej gwarancji.
- (327) W nawiązaniu do istnienia korzyści i ustalenia jej beneficjenta, Komisja uważa, że żaden inwestor nie nabyłby całej stoczni HSY (tzn. włącznie z działalnością cywilną) bez gwarancji. W drugim raporcie firmy Deloitte znajduje się potwierdzenie tego wniosku: „Na podstawie naszego doświadczenia i powyższej analizy jesteśmy skłonni sądzić, że żaden racjonalnie działający inwestor nie byłby gotów nabyć portfela akcji HSY i jednocześnie podjąć dodatkowe ryzyko związane z pomocą państwa (co do której w tamtym czasie nie było pewności ani ustaleń KE dotyczących wielkości tej pomocy), w przypadku przedsiębiorstwa, które a) stanowiło własność podmiotu państwowego (banku ETVA) i przez wiele lat było przez ten podmiot zarządzane; a równocześnie b) miało wysoką wartość ujemną kapitału własnego, i między innymi, problemy operacyjne (tzn. niską wydajność, wysokie koszty operacyjne, nadmierne zatrudnienie itd.)”. Ten wniosek potwierdza również to, że władze greckie, przypuszczając, że taka gwarancja będzie konieczna, aby przyciągnąć prywatnych inwestorów, przyrzekły w dokumentacji przetargowej, że oferent, który złoży najwyższą ofertę, otrzyma taką gwarancję⁽¹⁶⁰⁾. Wniosek, że taka gwarancja była niezbędna dla znalezienia nabywcy HSY, jest logiczny, ponieważ inwestor przeprowadzający badanie due diligence HSY dowiedziałby się, że HSY korzystała z wielu środków mogących stanowić pomoc państwa, której odzyskania zażąda następnie Komisja⁽¹⁶¹⁾. Wbrew temu wnioskowi Elefsis uważa, że ta gwarancja wcale nie była konieczna, i twierdzi w szczególności, że byłaby gotowa nabyć HSY bez niej, o czym świadczy to, że w swojej ofercie dotyczącej zakupu HSY nie podała ustanowienia gwarancji jako warunku nabycia stoczni. Komisja uważa, że argument Elefsis nie jest wiarygodny. Komisja przede wszystkim przypomina, że nawet jeżeli prawdą jest, że ta spółka w swojej ofercie nie zażądała gwarancji, nie dowodzi to, że gdyby Elefsis została wybrana jako najlepszy oferent, nie domagałaby się jej udzielenia na późniejszym etapie negocjacji ze sprzedającym⁽¹⁶²⁾. Jest bardzo prawdopodobnie, że Elefsis tak właśnie by postąpiła. W rzeczywistości jak tylko HSY została sprzedana na rzecz HDW/Ferrostaal, Elefsis zaczęła wnosić skargi do Komisji, twierdząc, że HSY korzystała z kilku dużych środków pomocy, w odniesieniu do których Komisja powinna wydać nakaz odzyskania. Inwestor przekonany, że przedsiębiorstwo otrzymało dziesiątki milionów euro pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem, nie podejmie

ryzyka nabycia takiego przedsiębiorstwa, chyba że otrzyma gwarancję. Dlatego też Komisja odrzuca argument Elefsis i uważa, że bez gwarancji żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie nabyłby HSY w całości, tzn. włącznie z jej działalnością cywilną. Zgodnie z wcześniejszymi stwierdzeniami, gdyby HSY nie została sprzedana, władze greckie w dalszym ciągu wspierałyby jej działalność wojskową na podstawie art. 296 Traktatu. Natomiast ze względu na art. 87 Traktatu władze greckie nie mogłyby udzielać wsparcia na rzecz działalności cywilnej. Komisja zwraca uwagę, że sytuacja finansowa HSY drastycznie się pogorszyła w latach 1998 i 2002 r. Pomimo że HSY nie prowadzi odrębnych ksiąg rachunkowych dla działalności cywilnej, można racjonalnie przypuszczać, że ta działalność w ciągu tych lat przyczyniła się do ponoszenia przez HSY znacznych strat. Oprócz działalności w zakresie remontów statków, trzy najważniejsze zamówienia niezwiązane z działalnością wojskową, realizowane w tych latach, były zamówieniami dla ISAP, OSE i Strintzis. Zgodnie z wyjaśnieniami zawartymi w niniejszej decyzji (zob. opis i ocena środka E12c), zamówienia na rzecz ISAP i OSE zostały zrealizowane ze znacznymi opóźnieniami, w związku z czym HSY była zmuszona zapłacić wysokie kary i udostępnić tabor szynowy nieodpłatnie, co również wiązało się z wysokimi kosztami dla HSY. Jest zatem oczywiste, że te zamówienia przyniosły znaczne straty. Zgodnie z wyjaśnieniem również zawartym w niniejszej decyzji, umowa zawarta z liniami Strintzis na początku 1999 r. w konsekwencji okazała się dla HSY ogromnym niepowodzeniem. Została ona unieważniona w 2002 r., HSY musiała zapłacić odszkodowanie z tytułu umowy na rzecz Strintzis i w 2004 r. sprzedać kadłuby za cenę stanowiącą jedynie niewielką część dziesiątek milionów euro kosztów poniesionych w związku z budową tych kadłubów. Zatem również ta umowa przyczyniła się do powstania znacznych strat. I wreszcie ostatnią formą działalności cywilnej były remonty statków. Jest to działalność o niskiej marży zysku ze względu na ostrą konkurencję między stoczniami. Dlatego też Komisja ma wątpliwości, czy ta działalność była dochodowa, a w każdym razie z całą pewnością nie mogła ona zrekompensować ogromnych strat poniesionych z tytułu umów z ISAP, OSE i Strintzis. Wobec tego można racjonalnie przypuszczać, że działalność cywilna do 2002 r. przynosiła znaczne straty. Zgodnie z tym, co zostało wykazane w niniejszej decyzji, ta działalność była stale wspierana pomocą państwa, której część teraz ma być odzyskana. Przede wszystkim niepowodzenie w realizacji zamówień dla ISAP, OSE i Strintzis dowodzi niezbicie, że działalność cywilna stoczni, bez nabycia jej przez duże przedsiębiorstwo i bez skorzystania z jego umiejętności technicznych i zarządzania projektami, w dalszym ciągu generowałaby straty. Autorzy drugiego raportu firmy Delliote potwierdzają, że HSY „miała problemy operacyjne (tzn. niską wydajność, wysokie koszty operacyjne, nadmierne zatrudnienie itd.)”. W związku z tym, gdyby działalność cywilna nie została sprzedana, należałoby jej szybko zaprzestać (chyba że władze greckie w dalszym ciągu udzielałyby na nią pomocy niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem). Reasumując, Komisja wykazała w niniejszym motywie, że bez gwarancji żaden inwestor nie nabyłby działalności cywilnej HSY i że gdyby ta działalność nie została zakupiona, byłaby wkrótce przerwana. Komisja stwierdza, że

beneficjentem gwarancji jest HSY i że korzyścią z niej wynikającą jest umożliwienie kontynuacji działalności cywilnej.

- (328) Spółka Elefsis nie zgadza się z poprzednim wnioskiem dotyczącym identyfikacji beneficjenta. Elefsis twierdzi, że oprócz HSY, również HDW/Ferrostaal było beneficjentem gwarancji udzielonej przez ETVA. Komisja nie zgadza się z taką oceną. Jak zostało wykazane powyżej, w dokumentacji przetargowej udostępnionej oferentom już znajdowała się informacja, że otrzymają oni rekompensatę, jeżeli od HSY miałyby zostać odzyskana pomoc państwa. Oznacza to, że HDW/Ferrostaal przy składaniu oferty nabycia HSY przyjął założenie, że gdyby jakakolwiek pomoc miała być odzyskana od HSY, to konsorcjum otrzyma odpowiednie odszkodowanie od ETVA⁽¹⁶³⁾. Innymi słowy, w cenie zakupu proponowanej przez HDW/Ferrostaal była już uwzględniona gwarancja zabezpieczająca przed roszczeniami. Dlatego też ta gwarancja nie przysporzyła korzyści HDW/Ferrostaal.
- (329) Komisja stwierdza, że gwarancja udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal stanowi pomoc państwa w rozumieniu 87 ust. 1 Traktatu i beneficjentem tej pomocy jest HSY. Ponieważ, wbrew wymogowi ustanowionemu w art. 88 ust. 3 Traktatu, pomoc ta została udzielona bez uprzedniego zgłoszenia, stanowi ona pomoc niezgodną z prawem.
- (330) Gwarancja udzielona przez państwo greckie na rzecz Piraeus Bank również stanowi pomoc państwa. Jest to bowiem selektywny środek finansowany przyznany z zasobów państwowych. Inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej sprzedający ETVA nie udzieliłby takiej gwarancji. W rzeczywistości jedynym uzasadnieniem dla jej udzielenia była gwarancja udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. Gdyby ta druga gwarancja nie została udzielona, nie byłoby potrzeby ustanawiania gwarancji na rzecz Piraeus Bank. Ponieważ, zgodnie z powyższym wyjaśnieniem, żaden inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej nie udzieliłby gwarancji ustanowionej przez ETVA, która stanowi pomoc państwa, żaden prywatny inwestor nie udzieliłby gwarancji na rzecz Piraeus Bank (ponieważ ta gwarancja nie byłaby potrzebna, tzn. byłaby bezzasadna). Co do kwestii określenia beneficjenta gwarancji przyznanej przez państwo na rzecz Piraeus Bank, Komisja przypomina, że niniejsze postępowanie dotyczy potencjalnej pomocy państwa na rzecz HSY. W decyzji przedłużającej postępowanie nie został wymieniony żaden inny potencjalny beneficjent. Dlatego w ramach niniejszej procedury może być przeprowadzane wyłącznie badanie pomocy dla HSY. Jeżeli gwarancja udzielona przez państwo na rzecz Piraeus Bank miała stanowić pomoc dla HSY, nie stanowiłaby

pomocy dodatkowej do pomocy państwa uwzględnionej w gwarancji udzielonej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. W rzeczywistości to dzięki tej drugiej gwarancji prywatny inwestor zaakceptował transakcję kupna HSY, a działalność cywilna HSY została w ten sposób zachowana. Innymi słowy, gwarancja udzielona przez państwo na rzecz Piraeus Bank nie przynosi dodatkowej korzyści HSY i dlatego nie stanowi dodatkowej pomocy dla HSY: cała korzyść na rzecz HSY została przyznana w formie gwarancji udzielonej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. Ponieważ niniejsze postępowanie dotyczy potencjalnej pomocy dla HSY, Komisja nie musi zajmować ostatecznego stanowiska w sprawie beneficjenta gwarancji udzielonej przez państwo greckie na rzecz Piraeus Bank i nie musi zajmować się dalszym badaniem tej drugiej gwarancji. Wystarczy zbadać pierwszą – gwarancję ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal – i anulować ją, jeżeli stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem udzieloną na rzecz HSY.

tości decyzją N 401/97 Komisja zatwierdziła pomoc inwestycyjną na podstawie dyrektywy Rady 90/684/EWG, która była formą pomocy restrukturyzacyjnej⁽¹⁶⁴⁾. Zgodnie z treścią oceny środka P1 władze państwowe przyznały tę pomoc w grudniu 1997 r. (ale jej nie wypłaciły). W niniejszej decyzji zostało wykazane, że w latach poprzedzających prywatyzację przeprowadzoną w okresie 2001–2002 przedsiębiorstwo otrzymało również kilka rodzajów pomocy, która nie została zgłoszona i była niezgodna ze wspólnym rynkiem. Pomoc na restrukturyzację zatwierdzona decyzją C 10/94 została przyznana stoczni, lecz warunki jej zatwierdzenia nie były przestrzegane.

4.16.5.3. Zgodność pomocy ze wspólnym rynkiem

- (331) W przypadku gwarancji udzielonej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal Komisja nie dostrzega, jak ta pomoc mogłaby zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem na podstawie art. 87 ust. 2 i 3 Traktatu. W nawiązaniu do art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu, Komisja zwraca uwagę, że HSY znajdowała się w trudnej sytuacji. Komisja wykazała już, że pomoc dla przemysłu stoczniowego, poczynając od dnia 1 stycznia 1999 r., regulowało rozporządzenie Rady (WE) nr 1540/98. W art. 5 tego rozporządzenia stwierdza się, że pomoc restrukturyzacyjna „może wyjątkowo zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, pod warunkiem że jest zgodna z Wytycznymi wspólnotowymi dotyczącymi pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw”. W czasie gdy została udzielona gwarancja, zastosowanie miały wytyczne RiR z 1999 r. Gwarancja wyraźnie nie spełniała wszystkich warunków zatwierdzenia pomocy, ustanowionych w sekcji 3.2.2 tych wytycznych. Na przykład zgodnie z warunkiem b) „Przywrócenie długoterminowej rentowności”, przyznanie pomocy musi być „uzależnione od realizacji planu restrukturyzacji, który w przypadku każdej pomocy indywidualnej podlega zatwierdzeniu przez Komisję”. Komisja zwraca uwagę, że udzielenie gwarancji nie było uzależnione od realizacji planu restrukturyzacji. Ponadto ponieważ ten plan nie został przedłożony Komisji, nie był przez nią zatwierdzony. W wytycznych stwierdza się również, że: „Plan ten należy przedstawić Komisji wraz ze wszystkimi niezbędnymi szczegółami”. Taka uprzednia konsultacja z Komisją była w tym przypadku szczególnie potrzebna, ponieważ w 1997 r. Komisja zatwierdziła już plan restrukturyzacji, który nie przyczynił się do przywrócenia rentowności HSY. Gwarancja narusza również zasadę pomocy „pierwszy i ostatni raz”, ustanowioną w sekcji 3.2.3 wytycznych RiR z 1999 r. W rzeczywis-

- (332) Ponieważ gwarancja ETVA dla HDW/Ferrostaal stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem udzieloną na rzecz HSY, Komisja uważa, że należy ją niezwłocznie wstrzymać.

4.16.5.4. Zakaz *per se* udzielania gwarancji

- (333) Zgodnie z treścią decyzji przedłużającej postępowanie gwarancja udzielona na rzecz HDW/Ferrostaal jest niezgodna ze wspólnym rynkiem z drugiego powodu. Komisja uważa, że jest ona *per se* niezgodna ze wspólnym rynkiem, ponieważ poprzez ograniczenie *effet utile* nakazu odzyskania pomocy od HSY uniemożliwia zastosowanie zasad dotyczących pomocy państwa.
- (334) Spółki TKMS/GNSH i HSY kwestionują to stanowisko. W szczególności przypominają, że HSY nie jest odbiorcą żadnych płatności z tytułu rekompensaty. W rzeczywistości gwarancja udzielona przez ETVA zabezpiecza HDW/Ferrostaal, a nie HSY. Dlatego też, gdyby Komisja wydała nakaz zwrotu pomocy, HSY musiałaby tego zwrotu dokonać, a to pozwoliłoby na przywrócenie sytuacji początkowej. TKMS/GNSH nie rozumie, dlaczego rekompensata dla TKMS/GNSH (jako następcy HDW/Ferrostaal) miałaby się przyczynić do unieważnienia tego wniosku. W rzeczywistości TKMS/GNSH nie ma obowiązku ponownego zainwestowania w HSY uzyskanej rekompensaty.
- (335) Komisja zwraca uwagę, że 100 % akcji HSY nabyło HDW/Ferrostaal, a teraz są one w posiadaniu TKMS/GNSH. Oznacza to, że nawet gdyby HSY i jej akcjonariusz byli dwoma różnymi podmiotami prawnymi, stanowią jedną jednostkę gospodarczą. Dzięki gwarancji ta jednostka gospodarcza otrzymałaby 100 % rekompensaty za jakąkolwiek pomoc, którą musiałaby zwrócić państwu. Dlatego też Komisja uważa, że prowadzi to do wyeliminowania *effet utile* każdej decyzji w sprawie odzyskania pomocy.

(336) Komisja nie rozumie, jak brak przepisu prawnego, nakładającego na TKMS/GNSH obowiązek przeznaczenia każdej otrzymanej rekompensaty na wniesienie dodatkowego kapitału na rzecz HSY, miałyby unieważniać poprzedni wniosek. Komisja zwraca ponadto uwagę, że wprawdzie nie ma takiego obowiązku, ale również nie ma takiego zakazu. Dlatego też TKMS/GNSH mogłyby otrzymaną rekompensatę przeznaczyć na dokapitalizowanie HSY. Co więcej, można racjonalnie założyć, że ponieważ TKMS jest grupą osiągającą sukces, jej zasoby finansowe są optymalnie rozdzielane pomiędzy różne podmioty prawne wchodzące w skład tej grupy. Dlatego też można rozsądnie przypuszczać, że jeżeli jeden podmiot prawny z grupy musi zapłacić karę, a drugi otrzymuje rekompensatę z tytułu tej kary, kierownictwo grupy podejmie decyzję o przekazaniu tej drugiej kwoty na rzecz pierwszego podmiotu, przywracając w ten sposób optymalną alokację zasobów między poszczególnymi podmiotami prawnymi należącymi do grupy. Innymi słowy, nawet jeżeli TKMS/GNSH nie ma obowiązku przeznaczenia tych funduszy na dodatkowy kapitał na rzecz HSY, wydaje się prawdopodobne, że kierownictwo grupy podejmie taką decyzję.

(337) Komisja stwierdza, że gwarancja udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal jest *per se* niezgodna z zasadami dotyczącymi pomocy państwa.

5. WNIOSEK

(338) Komisja stwierdza, że z szesnastu środków stanowiących przedmiot formalnego postępowania wyjaśniającego niektóre środki nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1, niektóre stanowią pomoc zgodną ze wspólnym rynkiem, niektóre stanowią pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem, a kilka środków pomocy, zatwierdzonych przez Komisję w przeszłości, zostało wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem. W przypadkach pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem, udzielonej z naruszeniem postanowień art. 88 ust. 3 Traktatu oraz w przypadkach wykorzystania pomocy niezgodnie z przeznaczeniem Komisja uznała, że należy odzyskać tę pomoc.

(339) Komisja uważa, że niżej opisany problem może utrudnić skuteczne odzyskanie tej pomocy i że należy ustanowić dodatkowe warunki w celu przeciwdziałania takiej sytuacji. Ta kwestia zostanie wyjaśniona w następnej sekcji.

5.1. Konieczność zapewnienia, aby zwrot pomocy, z której skorzystała cywilna działalność stoczni HSY, nie został częściowo sfinansowany przez działalność wojskową

(340) Zgodnie z wyjaśnieniem podanym w sekcji 3.3 i zgodnie z zasadą zastosowaną do przedmiotowych środków, Komisja przyjęła, że jeżeli państwo udzieliło wsparcia

na rzecz stoczni bez przeznaczenia jej na finansowanie konkretnej działalności, należy uznać, że z 75 % tego wsparcia skorzystała działalność wojskowa, a z 25 % działalność cywilna. Te wnioski wynikają stąd, że HSY nie prowadzi odrębnych ksiąg rachunkowych i dlatego nie można prześledzić sposobu wykorzystania środków.

(341) Jeżeli jednak Komisja uznaje, że 75 % każdego wpływu środków finansowych państwa przeznaczone jest na finansowanie działalności wojskowej stoczni, musi również stwierdzić, że 75 % wszelkich środków pieniężnych wypływających ze stoczni będzie pochodziło z działalności wojskowej HSY. Innymi słowy, 75 eurocentów z każdego euro odzyskanego od HSY pochodzi z działalności wojskowej HSY. Żądanie od HSY zwrotu pomocy otrzymanej przez działalność cywilną pozwoli przywrócić sytuację początkową w sferze działalności cywilnej stoczni jedynie wówczas, gdy władze greckie przedstawią Komisji wiarygodne dowody na to, że ten zwrot został sfinansowany wyłącznie ze środków pochodzących z części cywilnej stoczni.

(342) Innymi słowy, ponieważ główną działalnością HSY jest działalność wojskowa i w HSY nie prowadzi się odrębnych ksiąg rachunkowych dla działalności cywilnej, istnieje oczywiste ryzyko, że zwrot pomocy uzyskanej przez działalność cywilną będzie w głównej mierze sfinansowany z funduszy, które w przeciwnym razie zostałyby wykorzystane na finansowanie działalności wojskowej. Koszty zwrotu pomocy, które powinny być w całości poniesione przez część cywilną stoczni, zostałyby przede wszystkim poniesione przez część wojskową. Ponieważ państwo wielokrotnie udzielało znacznego finansowego wsparcia na rzecz działalności wojskowej HSY i finansowało tę działalność⁽¹⁶⁵⁾, użycie na działalność cywilną HSY funduszy, które w innym przypadku byłyby wykorzystane na finansowanie działalności wojskowej HSY, jest równoznaczne z przekazaniem pomocy państwa na działalność cywilną stoczni. Innymi słowy, część wsparcia finansowego przyznanego przez państwo na działalność wojskową zostałaby w rzeczywistości przeznaczona na wsparcie działalności cywilnej HSY (i dlatego nie wchodzi w zakres stosowania art. 296 Traktatu. W rzeczywistości tych funduszy nie można uznać za niezbędne do finansowania produkcji wojskowej, ponieważ nie są wykorzystywane na ten cel). Początkowa sytuacja na rynkach cywilnych nie zostałaby więc przywrócona, a ponadto zostałaby automatycznie udzielona dodatkowa pomoc niezgodna ze wspólnym rynkiem na rzecz działalności cywilnej HSY.

(343) W związku z tym, w celu przywrócenia sytuacji, która istniałaby bez pomocy państwa, i zapobieżenia udzieleniu dodatkowej pomocy na rzecz działalności cywilnej, władze greckie będą zobowiązane dopilnować, aby zwrot pomocy nastąpił wyłącznie z części cywilnej stoczni⁽¹⁶⁶⁾,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Pomoc na pokrycie kosztów inwestycyjnych, które zostały poniesione przez HSY przed dniem 31 grudnia 2001 r. i były związane z programem inwestycyjnym opisanym w decyzji Komisji z dnia 15 lipca 1997 r. w sprawie N 401/97 (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem P1), wchodzi w zakres decyzji Komisji z dnia 15 lipca 1997 r.

Wszelka pomoc na pozostałe koszty inwestycyjne poniesione przez HSY – w szczególności koszty inwestycyjne poniesione po dniu 31 grudnia 2001 r. – nie wchodzi w zakres decyzji z dnia 15 lipca 1997 r. i jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Artykuł 2

Gwarancja, której władze greckie udzieliły na rzecz ETVA decyzją z dnia 8 grudnia 1999 r. i która dotyczy pożyczki w wysokości 4,67 mld GRD (13,72 mln EUR), udzielonej przez ETVA na rzecz HSY (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem P2), stanowi pomoc państwa, która została przyznana z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Jeżeli w dniu przyjęcia niniejszej decyzji ta gwarancja państwowa w dalszym ciągu obowiązuje, należy ją niezwłocznie wstrzymać. Ponadto należy odzyskać pomoc za okres od wypłaty pożyczki objętej gwarancją na rzecz HSY do wygaśnięcia gwarancji.

Pomoc podlegająca odzyskaniu stanowi różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 600 punktów bazowych, a całkowitym kosztem pożyczki objętej gwarancją (stopą procentową i prowizją za udzielenie gwarancji, zapłaconą przez HSY).

Artykuł 3

Pożyczka w wysokości 1,56 mld GRD (4,58 mln EUR), udzielona w lipcu 1999 r. przez ETVA na rzecz HSY i spłacona w 2004 r. (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem P3), stanowi pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 traktatu WE i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Pomoc podlegająca odzyskaniu za okres od wypłaty HSY pożyczki do jej spłaty stanowi różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 600 punktów bazowych, a stopą procentową pożyczki.

Artykuł 4

Dwuletnia pożyczka w wysokości 13,75 mln EUR, będąca przedmiotem umowy zawartej w dniu 31 maja 2002 r. między ETVA a HSY i nigdy niewypłacona na rzecz HSY (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem P4), nie stanowi pomocy państwa.

Artykuł 5

Pomoc w wysokości 54 mld GRD (160 mln EUR), zatwierdzona przez Komisję decyzją z dnia 15 lipca 1997 r.

w sprawie C 10/94 dotyczącej pomocy państwa (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E7), została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem i należy ją odzyskać.

Artykuł 6

Pomoc w wysokości 29,5 mln EUR, zatwierdzona przez Komisję decyzją z dnia 5 czerwca 2002 r. w sprawie N 513/2001 dotyczącej pomocy państwa (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E8), została wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem i należy ją odzyskać.

Artykuł 7

Część odpowiadająca 75 % kwoty dodatkowego kapitału w wysokości 8,72 mld GRD (25,6 mln EUR), wniesionego przez ETVA do HSY w latach 1996 i 1997 (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E9), wchodzi w zakres art. 296 Traktatu. Pozostała część, odpowiadająca 25 % tej kwoty, stanowi pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Artykuł 8

Operacja wniesienia przez ETVA dodatkowego kapitału w wysokości 800 mln GRD (2,3 mln EUR) na rzecz HSY w dniu 20 maja 1998 r. (ta operacja podwyższenia kapitału i dwie następne składają się na środek oznaczony w preambule niniejszej decyzji symbolem E10) nie stanowi pomocy.

Operacje wniesienia przez ETVA dodatkowego kapitału w wysokości 321 mln GRD (0,9 mln EUR) i w wysokości 397 mln GRD (1,2 mln EUR) na rzecz HSY odpowiednio w dniach 24 czerwca 1999 r. i 22 maja 2000 r. stanowią pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem. Tę pomoc należy odzyskać.

Artykuł 9

Regwarancje udzielone przez państwo na rzecz ETVA, mające na celu zabezpieczenie gwarancji, które ETVA wystawił w ramach umów zawartych przez HSY z przedsiębiorstwem Organizacja Kolei Greckich (OSE) i przedsiębiorstwem Koleje Elektryczne Ateny-Pireus (ISAP) (te środki w preambule niniejszej decyzji zostały oznaczone symbolem E12b), stanowią pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 traktatu WE i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

W przypadku regwarancji dotyczących umów z ISAP pomoc stanowi różnicę między roczną prowizją wynoszącą 480 punktów bazowych (tzn. 4,8 %) a prowizjami faktycznie zapłaconymi przez HSY (tzn. prowizją dla ETVA za udzielenie gwarancji i prowizją za udzielenie gwarancji, zapłaconą na rzecz państwa). Pomoc tę należy odzyskać za okres do dnia wygaśnięcia regwarancji państwa.

Należy niezwłocznie wstrzymać regwarancje umów z OSE, jeśli w dalszym ciągu obowiązują. Ponadto należy odzyskać pomoc za okres od wprowadzenia regwarancji w życie. Pomoc podlegająca odzyskaniu stanowi różnicę między roczną prowizją w wysokości 680 punktów bazowych (tzn. 6,8 %) a prowizjami faktycznie zapłaconymi przez HSY (prowizją dla ETVA za udzielenie gwarancji i prowizją za udzielenie gwarancji, zapłaconą na rzecz państwa).

Artykuł 10

Realizacja umów istniejących między HSY z jednej strony a OSE i ISAP z drugiej, a także zmiany do tych umów, zatwierdzone przez OSE w latach 2002–2003 (te środki w preambule niniejszej decyzji zostały oznaczone symbolem E12c), nie stanowią pomocy.

Artykuł 11

Pożyczka w wysokości 16,9 mld GRD (49,7 mln EUR), udzielona w dniu 29 października 1999 r. przez ETVA na rzecz HSY i spłacona w 2004 r. (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E13a), stanowi pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Pomoc podlegająca zwrotowi za okres do czerwca 2001 r. stanowi różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 600 punktów bazowych, a stopą procentową faktycznie zapłaconą na rzecz ETVA przez HSY.

Pomoc podlegająca odzyskaniu za okres po tym terminie do spłaty pożyczki stanowi różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 400 punktów bazowych, a stopą procentową faktycznie zapłaconą przez HSY na rzecz ETVA.

Artykuł 12

Gwarancje w wysokości 3,26 mln EUR i 3,38 mln EUR, udzielone przez ETVA odpowiednio w dniach 4 marca 1999 r. i 17 czerwca 1999 r. i unieważnione w 2002 r. (te środki w preambule niniejszej decyzji zostały oznaczone symbolem E13b), stanowią pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i która jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Pomoc podlegająca odzyskaniu za okres do unieważnienia gwarancji stanowi różnicę między roczną prowizją za udzielenie gwarancji, wynoszącą 480 punktów bazowych (tzn. 4,8 %), a prowizją za udzielenie gwarancji faktycznie zapłaconą przez HSY.

Artykuł 13

Część odpowiadająca 75 % wartości gwarancji państwowej, udzielonej w dniu 8 grudnia 1999 r. w odniesieniu do pożyczki w wysokości 10 mld GRD (29,3 mln EUR) przyznanej przez ETVA na rzecz HSY (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E14), wchodzi w zakres art. 296 Traktatu.

Pozostała część, stanowiąca 25 % wartości gwarancji państwowej, nie wchodzi w zakres art. 296 Traktatu i stanowi pomoc państwa udzieloną z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu. Kwota 750 mln GRD (2,20 mln EUR) tej

pomocy była zgodna ze wspólnym rynkiem do dnia 31 marca 2002 r. Po tym dniu jedynie kwota 1,32 mln EUR była zgodna ze wspólnym rynkiem. Pozostała część pomocy jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Jeżeli gwarancja państwowa obowiązuje w dalszym ciągu, część gwarancji, która stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem (tzn. 25 % gwarancji obowiązującej w dalszym ciągu minus 1,32 mln pomocy zgodnej ze wspólnym rynkiem), należy niezwłocznie wstrzymać.

Ponadto za okres od wypłaty na rzecz HSY pożyczki objętej gwarancją do końca okresu obowiązywania gwarancji państwowej należy odzyskać pomoc stanowiącą różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 600 punktów bazowych, a łącznymi kosztami pożyczki objętej gwarancją (stopą procentową i prowizją za udzielenie gwarancji, zapłaconą przez HSY).

Ta pomoc została wyliczona w odniesieniu do tej części gwarancji państwowej, która stanowi pomoc niezgodną ze wspólnym rynkiem.

Artykuł 14

Część odpowiadająca 75 % pożyczek w wysokości 1,99 mld GRD (5,9 mln EUR), 10 mln USD i 5 mln USD, udzielonych przez ETVA na rzecz HSY odpowiednio w dniach 25 lipca 1997 r., 15 października 1997 r. i 27 stycznia 1998 r. (te środki w preambule niniejszej decyzji zostały oznaczone symbolem E16), wchodzi w zakres art. 296 Traktatu.

Pozostała część, odpowiadająca 25 % pożyczek, stanowi pomoc państwa.

Pomoc zawarta w pierwszej pożyczce, denominowanej w drachmach, stanowi różnicę między stopą referencyjną dla Grecji, powiększoną o 400 punktów bazowych, a stopą procentową zapłaconą przez HSY. Pomoc zawarta w drugiej i trzeciej pożyczce, denominowanej w dolarach USA, stanowi różnicę między stopą LIBOR USA, powiększoną o 475 punktów bazowych, a stopą procentową zapłaconą przez HSY.

W tych trzech przypadkach pomoc została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Należy zatem odzyskać tę pomoc.

Artykuł 15

Część odpowiadająca 25 % kwoty 81,3 mln EUR i kwoty 40 mln EUR, które są w przybliżeniu kwotami płatności zaliczkowych dokonanych przez grecką marynarkę wojenną w latach 2000 i 2001 i powyżej kosztów poniesionych przez HSY podczas realizacji odpowiednich zamówień w tym okresie (te środki w preambule niniejszej decyzji zostały oznaczone symbolem E17), stanowi pomoc trwającą jeden rok.

Ta pomoc została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i jest niezgodna ze wspólnym rynkiem. Pomoc podlegająca odzyskaniu odpowiada stopie referencyjnej dla Grecji, powiększonej o 600 punktów bazowych, którą należy naliczać jeden rok.

Artykuł 16

Gwarancja rekompensaty, udzielona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal, przewidująca, że ETVA zabezpieczy HDW/Ferrostaal przed roszczeniami w odniesieniu do każdej pomocy państwa odzyskanej HSY (ten środek w preambule niniejszej decyzji został oznaczony symbolem E18c), stanowi pomoc, która została udzielona z naruszeniem art. 88 ust. 3 Traktatu i która nie jest zgodna ze wspólnym rynkiem. Ponadto ta gwarancja jest *per se* niezgodna ze wspólnym rynkiem. Należy ją zatem niezwłocznie wstrzymać.

Artykuł 17

Ponieważ pomoc podlegająca odzyskaniu, określona w art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–15, przysporzyła korzyści wyłącznie działalności cywilnej HSY, należy ją odzyskać ze środków pochodzących z tej działalności HSY. W tym względzie Grecja jest zobowiązana przedstawić szczegółowe dowody – włącznie z potwierdzeniem niezależnej firmy doradczej przeprowadzającej audyt ksiąg rachunkowych stoczni – że zwrot pomocy został sfinansowany wyłącznie ze środków pochodzących z działalności cywilnej HSY.

Artykuł 18

1. Władze greckie odzyskują od HSY pomoc określoną w art. 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 11–15.
2. Kwoty podlegające odzyskaniu są obciążone odsetkami, począwszy od dnia, w którym zostały udostępnione HSY, do dnia ich faktycznego odzyskania.
3. Odsetki nalicza się narastająco zgodnie z rozdziałem V rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 ⁽¹⁶⁷⁾.
4. Odzyskanie pomocy następuje w sposób bezzwłoczny i skuteczny.

5. Grecja zapewnia wykonanie niniejszej decyzji w terminie czterech miesięcy od daty jej notyfikacji.

Artykuł 19

1. W ciągu dwóch miesięcy od notyfikacji niniejszej decyzji Grecja przekazuje Komisji następujące informacje:

- a) kwotę (kwota główna i odsetki od zwracanej pomocy) do odzyskania od beneficjenta;
- b) szczegółowy opis środków już podjętych oraz środków planowanych w celu wykonania niniejszej decyzji;
- c) dokumenty potwierdzające, że beneficjentowi nakazano zwrot pomocy.

2. Grecja informuje Komisję o kolejnych środkach podejmowanych na szczeblu krajowym w celu wykonania niniejszej decyzji aż do chwili całkowitego odzyskania pomocy. Na wniosek Komisji Grecja bezzwłocznie przedstawia informacje o środkach już podjętych oraz środkach planowanych w celu wykonania niniejszej decyzji. Dostarcza również szczegółowe informacje o kwocie pomocy i odsetkach od zwracanej pomocy już odzyskanych od beneficjenta.

Artykuł 20

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Grecji.

Sporządzono w Brukseli dnia 2 lipca 2008 r.

W imieniu Komisji

Neelie KROES

Członek Komisji

-
- (1) Decyzja o wszczęciu postępowania została ogłoszona w Dz.U. C 202 z 10.8.2004, s. 3. Decyzja w sprawie przedłużenia postępowania została ogłoszona w Dz.U. C 236 z 30.9.2006, s. 40.
- (2) Dz.U. C 47 z 12.2.1998, s. 3. Decyzja została przesłana władzom greckim w dniu 1 sierpnia 1997 r. (pismo nr SG(97)D 6556).
- (3) Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1.
- (4) Dz.U. C 202 z 10.8.2004, s. 3.
- (5) Zob. przypis 1.
- (6) Zob. przypis 1.
- (7) Zob. przypis 1.
- (8) Należy przypomnieć, że wszelkie uwagi zainteresowanych stron muszą być przesłane władzom greckim do skomentowania. Władze greckie mają jeden miesiąc na udzielenie odpowiedzi. Ponieważ niektóre uwagi były dość obszerne, władze greckie mogły wystąpić z wnioskiem o wyznaczenie dłuższego terminu na udzielenie odpowiedzi. Jeżeli niektóre twierdzenia nie są poparte solidnymi dowodami, Komisja może uznać, że należy zwrócić się o przedłożenie dodatkowych dokumentów uzasadniających przedstawione argumenty. Komisja może także uznać, że należy zadać władzom greckim szczegółowe pytania dotyczące nowych kwestii poruszonych w uwagach zainteresowanej strony.
- (9) Pismo to liczy 65 stron plus 290 stron załączników, pismo z dnia 24 kwietnia ma 35 stron plus 900 stron załączników, a pismo z dnia 2 czerwca składa się z 63 stron plus 1 750 stron załączników.
- (10) Informacje podane w tej sekcji pochodzą w znacznym zakresie z poufnego memorandum informacyjnego „Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas” z marca 2001 r., które zostało przekazane zainteresowanemu oferentowi. Kopię tego raportu przekazały spółki TKMS/GNSH pismem z dnia 21 czerwca 2007 r.
- (11) Dz.U. L 380 z 31.12.1990, s. 27. Specjalne przepisy dotyczące Grecji znajdują się w art. 10.
- (12) Dz.U. C 88 z 30.3.1993, s. 6.
- (13) Dz.U. C 138 z 20.5.1994, s. 2.
- (14) PV(95) 1258 z 26.7.1995, SEC(95) 1322/2 z 24.7.1995.
- (15) Dz.U. C 68 z 6.3.1996, s. 4.
- (16) Dz.U. C 80 z 13.3.1997, s. 8.
- (17) Dz.U. L 148 z 6.6.1997, s. 1.
- (18) Dz.U. C 306 z 8.10.1997, s. 5.
- (19) Połączenie zostało zatwierdzone przez Komisję na mocy decyzji w sprawie połączenia M.2772 z 25.4.2002 (Dz.U. C 143 z 15.6.2002, s. 7).
- (20) Połączenie zostało zatwierdzone przez Komisję na mocy decyzji w sprawie połączenia M.3596 z 10.12.2004 (Dz.U. C 103 z 29.4.2006, s. 30).
- (21) Połączenie zostało zatwierdzone przez Komisję na mocy decyzji w sprawie połączenia M.3932 z 10.11.2005 (Dz.U. C 287 z 18.11.2005, s. 5).
- (22) Dz.U. C 186 z 6.8.2002, s. 5.
- (23) Dz.U. L 75 z 22.3.2005, s. 44.
- (24) Władze greckie potwierdziły tę ocenę w swoim piśmie z dnia 20 października 2004 r.
- (25) Sekcja 2.1 pisma z dnia 20 października 2004 r.
- (26) Do celów oceny zasobów własnych przedsiębiorstwa, wartość kapitału własnego jest o wiele bardziej odpowiednim wskaźnikiem niż wartość kapitału akcyjnego. W kapitale własnym netto uwzględnia się bowiem zyski zatrzymane i niepokryte straty z ubiegłych lat, które odpowiednio powiększają i pomniejszają zasoby własne przedsiębiorstwa.
- (27) Dz.U. C 273 z 9.9.1997, s. 3.

- (²⁸) Komisja stwierdza, że HSY próbowała uzyskać pożyczkę na rynku według niższej stopy procentowej, jednak bez powodzenia. Ten fakt wynika z protokółów z posiedzeń Zarządu HSY z dnia 1 grudnia 1998 r. i 27 stycznia 1999 r., których kopie dostarczyły TKMS/GNSH w piśmie z dnia 21 czerwca 2007 r. Informacja o próbie uzyskania pożyczki na rynku ukazała się również w prasie (*Hellenic Shipyards set first euromarket loan*, „Reuters News” z dnia 19 marca 1999 r.).
- (²⁹) Dzięki umorzeniu zobowiązań przez państwo HSY pozostała niemal bez zadłużenia, a koszty odsetek (tzn. stopa procentowa płacona bankom udzielającym pożyczki) były w latach 1997 i 1998 bardzo niskie (drastycznie wzrosły natomiast w kolejnych latach). Gdyby w latach 1997 i 1998 koszty odsetek utrzymały się na zwykłym poziomie, wyniki finansowe byłyby mniej korzystne i najprawdopodobniej w 1998 r. nie odnotowano by zysku.
- (³⁰) Plan restrukturyzacji przewidywał również zdecydowany wzrost aktywności w dziedzinie przebudowy statków po 1998 r. HSY nie udało się jednak zrealizować tego celu.
- (³¹) Była to w gruncie rzeczy pierwsza umowa zawarta z prywatnym przedsiębiorstwem od ponad dwudziestu lat.
- (³²) Począwszy od pierwszego roku, w księgach rachunkowych HSY przeznaczano rezerwy na przewidywane straty z tytułu tej umowy. W kolejnych latach kwota tych rezerw corocznie rosła. Ponadto wydaje się, że te rezerwy były niewystarczające, odkąd TKMS/GNSH wszczęły postępowanie przeciwko sprzedającemu stocznię HSY w odniesieniu do tej kwestii. W nawiązaniu do powodów zawarcia umowy, która – gdy rozpatruje się ją odrębnie – nie jest opłacalna, Komisja stwierdza, że kierownictwo, zawierając tę umowę, przypuszczalnie oczekiwało, że można będzie pokryć część kosztów stałych stoczni (księga zamówień stoczni była w tamtym czasie pusta) i w ten sposób zmniejszyć spodziewane straty stoczni.
- (³³) Informacja na temat tej umowy została podana w prasie. Zob. na przykład artykuł na temat zawarcia przez HSY ważnej umowy o budowę okrętów podwodnych, zatytułowany *Hellenic lands crucial submarine contract*, „Lloyd's List International” z dnia 30 czerwca 1999 r.
- (³⁴) Zgodnie ze stwierdzeniem na stronach 5–12 raportu firmy Deloitte Financial Advisory Services (zwanego dalej „pierwszym raportem firmy Deloitte”), przedłożonego przez HSY na poparcie uwag dotyczących decyzji przedłużającej postępowanie, budowa okrętów podwodnych miała się rozpocząć dopiero w 2003 r.
- (³⁵) Zgodnie z treścią artykułów prasowych kierownictwo HSY już w październiku 1998 r. ostrzegało akcjonariuszy o spodziewanych trudnościach (zob. artykuł prasowy cytowany w przypisie 38). Zgodnie z protokołem z posiedzenia Zarządu HSY z dnia 1 grudnia 1998 r. oczekiwano, że w 1999 r. stocznia będzie miała straty, a Zarząd HSY na początku grudnia 1999 r. publicznie przyznał, że stocznia prawdopodobnie odnotuje straty w wysokości 10 mld GRD (29 mln EUR) za lata 1999 i 2000 (artykuł na temat zysku oczekiwanego przez prezesa stoczni, zatytułowany *Hellenic boss expects profit in 2001*, „Lloyd's List” z dnia 6 grudnia 1999 r.). O ewentualności tak znacznych strat w 1999 r. poinformowano już w prasie w listopadzie 1999 r. (artykuł na temat usunięcia zespołu kierującego stocznia, zatytułowany *Brown & Root team ousted from Hellenic*, „Lloyd's List” z dnia 19 listopada 1999 r.).
- (³⁶) Chyba że państwo zapewniłoby dodatkową pomoc (niezgodną ze wspólnym rynkiem) na wsparcie działalności cywilnej stoczni i znaczne wsparcie na działalność wojskową.
- (³⁷) Dlatego też stocznia podjęła ryzyko polegające na nieskorzystaniu z pomocy inwestycyjnej przyrzeczonej przez władze greckie, której warunki określały termin zakończenia programu na dzień 31 grudnia 1999 r. Zgodnie z greckim prawem, w celu uzyskania zgody na przedłużenie tego terminu należy ponieść co najmniej 50 % kosztów.
- (³⁸) Dokument zatytułowany „Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/ Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas” z marca 2001 r., który udostępniono zainteresowanym oferentom (kopię tego dokumentu dostarczyły TKMS/GNSH wraz z pismem z dnia 21 czerwca 2007 r.), zawiera następujący zapis: „Jednak w 1999 r. wyniki finansowe przedsiębiorstwa znów były ujemne. Firma Brown & Root nalega, by wprowadzić zmiany w strukturze zatrudnienia. Takie zmiany nie zostały jednak zaakceptowane przez akcjonariuszy (bank ETBA i pracowników) i umowa z firmą Brown & Root została rozwiązana” (strona 15). W artykułach prasowych podano bardziej szczegółowe informacje: „Uważa się, że kierownictwo już w październiku ubiegłego roku poinformowało właścicieli stoczni, że wyniki w tym roku będą bardzo złe, chyba że zostaną podjęte kroki mające na celu racjonalizację stanu zatrudnienia pracowników będących współwłaścicielami stoczni wraz z bankiem państwowym. W ramach pierwszej od lat modernizacji stoczni przeznaczono środki finansowe na wyposażenie jej w nowe urządzenia, a to przyczyniło się jeszcze bardziej do zaostrzenia problemu przerostu zatrudnienia, jednak akcjonariusze jak dotąd nie wyrażają zgody na propozycję redukcji liczby pracowników o co najmniej 250 osób zajmujących głównie stanowiska biurowe. W tym samym czasie kierownictwo starało się wprowadzić bardziej elastyczne praktyki robocze. Wydaje się jednak, że jedynym skutkiem tych inicjatyw było wrogie stanowisko przywódców związków zawodowych, którzy domagali się usunięcia ośmioosobowego zespołu zarządzającego pod kierownictwem pana Groves, oddelegowanego z brytyjskiej firmy Brown & Root”.

- (³⁹) Motyw 68 decyzji Komisji z dnia 16 czerwca 2004 r. w sprawie środków wprowadzonych przez Hiszpanię dla Siderúrgica Añón SA (Dz.U. L 311 z 26.11.2005, s. 22); motyw 42 decyzji Komisji z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie pomocy państwa przyznanej przez Hiszpanię dla Sniace SA (Dz.U. L 108 z 30.4.2003, s. 35).
- (⁴⁰) Zob. przypis 34.
- (⁴¹) Strony 5–19 raportu.
- (⁴²) Zob. przypis 28.
- (⁴³) Komisja opisuje tu niektóre błędy, które pojawiły się w rozdziale 5.0 „Zdolność kredytowa Hellenic Shipyards S.A” pierwszego raportu firmy Deloitte.
- Po pierwsze, w odniesieniu do „Realizacji planu inwestycyjnego (Aktualny stan i przebieg)”, w pierwszym raporcie firmy Deloitte na stronie 5-4 stwierdza się, że w dniu 30 czerwca 1999 r. „zatwierdzona kwota przekraczała 50 % całkowitej wartości inwestycji”. W rzeczywistości jednak kwota zatwierdzona w dniu 30 czerwca 1999 r. stanowiła 18 % całkowitej wartości programu inwestycyjnego. Świadczy to o tym, że realizacja planu inwestycyjnego postępowala wolno. A zatem wskaźniki dotyczące „aktualnego stanu i przebiegu” realizacji planu, podane w tabeli na stronie 5-2 raportu, miały przeważnie wartość „ujemną”.
- Po drugie, w odniesieniu do kryteriów „Istnienie nieruchomości, która mogłaby być przedmiotem zastawu” (strony 5-5 i 5-6), Komisja uważa, że ten aspekt nie stanowi odpowiedniej podstawy do oceny, czy bank komercyjny udzieliłby pożyczek i gwarancji przyznanych przez ETVA i państwo. W rzeczywistości pożyczki i gwarancje udzielone przez nie nie były zabezpieczone żadnym zastawem na nieruchomości. Oceniając, czy pożyczka i gwarancja, udzielone przez państwo, stanowią pomoc, należy stwierdzić, czy ta konkretna transakcja byłaby możliwa do zaakceptowania przez prywatnego inwestora. Komisja nie musi oceniać, czy HSY, poprzez zawarcie umowy innego rodzaju, przyznającej pożyczkobiorcy więcej praw, zdołałby otrzymać pożyczki lub gwarancje. Komisja zwraca uwagę, że nawet gdyby istnienie nieruchomości, na której można byłoby ustanowić zastaw, było odpowiednim kryterium, to i tak dostępne nieruchomości były już obciążone zastawem na kwotę 199 mln EUR do 1998 r. i na kwotę 51 mln EUR do 2003 r. Dlatego też potencjalny pożyczkodawca mógłby ustanowić pierwszy zastaw jedynie na ograniczonej części nieruchomości. Ponadto aktywa materialne HSY miały niską wartość likwidacyjną. Zostało to potwierdzone także przez firmę Deloitte Financial Advisory Services na stronach 8-8 i 8-9 drugiego raportu z dnia 18 czerwca 2007 r. (zwanego dalej „drugim raportem firmy Deloitte”), przedstawionego przez spółki TKMS/GNSH na poparcie pisma do Komisji z dnia 21 czerwca 2007 r. Reasumując, Komisja stwierdza, że „istnienie nieruchomości, która mogłaby być przedmiotem zastawu” jest niewłaściwym kryterium do celów oceny środków, a nawet gdyby było odpowiednim, potencjalny pożyczkodawca nie potraktowałby tego aspektu w sposób równie pozytywny jak autorzy pierwszego raportu firmy Deloitte.
- Po trzecie, zastaw ustanowiony na „Dostępnym produkcie w budowie, który mógłby być przedmiotem zastawu” (strona 5-7) nie stanowi stabilnego zabezpieczenia dla kredytodawcy, jeżeli HSY nie wywiązuje się ze zobowiązań i zaprzestaje działalności. W istocie wartość rynkowa produkcji w toku jest zazwyczaj bardzo niska w porównaniu z kwotą środków finansowych pożyczanych na budowę produktu i z wartością zamówienia. Przykładem są tu dwa kadłuby promów zamówionych przez linie promowe Strintzis, sprzedane po niskiej cenie i zaledwie (tzn. dopiero) po dwóch latach po unieważnieniu umowy o ich budowę. Przeniesienie należności HSY na bank udzielający pożyczki także nie stanowi stabilnego zabezpieczenia, ponieważ gdyby stocznia zaprzestała działalności, nabywca nie otrzymałby zamówionego produktu, a wobec tego nie musiałby zapłacić ceny zakupu. Oznacza to, że zabezpieczenie byłoby absolutnie bezwartościowe, dokładnie w sytuacji, w której byłoby potrzebne. Dlatego też cesja praw do należności z tytułu z umów nie daje bankowi udzielającemu pożyczki możliwości odzyskania zbyt wielu środków pieniężnych w razie upadłości HSY (zob. na przykład przypisy 128 i 131 w niniejszej decyzji). W związku z tym potencjalny pożyczkodawca nie potraktowałby tego aspektu w sposób równie pozytywny jak autorzy pierwszego raportu firmy Deloitte.
- Po czwarte, ustosunkowując się do sekcji zatytułowanych: „Stosunek całkowitej wartości pożyczek bankowych do kapitału własnego i niespłaconych wierzytelności w tamtym czasie”, „Umowy podpisane z odbiorcami (księga zamówień HSY)”, „Sytuacja w zakresie generowania przychodów” i „Kształtowanie się poziomu rentowności”, Komisja nawołuje do swoich uwag przedstawionych wcześniej w niniejszej decyzji. Komisja między innymi przypomina, że już w czwartym kwartale 1998 r. można było przewidzieć, że HSY w 1999 r. wykaże stratę. W kolejnych miesiącach stało się oczywiste, że ta strata będzie bardzo duża i że znacznej starty należy także oczekiwać w 2000 r., takiej, że kapitał własny netto HSY zostanie w zasadzie całkowicie utracony. Ostatecznie Komisja stwierdza, że w pierwszym raporcie firmy Deloitte nie uwzględniono tego, że te ujemne wyniki finansowe w roku 1999 i 2000 można było przewidzieć już na początku każdego z nich.
- I wreszcie po piąte, zgodnie z wcześniejszymi wyjaśnieniami, każdy potencjalny pożyczkodawca uznałby okoliczności i powody, dla których istniejący zarząd HSY został odsunięty, za aspekt negatywny. Dlatego też ich klasyfikacja jako „niemożliwe do określenia” na stronie 5-2 nie może być przez Komisję zaakceptowana.

- (⁴⁴) Ten aspekt zostanie szerzej omówiony w następnej sekcji (sekcja 3.2), w której Komisja przedstawia analizę możliwości przypisania postępowania ETVA państwu. W tamtym czasie pełnie funkcji banku rozwoju było jedynym mandatem ETVA. W przypisie 63 swojej odpowiedzi na decyzję przedłużającą postępowanie władze greckie podkreślają, że: „ETVA był jedynym bankiem rozwoju w Grecji i dlatego jego działalności w zakresie rozwoju nie można porównywać z działalnością żadnej innej instytucji kredytowej”.
- (⁴⁵) Zob. przypis 52.
- (⁴⁶) W odniesieniu do okresu po dniu 30 czerwca 1999 r. Komisja również nie wie, jaką „wartość” miała akcja HSY, a co za tym idzie, jaką „wartość” ETVA starał się utrzymać. W rzeczywistości sytuacja finansowa była na tyle zła, że trudno nawet zrozumieć, jak można w ogóle mówić o jakiegokolwiek znaczącej wartości akcji.
- (⁴⁷) ETS, sprawa C-482/99 *Francja przeciwko Komisji* („Stardust”), Rec. 2002, s. I-4397, pkt 52.
- (⁴⁸) Pismo z dnia 5 października 2006 r., pkt 156.
- (⁴⁹) Pismo z dnia 5 października 2006 r., pkt 156.
- (⁵⁰) Umowa kupna akcji została podpisana w dniu 18 grudnia 2001 r. i zmieniona w dniu 20 marca 2002 r., kiedy to transakcja sprzedaży została sfinalizowana.
- (⁵¹) Ukazało się wiele artykułów z informacjami na temat udziału rządu w tej decyzji. Zob. na przykład *Deadline for Greek shipyard/Government to decide on purchase of Hellenic Shipyards*, „Financial Times” z dnia 19 kwietnia 1985 r., *According to the Greek minister of national economy and shipping, Mr G. Arsenis, the government is under pressure to buy the Hellenic Shipyards because of the structure of Greek industry*, „Lloyd’s List International” z dnia 29 czerwca 1985 r., *Government to buy ailing Greek shipyard*, „Financial Times” z dnia 17 lipca 1985 r., *Mr A Drossoyannis, the Greek Minister for National Defence, has announced that all future naval new building orders will be placed with Hellenic Shipyards*, „Lloyd’s List International” z dnia 26 lipca 1985 r., *Jobless shipyard workers march in Athens*, „The Wall Street Journal” z dnia 12 lipca 1985 r.
- (⁵²) Pismem z dnia 25 listopada 1986 r. władze greckie powiadomiły Komisję o wniesieniu przez ETVA dodatkowego kapitału w wysokości 58,3 mln USD na rzecz HSY. Sprawa ta została zarejestrowana pod numerem N 230/86. Pismem z dnia 20 marca 1987 r. (nr referencyjny SG (87) D/3738) Komisja poinformowała Grecję, że wniesienie dodatkowego kapitału przez ETVA uznano za pomoc państwa, która jest jednak zgodna ze wspólnym rynkiem.
- (⁵³) Rozdział E (art. 12–15) ustawy 2367/1995.
- (⁵⁴) Na przykład art. 13 ustawy 2367/1995 przewiduje zmniejszenie stanu zatrudnienia o 600 osób i określa środki zachęcające pracowników do odejścia z pracy. Również, zgodnie z art. 14 tej ustawy, ówczesne zobowiązania HSY zostaną w 99 % umorzone.
- (⁵⁵) Zgodnie z wcześniejszym stwierdzeniem państwo w rzeczywistości zaczęło przekazywać znaczne kwoty pomocy na rzecz HSY zaraz po nabyciu stoczni.
- (⁵⁶) Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami HSY nie miała dostępu do banków, począwszy od dnia 30 czerwca 1999 r. Ponieważ HSY nie mogła zaciągnąć pożyczki na rynku i ze względu na to, że znajdowała się w niepewnej sytuacji finansowej, gdyby ETVA odmówił jej przyznania pożyczki albo zażądał wyższych stóp procentowych, HSY znalazłaby się w jeszcze trudniejszej sytuacji (lub nawet na skraju upadłości), co byłoby nie do zaakceptowania przez państwo. Dlatego też ETVA, biorąc pod uwagę wpływ państwa, nie miał innego wyboru niż udzielić HSY pożyczki, o którą stocznia wystąpiła.
- (⁵⁷) Zawiadomienie Komisji na podstawie art. 93 ust. 2 traktatu WE, skierowane do innych państw członkowskich i zainteresowanych stron, dotyczące pomocy, którą Grecja postanowiła udzielić na rzecz Hellenic Shipyards SA (Dz.U. C 80 z 13.3.1997, s. 8).
- (⁵⁸) ETS, C-482/99, *Francja przeciwko Komisji* („Stardust”), Rec. 2002, s. I-4397, ust. 56.
- (⁵⁹) Pismo władz greckich z dnia 18 września 2002 r. (zarejestrowane przez Komisję w dniu 23 września 2002 r. pod numerem A/36895), wysłane w ramach sprawy CP 101/02.
- (⁶⁰) ETS, C-482/99, *Francja przeciwko Komisji* („Stardust”), Rec. 2002, s. I-4397, ust. 56.

- (⁶¹) Pismo władz greckich z dnia 20 listopada 2003 r. wysłane w ramach sprawy CP 101/02.
- (⁶²) Ponadto zostały one przyznane dodatkowo do już istniejącego zaangażowania ETVA na rzecz HSY tak, że całkowite narażenie na ryzyko ETVA ze strony HSY było znaczne. Dowodem tego znacznego narażenia na ryzyko jest to, że w sprawozdaniu rocznym ETVA za 2000 r. uwzględnia się szkody, które bank ten poniósł wskutek zaangażowania na rzecz Hellenic Shipyards (s. 42–43).
- (⁶³) Pismo władz greckich z dnia 15 czerwca 2006 r. (postępowanie w sprawie odzyskania pomocy jest oznaczone nr CR 40/02).
- (⁶⁴) W decyzji C 10/94 Komisja nie poddaje ocenie umorzenia zobowiązania wynikającego z „budowy statków wojskowych”, ponieważ jest to „działalność nie wchodząca w zakres traktatu WE”. Podobnie w decyzji N 513/01 Komisja nie poddaje ocenie 75 % wsparcia pochodzącego od państwa, w wysokości 118 mln EUR, ponieważ jest ono związane z działalnością w dziedzinie budowy statków wojskowych.
- (⁶⁵) Przypomina się, że w latach, o których mowa, w HSY nie prowadzono ksiąg rachunkowych odrębnie dla działalności wojskowej i cywilnej. Dlatego też można uznać, że środek został wykorzystany na finansowanie konkretnej działalności tylko wówczas, gdy w decyzji o jego przyznaniu zostało wyraźnie zaznaczone, która działalność ma być finansowana.
- (⁶⁶) Dz.U. C 288 z 9.10.1999, s. 2.
- (⁶⁷) W tym samym roku umorzenie zobowiązań z tytułu działalności wojskowej stoczni nie zostało ocenione przez Komisję na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa.
- (⁶⁸) Wynika to również jasno z treści decyzji C 10/94.
- (⁶⁹) Były to również informacje, które podano zainteresowanym oferentom w trakcie procesu prywatyzacji w 2001 r., co można wywnioskować z raportu z badania due diligence z dnia 19 czerwca 2001 r., sporządzonego przez firmę Arthur Andersen dla HDW i Ferrostaal, s. 23 (załączonego jako dodatek C do sprawozdania przedłożonego przez TKMS i GNSH pismem z dnia 21 czerwca 2007 r.).
- (⁷⁰) Komisja przypomina, że prywatyzacja przeprowadzana w latach 2001–2002 – a tym bardziej wstrzymanie realizacji programu inwestycyjnego w trakcie tego procesu – nie była przez nią wymagana.
- (⁷¹) Sekcja 1.3.b pisma z dnia 20 października 2004 r.
- (⁷²) Kwota podana w euro przez władze greckie.
- (⁷³) Ta informacja została podana w sekcji 1.3 i w załącznikach 4, 5 i 6 do pisma władz greckich z dnia 20 października 2004 r.
- (⁷⁴) Dz.U. C 71 z 11.3.2000, s. 14.
- (⁷⁵) Zob. przypis 14 w piśmie władz greckich z dnia 20 października 2004 r.
- (⁷⁶) W pkt 2.1.2 obwieszczenia w sprawie gwarancji stwierdza się, że „nawet jeżeli nie wystąpiły żadne płatności ze środków państwowych w ramach gwarancji, może zachodzić sytuacja udzielenia pomocy państwowej w rozumieniu art. 87 ust. 1. Pomoc udzielana jest w momencie udzielenia gwarancji, a nie w momencie, w którym gwarancja zostanie powołana, lub w momencie dokonywania płatności na podstawie gwarancji. To, czy gwarancja stanowi pomoc państwową, oraz jeżeli tak, to w jakiej wysokości, należy ocenić w momencie udzielenia gwarancji”.
- (⁷⁷) Na przykład jako konkurencyjne dla HSY zostały wymienione „stocznie portugalskie” na stronie 10 poufnego memorandum informacyjnego „Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas” z marca 2001 r., które zostało przekazane zainteresowanym oferentom. Kopię tego raportu przekazały spółki TKMS/GNSH pismem z dnia 21 czerwca 2007 r. Komisja zwraca również uwagę, że w decyzji Komisji w sprawie połączenia nr COMP/M.2772 – HDW/FERROSTAAL/HELLENIC SHIPYARD, w części zatytułowanej „Definicja rynku geograficznego”, stwierdza się, że „[...] strony twierdzą, że rynek budowy, remontów i przebudowy wszystkich rodzajów statków handlowych ma ogólnosiwiatowy zasięg geograficzny, ponieważ koszty transportu statków są porównywalnie niskie i nie występują istotne bariery handlowe”.
- (⁷⁸) Komisja zwraca również uwagę, że poprzednie decyzje Komisji i Rady, dotyczące pomocy państwa udzielonej na rzecz HSY, związane były z kwestią wystąpienia zakłócenia konkurencji i wpływu na wymianę handlową. Te decyzje nigdy nie zostały zaskarżone. Dlatego też, gdy poddaje się ocenie środki wprowadzone w tym samym okresie, szczegółowa weryfikacja spełnienia tych dwóch kryteriów nie jest potrzebna.

- (⁷⁹) Dz.U. L 202 z 18.7.1998, s. 1.
- (⁸⁰) Dz.U. C 288 z 9.10.1999, s. 2.
- (⁸¹) Tę informację podały władze greckie w sekcji 1.3.a) i załączniku 4 w swoim piśmie z dnia 20 października 2004 r.
- (⁸²) Gdyby stocznia zaprzestała działalności, właściwe organy kontrolne mogłyby podjąć decyzję o nieprzeprowadzeniu żadnych kontroli realizacji planu i w związku z tym warunek wypłaty pierwszej transzy pomocy nie zostałyby spełnione.
- (⁸³) W sekcji 1.2.2 „Pierwsza kontrola przeprowadzona przez właściwe organy” („First control made by competent organs” (English translation) swego pisma z dnia 20 października 2004 r. władze greckie wyjaśniają, że Ministerstwo Gospodarki Krajowej miało takie opóźnienia w opracowywaniu formularzy kontrolnych, że ostateczny termin, 31 grudnia 1999 r., określony przez rząd grecki w decyzji zatwierdzającej, nie został dotrzymany. Aby móc wypłacić przedmiotową pomoc po tym terminie, władze greckie musiały zatwierdzić przedłużenie okresu realizacji planu inwestycyjnego. Z podjęciem decyzji o zatwierdzeniu takiego przedłużenia wiązałyby się przypuszczalnie konieczność przedłużenia mandatu komisji podejmującej decyzję, co było utrudnione z powodu zmian w przepisach prawa.
- (⁸⁴) Dz.U. C 368 z 23.12.1994, s. 12.
- (⁸⁵) Różnicę między obiema stopami procentowymi należy pomnożyć przez kwotę niespłaconego kapitału pożyczki (tj. kwotę jeszcze niezwróconą) w danym roku.
- (⁸⁶) Podobnie w obwieszczeniu w sprawie gwarancji stwierdza się, że pomoc zostaje udzielona w czasie udzielania gwarancji, a nie w przyszłym terminie (zob. przypis 80).
- (⁸⁷) W rzeczywistości wartość rynkowa pożyczki zależy od aktualnej wartości przyszłych przepływów środków pieniężnych, zdyskontowanych przy zastosowaniu stopy procentowej odzwierciedlającej ryzyko pożyczki. Jeżeli stopa procentowa określona w umowie pożyczki jest niższa od stopy procentowej odzwierciedlającej ryzyko pożyczki, wówczas wartość rynkowa natychmiast spada poniżej nominalnej wartości pożyczki.
- (⁸⁸) Jeżeli nowy właściciel ETVA zdecydował się po prywatyzacji przedłużyć okres obowiązywania pożyczki nieobjętej gwarancją państwową na okres dłuższy niż okres ograniczony początkowym terminem zapadalności, w okresie po terminie jej zapadalności nie występuje element pomocy, ponieważ zgodnie z powyższym uzasadnieniem nie zostały zaangażowane zasoby państwowe..
- (⁸⁹) Tę informację podały władze greckie w sekcji 1.3 i w załączniku 6 do swego pisma z dnia 20 października 2004 r.
- (⁹⁰) Zob. przypis 87.
- (⁹¹) Nasuwa się pytanie, dlaczego ETVA w dniu 31 maja 2002 r. podpisał umowę pożyczki, skoro nie miał zamiaru wypłacić HSY wynikającej z niej kwoty. Komisja zwraca uwagę, że ta umowa została podpisana w tym samym dniu, w którym sfinalizowano transakcję sprzedaży HSY. Można zatem przypuszczać, że nabywcy HSY wywierali nacisk na ETVA, aby bank ten przyznał HSY więcej środków finansowych, grożąc równocześnie, że nie zgodzą się na sfinalizowanie transakcji sprzedaży. W tych okolicznościach ETVA prawdopodobnie wyraził zgodę na podpisanie tej umowy, jednak zawarł w niej postanowienia umożliwiające mu odmowę wypłaty pożyczki, gdy HSY wystąpi z takim wnioskiem. Zgodnie z wyjaśnieniem, które zostanie przedstawione w ocenie środka E18c, na mocy postanowień sekcji 8.2.2 umowy z dnia 20 marca 2002 r., Piraeus Bank miał pomóc państwu w sfinalizowaniu transakcji sprzedaży HSY. Na tej podstawie państwo przypuszczalnie również wywierało nacisk na ETVA, aby bank ten podpisał umowę pożyczki w celu ułatwienia finalizacji sprzedaży HSY.
- (⁹²) HSY przedstawiła uwagi dotyczące decyzji przedłużającej postępowanie pismem z dnia 30 października 2006 r. W pkt 4 tego pisma stwierdza się, że „[...] biorąc pod uwagę to, że HSY ściśle współpracowała z państwem greckim w kontekście udzielania odpowiedzi Komisji Europejskiej, stocznia uważa, że nie ma potrzeby ponownie przekazywać informacji już przedłożonych przez władze greckie, ani przedstawiać tych samych argumentów, które w pełni popiera; jednakże, aby zakończyć już udzielanie odpowiedzi i pomóc Komisji w wypełnieniu zadania, podsumuje argumentację już przedstawioną i przedłoży nowe dowody zebrane w czasie, który upłynął od odpowiedzi przekazanej przez władze greckie do chwili udzielania niniejszej odpowiedzi, oraz przedstawi wszelkie nowe lub uzupełniające argumenty”. Dlatego też w niniejszej decyzji uwagi HSY i władz greckich, dotyczące decyzji przedłużającej postępowanie, zostaną połączone, aby nie omawiać tych argumentów dwukrotnie.
- (⁹³) Na mocy dyrektywy 90/684/EWG pomoc na restrukturyzację (rozdział III) jest podzielona na pomoc inwestycyjną (art. 6), pomoc na zamknięcie (art. 7), pomoc na badania i rozwój (art. 8) i pomoc operacyjną na restrukturyzację (art. 9 i 10).
- (⁹⁴) Pismo władz greckich z dnia 15 lutego 2008 r., pkt 26.

- (⁹⁵) Pismo władz greckich z dnia 19 marca 2007 r. Ten argument został powtórzony w piśmie z dnia 29 czerwca 2007 r., pkt 62 i 63.
- (⁹⁶) Szczegółowe informacje dotyczące uczestnictwa pracowników w tych operacjach zostaną podane w analizie środka E10.
- (⁹⁷) Pismo władz greckich z dnia 31 marca 2003 r., cytata z odpowiedzi na pytanie 5.
- (⁹⁸) Pismo władz greckich z dnia 29 czerwca 2007 r., cytata z pkt 49, 50 i 51.
- (⁹⁹) Komisja nie mogła nie uwzględnić i uwzględniła fakt, że pracownicy kierują się takimi celami jak utrzymanie zatrudnienia, i dlatego starają się ich bronić, zarządzając własnym przedsiębiorstwem. Niemniej jednak, ze względu na wysoką cenę nabycia utrzymanie i zwiększanie wartości akcji stałoby się także ważnym celem dla pracowników.
- (¹⁰⁰) Należy przypomnieć, że regulowanie zapłaty ceny nabycia przez pracowników w drodze potrąceń z ich wynagrodzenia i dodatków zostało przewidziane nie tylko w umowie z września 1995 r., lecz zostało także określone w art. 12 ustawy 2367/1995.
- (¹⁰¹) Należy przypomnieć, że ETVA mógł zrealizować zastaw na akcjach, gdyby pracownicy nie zapłacili ceny nabycia zgodnie z umową z września 1995 r.
- (¹⁰²) Należy przypomnieć, że regulowanie płatności ceny nabycia przez pracowników w formie potrąceń z ich wynagrodzeń i dodatków zostało przewidziane nie tylko w umowie z września 1995 r., lecz także określone w art. 12 ustawy 2367/1995.
- (¹⁰³) W umowie z września 1995 r. wyraźnie stwierdza się, że pracownicy będą musieli zapłacić cenę nabycia, a także wnieść wkład wynikający z operacji podwyższenia kapitału. Ta podwójna płatność nie jest więc okolicznością niespodziewaną. Stanowi ona bardzo ważny aspekt umowy z września 1995 r. Władze greckie miały obowiązek sprawdzić, czy zasadnicze postanowienia umowy były możliwe do wykonania przed przedstawieniem jej Komisji jako umowy dotyczącej prywatyzacji. Skoro zasadnicze postanowienia umowy, którą władze greckie same przedłożyły Komisji, okazały się niewykonalne, należy uznać, że decyzja C 10/94 opierała się na nieprawdziwych informacjach przekazanych przez władze greckie, i należy ją uchylić.
- (¹⁰⁴) Punkty 59 i 60 pisma władz greckich z dnia 29 czerwca 2007 r.
- (¹⁰⁵) W punkcie 191 pisma władz greckich z dnia 5 października 2006 r. stwierdza się, że: „Począwszy od 31.12.1998 r. do sprzedaży akcji HSY na rzecz konsorcjum HDW/FS (11.10.2001 r.) zostały dokonane potrącenia z wynagrodzeń pracowników akcjonariuszy, zgodnie z powyższym wyjaśnieniem, z tytułu zapłaty na rzecz ETVA ceny nabycia 49 % akcji”. Podobne stwierdzenie znajduje się w pkt 35 i 36 pisma HSY z dnia 31 października 2006 r. Zanim została przyjęta decyzja przedłużająca postępowanie, władze greckie zamieściły podobne stwierdzenie w ósmym rozdziale swojego pisma z dnia 26 maja 2005 r. Ponadto w kilku pismach władze greckie nadmieniały, że pracownicy są właścicielami 49 % akcji. W ten sposób władze greckie stwarzały wrażenie, że umowa z września 1995 r. została wykonana. Komisja stwierdziła już po wszczęciu postępowania, że władze greckie nie wdrożyły własnej ustawy (tj. ustawy 2367/1995), ponieważ dokonały przeniesienia własności 49 % akcji HSY na pracowników, ale nie zrealizowały pozostałej części umowy, a mianowicie nie zażądały od nich zapłaty ceny nabycia. Z kolei w swoim piśmie z dnia 31 marca 2003 r. władze greckie domyślnie zasugerowały, że (niektórzy) pracownicy nie zapłacili (części) rocznych rat zgodnie z planem.
- (¹⁰⁶) Pisma Komisji z dnia 27 kwietnia 2007 r. przesłane władzom greckim (pytanie 3) i z dnia 23 sierpnia 2007 r. przesłane stoczni HSY.
- (¹⁰⁷) Pisma Komisji z dnia 27 kwietnia 2007 r. przesłane władzom greckim (pytanie 4) i z dnia 23 sierpnia 2007 r. przesłane stoczni HSY. Pismo z dnia 23 sierpnia 2007 r. zostało również przesłane władzom greckim w dniu 13 listopada 2007 r., aby umożliwić im zgłoszenie uwag; uzyskały więc one możliwość zgłoszenia uwag po raz drugi.
- (¹⁰⁸) Punkty 2.3. c i 2.4 pisma władz greckich z dnia 29 czerwca 2007 r., pismo HSY z dnia 9 października 2007 r. oraz pisma władz greckich z dnia 14 grudnia 2007 r. i z dnia 15 lutego 2008 r.
- (¹⁰⁹) W nawiązaniu do remontu jednostki pływającej KEYMAR, przeprowadzanego w pierwszych miesiącach 2003 r., władze greckie twierdzą, że ponieważ prace remontowe były o wiele bardziej złożone niż w innych przypadkach, należy racjonalnie założyć, że udział godzin pośrednich wyniósł 25 % a nie 20 %.
- (¹¹⁰) Punkt 144 pisma władz greckich z dnia 5 października 2006 r.
- (¹¹¹) Pismo Komisji z dnia 27 kwietnia 2004 r. (pytanie 2.2), na które władze greckie odpowiedziały pismem z dnia 29 czerwca 2007 r.

(¹¹²) Najprawdopodobniej ta liczba wskazuje, jaki jest koszt godziny produkcyjnej w HSY jej pracowników w danym roku. Liczba godzin produkcyjnych wypracowanych przez pracownika stanowi tylko część liczby godzin, za które HSY płaci temu pracownikowi. Ta liczba zależy od wielu czynników, przede wszystkim od struktury i wydajności stoczni. Podwykonawcy natomiast ze sobą konkurują. Dlatego też muszą być konkurencyjni i elastyczni. Mają oni ograniczone koszty stałe (tzn. pracowników zatrudnionych na stałe) i muszą mieć niższe koszty. Stocznie korzystają z podwykonawstwa właśnie dlatego, że ponoszą wówczas mniejsze koszty, niż gdy zatrudniają własnych pracowników.

(¹¹³) Konsultant stwierdza, że:

„Liczbę osobogodzin wypracowanych przez podwykonawców można wyliczyć na podstawie kosztów, przyjmując średni koszt osobogodziny porównywalny dla wszystkich podwykonawców w tym samym sektorze gospodarki i w tym samym kraju.

Zgodnie ze sprawozdaniem dotyczącym kształtowania się płac w 2006 r., zatytułowanym »Pay development 2006« i opublikowanym przez Europejską Fundację na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, minimalne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosi 625,97 EUR w Grecji i 1 254,28 EUR we Francji.

Średnia cena rynkowa osobogodziny w sektorze remontów statków we Francji kształtuje się na poziomie od 40 EUR do 50 EUR. Przy zastosowaniu wskaźnika 2:1, będącego odzwierciedleniem proporcji minimalnego wynagrodzenia we Francji względem minimalnego wynagrodzenia w Grecji, można byłoby oczekiwać, że cena osobogodziny w sektorze remontów statków w Grecji powinna wynosić od 20 do 25 EUR.

W wyniku przeprowadzonych przez nas badań okazało się, że stawka ta oscylowała w granicach od 30 do 36 EUR na początku 2007 r. Jest to cena fakturowana za każdą bezpośrednią osobogodzinę i obejmuje wszystkie powiązane koszty: godzin pośrednich, godzin zarządu, wydatków ogólnych oraz kosztów ogólnych.

Ponieważ nie ustaliliśmy, jaka jest zależność między średnim wynagrodzeniem godzinowym w sektorze remontów statków a wysokością minimalnego wynagrodzenia godzinowego w obu państwach, uważamy, że należy raczej przyjąć wartości umiarkowane, dlatego też do wyliczeń zastosujemy ceny osobogodziny mieszczące się w granicach od 30 do 36 EUR za godzinę.

Stawki za osobogodzinę w przypadku podwykonawców, wymienione w załączniku 6 do pisma przedstawionego Komisji przez władze greckie, są następujące:

(w EUR)

Rok	Bezpośrednia	Z uwzględnieniem marży zysku (15 %) i kosztów pośrednich (20 %), wyliczona za pomocą metody przedstawionej w załączniku 6 do pisma władz greckich
2002	25,97	40
2003	27,49	42,3
2004	[...]	[...]
2005	[...]	[...]
2006	[...]	[...]

Jeżeli liczbę osobogodzin wypracowanych przez podwykonawców wyliczyć na podstawie kosztów osobogodziny mieszczących się w granicach 30 do 36 EUR za 2006 r. i uzyskanych z tych danych liczbowych dla poprzednich lat przy zastosowaniu wskaźnika wzrostu publikowanego przez EUROSTAT, otrzymuje się następujące wartości:

WSKAŹNIK: Im-Ici-tot	2002	2003 (9 m)	2004	2005	2006
Wskaźnik dla UE-27	108,9	112,8	116,5	119,7	121,6
Wskaźnik dla Grecji	113,5	116,6	127,0	127,7	133,9
Wartość robocizny podwykonawców	3 804 891	16 471 323	[...]	[...]	[...]
Szacunkowe wyliczenie konsultanta					
Koszt osobogodziny (wartość min.)	25,4	26,1	28,5	28,6	30
Liczba bezpośrednich osobogodzin podwykonawców (maks. liczba szacunkowa)	149 598	630 388	[...]	[...]	[...]
Szacunkowe wyliczenie konsultanta					
Koszt osobogodziny (wartość maks.)	30,5	31,4	34,2	34,3	36
Liczba bezpośrednich osobogodzin podwykonawców (min. liczba szacunkowa)	124 665	525 324	[...]	[...]	[...]
Dane przekazane przez Hellenic Shipyard					
Koszt osobogodziny	25,97	27,49	[...]	[...]	[...]
Koszt osobogodziny + koszty pośrednie + zysk	40,0	44,5	[...]	[...]	[...]
Liczba bezpośrednich osobogodzin podwykonawców	95 232	370 142	[...]	[...]	[...]"

- (¹¹⁴) Pismo Komisji z dnia 27 kwietnia 2004 r. (pytanie 2.2.d), na które władze greckie odpowiedziały pismem z dnia 29 czerwca 2007 r.
- (¹¹⁵) Sprawa T-296/97, *Alitalia przeciwko Komisji*, Rec. 2000, s. II-3871, pkt 82 i 84.
- (¹¹⁶) W szczególności ETVA nie może być tak, że ETVA z jednej strony nie wykonał części umowy z września 1995 r. odnoszącej się do płatności ceny nabycia (tzn. nie podejmował starań o otrzymanie odpowiedniej płatności rocznej), a z drugiej strony twierdzi, że na podstawie tej samej umowy był zobowiązany uczestniczyć w operacjach podwyższenia kapitału. Innymi słowami, ponieważ ETVA i władze greckie postanowiły, że nie wykonają należycie najważniejszych postanowień umowy, nie mogą równocześnie powoływać się na niektóre wybrane jej postanowienia, twierdząc, że na ETVA ciążyło zobowiązanie umowne do zrealizowania określonych działań (tzn. udziału w operacjach podwyższenia kapitału).
- (¹¹⁷) Pracownicy HSY uczestniczyli w operacji podwyższenia kapitału. Jednakże nie znajdowali się w takiej samej sytuacji jak ETVA. W rzeczywistości już naruszyli umowę z września 1995 r., ponieważ nie wnosili płatności z tytułu ceny nabycia na rzecz ETVA. Co więcej, znajdowali się w innej sytuacji niż ETVA i inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej. W rzeczywistości byli oni zainteresowani utrzymaniem swoich miejsc pracy, i to skłaniało ich do zainwestowania w HSY, nawet jeżeli oczekiwany zwrot finansowy byłby niewystarczający, by przekonać inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej do poniesienia nakładów inwestycyjnych.
- (¹¹⁸) Władze greckie przedłożyły kopię tej ustawy jako załącznik 10 do swego pisma z dnia 5 października 2006 r.
- (¹¹⁹) Na podstawie uwag władz greckich i HSY (z raportem firmy Deloitte włącznie) nie jest do końca jasne, czy prowizja wynosiła 0,4 % rocznie i była płatna kwartalnie, czy też jej wartość wynosiła 0,4 % kwartalnie. Ma to wprawdzie istotne znaczenie w procedurze odzyskania pomocy, jednak nie wpływa na zmianę wniosku sformułowanego w niniejszej decyzji.
- (¹²⁰) Ten wykaz znajduje się na stronach 3–11 i 3–12 raportu i został podany w ramach analizy pożyczki w wysokości 10 mld GRD, w odniesieniu do której została udzielona gwarancja państwowa, na podstawie ustawy 2322/1995 (środek E14 niniejszej decyzji).
- (¹²¹) Komisja zatwierdziła program gwarancji wolnych od pomocy dla przemysłu stoczniowego w Niemczech (Dz.U. C 62 z 11.3.2004, s. 3), w Niderlandach (Dz.U. C 228 z 17.9.2005, s. 10), we Francji (Dz.U. C 259 z 27.10.2006, s. 14) i w Finlandii (Dz.U. C 152 z 6.7.2007, s. 6). Dwa ostatnie programy wyraźnie uwzględniały gwarancje zwrotu zaliczki.
- (¹²²) Ponieważ ETVA był w 100 % własnością państwa w czasie, gdy udzielał gwarancji zwrotu przedpłaty, prowizja za udzielenie gwarancji, zapłacona przez HSY na rzecz ETVA, była już wynagrodzeniem dla państwa.
- (¹²³) Wprowadzono następujące zmiany:
Porozumienie programowe 33a – SD 33a (dostawa 20 pojazdów HA/A): kary zostały naliczone do 31.12.2002 r. i odnotowane w zmianach jako kwoty uznane. Uzgodniono, że te kwoty należy zapłacić w 10 ratach, z których pierwsza była płatna przy dostawie pierwszego pojazdu, a pozostałe dziewięć przy każdej z ostatnich dziewięciu dostaw. Uzgodniono, że naliczanie kar zostanie wstrzymane, począwszy od 1.10.2003 r., pod warunkiem że konsorcja (Siemens AG, Siemens SA i HSY) dostarczą OSE tabor o równorzędnej wartości. Konsorcja spełniły ten warunek jedynie częściowo i w związku z tym OSE naliczyła i zażądała zapłaty kar za cały okres.
Porozumienie programowe 39 – SD 39 (dostawa 24 elektrowozów): kary zostały naliczone do 31.12.2002 r. i odnotowane w zmianach jako kwoty uznane. Uzgodniono, że te kwoty należy zapłacić w 10 ratach, z których pierwsza była płatna przy dostawie pierwszego elektrowozu, a pozostałe dziewięć przy każdej z ostatnich dziewięciu dostaw. Okres wolny od kar przyznano w formie przedłużenia terminu dostaw. W przypadku PA 39 SD 39 nie dokonano żadnych ustaleń dotyczących taboru o równorzędnej wartości, ale zmieniono harmonogram dostaw. OSE zażądało zapłacenia kar w wysokości wynikającej z treści klauzuli umownej, w kwocie uznanej do 31.12.2002 r. i wyegzekwowało je od konsorcjów (Siemens AG, Siemens SA i HSY).
Porozumienie w programowe 35 – SD 35 (dostawa 29 autobusów szynowych): został przyznany okres wolny od kar i dlatego OSE zażądało i wyegzekwowało kary wynikające z treści klauzuli. Odsetki za zwłokę od należności z tytułu kar naliczono i zażądano ich zapłaty za okres, za który nie zostały one uregulowane.
- (¹²⁴) Do dnia, w którym zostało sporządzone pismo władz greckich z dnia 5 października 2006 r., kwota w wysokości 9 932 511,99 EUR została wyegzekwowana, a do wyegzekwowania pozostała kwota 826 556 EUR.
- (¹²⁵) W skład konsorcjum utworzonego w celu zawarcia porozumień programowych weszła HSY, Siemens AG i ABB Daimler-Benz Transportation (od dnia 1 maja 2001 r. Bombardier Transportation). Udział procentowy w realizacji porozumień wynosił w przypadku HSY 22,06 % łącznej zapłaconej ceny końcowej i 77,94 % w przypadku pozostałych przedsiębiorstw.

- (126) To porozumienie przewidywało także konfigurację i instalację systemu automatycznej ochrony pociągu oraz systemu identyfikacji w pięćdziesięciu zespołach trakcyjnych. Harmonogram przewidywał zakończenie prac w styczniu 2004 r. Zarząd podjął jednogłośnie decyzję nr 578/4/4-9-2002 w sprawie przedłużeniu terminu dostawy do dnia 19 maja 2004 r., ponieważ opóźnienie nie nastąpiło z winy konsorcjum. Prace zostały ostatecznie zakończone dnia 4 czerwca 2004 r. Na podstawie pkt 14 porozumienia programowego, kary z tytułu niedotrzymania uzgodnionego terminu dostawy miały być naliczane po upływie czterdziestu dni od umownego terminu dostawy i tylko w jeżeli winę za niedotrzymanie terminu ponosi dostawca. W związku z tym nie było podstawy do nałożenia kar i odsetek z tytułu tego opóźnienia.
- (127) Z uwag władz greckich i HSY (a także z pierwszego raportu firmy Deloitte) nie wynika jednoznacznie, czy pożyczka była początkowo denominowana w drachmach czy w euro, czy też nie. W swojej odpowiedzi na decyzję o wszczęciu postępowania władze greckie podały jedynie kwotę w euro i stopę procentową opartą na trzymiesięcznej stopie Euribor. Natomiast w pierwszym raporcie firmy Deloitte znajduje się informacja, że pożyczka wynosiła 16,92 mld GRD, a stopa procentowa opierała się na stopie Libor. Ta kwestia może zostać wyjaśniona w ramach procedury odzyskania pomocy.
- (128) Wraz z pismem z dnia 21 czerwca 2007 r. TKMS i GNSH przedłożyły drugi raport firmy Deloitte. Dodatek C do tego raportu stanowi raport z badania due diligence Hellenic Shipyards SA zatytułowany „Kopia do celów prezentacji” i jego streszczenie przygotowane przez firmę Arthur Andersen, z dnia 19 czerwca 2001 r. Na stronie 7 tego raportu z badania due diligence znajduje się analiza należności HSY i stwierdzenie, że wiarytelności handlowe należne od Srintzis Lines „podlegają uregulowaniu jedynie po dostarczeniu jednostek pływających w 2002 r.”. Jest potwierdzeniem, że oprócz ograniczonych płatności zaliczkowych, w tym czasie już zrealizowanych, a więc już niemożliwych do uzyskania, pozostała kwota z tytułu ceny zakupu nie była możliwa do uzyskania przed zrealizowaniem dostawy jednostek.
- (129) W swoich pismach z dnia 21 października 2004 r. i 17 grudnia 2004 r. w sprawie CP 71/2002 władze greckie potwierdziły, że HSY wystąpiła z wnioskiem o przyznanie pomocy operacyjnej w wysokości 9 % na dwie jednostki pływające, który został zatwierdzony przez właściwego ministra. Władze greckie potwierdziły jednak, że ostatecznie żadna pomoc nie została wypłacona, ponieważ HSY nie zakończyła budowy tych jednostek. Decyzja o udzieleniu pomocy została ostatecznie unieważniona. W opisie środka 13c wymienionego w decyzji przedłużającej postępowanie, jest mowa na ten temat.
- (130) Zob. przypis 127.
- (131) W nawiązaniu do możliwości otrzymania płatności w czasie wykonywania zamówienia (tj. przed realizacją dostawy), Komisja ponownie powołuje się na dokument cytowany w przypisie 128 niniejszej decyzji, w którym stwierdza się, że w dniu 31 grudnia 2000 r. należności handlowe z tytułu umów zawartych z OSE wynosiły zaledwie 0,5 mln EUR. Ponadto w dokumencie stwierdza się, że „[...] te należności zostaną zbilansowane z odpowiednimi otrzymanymi płatnościami zaliczkowymi”. Świadczy to o tym, że w tym czasie uzyskanie jakiegokolwiek środków pieniężnych od OSE nie było możliwe.
- (132) Początkowa marża wynosi 25 p.b., która wzrosła od dnia 1 kwietnia 2000 r. do 125 p.b. Komisja opiera się na pierwszym raporcie firmy Deloitte.
- (133) W następującym artykule pasowym, mówiącym o podjęciu normalnej działalności przez stocznię po trzęsieniu ziemi w Atenach, zatytułowanym *Contracts – Hellenic declares business as usual after Athens earthquake*, „Lloyd’s List International” z dnia 14 września 1999 r. sugeruje się, że działalność w dziedzinie remontów statków nie została w znaczącym stopniu zakłócona.
- (134) Pismo władz greckich, w którym zgłaszają one uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania.
- (135) Dane liczbowe z pisma władz greckich z dnia 29 czerwca 2007 r.
- (136) W dniu 19 maja 1999 r. ta linia kredytowa w USD została przekształcona w linię kredytową w euro.
- (137) W kwestii możliwości otrzymania środków pieniężnych przed dostarczeniem produktów Komisja odnosi się do dokumentu cytowanego w przypisie 128, który również jest powołany w przypisie 123. Ten raport z badania due diligence dotyczy okresu po spłaceniu pożyczek obecnie ocenianych. Jednakże warto zaznaczyć, że przed realizacją dostawy produktu nie było możliwości otrzymania niemal żadnych środków pieniężnych. W tym raporcie z badania due diligence stwierdza się, że w dniu 31 grudnia 2000 r., nie było żadnych kwot, które można byłoby uzyskać od linii Srintzis, greckiej marynarki wojennej, OSE i ISAP.
- (138) Zob. Obwieszczenie w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych, Dz.U. C 273 z 9.9.1997, s. 3.
- (139) Ten bilans znajduje się w dokumentacji przedłożonej przez TKMS i GNSH, opisanej w przypisie 128 niniejszej decyzji.
- (140) W nawiązaniu do okrętów podwodnych należy zaznaczyć, że ze względu na warunki określone przez państwo greckie pierwszy okręt podwodny będzie w całości budowany w Kiel (Niemcy), natomiast dwa następne będą montowane w HSY (zob. motyw 44 niniejszej decyzji). Prawdopodobnie byłoby o wiele taniej i efektywniej wyprodukować wszystkie trzy okręty w Niemczech. Byłoby również racjonalniej nie włączać do konsorcjum HSY, która była przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji, a ponadto nie miała doświadczenia w budowie okrętów podwodnych.

- (¹⁴¹) W pewnym momencie te fundusze były przypuszczalnie potrzebne na pokrycie kosztów powstałych w związku z realizacją przedmiotowych zamówień wojskowych. W tamtym czasie tych funduszy nie można było już uzyskać na finansowanie innej działalności HSY. Innymi słowy, część korzyści przyznanej przez państwo została już wówczas wycofana. Pozostała korzyść polegała na tym, że w poprzednich kwartałach stocznia miała do dyspozycji fundusze bez ponoszenia żadnych kosztów, a tych środków pieniężnych nie mogła pożyczyć z banków.
- (¹⁴²) Strona 30 pisma z dnia 30 października 2006 r.
- (¹⁴³) Na przykład wzmianka o umorzeniu bardzo dużej kwoty zobowiązań związanych z działalnością wojskową znajduje się w decyzji w sprawie C 10/94 z dnia 15 lipca 1997 r., ale to umorzenie nie zostało poddane ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa; informacja o kosztach zamknięcia związanych z działalnością wojskową znajduje się w decyzji w sprawie N 513/01, ale nie zostały one poddane ocenie na podstawie zasad dotyczących pomocy państwa; podobnie potraktowano kilka środków wymienionych w decyzji przedłużającej postępowanie.
- (¹⁴⁴) Na przykład w zaproszeniu do składania wiążących ofert na nabycie akcji Hellenic Shipyards SA z dnia 2 lipca 2001 r. stwierdza się, że „[...] niniejszym postanawia się, że w razie nałożenia kary z tytułu ewentualnego naruszenia przepisów WE dotyczących pomocy państwa oferent, który złożył najdroższą ofertę, będzie zwolniony z obowiązku zapłacenia takiej kary. Takie zabezpieczenie nastąpi przed przeniesieniem akcji”.
- (¹⁴⁵) W protokole ze spotkania, które odbyło w dniu 14 września 2001 r., podpisanym przez strony, stwierdza się, że „[...] zostało uzgodnione, że atest UE będzie warunkiem niezbędnym do zamknięcia umowy po jej podpisaniu. Jeżeli natomiast UE będzie zwlekać z taką decyzją [...], lub będzie ona niezadowolająca, strony uzgadniają, że bank ETVA zobowiąże się do udzielenia gwarancji na rzecz HDW-Ferrostaal w odniesieniu do wszelkich kwestii nieuregulowanych przez UE, w związku z dawnymi i obecnymi dotacjami państwa, jeżeli takie istnieją, na rzecz HSY”.
- (¹⁴⁶) Na przykład w piśmie z dnia 6 grudnia 2001 r., skierowanym do HDW, którego kopię przesłano do Ferrostaal, firma Alpha Finance, będąca doradcą władz państwowych i ETVA, stwierdza: „Otrzymaliśmy polecenie od Ministerstwa Rozwoju i banku ETVA, aby przesłać Państwu załączony tekst, zaproponowany przez bank ETVA, [...] listu gwarancyjnego, który ma zostać przekazany przez bank ETVA konsorcjum HDW/Ferrostaal, na wypadek, gdyby klauzula 1.2.3 umowy nie została wykonana”. W wiadomościach przesłanych faksem w dniach 23 stycznia 2002 r., 31 stycznia 2002 r. i 8 marca 2002 r. HDW przekazała firmie Alpha Finance uwagi dotyczące dokładnej treści gwarancji.
- (¹⁴⁷) Bank Piraeus przedstawił kilka artykułów prasowych, które ukazały się w okresie od października 2001 r. do maja 2002 r., świadczących o tym, że rząd był bezpośrednio zaangażowany w proces prywatyzacji HSY.

(¹⁴⁸) W piśmie z dnia 23 maja 2005 r. stwierdza się, że:
„Sprzedaż HSY była prowadzona w drodze procedury denacjonalizacji (ustawa 2001/1990). Procedura składania oświadczeń, która poprzedzała zawarcie, wstępnie, umowy przyrzeczonej z 11.10.2001 r., a następnie umowy wykonawczej (31.5.2002 r.), określała wszystkie zasadnicze warunki przeniesienia, a także przedłożenia memorandum analitycznego doradcy finansowego (z kwietnia 2001 r.) i składania ofert. Na tych wszystkich etapach, na których wszystkie zainteresowane strony (włącznie z wnoszącą skargę) miały dostęp do informacji, przewidywany był warunek gwarancji.

W związku z tym, zgodnie ze stwierdzeniem zawartym w piśmie z 17.12.2004 r., dotyczy ona nie tylko powszechnie stosowanego warunku o charakterze prawnym i finansowym, lecz także warunku, który od samego początku jest uwzględniony w negocjacjach dotyczących prywatyzacji stoczni, w szczególności w formie warunku zasadniczej wagi (*sine qua non*), bez którego zakończenie sprzedaży akcji HSY nie byłoby możliwe. Znamienne jest to, że – zgodnie z wcześniejszym stwierdzeniem – ten warunek, różnie sformułowany, lecz służący temu samemu celowi, tzn. racjonalnemu ułatwieniu transakcji w ramach reguł rynkowych, pojawia się od samego początku w procedurze prywatyzacyjnej w następujących dokumentach:

Oświadczenia doradców

Zaproszenia do składania wiążących ofert

Oferty zakupu wspólnego przedsiębiorstwa (w szczególności bez uwzględnienia go w oświadczeniu o odstąpieniu od warunków tej ofert)

W treści dokumentów negocjacyjnych i wreszcie

W Umowie zakupu akcji z dnia 11 października 2001 r.

W związku z tym oświadczenie dotyczące gwarancji, które jest dodatkowo załączone do umowy gwarancji z 31.5.2002 r., od początku było skierowane do oferenta-kandydata i dlatego nie stanowi pomocy państwa dla ostatecznego nabywcy. Taki sam warunek obowiązywałby w przypadku każdego oferenta, ponieważ, zgodnie z tym, co już zostało powiedziane, był on częścią procedury denacjonalizacji. Jest również oczywiste, że ponieważ procedura nacjonalizacji rozpoczęła się w lutym 2001 r. (w czasie gdy głównym ówczesnym akcjonariuszem sprzedającego banku ETVA było państwo greckie), państwo, jako podmiot sprzedający ETVA na rzecz Bank Piraeus, powinno ustanowić i faktycznie ustanowiło własną gwarancję na rzecz nabywcy swoich akcji ETVA (Bank of Piraeus), w odniesieniu do aktywów wystawionych na sprzedaż, tzn. stoczni, ponieważ sprzedający musiał taką gwarancję ustanowić. Te gwarancje, jak już było wcześniej zaznaczone, są uwzględnione w sposób absolutnie przejrzysty i jasny w treści wszystkich umów dotyczących denacjonalizacji, a przede wszystkim w umowie przyrzeczonej z 11.10.2001 r., są związane z charakterem transakcji (sprzedaż określonego składnika aktywów), obowiązują w odniesieniu do wszystkich oferentów kandydatów i nikomu nie przysparzają żadnych dodatkowych korzyści. Na podstawie powyższego został udowodniony faktyczny charakter gwarancji (jako warunku niezbędnego do zawarcia transakcji i ogólnie przyjętego zgodnie z regułami rynku), jak również jej charakter wiążący, na podstawie wszystkich procedur poprzedzających proces prywatyzacji, ale też samej umowy kupna-sprzedaży akcji HSY z 11.10.2001 r., po której została następnie zawarta umowa kupna-sprzedaży akcji ETVA z 18.10.2001 r. i pierwszego aktu zmieniającego z 18.3.2002 r., zawartego między ETVA a państwem greckim. Zasadniczą kwestią – należy to zdecydowanie podkreślić – jest to, że warunek dotyczący gwarancji został uwzględniony w całej procedurze denacjonalizacji i nie był po raz pierwszy ustanowiony po zawarciu umowy. Nie stanowi więc „interwencji” z ostatniej chwili, jak chce to udowodnić strona wnosząca skargę, której celem jest obejście wspólnotowych zasad dotyczących zgodności pomocy państwa z prawem.

Państwo greckie, jako sprzedający akcje ETVA, powinno nie tylko w czasie, gdy była zawierana umowa z 18.10.2001 r., ale także zgodnie z przepisami prawa, przenieść na rzecz Bank Piraeus swoje akcje ETVA bez żadnych zobowiązań. Jeżeli Bank of Piraeus w żaden sposób nie był zaangażowany w procedurę denacjonalizacji HSY, powinien być, zgodnie z prawem i zwyczajami zawierania transakcji, zabezpieczony przez wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z umowy przeniesienia akcji HSY, w której nie uczestniczył. Takie zabezpieczenie zapewnia mu właśnie gwarancja państwa greckiego z 18.3.2002 r. Ta gwarancja była oczywista i zgodna z prawem. Państwo greckie udzieliło jej, ponieważ miało taki obowiązek umowny, działając wobec Bank Piraeus jako strona umowy, tzn. jako skarb państwa, a nie jako pełnomocnik władzy publicznej”.

Komisja przypomina, że w czasie, gdy zostało sporządzone to pismo, władze greckie, przedstawiając uwagi w odniesieniu do zarzutu Elefsis, że gwarancja stanowiła pomoc dla HDW/Ferrostaal, chciały wykazać, że ta gwarancja nie była selektywną korzyścią przyznaną HDW/Ferrostaal, lecz dotyczyła wszystkich oferentów (włącznie ze spółką Elefsis), którzy brali udział w procesie prywatyzacji HSY. W swoich następnych pismach przedłożonych Komisji władze greckie, zdając sobie sprawę z tego, że Komisja może uznać tę gwarancję za pomoc na rzecz HSY, starały się podać w wątpliwość możliwość przypisania tego środka państwu, twierdząc, że ta gwarancja została uzgodniona dopiero w maju 2002 r., co stoi w całkowitej sprzeczności z argumentacją przedstawioną w piśmie z dnia 23 maja 2005 r.

(¹⁴⁹) Zgodnie z motywem 59 niniejszej decyzji o prywatyzacji zdecydowano w decyzji nr 14/3-1-2001 odpowiedniej międzyresortowej komisji odpowiedzialnej za prywatyzację.

- (¹⁵⁰) Komisja przyznaje, że treść i struktura umowy z dnia 20 marca 2002 r. są niejasne. Artykuł 8.2.4 umowy z dnia 20 marca 2002 r. przewiduje, że w odniesieniu do pomocy objętej art. 3 do 6 ustawy 2941/2001 (zob. opis tej ustawy w motywie 33 niniejszej decyzji) państwo zapłaci na rzecz Piraeus Bank 100 % kwoty, która zostanie zapłacona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. Jednakże w razie konieczności odzyskania pomocy nieobjętej art. 3–6 ustawy 2941/2001, art. 8.2.4 umowy z dnia 20 marca 2002 r. nie ma zastosowania. Dlatego też wówczas będzie miał zastosowanie art. 8.2.1. Ten artykuł przewiduje, że państwo zapłaci na rzecz Piraeus Bank tylko 57,7 % kwoty, która zostanie zapłacona przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. Jednakże Komisja zwraca uwagę, że w art. 8.2.2 umowy stwierdza się, że pomimo sprzedaży większości akcji ETVA na rzecz Piraeus Bank, to państwo – a nie Piraeus Bank/ETVA – ma zarządzać trwającą transakcją sprzedaży HSY. W tym artykule, a w szczególności w pkt 8.2.2 lit. d), stwierdza się, że państwo zobowiązuje się zapewnić, by nabywca (tzn. Piraeus Bank) nie poniósł żadnych szkód w związku z prywatyzacją Hellenic Shipyards. Ponieważ, jak wynika z art. 8.2.4 (i z art. 7.4 umowy z dnia 18 grudnia 2001 r.), umowa opierała się na założeniu, że wkrótce nastąpi połączenie Piraeus Bank i ETVA, zobowiązanie podjęte przez państwo w art. 8.2.2 nie byłoby wypełnione, gdyby państwo zapłaciło na rzecz Piraeus Bank jedynie 57,7 % kwoty zapłaconej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal. Innymi słowy, w celu wypełnienia zobowiązania podjętego w pkt 8.2.2 – czyli zapewnienia, że Piraeus Bank nie poniesie szkód z tytułu transakcji sprzedaży HSY – mechanizm ustanowiony w 8.2.4 musi się stosować do wszystkich przypadków odzyskania pomocy, a nie tylko pomocy, która wynika z ustawy 2941/2001.
- (¹⁵¹) Pismem z dnia 28 maja 2002 r. Piraeus Bank zwrócił się do rządu o pomoc w interpretacji treści gwarancji, którą ETVA zamierzał udzielić na rzecz HDW/Ferrostaal, i poprosił o potwierdzenie, że w razie powołania się na tę gwarancję będzie miała zastosowanie ta gwarancja, która jest przewidziana w art. 8.2.4 umowy z dnia 20 marca 2002 r. Pismem z dnia 31 maja 2002 r. rząd wyraził zgodę na udzielenie tej gwarancji przez ETVA i potwierdził, że w razie gdyby została ona powołana, będzie miała zastosowanie ta, która jest przewidziana w art. 8.2.4 umowy. Oznacza to, że nawet gdyby, wbrew powyższemu stwierdzeniu, umowa z dnia 20 marca 2002 r. zobowiązywała państwo do zapłacenia na rzecz Piraeus Bank jedynie 57,7 % kwoty zapłaconej przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal, to ten przepis został zmodyfikowany pismem rządu z dnia 31 maja 2002 r., w którym jednoznacznie stwierdza się, że ma zastosowanie mechanizm przewidziany w art. 8.2.4 umowy z dnia 20 marca 2002 r. (tzn. 100 % rekompensata).
- (¹⁵²) W odpowiedzi na konkretne pytanie Komisji, przesłane w piśmie z dnia 12 lutego 2008 r. władze greckie potwierdziły w swoim piśmie z dnia 3 marca 2008 r., że są zobowiązane zapłacić na rzecz Piraeus Bank pełną kwotę (tzn. 100 %, a nie 57,7 %) zapłaconą przez ETVA na rzecz HDW/Ferrostaal.
- (¹⁵³) Zgodnie ze stwierdzeniem zawartym w ocenie środka E7 pracownicy byli właścicielami tych akcji, lecz nie zapłacili ceny zakupu, którą powinni byli zapłacić na rzecz ETVA.
- (¹⁵⁴) Zob. opis tej ustawy w motywie 33.
- (¹⁵⁵) Sprawa C-334/99, *Republika Federalna Niemiec przeciwko Komisji*, pkt 133–141.
- (¹⁵⁶) Komisja zwraca ponadto uwagę, że zgodnie z jej wiedzą żadna z pożyczek i gwarancji wchodzących w zakres art. 296 nie spełnia warunków opisanych w sekcji 3.1 niniejszej decyzji. Dlatego też te pożyczki i gwarancje nie byłyby możliwe do zaakceptowania przez inwestora działającego zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej.
- (¹⁵⁷) Biorąc pod uwagę niechęć podmiotów gospodarczych do podejmowania ryzyka, należy sądzić, że sprzedaż HSY stanowiłaby dla nich wariant preferowany od likwidacji HSY jedynie wówczas, gdy statystycznie oczekiwane płatności wynikające z gwarancji byłyby znacznie niższe od 6 mln EUR.
- (¹⁵⁸) Zob. opis ustawy w motywie 33.
- (¹⁵⁹) Ta kwestia została już przeanalizowana przez Komisję w decyzji przedłużającej postępowanie, w szczególności w opisie i ocenie środka 18(a). Komisja również zwraca uwagę, że w drugim raporcie firmy Deloitte stwierdza się: „Z naszego doświadczenia z podobnymi transakcjami wynika, że klauzula d) powyżej, dotycząca sposobu alokacji środków finansowych między kwotę przeznaczoną na podwyższenie kapitału akcyjnego i cenę oferowaną za nabycie istniejących akcji, według ustalonej proporcji 2:1, nie należy do powszechnie stosowanego warunku. Jednakże biorąc pod uwagę poważne problemy operacyjne i pogarszającą się sytuację finansową przedsiębiorstwa, uważamy, że decyzja podjęta przez sprzedającego (i jego doradców) o ustanowieniu takich warunków była racjonalnie uzasadniona i rozsądna” (s. 9–2). Komisja interpretuje ten cytat jako potwierdzenie, że sposób alokacji ceny zakupu był racjonalnym i rozsądnym żądaniem państwa, jeśli uznać, że miało ono na celu zapewnienie kontynuacji działalności HSY w długim okresie (cel, którym kieruje się jako organu publiczny), ale nie, jeżeli przyjąć, że celem była maksymalizacja przychodów (cel, którym kieruje się inwestor działający zgodnie z warunkami gospodarki rynkowej).
- (¹⁶⁰) Zob. przypis 148.
- (¹⁶¹) Komisja uważa, że w ramach badania due diligence nie można byłoby zidentyfikować wszystkich środków, które muszą zostać odzyskane zgodnie z niniejszą decyzją, lecz tylko niektóre. W swoim piśmie z dnia 21 czerwca 2007 r. TKMS/GNSH przedstawiły niektóre sprawozdania, sporządzone w ramach badania due diligence przeprowadzonego w 2001 r. przez firmę Arthur Andersen w imieniu HDW/Ferrostaal. W tych sprawozdaniach firmy Arthur Andersen stwierdza się, że nie jest wykluczone, że HSY otrzymała pomoc państwa, która będzie w przyszłości podlegała odzyskaniu.

- (¹⁶²) W szczególności, ponieważ ETVA i władze greckie złożyły obietnicę udzielenia tej gwarancji w dokumentacji przetargowej udostępnionej oferentom, brak wzmianki o tej gwarancji jako o warunku w ofercie przekazanej przez Elefsis nie powstrzymałby tej spółki przed zażądaniem jej udzielenia później, w czasie negocjacji.
- (¹⁶³) Ten argument znajduje poparcie w drugim raporcie firmy Deloitte, w którym stwierdza się, że gdyby HDW/Ferros-taal musiało ponieść ryzyko zwrotu pomocy państwa otrzymanej przez HSY w poprzednich latach, nie nabyłoby HSY.
- (¹⁶⁴) Wyraźnie wynika to z treści siódmej dyrektywy w sprawie pomocy dla przemysłu stoczniowego i z jej struktury, w której sekcja „Pomoc inwestycyjna” jest częścią „Rozdziału III. Pomoc na restrukturyzację”.
- (¹⁶⁵) Zob. umorzenie znacznej kwoty zobowiązań, o którym mowa w decyzji w sprawie C 10/94, płatność z tytułu kosztów zamknięcia wymieniona w decyzji w sprawie N 513/01 i wszystkie finansowe środki wsparcia przekazane przez państwo i wchodzące w zakres art. 296, wymienione w decyzji przedłużającej postępowanie.
- (¹⁶⁶) Na przykład w odniesieniu do wsparcia finansowego udzielonego przez państwo na rzecz HSY bez dokładnego określenia finansowanej dziedziny działalności, Komisja uważa, że jedynie 25 % tych państwowych środków dotyczy działalności cywilnej. Jednakże jeżeli tylko 25 % środków wsparcia pochodzących od państwa podlega odzyskaniu, z działalności cywilnej faktycznie odzyska się zaledwie 6,25 % (tzn. 25 % z 25 %) środków wsparcia od państwa. W ten sposób nie zostanie przywrócona początkowa sytuacja w sferze działalności cywilnej HSY, ponieważ na jej rzecz przekazano 25 % finansowych środków wsparcia, a zostałyby zwróconych tylko 6,25 %.
- (¹⁶⁷) Dz.U. L 140 z 30.4.2004, s. 1.
-